

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZİYA PAŞA'NIN HARÂBÂTININ 1. CİLDİ
(İnceleme-Metin-Dizin)

Hazırlayan
Şefika KARADUMAN

Danışman:
Prof. Dr. Âdem CEYHAN

MANİSA
2011

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZİYA PAŞA'NIN HARÂBÂTININ 1. CİLDİ
(İnceleme-Metin-Dizin)

Hazırlayan
Şefika KARADUMAN

Danışman:
Prof. Dr. Âdem CEYHAN

MANİSA
2011

ÖZET

Ziya Paşa, Tanzimat Devri Yeni Türk Edebiyatında önemli bir isimdir. Harâbât ise Ziya Paşa'nın 1875'te yayınlanan eseridir. İçerisinde Türk, Arap, İran ve Çağatay sahasında yetişmiş şairlerin şiirleri vardır. 3 ciltten oluşur. Birinci ciltte manzum bir önsöz ve Türkçe, Farsça, Arapça kasideler, ikinci ciltte Türkçe, Farsça, Arapça şiirler ve üçüncü ciltte ise Türkçe, Farsça mesneviler yer alır. Önsözü manzum bir edebiyat tarihi kabul edilir ve bu kısımda divan edebiyatını över. Edebiyatımızda ilk antoloji olarak kabul edilir. Ziya Paşa'ya göre şiirimizin Baki'ye kadar olan devrinde Türkçe kaba sözlerle doludur. Bu yüzden Harâbât Baki ile başlar.

ABSTRAC

Ziya Paşa is a major person of the new turkish lietarature during the reforms period.As for the Harabat,it is a work of ziya paşa which was published in 1875. it contains the poems of some poets who were educated in the area of turk,arab,iran and çağatay. it consists of three volumes.In the first volume,it consists of a preface in verse and eulogies in turkish,persian and arabian.In the second volume,there are poems in turkish,persian and arabian.As for the third volume,there are mesnevisin turkish and persian.

The preface is admitted as a literature history in verse and it commends the dewan literature in this part.It is admitted as a first anthology.According to ziya paşa,turkish is full of rough words up to the period of Baki.Because of this reason,Harabat begins with Baki.

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ziya Paşa’nın Harâbâtının 1. Cildi (İnceleme-Metin-Dizin)” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

23/05/2011

şefika KARADUMAN

ÖNSÖZ

Ziyâ Paşa'yı Önder Göçgün şu sözlerle tanıtır:

“Abdülazîz’ in saltanat yıllarını idrâk ederek, giriştiği birçok siyasî, idârî ve sosyal faaliyetlerin yanı sıra, hemen bütün ruhunu saran engin bir zevk, derin bir heyecân içerisinde edebiyat ve bilhassa şiir ile de uğraşan Ziyâ Paşa, neticede Tanzimat Devri Yeni Türk Edebiyatında, Şinasi’den sonra ikinci mühim isim olarak yer almıştır.”

M. Kaya Bilgegil ise Ziyâ Paşa için şu sözleri sarf eder:

“Ziyâ Paşa Sultan Abdülmecid’in son yıllarından itibaren Türkiye’de çeşitli hizmetlerde bulunmuş, yurt dışında ve içinde Osmanlı İmparatorluğunu ilgilendiren mühim siyasi vakalara karışmış bir şahsiyet...”

Nihat Sami Banarlı ise:

“...Ziyâ Paşa, bir edebiyattan bir başka edebiyata geçiş devrinin, eskiden ayrılmayan, yeniyi ise tam bir sarılış ve benimseyişle tatbika fırsat bulamayan bir temsilcisi olmuştur.”

şeklinde anlatmıştır.

Ziyâ Paşa ömrünün büyük bir kısmını şiir yazmakla geçirmiştir fakat yaşarken şiirlerini bizzat kendisi bir kitapta toplayıp neşretmemiştir.

Şiirlerinin bir kısmını önce damadı Hamdi Paşa bir araya getirerek “Eş’âr-ı Ziyâ” adı ile bastırmıştır. Daha sonra Süleyman Nazîf, Ziyâ Paşa’nın kendi eliyle yazılmış şiir mecmuasından ve bazı müsveddelerinden faydalanmak suretiyle “Külliyât-ı Ziyâ Paşa” ismi ile bastırmıştır.

Ayrıca, Tercî-i Bend ve Terki̇b-i Bend Manzumeleri, müstakil eserler olarak da çeşitli zamanlarda yayımlanmıştır.

Manzum bir edebiyat tarihi kabul edilen “ Mukaddime-i Harabat” adlı eser, “Harabat” ile beraber Ebuzziya Matbaasında 1893 ve 1984 yıllarında basılmıştır.

Ziya Paşa'nın Ali Paşa'yı hicvetmek maksadıyla kaleme aldığı ünlü “Zafernâme”sinin de taş basması ve iki ayrı basımı vardır.¹

Ziya Paşa en çok eser veren şairlerden olmasına ve günümüzde büyük bir öneme sahip olmasına rağmen önemli eserlerinden olan Harabat, yeni harflerle basılmamıştır. Bu durum bizi böyle bir çalışma yapmaya sevk etti.

Kasideleri okurken elimizden geldiğince isimleri geçen şairlerimiz üzerine yapılan çalışmalardan yararlanmaya çalıştık. Bunu yaparken Ziyâ Paşa'nın farklı nüshalardan yararlandığını gördük.

Tezimizin başında Ziyâ Paşa'nın hayatı, edebi kişiliği ve eserleri bölümü verilmiştir. Daha sonra metnin yeni harflerle çevirisi yapılmıştır. En sonunda da özel isimler indeksi yer almaktadır.

Bana bugünlere gelmemde maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme ve “Akbaş” ailesine teşekkürü borç bilirim.

Çalışmalarım boyunca her türlü yardım ve desteğini esirgemeyen tez danışmanı hocam Prof.Dr. Âdem Ceyhan'a teşekkürlerimi sunarım.

¹ Önder Göçgün, Ziya Paşa'nın Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Bütün Şiirleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO
ÖZET	3
ABSTRAC	4
YEMİN METNİ	5
TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	6
ÖNSÖZ	7
GİRİŞ	I-XVI
HAYATI	I-II
EDEBİ KİŞİLİĞİ	II-VIII
ESERLERİ	VIII-XVI
TEZ METNİ	
1.MUKADDİME	1
1.1.TEVHÎD-İ BÂRİ VÜ MÛNACAT	1-5
1.2. NA'T-I NEBEVÎ	5-10
1.3. SEBEB-İ TERTÎB-İ HARÂBÂT	11-21
1.4. AHVAL-İ EŞ'AR-I TÜRKÎ	22-29
1.5 MEŞRÛT U AHVÂL-İ ŞÂ'İRİ	29-40
1.6. AHVÂL-İ ŞU'ÂRA-YI RUM	40-60
1.7. AHVÂL-İ ŞU'ÂRA-YI İRÂN	60-74
1.8. AHVÂL-İ ŞU'ÂRA-YI 'ARAB	74-78
1.9. TAHDÎS-İ Nİ'MET VE İHTÂR U MA'ZARET	78-81
2. TÜRKÎ KASAİD	
2.1. BÂKİ (KASİDE)	81-90
2.2. SABİT (NA'T-I ŞERİF)	91-99
2.3. CEVRİ (KASİDE)	99-107
2.4. İSMAİL PAŞAZADE HAKKI BEĞ (KASİDE)	107-119
2.5. RİYÂZİ (KASİDE)	119-132

2.6. SÂMÎ (NA'AT-I ŞERÎF)	133-140
2.7. SABRÎ (KASİDE)	140-146
2.8. ZİYA BEĞ	146-185
2.9. AKİF PAŞA (KASİDE)	185-189
2.10. İZZET MOLLA (KASİDE)	189-197
2.11. FUZULÎ (KASİDE)	197-214
2.12. KAZIM PAŞA	214-237
2.13. MÜNİF (KASİDE)	237-246
2.14. NÂBÎ	247-311
2.15. NECATÎ	312-320
2.16. NEDİM (KASİDE)	320-324
2.17. NEŞATÎ (KASİDE)	324-328
2.18. NAZİM (NA'T-I ŞERÎF)	328-343
2.19. NEF'Î (KASİDE)	343-399
2.20. NEVRES	399-412
2.21. NEV'Î	412-418
2.22. VEHBÎ (KASİDE)	418-427
3. SONUÇ	428-430
İNDEKS	431-441
KAYNAKLAR	442-443

GİRİŞ

HAYATI

Ziyâ Paşa İstanbul’da doğmuştur. Doğum tarihi olarak iki farklı tarihten bahsedilir. Biri Ebuzziya Tevfik’in kabul ettiği 1825 tarihidir. Diğeri ise Hatîmetü’l-Eş’âr sahibi Fatin Efendi’nin kabul ettiği 1829 yılıdır. Prof.Dr. M. Kaya Bilgegil “Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma” adlı eserinde 1829 yılını kabul eder.

Ziya Paşa’nın babası Galata Gümlüğü kâtiplerinden Feridüddin Efendi, annesi İtir Hanım’dır.

Ziya Paşa çocukluğunu İstanbul Kandilli’de geçirmiştir. Kandilli’de bir ilkokula gitmiştir. Daha sonra Mekteb-i Edebiyye’ye devam etmiştir. Mekteb-i Ebediyye’de talebe iken bazı arkadaşları hakkında hiciv yazmıştır. Burada Farsça dersleri de görmüştür. Mekteb-i Edebiyye’yi bitirdikten sonra memur olarak Sadaret Kalemi’ne girmiştir. Burada Tezkiretü’ş-Şuara sahibi Davut Fatin Efendi ile karşılaşmış ve nazmın kafiye, vezin esaslarını ondan öğrenmiştir. Buradaki memuriyeti on bir sene sürmüştür ve burada gittikçe olgunlaşan şiirleriyle, zamanının Divan şairleri arasında, mühim bir yer almıştır. O kadar ki birkaç sene sonra, Ziya Paşa, Hersekli Ârif Hikmet Bey’in evinde toplanan Encümen-i Şuarâ’ya da alınmıştır.

1855 tarihinde 3. kâtip olarak Mabeyn’e alınmıştır. Ziya Paşa burada görgü ve bilgisini artırmış, devlet işlerinin inceliklerini öğrenmiş, bir yandan da şiir yazmaya devam etmiştir. Saray Katipliği, Ziya Paşa’nın hayatında mühim bir dönüm noktasıdır. Genç şair, sarayda Fransızca öğrenerek Batı kültür ve medeniyetini tanımaya burada başlamıştır.

1862 yılında Zaptiye Nezareti Müsteşarlığına tayin edilmiştir. Daha sonra Atina Sefareti’ne, oradan da mir-i miran rütbesiyle paşalığa terfi ettirilerek, Kıbrıs Mutasarrıflığına tayin edilmiştir. Kıbrıs’ta altı ay kalmış, daha sonra paşalık rütbesi alınarak İstanbul’a gelmiştir. Daha sonra Amasya Mutasarrıflığı’na tayin oluyor. Burdan Samsun Mutasarrıflığına gönderilmiştir. Buradan da Meclis-i Vâlâ

azalığı ile İstanbul'a gelmiştir. Yeni Osmanlılar cemiyetine girmiştir. Burada faaliyetleri sebebiyle tekrar Kıbrıs Mutasarrıflığına tayin edilmiştir. Fakat buradaki vazifesine gitmek yerine Namık Kemal ile birlikte Avrupa'ya kaçmışlardır.

1871'de yurda dönmüştür. Tekrar Maarif Müsteşarlığı'na getirilmiştir. Sonra buradan Suriye Valiliği'ne, üç ay sonrada Konya Valiliğine, bir yıl sonra Adana Valiliğine getirilmiştir. Adana'daki görevi iki yıl sürmüştür ve 17 Mayıs 1880 tarihinde 51 yaşındayken vefat etmiştir. Adana'da Ulu Cami'nin avlusuna gömülmüştür.¹

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Ziya Paşa, Tanzimat Edebiyatı'nın hemen bütün özelliklerini taşıyan bir yazarımızdır. Onun eserlerinde Divan Şiirinin, Mahallileşme Cereyanının, Âşık Tarzının ve Avrupa'nın etkisi görülür.

Ziya Paşa'nın şiirleri Avrupa'yı tanımadan önce tamamen Divan Edebiyatı'nın etkisindedir. Avrupa'yı tanıdıktan sonra şekil ve dil bakımından yine Divan şiirinin devamı niteliğindedir. Bazı şiirlerini halk şiirinin vezin, kafiye ve şekliyle yazmıştır. Daha sonraları yazdığı şiir ve nesirler ise ideoloji bakımından yeni ve Avrupa etkisindedir. Tanzimat Edebiyatı temsilcilerinin eski edebiyatı yıkmak istemeleri fakat buna rağmen Divan Edebiyatının dilini ve kültürünü vezin ve şekillerini kullanmakta ısrar etmeleri özelliği Ziya Paşa için de geçerlidir. Yani Ziya Paşa eski dille ve eski şekillerle şiir söylemekte devam etmiştir.

Diyâr-ı küfrü gezdim beldeler kâşaneler gördüm
Dolaştım mülk-i islâmı bütün virâneler gördüm
Cihan namındaki bir mektel-i ame yolum düştü
Hükümet derler anda bir nice salhaneler gördüm
Ziya değmez humarı keyfine meyhane-i dehrin
Bu işret-gehde ben çok durmadım amma neler gördüm

¹ Önder Göçgün, Ziya Paşa'nın Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Bütün Şiirleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s.31

diyerek, Batı'yı ve Doğu'yu birbiri ile kıyaslar ve batının üstünlüğünü belirtmiştir. Divan Şiiri nazım şekillerini kullanarak yeni düşünceleri savunmuştur ve bunu yaparken de bazen Fransızca kelimeleri bile kullanmıştır.²

Ziya Paşa'nın dil ve edebiyat ile ilgili fikirlerinde bazen insanı şaşırtacak gerekçelere varan tezatlar görmek mümkündür. Örneğin, Londra'dayken Hürriyet Gazetesinde yayınlanmış olan meşhur "Şiir ve İnşa" makalesinde, Divan şairlerinden Necati, Baki, Nef'i gibi Osmanlı şairlerinin gazel ve kasidelerini söz konusu ederek, zamanına göre yeni sayılacak şu fikirler üzerinde durmuştur:

"Hayır bunların hiç birisi Osmanlı şiiri değildir. Bu nazımlarda Osmanlı Şairleri Şuara-yı İran'a ve İranlılar dahi Arapları taklit ile melez bir şey yapılmıştır. Bizim şiirimiz hani şairlerin na-mevzun diye beğenmedikleri avam şarkıları ve taşralarda ve çöğür şairleri arasında deyiş, üçleme ve kayabaşı tabir olunan tabirlerdir."

Bu sözlerine karşılık İstanbul'a döndükten sonra, yazdığı Harabat adlı eserinin önsözünde, "Şiir ve İnşa" makalesindeki fikirlere ters düşen fikirleri ileri sürmekten çekinmemiştir.

Halk tarzı söyleyişi nü-hak eşek anırtısı tabiriyle nitelendirmiştir.³

Ziya Paşa'nın:

Akşam olur güneş batar şimdi buradan
Garip garip kaval çalar çoban dereden
Pek körpesin esirgesin seni Yaradan
Gir sürüye kurt kapmasın gel kuzucuğum
Sonra yardım ayrılırsın ah yavrucuğum

şiiri, halk dili ile halk vezin ve kafiyesi ile söylenmiştir.

² Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, 2.Cilt, s.871

³ H. Fethi Gözler, Ziya Paşa'nın Tercî-i Bendi ile Terkîb-i bendi Üzerine Düşünceler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987,s.11

Ey saba esme nigârım uykuda
Sevdiğim çeşm-i humârım uykuda
Değme lutfet gülizarım uykuda
Çün seherdir nazlı yarım uykuda

Mest idi mecliste bâde şevkine
Sen de mani' olma şimdi zevkine
Ey gönül âh etme Allah aşkına
Çün seherdir nazlı yârim uykuda

tarzında söylediği şiirlerinde Mahallileşme akımının etkisi altındadır.

Ziya Paşa'nın divan edebiyatının etkisi ile yazdığı "Tercî-i Bent" adlı eseri tanınmasını sağlamıştır. İçerisinde halk dilinde daha çok yayılan ifadelerin yer aldığı "Terkîb-i Bent" adlı eserini ise 1870 yılında İsviçre'de yazmıştır. Bu eser Ziya Paşa'nın edebî hayatı için oldukça mühim bir eserdir. Bu eserini 16. asır divan şairi Bağdatlı Ruhi'nin mezarına selam göndererek bitirmiştir. Bu şiiri Terkiib-i Bent nazım şeklinin bir devamı niteliğinde yazılmıştır.

Ziyâ Paşa'yı bir fikir sanatkârı sayabiliriz. Çünkü o Türkçeye hâkimdir, milletin dilindeki atasözü değeri kazanan ve yeri geldiğinde söylenen sözleri çok iyi bilir, eserlerinde de mutlaka bu söyleyişlere yer vermiştir. Atasözü niteliği taşıyan şiirlerine örnek verecek olursak:

Âsafın mikdârını bilmez Süleyman olmayan
Bilmez insan kadrini âlemde insan olmayan
(Nasıl, H.z. Süleyman gibi olmayan, bir vezirin değerini bilemezse, şu dünyada insan olmayan da gerçek insanın kıymetini takdir edemez)

Kim ki korkmaz Hak'dan andan korkar erbâb-ı ukûl
Her ne isterse yapar Hak'dan hirâsân olmayan
(Bütün akıl sahipleri, Allah'tan korkmayandan korkar, çünkü o, Allah korkusu olmadığı için her aklına eseni yapar.)

Nîk ü bed herkes bulur âlemde elbet ettiğin

Kendi bulmazsa cezâ mirâs olur evlâdına

(Herkes iyi veya kötü her yaptığığın karşılığın bu dünyada elbette bulur.

Şayet kendi bulmazsa bile, yaptıklarının cezası evladına miras olarak kalır. Yani iyilik veya kötülük yapanlar, bunun karşılığın kendileri bulmasalar bile evlatları bulurlar.)

Dilbeste olma âleme sultan isen dahi

Bir mülkdür cihân ki Süleyman'a kalmadı

(Sultan olsan dahi, bu dünyaya gönül bağlama, çünkü cihan Sultan

Süleyman'a bile kalmamış bir yerdir.)

Mukaddem su getirmek desti kırmak bir idi ammâ

Acebdür mazhar-ı rüchân olur desti kıran şimdi

(Önceleri su getirmek de desti kırmak da birdi amma, hayrettir şimdi desti

kıran el üstünde tutulmaktadır.)

Değildi devletin evvelde hâli gerçi pek yahşi

Yazıklar ah kim oldu yamanlardan yaman şimdi

(Gerçi eskiden devletin hali pek iyi değildi, yazıklar olsun, şimdi durumu

daha da kötü oldu.)

Zâlimleri adlin ne zaman hâk edecektir

Mazlûmların çıkmadadır göklere âhı

(Allahım! Mazlum kullarının çektiği eziyetler, ettikleri âhlar göklere

çıkmıştır, hâl böyle iken, Sen'in yüce adâletin ne zaman, her türlü kötülüğü yapan zâlimleri yerle bir edecektir.)

Bir katre içen çeşme-i pür-hûn-ı fenâdan

Başın alamaz bir daha bârân-ı belâdan

(Faniliğin kan dolu çeşmesinden bir damla içen, başını belâ yağmurundan

bir daha alamaz; yani şu dünyaya bir defa gelmiş olan kimse, başını hiçbir zaman onun dertlerinden kurtaramaz.)

Âsude olam dersen eğer gelme cihâne

Meydâne düşen kurtulamaz seng-i kazâdan

(Eğer rahat olayım dersen, şu dünyaya gelme; çünkü meydana düşen kaza taşından kurtulamaz; yani şu dünyaya gelen birisi onun sıkıntılarında kurtulup, mutlak anlamda rahata eremez)

Bî-baht olanın bağına bir katresi düşmez

Bârân yerine dürr ü güher yağsa semâdan

(Yağmur yerine gökten inci ve mücevher yağsa, talihsiz olanın bağına bir damlası bile düşmez.)

Erbâb-ı kemâli çekemez nâkıs olanlar

Rencide olur dîde-i huffâş ziyâdan

(Noksan olanlar, kemâl sahiplerini çekemezler; çünkü yarasanın gözü ışıktan rahatsız olur. Yani tıpkı gözü ışıktan rahatsız olan yarasa gibi, basit ve seviyesiz kimseler olgun, faziletli zâtları hiçbir zaman çekemezler.)

Her âkile bir derd bu âlemde mukarrer

Râhat yaşamış var mı gürûh-ı ukalâdan

(Her akıllı insanı bir derd muhakkak bulur, aklı başında olan insanlardan şu dünyada hiç rahat etmiş var mıdır?)

İdrâk-i meâlî bu küçük akla gerekmez

Zîrâ bu terâzû o kadar sıkleti çekmez.

(Allah'ın derin hikmetleri, bu küçük akla gerekmez, çünkü bu terazi yani bu küçücük insan aklı, o derin bilgileri kaldıracak güçte değildir.)

Âyinesi işdir kişinin lâfa bakılmaz

Şahsın görünür rütbe-i akli eserinde

(Bir kimsenin işi aynasıdır, aklının derecesi eserinde görünür. Yani fazla konuşmaya hiç gerek yoktur. Herkesin yaptığı iş, onun hüviyetini, derecesini kalitesini göstermeye yeter.)

Zâlim yine bir zâlime giriftâr olur âhir

Elbette olur ev yıkanın hânesi vîrân

(Başkalarına eziyet çektiren, zulmeden kimse, eninde sonunda kendisi de bir başka zâlimin ağına, eline düşer; çünkü, ev yıkanın muhakkak evi yıkılır, bunu hiç unutmamalıdır ve kimseye zulmetmemelidir.)

Allah’a sığın şahs-ı halîmin gazâbından

Zîrâ yumuşak huylu atın çiftesi pektir.

(Ağırbaşlı gördüğün kimseleri sakın küçümseme ve böylelerinin gazâbından Allah’a sığın; unutma ki, yumuşak huylu olarak bilinen atın çiftesi çok ağırdır.)

Bed-asla necâbet mi verir üniforma

Zer-dûz pâlân ursan eşek yine eşektir.

(Hiç üniforma; aslı kötü, sütü bozuk olana asâlet verir mi? Üzerine sırmalarla işlenmiş semer koysan, altındaki eşek hiç değişmez, yine değişmez, yine eşektir! Yani, insanların dış görünüşlerine aldanma; asâlet insanındışında değil içindedir.)

Nush ile yola gelmeyi etmeli tekdîr

Tekdîr ile uslanmayanın hakkı kötektir

(Nasihatle yola gelmeyen kimseyi, azarlamalıdır, azarlanmakla uslanmayanın hakkı ise, artık dayaktır.)

Nâdânlar eder sohbet-i nâdânla tellezzüz

Dîvânelerin hem-demi dîvâne gerekdir

(Câhil, kaba terbiyesi kıt kimseler ancak kendileri gibi olanlarla bir arada bulunmaktan zevk alırlar; dîvânelere ise, dîvânelerin dostluğu yaraşır. Yani herkesin arkadaşı, kendine göredir.)

Onun nesirlerine baktığımızda Endülüs Tarihi Tercümesi dışında sade bir dil kullandığını görürüz.

Birçok nesrini de Ali Paşa’ya duyduğu kin duygularına bağlı kalarak yazmıştır.

Ziyâ Paşa siyâsi ve edebî iki hayat yaşamış ve zaman zaman bu iki hayatı da birleştirmiştir. Siyâsi hayatı, edebî hayatı kadar parlak değildir. Sadrazam olmak isteğindedir ve bu sebeple de Ali Paşa ile karşı karşıya gelmiştir.

Ziya Paşa, kendisinden sonrakilerde en çok Divan tarzı şiirleriyle tesir bırakmış, bazı gazellerine Terci-i ve Terkib-i Bendlerine nazireler yazılmıştır. Onun bu iki manzumesi bütün veya parça halinde antolojilere ve ders kitaplarına girmiştir. Siyasi yazılarına pek rağbet edilmemiştir. Nesir türünde yazdığı eserleri de pek büyük kitleleri etkilememiştir. Fakat “Şiir ve İnşa” makalesin mili edebiyat ve halk dili ile ilgili meseleler söz konusu olduğunda, ismi çok geçmiştir. ⁴

ESERLERİ

Şöhretini şiirleriyle kazanmıştır. Buna rağmen hayattayken şiirleri bir kitap olarak toplanmamıştır. Şiirlerini vefatından sonra damadı Hamdi Paşa “Eş’âr-ı Ziya” adıyla yayınlamıştır. Fakat bu kitapta “Terkib-i Bend” yoktur. Bu kitabın eksikleri olması sebebiyle Süleyman Nazif tarafından yeniden düzenlenerek ikinci defa “Külliyât-ı Ziya Paşa” adıyla yayınlanmıştır. Üçüncü defa olarak da “Ziya Paşa’nın Şiirleri” adıyla basılmıştır. ⁵

A)Manzum Olanlar

- 1- Zafername
- 2- Harabat
- 3- Terci-i Bend
- 4- Terkib-i Bend

B)Mensur Olanlar

- 1- Rüya
- 2- Verâset-i Saltanat-ı Seniyye Mektupları

⁴ Nihat Sami Banarlı, a.g.e., s.874

⁵ Önder Göçgün, ag.e.,s.32

- 3- Endülüs Tarihi Tercümesi
- 4- Engizisyon Tarihi
- 5- Defter-i Âmâl
- 6- Emil Tercümesi

Bu eserlerin içerikleri ise şu şekildedir:

ZAFERNÂME

Önce kaside şeklinde yazılmıştır, sonra kendisi tarafından tahmîs edilmiş ve yine kendisi tarafından şerh edilmiştir. İçerik olarak Ali Paşa aleyhinde bir manzumedir. Aslında eseri okuyunca Ali Paşa'yı övdüğünü zannederiz, aslında ise onu yerden yere vurmuştur. Bu eseri ustalıkla bir hiciv kasidesidir.

Kasideyi kendi adına değil, Ali Paşa'nın himaye ettiği Fâzıl Paşa adıyla yazmış, kasidenin her beytine üç mısra ekleyerek yaptığı tahîsi de diğer bir adamı Hayri Efendi adıyla yazmıştır. Hiciv tarzında yazılan şerhi ise Hüsni Paşa tarafından yazılmış gibi yayımlamıştır.

Kimseler olmadı bu feth-i mübine mazhar
Ne Skender ne Hülagu ne Sezar ü Anibal

Askere verdi kumandayı misal-i Bonapart
Gerçi kim gelmedi hiç silsilesinde ceneral

gibi beyitlere baktığımızda olumlu taraflarını anlatıyor gibi görünen kaside, aslında bir alay havasıyla yazılmıştır. Bu eser yazıldığı dönemde büyük bir etki oluşturmuş, daha sonraki senelerde aynı tarzda kasideler yazılmıştır. ⁶

HARABAT

⁶ Nihat Sami Banarlı, a.g.e., s. 875

“Arap, İnan, Osmanlı ve Çağatay” şairlerinin şiirlerinden seçilerek meydana getirilmiş bir antolojidir. Başında manzum bir önsöz vardır. Önsözü bizde ilk edebiyat tarihi denemesi kabul edilmiştir. Böylece edebiyatımızda ilk antoloji hazırlama ve edebiyat tarihi yazma şerefi Ziya Paşa’ya aittir.

Ziya Paşa her nedense Harabat’ın birinci cildine Namık Kemal’den örnek parça almamıştır. İkinci cildinde ise Namık Kemal tarafından pek sevilmeyen birkaç parçasına yer vermiştir. Namık Kemal Harabat’ın birinci cildinin neşrinden sonra “Tahrîb-i Harabat”ı, ikinci cildi neşrettikten sonra da “Ta’kib-i Harabat”ı yazmıştır.

Harabat’ın manzum olan mukaddimesi EbuZZiya Tefvîk tarafından ayrı basım olarak 1893’te neşredilmiştir.

1. cildde “Mukaddime-i Harabata” başlığını taşıyan uzun bir önsöze , Türkçe, Farsça, Arapça kasidelere; 2. cildde gene Türkçe, Farsça, Arapça şiirlere; 3. cildde de Türkçe ve Farsça mesnevilere yer verilmiştir.

Harabatın asıl önemli tarafını, Mukaddime-i Harabat kısmı teşkil eder. Bu bölüm “Tevhîd-i Bârî ve Münâcât”, “Na’t-ı Nebevi”, “Sebeb-i Tertîb-i Harabat”, “Ahval-i Eş’ar-ı Türkî”, “Meşrût u Ahvâl-i Şâiri”, “Ahvâl-i Şuarâ-yı Rûm”, “ Ahvâl-ı Şuarâ-yı İrân”, “Ahvâl-i Şuarâ-yı Arab” ve en son olarak “Tahdîs-i Nimet u İhtâr u Ma’zeret” başlıkları altında kaleme almıştır.

Bu eserle birlikte Ziya Paşa yüzünü artık kesin şekilde eskiye çevirdiğini göstermiştir.

Sebeb-i Tertib-i Harabat bölümünde:

On beşde değildi sinn ü sâlim
Kim nazm ile vardı iştigâlim

şeklinde daha on beş yaşına gelmeden önce şiir ile uğraşmaya başladığını ifade ederek söze başlamıştır. Daha sonra şiiri çok sevdiğini, Garibi’yi, Aşık Ömer’i okuduğunu söyler. Bu arada da:

Verdi bana evvela merâkı
Meydân şuarâsının nehâkı

beyti ile de halk şiirini küçümsemiştir.

Birkaç sene geçince divanları okumaya başlamış ve Vehbi ile Vasıf'ı beğenmiş, onları taklide özenmiştir. Ancak Farsça Gülistan'ı okuduktan sonra güzel bir şiir dilinin ne demek olduğunu anlamaya başlamıştır. Bütün İrân ve Anadolu'da yetişmiş şairlerin eserlerini sırayla okumuştur.

Şâirlik egerçi mu'teberdir
Şi'ri tanımak da bir hünerdir

beyti ile, her ne kadar şâirlik itibarlı bir şey ise de, asıl hünerin şiiri tanımakta gizli olduğunu belirtmiştir. Zamanla feleğin vefâlı, zevkin de kederin de devamlı olmadığını anlamıştır. Bu bölümü eserin isminin neden Harabat olduğunu anlattığı şu beyitlerle bitirmiştir:

Rindân eder anda çün mülâkât
Koydum adımı anın Harabat

Mescid desem i'timâd olunmaz
Şâirler o yerde çok bulunmaz

Şâirlere mey verir musâfât
Rindânın olur yeri Harabat

Ahvâl-i Eş'âr-ı Türkî bölümünde, Türk şiirinin çeşitli hâlleri, devreleri hakkında bilgiler veren Ziya Paşa, eskilerden Ahmed Paşa, Necâti ve Zâtî'nin , Türkçe söyleyişin temelini kurduklarını ve bu temelin son derce esaslı atıldığını söylemiştir. "Mazmunları metin, sözleri çetin" olan eski şiirimiz, Bâkî ile olgunluk noktasına ulaşır. Çünkü o, eski tarza belli bir şahsiyet kazandırmış ve şiir, onun sayesinde bir şekle girmiştir:

Kim tarz-ı kadîme kisve vermiş
Şi'r anın eliyle şekle girmiş

Bununla birlikte, bazı köhnemiş tabirlerin de Bâkî'nin şiirinde yer aldığını söylemiş, asıl büyüklüğe, Nef'î ve Nâbî gibi İstanbul'un dışından iki şâir tarafından ulaşıldığına, hayret ve hayranlıkla temâs etmiştir:

Yapdı iki taşralı bu hâli
Van'lı birisi biri Ruhâ'lı

Ya'ni biri Nef'î-yi sühanver
Hem diğeri Nâbî-yi muammer⁷

TERCÎ-İ BEND

1859 yılında, Mabeyn'de genç bir kâtip ve her türlü ikbâle namzet olduğu bir zamanda yazmıştır.

Bu şiir, Ziyâ Paşa'nın kâinata bakarak, onda yaratıcıyı görme ana teması üzerinde kurulmuştur. İnsanın yaratılış hikmeti, dünyanın ebedî bir hayatın hazırlık yeri oluşu, insanın zorlu bir imtihana tâbi oluşu gibi konular işlenmiştir.

Daha ilk beyitte şâir,

“Bu kâr-gâh-ı sun aceb dershânedir
Her nakş bir kitâb-ı ledünden nişânedir”

demekte; dünyanın bir imtihan yeri, görülen nakışların da Allah kitâbından nişanlar, işâretler olduğunu sözün başında kat'î bir hakikat olarak belirtmiştir. İlerleyen mısralar boyunca şâirin bazı tereddütleri de kendini göstermeye başlamıştır. Kâinatın sahibine ve her şeyin onun sanat eseri olduğuna inanmakla birlikte insanın yaratılış hikmeti ve ehemmiyetini anlamak noktasında şüpheye düşmüştür. Onu zulme maruz bir varlık olarak düşünmüştür. İnsanı “felâketlerin döndüğü bir değirmende ezilmeğe mahkûm bir dane” olarak görme karamsarlığından kurtulamayan şair, bir şeyin farkında değil görünmüştür. O da, insanın yaratılış hikmeti ve bir imtihana tâbi oluşudur. Bu konuda daha da ileri giderek “köhne dünyada dâima kuvvetlinin zayıfı ezdiği” kanaatine düşmüştür.

Ziyâ Paşa, Tercî'nin daha sonraki bentlerinde sathî bir imanla, şüphe tereddütlerle yaralı aklın mücâdelesini sergilemiştir. Aklı yine hayatın sırrını tam

⁷ Önder Göçgün, a.g.e., s. 30-60

olarak anlayamayan, insan tâlihini kabul edemeyen sadece “tenâkuzları görmeye yarayan bir âlet” olarak görmüş, hayat ise ona göre “bir kör doğuşudur.” Kendi huzursuzluğunu bu sefer de akla yüklemenin gayreti içindedir. Fakat bütün bunlar gerçeği aramanın değişik bir metodu olsa gerektir ki, sonunda hep inanma hâli gâlip gelmiştir. Bu sefer de, “Mâlîke’l-mülkü yetesarra fu keyfe yeşâ” ibâresi, şâire tesellî verir gerçeği göstermiştir:

“Mülkünde Hak tasarruf eder keyfe mâyeşâ
İsterse kevni yok eder, isterse vâr eder”

İmân ve tereddüt arasında gidip gelen mısırâlar bu arada neler anlatmaz ki : İnsanın yalnızlığı ihtiraslarının esîri olduğu... Bütün meselesi akılladır. Bir türlü, akıllı, Mârifetullâhın keşfedicisi olarak, yalnız bu mânâda görmek istemez. Öyle bir yere gelir ki, akıllı da inkâr eder. Fakat bu inkâr ediş, onu “âciz” bulduğu içindir⁸.”

Aslında bu, bir şeyi çok iyi göstermiştir. O da Ziya Paşa’nın imanını akla bina etmek isteği ve tahkîki bir iman arzu etmesidir. Ziya Paşa çok zekîdir, ancak akılla inanmak onu tatmin edecektir şâiri hayret ve dehşete düşüren ise, bunun mümkün olmayacağına dâir peşin hükmüdür. İşte bütün kötümserliği ve tereddütlerinin kaynağı budur.

Tercî-i Bend, genelde eski temalara dayanır. Felek, kader, insanın âcizliği, dünyanın bir tecrübe yeri oluşu klâsik edebiyatımızda daha önce de işlenmiş konulardır. Tercî’den önce de bazı şiiirlerinde Ziya Paşa, bu temaları işlemiştir. “Feryâd nâ-bedîd, zuhur, âlem” redifli gazellerinde Nât’ında bunu görmek mümkündür. Bütün bu şiiirlerinde, yaratılışın sırlarını araştırmıştır.

Çocukluk hâtıraları, yaşadığı sıkıntılı hayat, devrin kararsızlığı, medeniyet değiştirme hâdisesinde aydınımızın içine düştüğü bunalım, Avrupa yıllarında hızla gelişmeye başlayan ve ister istemez fikir dünyasına tesir eden materyalist düşünceler ve en önemlisi de “Ziyâ Paşa’da” içine düştüğü felsefi huzursuzluk,

⁸ Tanpınar, 19. Asır Türk Edebiyat Tarihi, s. 297

şiiirdeki şüphe ve tereddütlerin kaynağıdır. Bütün bunlara, çok okuduğu Montesquie ve Voltaire'nin tesirlerini de eklemek mümkündür⁹.

TERKİB-İ BEND

Ziya Paşa'nın şiirleri içinde en çok şöhret kazanan eserlerindedir. 1870'de İsviçre'de yazmıştır¹⁰.

Tercî-i Benddeki ana temayı hiçbir zaman bırakmamış olmasına rağmen felsefî huzursuzluğu kısmen dinmiş; artık dünyevî meselelere ilgi duymaya başlamıştır.

Tercîde, kader ve Allah karşısında insan söz konusu edilmiştir. Terkiîb'de insanın içtimâî hayattaki durumu ve insanlar arası münasebetler dile getirilmiştir. Tabii bu münasebetlerin de bozuk ve adaletsiz olduğu değişmez kanaatidir. Dördüncü bendin başında,

“Bir katre i er  eşme-i pür-hûn-i fenâdan
Bâşın alamaz bir dahi bârân-ı belâdan”

feryâdı bize Tercî'yi hatırlatmıştır.

Bendin her beyiti, hayat felsefesinin ayrı bir konusunu işlemiştir. Her beyt âdeta, üzerinde sayfalar yazılabilecek bir özlü sözdür. Bazıları senelerdir dilden dile ulaşmış, bir atasözü mahiyeti kazanmıştır.

Dünyanın fâniliği, ehemmiyetsizliği de Terkiîb'de işlenen fikirlerdendir. Daima başkalarına akıl verenler tavsiyelerine kendileri bile uymayanlar, lafla dünyayı idâre etmeye kalkanlar ise, en çarpıcı ifadelerle hicvedilir. Böyle kişiler şairin,

“Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz
Şahsın görünür rütbe-i akli eserinde”

⁹ Mustafa Canelli, Ziya Paşa C1, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1986 , s. 43

¹⁰ Nihad Sâmi Banarlı, a.g.e., s. 873

hikmetli sillesinden kurtulamazlar. Ziya Paşa, doğruların yardımcısının daima Allah olduğuna kuvvetle inanmıştır. Yedinci bende Ziya Paşa görünüşe aldanmamayı öğütlemiştir.

Terkîbin son bendinde şair, insanı bir nefis muhasebesiyle baş başa bırakmıştır. Buradaki tavsiyeleri insana saadet veren hayat düsturlarından başka bir şey değildir¹¹.

“İncitmek istersen eğer mülk-i fenâda
Bir kimseyi incitmeğe hasr-ı merâm et”

.....

“Nefsin seni râm etmeye, sen nefisini râm et.”

RÜYA

İlk defa Londra’da, Hürriyet Gazetesi’nde iki nüshada neşredilen, karşılıklı konuşma tarzında yazılan küçük, mensur ve fantastik bir eserdir. Hayali olmasına rağmen edebiyatımızda röportaj türünün ilk örneği kabul edilir. Konusu yine Ali Paşa’ya olan rekabetidir.

Ziya Paşa Londra’da bir bahçede uykuya dalmış ve rüyasında gördüklerini bu eserde anlatmıştır. Sade bir dille yazılmıştır. Samimi bir eserdir. Ziya Paşa bu eserde padişahla konuşur, Ali Paşa’yı Kıbrıs’a gönderir, ondan Sadaret Mührünü alır, bunlar Ziya Paşa’nın yıllarca uyanikken gördüğü rüyalarıdır.

Bu eser Harabat’ta çıktıktan sonra, Bağçe Mecmuasında tefrika edilmiş, 1910’da eski harflerle, 1932’de yeni harflerle basılmıştır.¹²

VERÂSET-İ SALTANAT-I SENİYYE

Asıl ismi Verâset-i Saltanat-ı Seniyye olmakla birlikte, Veraset Mektupları olarak bilinir. Avrupa’dayken İstanbul’daki bir dostuna yazmış gibi yapılan iki

¹¹ Mustafa Canelli, a.g.e., s. 47

¹² Nihat Sami Banarlı, a.g.e. s.876

mektuptan oluşur. İlk olarak 1904 yılında Şura-yı Ümmet Gazetesinde basılmış, daha sonra Ebuzziya'nın Yeni Osmanlılar Tarihi tefrikasına alınmış ve ayrıca da kitap olarak basılmıştır.¹³

ENDÜLÜS TARİHİ TERCÜMESİ

Edhem Paşa'nın teklifi üzerine sanatlı bir nesirle yapılan bir tercümedir. Önce iki cilt olarak 1863 yılında daha sonra 4 cilde bölünerek 1887'de İstanbul'da neşrolunmuştur.¹⁴

ENGİZİSYON TARİHİ

Daha sade ve tabii bir dille, Lavalleye ve Cheruel'den çevirdiği tarih tercümesidir. Engizisyon mahkemelerinin özellikle Musevilere yaptığı zulümleri anlatır. Bu eser İstanbul'da iki defa basılmıştır.

DEFTER-İ A'MÂL MUKADDİMESİ

Ebuzziya Tevfik Bey'e göre bu eser Ziya Paşa'nın Emile tercümesine yazdığı bir önsözdür.¹⁵

¹³ Nihat Sami Banarlı, a.g.e., s. 876

¹⁴ Nihat Sami Banarlı, a.g.e., s.878

¹⁵ Nihat Sami Banarlı, a.g.e., s.878

Bismillahirrahmanirrahim

Muqaddime

Tevhid-i Bārī ve Mūnācāt

Ey varlığı varı var eden var
Yok yok saña yok demek ne düşvār

Der her şeyiñ lisānı her-gāh
Allah Allah Allah Allah

Ey berter-i ‘aql ü vehm ü idrāk
Ma‘rūf ḥiṭāb-ı mā -‘arefnāk

Zātıñ seniñ ol kadar büyükdür
Yanında büyüklük eñ küçükdür

Bu qubbede gerçi çok şadā var
Yok dārda sendeñ özge deyyār

Ey kudreti eyleyen hüveydā
Her zerrede biñ cihān-ı ma’nā

Dest-i kudretiñde bī-tekellūf
Cüzz’ī küllī bütün taşarru

Maḥsūb-ı ‘ināyetiñdir a’dād
Peymüde-i kudretiñdir eb’ād

Ey kevni binā eden mühendis
Sensin bu menāzıra müessis

Öz hüsnüñi kılmağa temāşā
Bir āyine düzdüñ ismi eşyā

Encüm ile ‘ālemi ũonatdıñ
Her necmde biñ cihān yaratdıñ

Şaçdıñ bir avuç güher semāya
Oldu bu kürāt bī-nihāye

‘Aşkıñla o remyeden berīdir
Her bir küre zār u serserīdir

Nūruñ ile iltimā’ ederler
Derviřleriñ semā’ ederler

Sensin eden ey Hākīm-i dānā
Bu ‘ālemi ‘ālem-i mu’ammā

Zerrāt-ı ‘anāşır u mevālīd
Emriñle bulur nıżam-ı te’bīd

Ey ‘ālemi vār eden Hüdāvend
Ey ādemi zār eden Hüdāvend

İnsan ne ğarīb cān-verdir
‘Aķıl görünür cünūn-eřerdir

İnsan bilürüm şanur da bilmez
'İlmi ile cehlden kesilmez

Güyā cehliñ hilāfidır 'ilm
Cehliñ şarf i'tirāfidır 'ilm

Yārab bu ne ibtilā ne belvā
İnsanda bu 'acz ile bu da'vā

Yārab bu ne keşmekeş ne tezvīr
Yārab bu ne şūriş ü ne teşvīr

Yārab bu ne dehr-i bī-emāndır
Yārab bu ne dār-ı imtiḥāndır

Yārab bu ne kār-gāh-ı gamdır
Yārab bu ne vādī-i elemdir

Yārab bu ne mekteb-i fūnūndur
Yārab bu ne 'ālemi cūnūndur

Yārab bu ne irtibāṭ ü nisbet
Yārab bu ne iḥtilāṭ ü ülfet

Yārab ne güzel niḫāmdır bu
Yarab ne niḫām-ı tāmıdır bu

Yārab bu ne salṭanat ne ḳudret
Yārab bu ne hendese ne şan'at

Yārab bu ne izzet ü a'lādır
Yārab ne kemāl ü kibriyādır

Bir abze tūrābe can verirsin
opraa aa lisān verirsin

Her lāzada bi cihān yaparsın
Her anda bi āsümān yaparsın

Her lāzada bi cihān yıarsın
Her anda bi āsümān yıarsın

Birsin bu birliide ek yok
Mülküde senile müterek yok

Ey Hāyy ü adīr olan İlāhī
Bī-mil ü müābih ü muzāhī

Ey atreyi ulzüm eden Allah
Ey nufeyi ādem eden Allah

Dil-astelere abīb-i müfī
Her yāreye merhem-i muvāfī

Bīmārları ifāsı sensin
Her dertleri devāsı sensin

Mazlūmlara penāhsın sen
Ācizlere dād-gāhsın sen

Bî-çârelere çâre-sâz olursun
Bî-keslere dil-nevâz olursun

‘Âşıklar gözi yaşı için
Yanıqlar bağı başı için

Raḥm eyle Ziyâ’yı nâ-tüvâne
Yok tākātı ğayri imtiḥâne

Bāziçe-i nefis bî-āmandır
Raḥmetmez iseñ işi yamandır

Benlikden o bendeyi ḥalâş et
Şâyeste-i bezm-i ihtisâş et

Feyziñle o lāli ter-zebân kııl
Maḥbûbuñ için mediḥâ-ḥân kııl

NA’T-I NEBEVĪ

Çün lücce-i aşk zāḥir oldu
Ol dürr-i yetim zāḥir oldu

Şanında buyurdu Ḥālîk-ı pāk
“Levlāke lemā ḥalaqtü’l-eflāk”

Evvel ḥarf-i maḳāle-i kün
Āḥir nefes-i leb-i ta’ayyün

Ḥurşid-i münevver-i münevver
Mehdî-i muṭahhar-ı muṭahhar

Allām-ı avālim-i ma'ālî
Allāme-i 'ilm-i lâ-yezālî

Sulṭān-ı cihān meṭā'-ı kevneyn
Rūḥü'r-ruḥ ṭibā'-ı kevneyn

Maḥmūd u Muḥammed ü Mübeccel
Maḥbūb-ı Ḥüdā Nebiyy-i Mürsel

Ḳıldıkda ṭulū' mihr-i zātı
Ṭoldurdu ziyāsı kâ'inātı

Hep gördü anı başîr olanlar
Cāhil ḳaldı ḳarîr olanlar

Tā ḥaşr ṭurur o Nūr-ı abher
Köhler görmez görür görenler

Ol nūr Tihāme'de açıldı
Dünyāya şerāresi şaçıldı

Bir zerredir ol güneşten el'ân
'Ālemdeki nūr-ı 'ilm ü 'irfān

Gez señ göresin bütün zemîni
Ol maştabanıñ lükāṭe-çini

Ya ol şereriñ değilse berķi
Kim eyledi zinde arz-ı şarkı

Ger olmasa Endülüs ziyādār
Kim Avrupa'yı ederdi bīdār

Ķangı yere etse lem'a ifrāğ
Ol lem'a olurdu bir yanartağ

Manend-i fūrūğ-ı mihr-i nevvār
Aķtāra ederdi neşr-i envār

Ol yüzden olundu hep āzālet
'Ālemdeki zūlmet-i cehālet

Bu vech ile ķapladı 'ıyāni
Envār-ı Muĥammedī cihānı

İnşāf ķıl ey mu'arız inşāf
Meydānda değil mi 'ilmi eslāf

Kim eyledi Muştafa mişāli
Tevĥīd-i Cenāb-ı Lā-yezāl'i

Gösterdi mi öyle ders-i 'irfān
Dārü'l-ĥükemāyı mülk-i Yunan

Yā yazdı mı öyle şer'-i ma'şüm
Ķānūn bendān Hıttā-i Rūm

Tevrât ola mı yâhûd Enâcil
Hem menkıbet-i kitâb-ı Tenzil

Bu mu'cizedir ki Nûr-ı ur'ân
urduça cihân urur nümâyân

Ta rûz-ı ıyâm olur şâlâ-gû
Erbâb-ı şükûke Emr-i Fe'tû

İ'câz değil midir Bârî
Tağyîrden anı ıldı 'ârî

Bunca fetâret içinde ağyâr
Tarîfine olmadı zafer-kâr

Şer'i ile ıldı ol amer-tâb
Tâ'lîm-i huû u fazl ü âdâb

Kim şer'ine eylese tevessül
İnsanlık ile eder tecemmül

Her kim ki o şer'a hizmet eyler
Dâreynde kesp-i hürmet eyler

Ümmîdir egeri ol melek-hû
'İlmiyle cihânı ıldı memlû

Ümmî ki şeri'atinde tâbân
Akâm-ı huû-ı nev-i insân

Ümmî idi gerçi kıldı kendi
‘Âciz bulegâ-yı Necd ü Kindi

Sultânı dü-kevn iken o server
Var u yok idi aña berâber

Maḥkûm iken emrine memâlik
Üç pîrehene degildi mâlik

Râyâtı olur iken muẓaffer
Açlıkla gezerdi kendi ekşer

Ekşer vaḳti geçerdi medyûn
Fevtinde bulundu dır’i merhûn

Yoksulluğu ihtiyâr ederdi
Yokluk ile iftiḥar ederdi

Ol Tâ’ir-i Kudüs âşiyâna
Meyl etmedi cîfe-i cihâna

Câyi’leri seyr ederdi luḫfu
Aḫrârı esîr ederdi luḫfu

Mevlâ-yı şefîk idi laḫîme
Güyâ peder idi her yetîme

Herkes idi ḥân-ı ni’metinde
‘Âlem idi taḫt-ı minnetinde

Hiç olmadı ol Nebi-i şābir
Minnet-keş-i ni'met-i ekābir

Bizzāt iyādete giderdi
Dil-ḥastelere şifā ederdi

Eylerdi teheccüd-i şebān-gāh
Ḳalbinde ṭururdu ḥaşyetillāh

Her nefsi ṭutardı ol peyāMBER
Nefsiyle ḥuḳḳda berāber

'Abdiyyet ile idi mübāhī
Aḥlāḳı idi bütün İlāhī

Bir mektebe oldu kim müdāvim
Allah idi Zātı'na mu'allim

Vaşfında anıñ Cenāb-ı Ğālib
Bu beyti ne ḥoş yazar münāsib

Çün evvel-i mā-ḥalāḳ'dır ol nūr
Şāni-i Ḥüdā desem de ma'zūr

Tā ḥaşr o Şāh-ı enbiyā'ya
Olsun şalavāt-ı bī-nihāye

Olsun daḫi tuḥfe-i teḥāyā
Aşḫābına āline hedāyā

SEBEB-İ TERTİB-İ HARBAT

On beşde değildi sinn ü sâlim

Kim nazm ile vardı iştiğâlim

Mevzûn söze can verirdi gûşum

Eş'âr okusam giderdi hûşum

Verdi baña evvela merâkı

Meydân şu'arâsınıñ nehâkı

Gâhice Ğaribî'yi oğurdum

'Aşık Kerem'e yanar tûrurdum

'Aşık 'Ömer'i ki gâh alurdum

Uçkur sözüne şaşar çalurdum

Taḥsînle de etmeyüb çanâ'at

Yağmaya da geh gelürdi cür'et

Her defter-i şi'ri kim çanurdum

Yoç nüşâ-i âḫarı şanurdum

Kendim de nazîre der idim gâh

Ammâ ne söz el-ıyâzü bi'l-lâh

Gûş etmesün öyle söz çulaçlar

Âlûdesi olmasun çudaçlar

Divânçeme anları yazardım

Mümkin olsa çâşa çazardım

Kim Şi'rime atsa a'ne aŐı
Uğrardı benimle derde başı

Hicv idi mu'arıza cevābım
Şemşir-i zebān idi kitābım

Ol hāl ile rūzgār gedi
Bir iki azān bahār gedi

Gedi elime ü nūŐa-i can
Maṭbū' bir iki kōhne dīvan

Bir kerre bu kenze nā'il oldum
Bir başka cihāna vāŐıl oldum

Bir pāreye biŐi āferīniŐ
PābūŐu atıldı Gevheri'niŐ

Vehbī ile VāŐıf'ı beğendim
Tağlīd iün anlara özendim

Derdim edüp anları ırā'et
Yārab bune siħr ne kerāmet

Bundan dağı söz olur mu a'lā
Őirīn-lafz u uceste ma'nā

Şu serv ile bağ Şu add ü āmet
Olmaz mı ıyāmete ālāmet

Ya bülbüle gül ne ıoş muvāfıķ
Pervāne değil mi Şem'e 'āşık

ĖumĖāne yanında cām  sāęar
Rindān ile muğbeğe berāber

Temyize yoğ-idi iķtidārim
Zirā pend olmamişdı yārim

Ammā oķuduķda Gülistān'ı
Derk etmeğe başladım lisānı

Hem ol şırada bir iki şā'ir
Temyizime oldular mzāhir

Olmaķ Şu'arā ile mbāĖis
Efzāyiş-i farķa oldu bā'is

Bir nükte-ver-i stde-eķvār
Ėāfız'dan oķutdu Ėayli miķdār

Ol sözlere meşrebim ķapıldı
Güyā ķapalı gözüm aķıldı

Oldu baņa Ėāce-i dil- cān
Ėşār-ı sĖān-verān-ı Ėran

Oldum nice Ėamse'den güher-ķin
Gördüm nice defter  devāvin

Etdim Őu'arā-yı Rūm'u taḥkīk
Āsar ũ zemānlarıyla taḥbīk

Gördüm olmuş ḥalef selef hep
Īrān Şu'arāsına ḥalef hep

Evvel söze başlamış Nevāyi
Taḥlīd ile Fārisi-edāyi

GelmiŐ Őu'arā-yı Rūm piŐin
Kılmış o edāda vezni ta'yin

Taḥlīd ile çün lisān bozulmuş
Evezān-ı arāzi gā'ib olmuş

Çıktıkça lisān ḥabi'atinden
Elbette düşer feŐāhatinden

Fa'lün fa'ül olmadan nümāyān
Parmak ile idi bizde evzān

İŞte bu sebebledir ki el'ān
Türkide yok irticāle imkān

Türkī'de değil bu ḥāl evvel
Olmış idi Fārisi'de muḥtel

Anlar da edip lisānı tecdīd
EtmiŐ Arab'a sūḥanda taḥlīd

Var ise de ba'zı fazla nokşān
Evezān-ı 'Arab'dır anda evzān

Biz anlara nisbeten cedīdiz
Gūyā ki 'Arablar'a ḥaffīdiz

Āşār-ı 'Arab'dır ümm-i 'irfān
Bunlar iki nehrdir o 'ummān

Çün gördüm o baḥr-i bī-kerānı
Farq eyledim ol zemān cihānı

Evvel gözden geçen hep āşār
Gözden geçdi bütün be-tekrār

Gördüm yenideñ nice defā'in
Buldum yine bir ṭaḫīm ḥazā'in

Ben ṭab'a bunu esās ederdim
Şā'ir olurum kıyāş ederdim

Bu şevk ile geçdi ruzgārım
Destimde değildi ihtiyārım

Bildim ki ben böyle şā'ir olmaḫ
Ayniyle cibāl-i sā'ir olmaḫ

Ben olamadım egerçi şā'ir
Oldum şu ḫadar ki fehme-kādir

Şâ'irlik egerçi mu'teberdir
Şi'ri tanımağ da bir hünerdir

Helvâcıya table-kâr lâzım
Ol kâre de iktidâr lâzım

Sinnim ki çil ü çehârı geçdi
Atı alan Üsküdar'ı geçdi

Gördüm feleğîñ vefâsı yokdur
Zevk u elemin bekâsı yokdur

Biñ yıl yaşasañ yine cihân bu
Gerdiş bu zemîn bu âsümân bu

Bir kâ'idedir bu cāvidāne
Elbette gider gelen cihāne

Bu 'āleme i'timād olunmaz
Derd-i ecele devā bulunmaz

Şiḥhat bozular şebāb kalmaz
Ḳuvvet gider āb ü tāb kalmaz

Perverde-i nāz olan o gül-ten
Eyler kâra toprağ içre mesken

Ol göz ki bağar bugün nehāra
Yārın yuva ola mūr u māra

Ḥikmet bu belāya çāre etmez

Tedbīr ü ḥiyel de pāre etmez

Yok fā'ide devlet ü ni'amdan

Yok menfa'at efser ü ḥaṣemden

Geldi nice biñ mülūk dehre

Hep uğradılar bu derdü ḳahre

Yokdur biriniñ zebānda nāmı

Ḳande o yesār u iḥtişāmı

Ammā 'uḳalā-yı āḳıbet-bīn

İdraḳ edüb bu ḥāli pişin

Meyl eylememiş bu dehr-i dūna

Gaflet ile düşmemiş cünūna

Çarḥıñ āgāh olan ḥuyundan

Bu yağmuruñ içmemiş sūyundan

Taḥşīl-i kemāle himmet etmiş

Āzādeliği ḳanā'at etmiş

'Ālemde nice eşer bırakmış

Ezkārını mu'teber bırakmış

Gerçi anı rūzgār almış

Bu ḳubbede bir şadāsı ḳalmış

Çün bende bu iktidār yokdur
Hırşımnda bekā-yı nāme çokdur

Fikr eyler iken bu hāle tedbīr
Geldi dilime mişāl-i Kıtmīr

Hayvān iken ol vücūd-ı yektā
Etmiş bu cihānda nāmın ibkā

Erbāb-ı kemāle hādīm olmuş
Anlar ile ismi dā'im olmuş

Bende o ʔarīke zāhib oldum
İnsānlar ile musāhib oldum

Eşnā-yı müʔāla'amda ekşer
Gördükçe lāʔif ü hoş eşerler

Bir deftere kayd eder idim heb
Ammā ki değil idi müretteb

Tertībine etdim ihtimāmı
Mecmū'ama verdim intizāmı

Türki ile Fārisi'de maḥlāş
Şā'irlere çünki oldu muḥtaş

Oldu şu'arāsı bunlarıñ heb
Tertīb-i ḥurūf ile müretteb

Ammā ki ‘Arab’da başka ādet
Geh künye geh ism buldu şöhret

Tertibde olmağ ile işkāl
Tanzīm de ben de etdim ihmāl

Ebyāt ile kıt’alar serāpā
Tertib-i hecāile muķaffā

Vardır ‘Arabī’de ba’zı külfet
Etmek gerek iştikāķa diķķat

Göstermek için nikāt-ı nazmı
Ezmān-ı taķavvülāt-ı nazmı

Āşār-ı selefden etdim imlā
Bir ĥayli nevādir-i dilārā

Gerçi sözü bunlarıñ ķabādır
Ma’naları lik cān-fezādır

İmlālarını bıraķdım öyle
Tā denmeye soñra şöyle böyle

Çünkim bu dile mişāl-i māder
Oldu Çaĥātay lisānı maşdar

Terk eylemeĥe ĥicāb etdim
Andan daĥi intiķāb etdim

Ma'lūm ola tā zemān ne olmuş

Evvel ne imiş lisān ne olmuş

Hem rütbelerince 'ācizāne

Çekdim şu'arāyı imtiḥāne

Meşhūrları beyān olundu

Āşār ile imtiḥān olundu

Hüküm eyledim ekşeriyet üzere

Şi'rindeki istikāmet üzere

Ben aḥladığım ḳadarca yazdım

Vaḳt olmadı muḥtaşarca yazdım

Mādām ihlāşdır esāsı

Ma'zūr ola varsa da ḥaḫāsı

Āşār-ı mu'āşirīnden hem

Ma'rūflar oldular muraḳḳam

Şāyet ki ola deyu ta'addī

Temyīzine etmedim taşaddī

Müstaḳbele şimdi hüküm olunmaz

Ġā'ibdeki cifr ile bulunmaz

Mümkindir eder Cenāb-ı bī-çūn

Ḳārūn'u gedā gedāyı Ḳārūn

Bugün görünen saña muhaqqar
Yarın ola gālib ü muzaffer

Mādām eşeri turur hayātīñ
Me'mūldür irtikāsı zātīñ

Ayrıldı bizimle çünki eslāf
Varsun bizi de ayırsun ahlāf

Göstermek için haṭā şevābı
Her şiveden etdim intihābı

Her şey ki baña bihīn göründü
Şāyeste vü dil-nişīn göründü

Mecmu'āma eyledim anı kayd
Güyendesı 'Amr imiş yāhud Zeyd

Fikr et ne kadar kitāb gördüm
Cem'inde ne pīç ü tāb gördüm

Rindān eder anda çün mülākāt
Çoydum adını anıñ Ḥarābāt

Mescid desem i'timād olunmaz
Şā'irler o yerde çok bulunmaz

Şā'irlere mey verir muşāfāt
Rindānıñ olur yeri Ḥarābāt

AHVAL-İ EŞ'AR-I TÜRKİ

Eslâfda Aḥmed ü Necâî
Āvâre –i dil-şikesde Zâtî

Türkî suḥene temel ḳomuşlar
Gerçi temeli güzel ḳomuşlar

Etmekle lisânımız taḡayyür
Ol şîveyi güç bize taşavvur

Mazmûnları gerçi pek metîndir
Elfâzı da ol ḳadar çetindir

Ṭarz-ı gazel ü ḳaşîde-bâzî
Nâḥoş o ḳadar kim vezn-i tâzî

Tâñ ile igendeler dürürler
Her beytde birbirin sürürler

Yâ ḥaşv ü imâle vü zihâfât
İnşâd edene belâ-yı âfât

Belki o zamân için güzelmiş
Lâkin sonra lisân düzelmiş

Olmuş bu tebeddül-i lisâna
Bâ'ış iki Ḥusrev-i yegâne

Sulţān-ı cihān Selīm-i Evvel
Hākān-ı müeyyed ü mübeccel

Etmış o şehenşeh-i mużaffer
Mülk-i sühānı dağı musah har

Ekşer sözü Fārisi'dir anıñ
Maqb l ü müsellemi cihānıñ

Yok Rum aranur ise serāser
Ol Şivede Fārisi dimiş er

Olmağla Şeh-i cihān-ı mā'nā
Dīvānı durur cihānda hālā

Oğlu dağı pādiřāh-ı'irfān
Őāhib-kānun Hān-ı Süleymān

Görmüş idi terbiyyet pederden
Elbette çıkar güher güherden

Te'sis-i binā-yı devlet etdi
Tanzīm-i lisāna himmet etdi

Zāhirde ve 'ālem-i su ende
Kendüsine ĥalkı kıldı bende

Şüretde değil fa a  cihān-gir
Mülk-i hüneri de itdi teş ir

Verdi bu iki şeh-i fazîlet
Hem devlete hem lisāna vüs'at

Meclislerine Nedîm-i dāhîl
Olmuş idi zümre-i efāzîl

Himmatleri ile oldu mevcūd
Bir İbn-i Kemāl mişli mefķūd

Hem itdi Ebüssü'ūd'u is'ād
Ol iki şehen-şeh-i melek-zād

Bu iki hüner-ver-i yegāne
Pek çok meded itdiler lisāne

Bāķî idi nice şeyf ü kânūn
Perverde-i hāss-ı şāh-ı kânūn

Olmuş idi o pādişāh-ı naķķād
Hem pādişāh aña hem de üstād

Her şi'r verişde şāh-ı zî-şān
Hem rütbe virirdi hem de ihsān

Zāhir görünür kaşīdesinden
Tavr-ı ğazel-i güzīdesinden

Kim tarz-ı kadīme kisve virmiş
Şi'r anıñ eliyle şekle girmiş

Bāķi'ye sezā olunsa ta'yīn
Tā'bir-i müceddid-i nuḥustīn

Ammā yine ba'zı köhne ta'bir
Bāķi'de ider derūnu tekdīr

Şoñra edilüb bu şīve tecdīd
Āşār-ı 'Acem olundu taķlīd

Evezānda taḥarrüz-i ziḥāfāt
Tekşīr-i tetābu'-ı izāfāt

Cümle edāvāt-ı vaşf-ı terkīb
Tevsī'-i teselsül-i terākīb

Birden girdi bizim lisāna
Hep nāğmeler oldu şā'irāne

Eñ cāy-i ta'accübü bu bābıñ
Ba'işleridir şu inķılābıñ

İstanbul iken maķarr-ı 'irfān
İstanbul iken maķāf-ı büldān

Yapdı iki taşralı bu ḥāli
Vanlı birisi biri Rehālı

Ya'ni biri Nef'i-yi suḥanver
Hem diğeri Nābī-yi mu'ammer

Bunlardır eden lisānı tevsī'
Bunlardır iden beyānı tenvī'

Bunlar verdi zebāna ziynet
Bunlar verdi beyāna şūret

Türkī dili evvel idi yektā
Etdi anı Fārīsi dü-bālā

Hem öyle yaşıdı iki Gevher
Guyā ki qarışdı şīr ü şekker

Yāḥūd iki baḥr-ı 'ilm ü 'irfān
Birleşdi berāber oldu 'ummān

Yok üç deñiz oldular ferāhem
Andan çıkıdı bu baḥr-ı ā'zam

Zīrā 'Arabī lisānla evvel
Olmuş idi Fārīsī mükemmel

Oşmanlı lisānı bu lisāndır
Fikr eyle ne baḥr-i bī-kerāndır

Oşmanlı lisānını bilen zāt
Bir bennādır ki hāzır ālāt

Birkaç türlü edāta nā'il
Birkaç nev'i inqılāba kābil

İ'mâlde hiç külfet olmaz
Teftîşde tab'a zahmet olmaz

Her kangı hayâl ise muşavver
Elfâzı gelür anıñ berâber

Sâ'ir lüsün-i 'atîkanın hep
Ma'kulatı olur mürettep

Qat'a o hudüddan çıkılmaz
İnsan buña ya naşıl şıkılmaz

Manzûm ise bā-ıuşûş o şüret
Birkaç kat olur o demde külfet

Tazyîk-i 'arûz bir cihetden
Hem kâfiye vü redîf reh-zen

Taḥsîne olur katı sezā-vār
Bir dilde güzel diyenler eş'ār

Ammā ki bizim lisānımızda
Her türlü edāt yanımızda

Efkâr-ı 'Arab hayâl-i İrân
Maḥşûl-i memâlik-i Ḥorāsân

Her kangısına uzatsa desti
Mümkin toлмақ kişiye desti

Her angı ayāl gelse ‘aqla
Biz ādiriz anı lāfza naqla

Böyle var iken lisānda vüs’at
Var der yine ba’zılar arūret

Maḥrecde muḥālif iken aqlı
Eyler ‘ayna çü hemze vaqlı

Med virdi kimi elif’le nūn’a
Verir areke kimi sūkūna

Der ‘aqla ‘akıl ‘ibāretinde
Cānı daı cān ūretinde

Őorsañ bu tekellūfāta ‘illet
Der vezn’de çüñki var arūret

Lāyık mı ki ū’irim diyen zāt
Far etmeye maḥrec-i urūfāt

Kim eyler anı bu sehve icbār
Maḥdūd mudur diyār-ı efkār

Eslāfda gerçi var zihāfāt
Yokdur böyle velī urāfāt

Őābit ü Sāmi bu sehvi etmiş
Rāıb u Āūım o iūre gitmiş

Bunlardaki sehv soñra gūyā

Sā'ir şu'ārāya oldu fetvā

Çok şā'ir-i ehl-i ṭab'ü māye

Taklīd ile düşdü bu ḥaṭāya

MEŞRŪṬ U AḤVĀL-İ ŞĀ'İRĪ

Vardır iki şart-ı şā'iriyet

Evvelkisi kābilī-yi ḥilḳat

Bā'zı kula Ḥaḳ eder ināyet

Bir ni'met-i ḥāşdır ṭabī'at

Şā'ir şā'ir toĝar anadan

Āşarı görünür ibtidādan

Şā'ir daḫi ṭıfl iken ıyāndır

'İrfānına meşrebi nişāndır

Her tarz u edāsı lāubāli

Bir başka revişde cümle ḥāli

Mesken eder etmez iş bu şehri

Gūyā ki görür cünūn-ı dehri

Fikrini şalāḫa sālīk eyler

Bilmez ki 'umūma kemlik eyler

Başlar o zemāndan iḥtilāfa
Evzā'-ı 'umūm ile ḥilāfa

Hem başlar o demden ibtilālar
'Ömrümce mübārekī belālar

Çün ḥür olarak gelür vücūda
Güçdür ḳoma ṣā'iri ḳuyūda

Çokluk anı bağlamaz 'aḳā'id
Teshīr edemez anı fevā'id

Etmez zerr ü sīm için müdārā
Olmaz ḳadem-i ricāle ruḥ-sā

Rızkī ile eyleyüb ḳanā'at
Sürmez yere cebhe-i ḳarā'at

Dehrin ṣaymaz ḡam u ṣafāsın
Zirā feleḡiñ bilür vefāsın

Bir ṣā'ire mūntehā-yı maḳṣad
Bir ṣīṣe ṣarāb bir semen-ḥad

Medḥiñde eḡerçi eyler iṭrā
İṣde saña eylemez müdārā

Şi'rinde diyen yalan ṭolan söz
İṣde saña söylemez yālan söz

Çün işde ‘umūmadır netāyic
Şahşın kalur anda nef’i hāric

Her kim ki işinde şādık olmaz
İnsan demek aña lāyık olmaz

Şānī-i şurūṭ-ı şā’iriyet
Taḥşīl-i ma’ārif ü fazīlet

‘İlim olmasa şā’ir olmaz insan
Dilsiz söze kādır olmaz insan

Sa’y eyle ‘ulūma muḳdimāne
Ez-cümle bedī’ ile beyāne

Şi’r-i Arab’a tevessül eyle
Naḥv ü lügata tevaḡgul eyle

Nazm-ı ḳudemā vü fenn-i tāriḥ
Gül-naḥl-i feşāḥate bün ü biḥ

Gelse bir araya sāye vü mihr
Olmaz bir arada cehl ile şi’r

Olsa ne ḳadar ḳavī ṭabī’at
Yoḳdur cāhil sözünde ḳuvvet

Pek ṭab’ına i’timād edenler
Bulsa daḥi ba’zı ḥoş suḥenler

Bilmezlik ile düşer haṭāya
Uğrar başı cehl ile belāya

Ya söyle sözü güher nişār it
Ya şamt u sükūtu ihtiyār it

Vardır daḥi bir nice vesāil
Eş'ār olur anlar ile kāmīl

Şi'r olmak için cedīd ü fāḥir
Şā'irde gerek ferāğ-ı ḥāṭır

Olmaz ḥarem-i derūnda maḥrūn
Ekmekçi telāşı ile maẓmūn

Şā'ir olamaz eğerçi zengīn
Faḫr ile de ḳalmaz anda temkīn

'Ālemde budur hele mücerreb
Olmaz işi şā'iriñ müretteb

Ṭālī' 'aḳla mu'āvin olmaz
Baḫt ile hūner muḳārin olmaz

Şā'irde gerek o rütbe sāmān
Tā olmaya pāymāl-i nādān

Yā āteş-i 'aşḳ ile olub zār
Ol ḥāl ile ede naẓm güftār

Yāḥud müte'eṣsir ola şā'ir

Tā şî'ri daḥi ola mü'eṣsir

Memdūḥ ya ḳadr-dān gerekdür

Söz gevher ü müstemi' miheḳdür

Yāḥud ola meclis-i suḥende

Baḥş edile şî'r o encümende

Eş'ārına olalar mu'arız

Efkārına olalar münāḳız

Terk eyleye kibr ile 'inādı

Ḥaşr etmeye nefse i'timādı

Vaḳî' göricek bir i'tirāzı

İnşāf ile ḥaḳḳa ola rāzı

Terk ile işābet iddi'āsın

İşlah ede der-'akab ḥaḫāsın

Vardır nice ḥod-pesend nādān

Kendin şanır efzal-i suḥendān

Ṭoplar başına bir iki cāhil

Efkārda kendine mümāşil

Eyler hezeyānın anlara ḳay'

Anlar taḫşin ider peyāpey

Hem der ki zi-şā'irī eşer nīst
Üstād-ı suhen menem diğēr nīst

Bilmez ki ider o gāv-ı nāṭıķ
Kendüsine kendüsi fenālıķ

Şi'ri ile faḥr eder cihāna
Yok ḥumķunu neşr ider cihāna

İster iseñ añlamak cihānı
Öğrenmeli Avrupa lisānı

Etmış orada fūnūn teraķķī
Taḥşīlden eyleme tevaķķī

Bilmek gerek andaki fūnūnu
Terk eyle ta'aşşub u cūnūnu

Ansız kişi tām şā'ir olmaz
Bir kimse lisānla kāfir olmaz

Sende var ise eger ḥamiyyet
Taḥşīline eyle şarf-ı himmet

Ḳıl terceme anları ziyāde
Tā milletiñ ede istifāde

Eş'ārına hem de eyle diķķat
Anlarda da başkadır fesāhat

Mir'at-ı diliñ olur mücellā

Nirū-yı tabi'atıñ dü-bālā

Ahż eyle şanāyi' ü 'ulūmun

Terk eyle zemā'im ü rüsūmun

Taklīd ile aşlını unutma

Milliyetiñi hāķir tutma

Sā'ir aķvāma meyli aķmaz

Ķıptı Ķıptılığın bırakmaz

Andan alçaķ gerek ki māye

Milliyetiñ itme viķāye

Bilmem ki neden her işde muṭlaķ

Avrupalıya muķallid olmaķ

Anlarda bu fikr-i fāsīd olmaz

Yek-diğerine muķallid olmaz

Fikr itmeli kim Cenāb-ı bī-çūn

Etdikde beşerle rażı meskūn

Her iķlime havāşş vermiş

Her kavme mizāc-ı hāşş vermiş

Mümkin midir etme bir Freng'i

Afriķa'da hem-mizāc-ı Zengi

Qābil mi ede Rāsin Lamārtin

Nef'ī gibi bir qaşide tezyin

Mümkin mi Senā'ī vü Ferezdağ

Molyer gibi bir tiyatro yazmaq

İqlimde hükümü yoğ mu farkın

Vaz' iyyeti bir mi Ğarb u Şark'ın

Olmaz mı teğāluf-i cibillī

Yek-şive midir tıbā'-ı millī

Anlarda gelen suhen-serāyān

Bir başka zeminde oldu güyān

Anlardaki ehl-i nazm ü ta'bir

Ahvāli eder suhanla taşvīr

Bir gülşeni vaşfa etse āğāz

Eşkālını evvel eyler ibrāz

Eyler tafşil-i tül u 'arżın

Söyler ahvāl-i tab'-ı 'arżın

Etrāf u civārını unutmaz

Ğattā has u Ğārını unutmaz

Şā'irleri Müz'lere taparlar

Şan'atlı tiyatrolar yaparlar

Bir vaq'ayı anda derc ederler

Maḥşūl-i kuvāyı ḥarc ederler

Eylerken o ḥāleti taşavvur

Elbette eder kişi te'eşşür

İcrā etse anı ḥuṣūşā

Üstād oyuncular ne ā'lā

Lākin böyle eşerlerin hep

Aḥlāk-ı 'umūmā şanma mekteb

Yüzde biri maḥşada müşādif

Ṭoḡsan ṭoḡuzu aña muḥālif

Eş'ār nukāve-i zebāndır

Mi'yār-ı belāgat-ı lisāndır

Āyinesi şi'rdir lisānıñ

Her kārı lisānladır cihānıñ

Eş'āra gelür ise tenezzül

Elbette lisān bulur tezelzül

Ef'āl-i beşer olur müşevveş

İşlerde zuhūr eder keşākeş

Olmaz zīb-i sımāh-ı raḡbet

Āvāz-ı evāmir-i hükümet

İşte bu sebebledir ki şāhān
Etmiş şu'ārāyı ġarķ-ı ihsān

Sā'ir vüzerā gibi efāzıl
Teşrifāta olurdu dāhil

Var mı 'acebā mülūka lāyık
Şā'ir gibi bir nedīm-i şādık

Memdūha eder o ehl-i hikmet
Dünyāda vü āhıretde hidmet

Dünyāda şenāsin eyler ifā
'Uķbāda iken de nāmın ibķā

Bu dehre nice şeh-i cihān-bān
Geldi gitdi olundu nisyān

Bir Ğaznevī nām ü şöhret aldı
Şehnāme'de ķünkü ismi ķaldı

Sa'dī eğer etmeseydi irād
Kim eyler idi Atabek'i yād

Ezkār-ı Hüseyin-i Bayķara'yı
Hıfz eyledi Cāmi vü Nevāyi

Mādām kelām cāvidāndır
Eş'ār daħi ebed-nişāndır

Her hoş söz kim gelür zebāne
'Älemde kalır o cāvidāne

Ammā dediğim suhen suhendir
Nedretle çü dürr-i bî-şemendir

Gevher bedel aña elbet olmaz
Taḥsīnden özge kıymet olmaz

Ṭurduqça cihān ṭurur o gevher
Mānend-i kıyām-ı aṣl-ı cevher

Olmaz o kelāmı maḥva bā'ış
Enbūh-ı taḳallüb-i ḥavādiş

Bir böyle edibe dense şāyān
Fermān-ı fermā-yı mülk-i 'irfān

Kim mülk-i suhende bî-muḥābā
Fermānını ḥāme eyler icrā

Ebkār-ı ma'āni-i müretteb
Şaf şaf dizilir ḥuzāruna hep

Eyler o suhenver-i cihān-gīr
Bir fikr ile biñ cihānı teşḫīr

Başında egerçi tācı olmaz
Dīvān-ı mürettebi bozulmaz

Tā haşre kadar  urur mu arrer
Ş hib-i d v n olan h ner-ver

D şmanları ma v olur zem nda
Fazlı  e eri  alır cih nda

 ayr ile  alır felekde n m 
Budur fu al ni  intik m 

A VAL-  ŞU'ARA-YI R M

T rk  e 'ar  ehl-i ta k k
   şınfa eder bin  v  tefrik

B k 'ye gelince nazm-g y n
Oldu kudem -y  ehl-i 'irf n

Andan N b 'ye dek ev s t
E ' r hen z de ildi s k t

Andan Ő nra gelir ev hir
Bu şınıfta Ş 'ir oldu n dir

Ev  fda Nef' -yi su an-s z
Sul t n-ı ser r-i m lk-i i'c z

Hem-r h olamaz an la y r n
Şahb z ile Ş 've olmaz a r n

Ol tarz-ı beyān o h̄usn-i ūslŭb
Ol tavr-ı bedī' o vech-i mergŭb

Her maṭlaba h̄āşdır edāsı
Her nağmede başkadır şadāsı

Bir h̄arbi ederse vaşfa āġāz
Gŭyā işidir kulaqlar āvāz

Bir 'arbede bir hŭcŭm-ı çālāk
Bir h̄ançer ū miġfer ū çekākāk

Bir h̄amle eder ki h̄aşm-ı dīne
Gŭyā iner āsŭmān zemīne

Öyle kılıç urdurur ki farzi
Eyler iki pāre gāv-ı arzi

Bir esbi beyāna bulsa meydān
Seyrine eder Burak'ı h̄ayrān

Gitse olur āteş-i cihān-sŭz
Ṭurduķda bir āfet-i dil-efrŭz

Bir h̄ānenin etse vaşfinı yād
Eyler anı şanki cennet-ābād

Fahriyyede bu kadar aña şānī
Meshŭr eder ādemi beyānı

Etdikde aşıdeye ser-āġāz
Tā aire dek olur yek-āvāz

ab'ında olur ilāf-ı āde
Gıtdike mūsāra'at ziyāde

Nef'ı bunu Őanma mūft bulmuŐ
Ü pādiŐehiñ nedımi olmuş

Sulān Amed Şehid 'OŞman
Dördüncü Murād-ı kahramān-Őān

Őā'ir idiler hem ehl-perver
Nef'ı naşıl olmasın suen-ver

Her Őāh-ı suan-Őinās-ı 'ārif
Etmiş anı ġarka-i 'avāıf

İnsan ki görür bu i'tibārı
Gıtmez mi elinden itiyārı

Etmez mi kelāma bezl-i imkān
Sözden gören iltifāt u isān

Lākin feleġe hūner gerekmez
Her bārı eker bu bārı ekmez

Gerdün yedi baŐlı bir yılandır
Melsū'u bütün hūner-verāndır

Birkaç gün olursa da müsâ'id
Encâm eder revâcî kâsid

Elţâf-1'sipihir bizde kalmaz
Kangı nefesi verir ki almaz

Sultân-1 cihân Murâd-1 şâ'ir
Ağzına döker iken cevahir

Ne eyledi ise etdi gerdün
Kıldı o şehîdi garğa-i hün

Bayram gibi bir har-1 zemâne
Kıydı o yegâne-i cihâne

Hem Şabri-yi hoş-edâ-yı şâ'ir
Nef'î ile oldular mu'âşır

Āşârı lâţîf lîk âzdı
Bir berceste kaşîde yazdı

Ammâ ne kaşîde pây-tâ-ser
Şan subha-i dürr-1 'ağd-i gevher

Güyâ ki şıkıp bütün havâsın
Cem'eylemiş anda hep kuvâsın

Bir vâdi-i hâşdır o vâdi
Kimse söze vermedi o dâdı

Bir maṭla'ı var ğazelde ḥattā
Mu'ciz dedi aña ehl-i ma'nā

Elḥaḳ o süḥan güzel süḥandır
Nef'i daḥi aña ğıpta-zendir

Peyrevliĝin iltimās eyler
Ol nazmdan iḳtibās eyler

Yoḳ başka sözü eĝerçi böyle
Dīvān deĝer ol ḳařide şöyle

Ol 'aşda bir daḥi Riyāzi
Baĝ-ı süḥanıñ gül-i beyāzi

Bir ř'āir-i pāk-i nükte-dāndır
Meydān-ı hünerde pehlivāndır

Pākize ḳařideler dimişdir
Berceste neşideler dimişdir

Faḥriyeleri beligdir pek
Zata güzeli ne hācet öĝmek

Nābī daḥi söylemiş ḳařa'id
Ammā ki makūle-i zevā'id

Uymaz aña pek ḳařide nazmı
Tevhīdidir en güzide nazmı

Şulhiyye'si Na't'ı dil-nişindir
'Azliyye'si bir güzel zemindir

Ancak görünür ki külfet etmiş
Güyā cebr-i tabi'at etmiş

Bir öyle hüner-ver-i suhen-zā
Yazmak gerek idi andan a'lā

Nābī'ye Münif iken muḳallid
Andan eblağ demiş ḳaşā'id

Nābī'ye'ye yaraşır idi ḫaḳḳa
Ol iki ḳaşīde-i dil-ārā

Zirā iki müntaḫab eşerdir
Emşāli görülmemiş güherdir

Ammā ki ğazelde Nābī-i pīr
Olmuş o da ḫüsrev-i cihān-gīr

Ta'ḳīd ü rekīke uğramaz hiç
Eyler okudukça ḫab'ı tehyiç

Yok zerre tenāfür-i 'ibārāt
Ḥod mālī gibidir isti'ārāt

İrşāl-i meşel'de misli yokdur
Bu şivede söz eğerçi çokdur

Olmaz o Şeker gibi ibāre
Ol terkībāt-ı hoş-güvāre

Destinde miŐāl-i mum terkīb
KaŐdetdiđi Şekl ile bulur zīb

Terkībde tarzı Fārisī'dir
Etvār-ı 'Acem mümārisidir

Nābī'ye bu iĥtirā'dır ĥāŐ
Teslīm eder anı ehl-i iĥlāŐ

RāŐid ile Vecdī Lem'ī Rāmī
Rāđıb 'ĀŐım Mūnīf ü Sāmī

Ol mektebe oldular mūdāvim
Ol ĥāceden oldular mülāzim

ĀŐār-ı Fużūlī-i 'Irāđī
Vādi-i ĥazelde ĥayy u bāđī

Yanığdır o 'āŐıđın kitābı
Nazmında koğar ciger kebābı

Etmez ĥazelinde fikr-i Şan'at
Şan'at olur anda bī-Őinā'at

Peyrevleri olmaz aña emŐāl
Tađlīd olunur mu kāl ile ĥāl

Hem bir dağı eski Nā'ili'dir
Pakize-sühan edib-i şa'ir

Elfızı selis ü münteħabdır
Mazmūnları bā'ış-i țarabdır

Tenķih eder sözü o dānā
Bercestdir anda lāfz u ma'nā

Bu yolda veli kelāmı çok yok
Melbūsundan bürehnesi çok

Rūhī ile Hāmī-i suhen-sāz
Yek-şive vü yek-edā yek-āvāz

Çün ikisi de 'Irāk'dandır
Ehl-i dil ü şāhib-i sūhāndır

Anlarda veli güzide eş'ār
Güyā ki çemende nādir ezhār

Dīvānları nışfdan ziyāde
Yā haşv yā bī-meze yā sāde

Rūhī'ye viren kemāl-i şöhret
Terkīb'inde olan lețāfet

Ammā ki eger ber-vech-i tedķik
Seng ü güheri olunsa tefrik

Azdır sũĥan-ı girān-bahāsi
Bāķisi ‘acũzeler du’āsi

Tanzīm-i ġazelde bir de Yahyā
Bir vādi-i ĥāş kılmış iĥyā

Nāzik sũyler sũzũn be-ġāyet
Bir sādellik iĥre biñ leġāfet

Gũyā kırılır elinde elfāz
Maźmũnları rũĥu eyler iķāz

Bu Şivede bir daĥi Bahāyi
Bũlbũl-veş eder sũĥan-serāyi

Pek dil-keş ũ ‘āşıkāne sũyler
Tā’rĩz eden yabāne sũyler

Őoñra bu yola Nedĩm gitmiş
Taķlĩd etmiş ziyāde itmiş

Elfāza yeñi ĥizāb vermiş
Bir ĥat daha āb ũ tāb vermiş

Lākin ġāhi tecāvũz etmiş
Tā mertebe-i mizāha yetmiş

Bir cisme demek iĥũn muşaffā
Yapdırdı ĥamer ile murabbā

Şābit daḥi şā'ir-i metindir
Ol tarzda şāhib-i zemindir

Bir Na't-i Şerif'i var ki dil-keş
Mi'rāciyye daḥi aña eş

Ekşer sözü ıştılāḥa dā'ir
Maẓmūnları var deđer cevāhir

Lākin anı kayd-ı darb-ı emşāl
Vādī-yi zihāfa eyler irsāl

İzzet ile hem Naẓım ü Sāmī
Bir şīvede nazm eder kelāmı

Ḥaqqā ki Naẓım hoş-edādır
Vaşşāf-ı Ḥabīb-i Kibriyā'dır

Hiç kimsede yokdur ol ṭabī'at
Bir şā'ire olmadı bu devlet

El-ğıbta o pīr-i pāk-rā'ya
Şarf etmedi 'ömrünü hebāya

Ḥaşr eyledi Na't'e rüzigārın
Ḥāzırladı gitmeden mezārın

Parlağ görünür eğerçi Sāmī
Teşvīş eder ekşer-i kelāmı

Eyler sözü gāh öyle muhtel
İtmez anı derk ‘aql-ı evvel

Birbirine sözleri değil eş
Aybaşları yazdığı müşevveş

Etmez ise iltizām-ı külfet
RengİN söyler sözü be-gāyet

‘İzzet Pāşā da hoş-edādır
Vardır ğalaṭı ve līk nādir

Āşārı eğerçi çok değildir
Maṭbū’ kelāmı yok değildir

Şāyāndır olur ise müfāḥir
Medḥetti anı Münīf-i şā’ir

Vehbī-yi kadīm nüktedāndır
‘Aşrında re’is-i şā’irāndır

Var ḥayli ḳaşıdesi mükellef
Var nice ğazelleri müreddef

Ammā ki ‘aşrıñ iḳtizāsı
Etmiş anı yāve mübtelāsı

Söz bulmak için mizāca evfaḳ
Söz bulmaĝa olmamış muvaffaḳ

Dīvānı eğerçi var müretteb
Hışv ile zihāfdan mürekkeb

Eř'arı dökülse hep huzūra
Gelmez sekiz on ğazel zuhūra

Hem Köprülü-zāde merd-i kāmīl
Es'ad Pāřā'-yı bī-mu'ādīl

Hāsim 'dır ana ğazelde maħlāř
İklim-i sūhan ana muħařřař

Māzmūnları var ki revh-ı dīldir
Bilmem neye müştehir deĝildir

Dīvānını görmedim müretteb
Buldum bir iki ğazel ki ağreb

Böyle ise eğer bütün maķāli
Yoķdur aña bir eş ihtimāli

Bir de bu sülāleden sūhan-zā
'Abdullah nāmı hem de pāřā

Naşm-ı 'Arabī'de ol muvaffaķ
Yā İbn-i Hāfāce yā Ferezdaķ

İĝrāķ denürse müdde'āma
Bul naşmını bunda baķ kelāma

Ẓannetme ki münteḥab o sözler
Dīvānı da böyledir serāser

Bu iki ḥafīdi Köprülü'nüñ
Faḥrırır o düde-i güzīniñ

‘Āşım ile Rāğıp oldular hem
Şeyḥü'l-islam ü şadr-ı A'zam

Sözde ikisi daḥi metīndir
Ġāyet de lâṭif ü dil-nişīndir

Yek-digere līk olunsa nisbet
Rāğıb'dır olan müreccaḥ elbet

Eş'ārda mühmelāti yoḫdur
Azdır pesti bülendi çoḫdur

Şi'rinde olur o merd-i nāḫid
Nābī ile Şāib'e muḫallid

Baḥr-i hüner idi sīnesinde
Fazlı görünür seffinesinde

Vehbī'ye lügatde yoḫdur aḫrān
Tuḥfe ile Nuḥbe iki bürhān

Elḥāḫ bu iki eşer güzeldir
Yoḫ mişli denür ise maḥaldir

Bilhassa Nuḥbe münteḥabdır
Keşşâf-ı belâgat-i ‘Arab’dır

Hoşdur daḥi meşnevî’si elḥaḳ
Nâbî’ye ikinci dense elyaḳ

Ammâ ki ḳaşıde vü ğazeldede
Beñzer ḳoḳusuz güle cebelde

Eş’ârı deĝil ṭabi’atıyla
Söyler sözü ‘ilm ḳuvvetiyle

Bir de ne ‘aceb ki ḥalkı ol pîr
Sirḳatden edüp hemâre taḥzîr

Eyler iken i’tinâ özüne
Uğrar kendi büyük sözüne

Dîvân’ında o müfti-yi fen
Düzd-i süḥanıñ dilin keserken

Manzūmesi Mirzâ Naşîr’iñ
Dîvânında ṭurur o pîriñ

Ketminde ‘aceb tekellüf etmiş
Taḥrîf etmiş taşarruf etmiş

Şanmış anı kimse ṭuymamışdır
Ḥayfâ ki ğılâfı uymamışdır

Ol nazm-ı güzîn  turur ser aser
Ateş-gedede miş al-i a ker

V şif dağı bir l tf ş 'ir
Ma'l m tı velik k sır

Y r -yı  abi'at ile s yler
 Gayet de sel set ile s yler

Vehb  gibi 'ilmi olsa k mil
N b 'ye olur idi m m şil

Vehb 'ye verilse  ab'-ı V şif
Bir ş 'ir olurdu t m u ' rif

Yok R m'da meşnevi demiş  ok
 r n'a kıyas olunsa hi  yok

Bu yolda im m-ı ehl-i 'irf n
Mevlid eğerin yazan S leym n

Oldur ş 'ar -yı R m'a  st d
Oldur eden ehl-i nazmı irş d

Manz m o men kıb-ı mu addes
Işb t-ı kem l i  n a a bes

Bilmem ne s  handır ol s  hanlar
 ş fte olur hep işidenler

Yā Rab o ne sūziş ol ne sözdür
Şūretde eğerçi sāde düzdür

‘Aşğ u sūhan anda müçtemi’dir
Başdan başa sehl-i mümteni’dir

Dörtüüz seneden berū efāzıl
Bir söz demedi aña mümāşıl

Tanzirine çok çalışdı yārān
Kaldı yine bıkır mişl-i s

Şeyhī daği gelmiş zemānda
Bir hayli eser komuş cihānda

Elfāzı velī kıba be-gāyet
Mā’nāca da yokdur anda lezzet

Etmiş idi şoñra Zātī-i pīr
Pervāne vü Şem’i nazm u taħrīr

Gerçi sūhanı biraz kıbadır
Çok sözleri var ki dil-rübādır

Andan şoñra sezā-yı ıtrā
Şāhib-i hamse edib Yaħyā

Olmuş idi o güzīde şā’ir
Şāhib-kānun ile mu’āşır

Seyf ehli idi o ehl-i temyîz
Seyfî kâlemi gibi idi tîz

Görmüş anı şoñradan ‘Aţâyî
Hâmse yazup etmiş iddiâyı

Lâkin biri gül ikinci gildir
Beş parmak yek-nesağ değıldir

Manzûme-i dil-keş-i Fuzûli
Hayrân eyler hele ‘uķûlü

Leylâ vü Mecnûn egerçi çokdur
Ammâ ki bunuñ mişâli yokdur

Hâķânî cihân-ı nazma hâķân
Yok Rûm’da añna mişl ü akrân

Bir Hilye’si var ki muhtaşardır
Ammâ sözü ser-te-ser güherdir

Bir tarzda nazm ider maķali
Tanzîriniñ olmaz ihtimâli

Yok şübhe ki feyz-i Aķmedî’dir
Bir mu’cize-i Muķammedî’dir

Cevrî vü Nahîfî-i ile Şâkir
Hep ol eşerin muķallîdidir

Ḥaqqā ki Naḥīfi-i hüner-kār
Yazdı nice ber-güzide āşār

Taḥsîn o şā'ir-i kavīye
Kim terceme yazdı Meşnevî'ye

Manzûm olarak o eyledi hem
Her beytini Türki'ye mütercem

Fikr et ne kadar bızā'at ister
Bu nazm ne istiḫā'at ister

Nābî de bu yolda pehlivandır
Ḥayriyye'si fazlına nişāndır

Ol ḥüsn-i edā o ḥüsn-i ta'bir
Eyler işiden kulağı teşhîr

Her 'ünvān bir güzide mışrā'
Her ḥuḫbede bir yegāne maṭla'

Zannetme kim āzmāyiş etmiş
Ehl-i hünere nümāyiş etmiş

Şan'at ile eylemişdir ol pîr
'Aşrındaki ḥāl-i mülkü taşvîr

Zulm-i vüzerāyı söylemişdir
Ḥāl-i fuḫarāyı söylemişdir

‘İlm ü edeb öğredir zemāna
Ta’līm-i kemāl eder cihāna

Ammā ki denürse Ḥayrābād
Ḥayriyye ile denür mi hem-zād

Ben de ederim bu kavli teslīm
Hem-ḥāl olamaz ücaca Tesnīm

Ḥayriyye kemāli anda ġā’ib
Ḥaqlı görünür biraz da Ġālib

Za’fın görüb anda şīr’i nazmıñ
Sürmüş üzerine pīr’i nazmıñ

Ol şevk ile Ḥüsni ü ‘Aşk’ı yapmış
Elḥak Dede cān kılāhı kapmış

Şarf eyleyüb aña cümle ṭābı
Pek şīveli yazmış ol kitābı

Gelmişdir o şā’ir-i yegāne
Güyā bu kitāb için cihāne

Lākin niçün ol dilīr-i bāḥiṣ
Ḥayriyye’den açmamış mebāḥiṣ

Bir ḥarf dimez risālesinde
Almaz yāda maḳāleşinde

Ḥayrābād'ı hele beġenmez
Ḥayriyye'ye yā niçün özenmez

Çün maqşadı imtiḥāndı bence
Aqvā ile tıtmalıydı pençe

Hem de yaraşur mı bir dilire
Faḥr ede teġallüb ile pīre

Çün gelmez bir çiçek ile yaz
Diġer sözüne nazīreler yaz

Dīvānını aç elinle şöyle
Beş beytine bir nazīre söyle

Şinf-ı müte'aḥḥirine serdār
'İzzet Molla o rind-i güftār

Her yolda lāḫıfdir beyānı
Ölmez hele Miḥnet-i Keşān'ı

Gerdünedeki güzel ḥayāli
Āyinelere ile ḥasb-i ḥāli

'İrfānına hiç söz bulunmaz
Taḥsīn aña ya naşıl olmaz

Görmüş mü 'aceb sipihr-i devvār
Bir öyle süḥan-ver-i fedākār

Baş koydu bu devletiñ yolunda
Can verdi bu milletiñ yolunda

Nādānları men' için hāṭādan
Kurtarmağa devleti belādan

Kendi başını kodu belāya
Sivas'da uğradı kazāya

AHVĀL-İ ŞU'ARĀ-YI İRAN

İrān'da gelen hüner-verāniñ
Ārāyişi her biri cihāniñ

İrān'da zühür eden efāzıl
Dehriñ fużalāsına muķābil

Etdi hüner-averan-ı i'cam
İhya'yı ulum-ı din-i İslam

Beyzaviler Zemaḥşeriler
Şirāziler'le Cevheriler

Hep oldu o ḥākdan nümū-dār
Anlardır eden ulūmu izhār

Yokdur şu'arāsına husūsā
İmkān-ı hudūd-ı add ü ihsā

Anlarda da üç gürüh şâ'ir
Eslâf u evâsıf u evâhır

İran'da denür birinci şâ'ir
Üstâd-ı edîb Rûdegî'dir

Lâkin görünür ki bu rivâyet
'Aqla olamaz qarîn-i şıhhat

Zîrâ o hüner-ver-i güzide
Her veznde söylemiş kaşide

Her veznde kıt'a etmiş imlâ
Birçok da rübâ'i-yi dil-ârâ

Bir muhteri'-i cedide elbet
Bu cevdeti veremez tabi'at

Zîrâ aḥkem-i tabi'at üzre
Efkâr yürür baḫâ'et üzre

'Âlemde zuhura geldi ruşen
Tedric ü telaḫuḫ ile her fen

Mümkindir o kim o ehl-i himmet
Bir mertebe verdi şî're şuret

Ammâ demek aña muhteri'dir
'Aqlen-ḫab'a bu mümteni'dir

Firdevsi'ye vaşfda erilmaz
Bir ğayriye bu şeref verilmez

Açmışdır o meşnevî tarîķin
Bul var ise anda bir refîķin

Şeh-nâme'si gerçi dāstāndır
Baķ sözlerine ne dil-sitāndır

Ŧurduķça sūķan leb ü dehānda
Bāķî Ŧurur ol eşer cihānda

Yazıķ o şehin-şeh-i ķaviye
Sultān-ı celîl-i Ğaznevî'ye

Etdi o sūķanver-i cihāne
Baķlı ile zūlm-i bî-kerāne

Gitdi ikisi de ķaldı mevcūd
Şeh-nâme ile hecā-yı ma'hūd

Ol 'aşrda 'Unşurî-yi dānā
Etmışdi ķaşîde Ŧarzın ihyā

Yazdı nice dil-nişîn ķaşā'id
Kim yokdur içinde ğaşv ü zā'id

Ğāyet de metīndir kelāmı
Rengīndir ifāde-i merāmı

Yazdığı aşā'id-i dil-ārā
Ahlāfına oldu ān-ı yağma

Fazlın idemez anıñ halef kim
El-fazlü lime'n lehü't-teaddem

Bir de Esedī ve Ferrūı'dır
Rü-yi sūanıñ iki ruıdır

Muhtarı ve Ascedī ve Amak
İ'cāz-ı sūhande hep muvaffak

Teşbihde Şi'r-i ŐaŐt-ı külle
VarmıŐsa da āirin maalle

Elfāzı rekik ü pür-tenāfūr
Her ab'-ı selīm eder teneffūr

MeŐhūr-ı evāsı-ı ekābir
Mes'ūd u Zāhīr Edīb-i Őābir

Mes'ūd'a nazīr mün'adimdir
EŞ'arı cevāmi'ü'l-kelimdir

aā ki aŐide'de Zāhīr'e
Nazm etmedi kimseler nazīre

Tavsīf için anı aü'l-inŐāf
Bu beyti ne hoş demiŐdir eslāf

Dīvān-ı Zāhīr-i Fāryābī
Der-Ka'be be-düz eğer biyābī

Eş'ārda hem edīb-i Şābir
Üstād olanlarıñ biridir

Seyyid Ḥasen-i İmāmī'ye nīd
Ger olsa Mu'ezzi'dir ale'l-cid

Ḳaṭrān-ı ḥakīm ü Mecd-i hem-ger
Üstād-ı mükemmel-i sūḥan-ver

Bu mertebede Ebü'l-Ferec hem
Eş'ār u belāğatı müsellem

Var añla fazīlet-i maḳālin
Teslīm eder Enverī kemālin

Vaṭvāt ise mecma'-ı fūnūndur
Destinde anıñ sūḥan zebūndur

Āşārına eşnihā bulunmaz
Bir kimse añna mişāl olunmaz

Eş'ār-ı Senā'ī-yi sūḥandan
Gencīne-i 'ilm ü faẓl u 'irfān

Vaşfını gūş eyle Meşnevī'den
Der diñle tamāmı Ġaznevī'den

Gelmez hele mişli Enverî'niñ
Şâhen-şehidir diğeleriniñ

Maḥşûş aña şive-i kaşide
Her nazmda şan'at-ı cedide

Ma'nâsı lâṭif ü lâfzı bî-ğış
Maзмünü nev insicâmı dil-keş

Girdiği mesâlike girilmez
İğrâkda kâ'bına erilmez

'Abdü'l-vâsi' de mu'teberdir
Hep sözleri müntaḥab-güherdir

Ammâ ki eder ziyâde külfet
Külfet ile maḥv olur leṭâfet

Üstâd Ebû'l-Alâ-yı fâzıl
Ḥâkâni'yi itdi nazma kâbil

Ḥâkâni'de merâk-ı elfâz
Maḥşûş aña ṭumṭurâk-ı elfâz

Ṭab'ı ğarrâ ve şî'ri ğarrâ
Ammâ idrâkden mu'arrâ

Çok nükteleri açılmamışdı
Çok sözleri añlaşılmamışdı

Ta'ķidi bıraķsa ger Nizāmi
İ'cāza yeter idi kelāmi

Bihūde deęil mi řab'ı ibzā
Söz yerine söylemek mu'ammā

Virmiş aña şöhret ü şalābet
Tekşir-i tenāfür ü ğarābet

Birdir yine lik o pır-i fāni
Yok Ğamse'sine nazir-i şāni

Tanzire anı Emir Ğüsrev
Etmiş idi gerçi himmet-i nev

řab'a bihūde verdi rence
Kānde Dihli ve kānde Gence

'Ālemde çurur iken Nizāmi
'Ākıl etmez bu iltizāmi

Üstād Cemāl-i İřfahāni
Hem oğlu Kemāl-i İřfahāni

Ma'ni'de iki şeh Cihān-ęir
Etmişler o mülkü cümle teşhir

Divānların eyler ehl-i 'irfān
Çeşm-i dile sürme-i Şifāhān

Anlardaki diqqat ü cezâlet
Rüçhanlarına ider delâlet

Yetmez mi kemâle şevket ü şân
Hâllâk-ı ma'ânî ola 'ünvân

Elhak sühanı gibi sühan yok
Gerçi biraz isti'âresi çok

Tefvîf ü cezâlet ü selâset
İbdâ'-ı lefâfet ü metânet

Sâ'dî bu şifâtı müctemi'dir
Hep sözleri sehl-i mümteni'dir

Her tarzda üstâd-ı yektâ
Her şivede bî-naẓîr ü hem-tâ

Bercîs-edâ 'Utârid-âyîn
Şi'ri şî'râ ü neşri rengîn

Bu kıt'ayı ba'zı ehl-i diqqat
Yazmışlar idi berâ-yı hüccet

Der-şi'r se-kes peyemberânend
Her çend ki Lâ-Nebiyye ba'di

Evşâf u kaşâ'id ü gâzel-râ
Firdevsî ve Enverî ve Sa'dî

Ammā ki yine olunsa nisbet
Sa'dī'dedir efser-i fazilet

Şeh-nāme'yi etmek için itmām
Firdevsī otuz yıl etmiş ikdām

Çılmış fecrī berā-yı tefsīr
Yüz yirmi maħalde başka tā'bir

Bī-mişl ise de bu ihtirā'ı
Yok kimsenin añdan intifā'ı

Sa'dī daħi Bostān'ı yazmış
Anda hāl-i cihānı yazmış

Bir kimse oğursa Bostān'ı
Añlar o zamān nedir cihānı

Her bir sözü dürr-i müntaħabdır
Her beyti hazīne-i edebdir

Mağşūd ise hayr-ı 'āmm eşerden
Ayrılma o nazm-ı mu'teberden

Tanzīm-i süħande eylerim ben
Sa'dī'yi müreccaħ Enverī'den

Etmiş 'ömrün o şāhib-i lāf
İğrāğ u mübālāğa ile itlāf

Memdūhunu göklere çıkarmış
Yok göklere lā-mekāna varmış

Etmış şıla derdi ile bī-cā
Bir ھاr-menişi Mesīھا hem-pā

Ma'nāda gedālığa özenmiş
Şi'r ile şarāba dek dilenmiş

ھاqqā ki lātif söz de bulmuş
Farz eyleyelim ki mu'ciz olmuş

Nazmında ne deñlü olsa şan'at
Üstād yalancıdır nihāyet

Ammā oķu Sa'di'yi serāpā
Baķ nice ھاşide-i dil-ārā

Tedķik eyle bütün beyānın
Tut vaşfda öyle bir yālanın

Nazm etdiği nüşha-i feride
Hep mev'izedir değil ھاşide

Memdūhunu ھاyra sevķ eder hep
Her bir sözü bu yola gider hep

Söyler 'adliñ sevābı üzre
Söyler zulmüñ 'azābı üzre

Ol ‘aşra göre zihî cesâret
Derpiş ede şehlere naşîhat

İnsan budur işte bî-muḥābā
Ḥaqq söyleyüp eylemez müdārā

Vaşf olunamaz anıñ kemāli
Bir kavimde gelmedi mişāli

Ḥāfız hele bülbül-i süḥandır
Eş’arı lisān-ı gaybdandır

Biñ murğ-nevāsı var bahārıñ
Şavtı yine başkadır hezārıñ

Rindāne o ṭavr-ı lāübālî
Taqlîdiniñ olmaz ihtimālî

Dīvānından tefe’ül eyle
İ’cāz nedir te’emmül eyle

Andan var bunda ḥayli ebyāt
Rinde yakışır maḥal-i ḥarābāt

İ’nātı bıraksa Ḥace Selmān
Haco’ya bile oḡurdu meydān

İncelmeḡi sözde pîşe kılmış
Tā incele incele kırılmış

Cāmi' daħi cāmiü'l-fünündür
Destinde anıñ süħan zebündür

'Allāmedir ol edīb-i māhir
Her 'ilm ü hünerde bahse kâdir

Olmuşdu o fāzılı cihānıñ
Şeyhü'l-islām'ı bî-ķırānıñ

Ĥaķķā ki sezā olunsa ıtrā
Manzūme-i Yūsuf u Zeliħā

Hep sözleri anda 'āşıkāne
Kimse bulamaz aña bahāne

Her nazmı bu yolda olsa Cāmi
Olur idi şāni-i Nizāmī

Feyzī ile 'Örfi hem-'inandır
Ser-cümle-i āħirü'l-zemandır

Feyzī'de belāgat ü tarāvet
'Örfi'de 'uzūbet ü ĥalāvet

Feyzī'de mevā'ız āteşindir
'Örfi'de ķaşıdeler metindir

Ammā aranırsa evleviyyet
Feyzī'de ķalır yine fazīlet

Feyzî mu'cem iken serâpâ
Tefsîrine nokta konmaz aşlâ

Buldu o yegâne-i fazîlet
Şakirdi yedi ile şehâdet

Vardır bir şınıf-ı ehl-i güftâr
Mağşûdları degildir eş'âr

Mevlânâ Meşnevî'yi yazmış
Hem Gülşenî Ma'nevî'yi yazmış

Yazmış nice ber-güzide âşâr
Mağmûd-ı Şebüsterî vü 'Atţâr

Mağşadları bunlarıñ 'ayandır
Nazm ile haqîkatı beyandır

Şâ'ir demek öyle ehl-i hâle
İsnâd-ı naķîşedir kemâle

Biñden şoñra gelir evâhir
Bir şâ'ir-i tām içinde nâdir

Dîvânların arasañ serâpâ
Azdır â'lâsı çoğdur ednâ

Vâdi-i cedîd açdı Şâ'ib
Buldu nice nükte-i münâsib

Nazmında eder ziyāde külfet
Andan görünür biraz baṭā'et

İrsāl-i meşel'de mişli yokdur
Ammā bıķacak ķadar da çoķdur

Mecmū'a-i muḥteşemde yekser
Merşiyyesi var bir iki hoş-ter

Medḥ etmeğe mektebi maḥaldır
Leylā ve Mecnūn'ı pek güzeldir

Vaḥşī ve Vişāl aña yaķındır
Ṭahrān'lı Selīm pek metīndir

Ümmīdi vü Evḥadī-yi Enīsī
İrān şu'arāsınıñ nefīsī

Şādık Şeref ve Naşır ü Āzer
Nev'ī ve Celāl ile berāber

Ekşer sözü Ṭālib ü Kelīm'iñ
İşkencesi ṭab'-ı müstaķimiñ

Şevket ü Bīdil bütün ḥayālāt
İdrāki maķūle-i maḥālāt

Çün bu iki şā'ir oldu mevcūd
İrān'a belāgat etdi bedrūd

Ḳāāni gelince ōñ zamānda
Reddū'l-'acַz eyledi beyānda

Eſ'ārda Eſref-i ḥalef dir
Ḥaḳḳā ki baḳiyyetü's-selefdir

Gelse n'aceb selefden āḥir
Meclislere geḥ gelür ekābir

AḤVĀL-I ŒU'ĀRA-YI 'ARAB

Eſ'ār-ı 'Arab da üç zemāndır
Evvel evsat daḥi evāḥir

İslāmdan evvel olan āḡār
Hengām-ı Œebāb-ı 'ömr-i eſ'ār

Cehl ile berāber ol zemānlar
Merdāne yazardı nükte-dānlar

Ḥaḳḳā ki Mu'ḳallāt-ı Seb'a
Ḥayret virir āŒinā-yı ṭab'a

Anlarda ḥaḳāyık-ı belāḡat
Anlarda menābi'-i feŒāḥat

Ḳur'an eḡer etmeseydi iskāt
Bunlar idi eblāḡ-ı maḳālāt

Maḥv etdi anı Kitāb-ı Mu'ciz
Zā'il oldı güneşle yıldız

Ḳur'an ne 'aceb olursa fā'ik
Maḥlūka şebih olur mu Ḥālık

Ol rütbe 'Arab lisānı emles
Ez-ṭab' ile şā'ir anda herkes

Meşhūrları zevāt-ı seb'a
Aşhāb-ı Mu'allakāt-ı Seb'a

Üstād-ı kühen Lebīd-i şā'ir
Mümtāz-ı sitāyiş-i Nebī'dir

Lāmiyye-i Şenferā edebdir
Me'mūr-ı ta'allüm ü 'Arab'dır

Ḳa'ab Bin Züheyri kıldı Ḥazret
Şāyeste-i Bürde-i sa'adet

Ḥassan idi şā'ir-i peyamber
Aşhāb-ı güzīn'de şā'ir-i ekşer

Andan şoñra gelen kabile
Başlar Emeviyye devletiyle

Ancaḳ zā'il olup bedāvet
Yoḳdur bu takımda eski lezzet

Çün Şâm'da salţanat  uruldu
A lağ-ı 'Arab'da f sidd oldu

Mecidd oldu red ' ete mu avvel
 urriyet es rete m beddel

B ny n-ı duruğ olub m 'esses
Med -i  mer ya d şd  herkes

Ya'ni Şu' ra  alınca mu tarr
EŞ' r oldu ves le-i cerr

A'c m ile oldular mu  li 
Etdi bu da  adr-i Şi'ri s k t

Ol 'aşrda idi b -m d n 
ManŐ r u  ab b   İbn-i H n 

Mişli BeŐŐ r-ı Bu turi'ni 
İbn 'r-R m  Ebu'l-At hi

A  al   A'Ş  iki s  an-s z
C h z ile AÇma'i'de m mt z

 oŐ-g  M tenebbi-i Mub hi
İbn 'r-R m  Ebu'l-At hi

S z yok  ayr   Eb -N v se
Bis me Cer re Bu-Fir se

Bu Muḥcen ü Aḥvaş u Keşâcim
Eş'ârda zübde-i efâhim

Eşca' Hüdbe Tureyh ü Heysem
Hep şâ'ir-i mâhir-i müselleme

Di'bil Utbî Hâtebe-i Utâb
Ehl-i sühan ehl-i 'ilm ü âdâb

Söz dâd-ı Hüdâ Ebu-Temâme
İşâk sezâdur ihtirâme

Hem İbn-i Nübâta İbn-i Cemre
Beñzer feyz-i sühande ḥamre

Te'sirde Şeyḥ İbn-i Fârîz
Bî-mişl ü nazîr ü bî-mu'arîz

Geldi daḥi Ğarb ü Endülüs'den
Çok şâ'ir-i kâmil-i mu'anven

Ez-cümle Ebu'l-Velîd şâ'ir
Hem İbn-i Beşîr ü İbn-i Şâtîr

Bu-rekve ve İbn-i Merc mûmtâz
Hem İbn-i Aṭiyye-i sühan-sâz

Bu-Ḥayyân Bin Leyûn-i Fâzîl
Hem İbn-i Ḥafâce bî-mümâşil

İbn-i Sukre Reşîk ve Şâre
Mensûb idiler hep ol diyâre

Hem İbn-i Hâţîb dil-nişîndir
‘Ünvânı gibi lisân-ı dîndir

Geldi dağı nice biñ sühandân
Ta’dâdına yok mecâl ü imkân

TAHĐİŞ-İ Nİ’MET VE İHTÂR U MA’ZARET

Bu bezmde buldı cây-i ârâm
Türk ü ‘Acem ü ‘Arab’dan a’lâm

Hem her biri oldu anda zâhir
Âşâr-ı güzîdesiyle hâzır

Güyâ ki müşâ’are ederler
Nazm ile müfâhere ederler

Eslâf-ı sühan-verânı güyâ
Bu maşser-i evvel etdi ihyâ

Bunda eşer iledür kerâmât
Maşser’de ‘amelledür mükâfât

A’mâl-i kitâbîdir bu âşâr
Sarıqlarıñ anda hâli düşvâr

Cem' olmadı cem' olaldan ecsām
Bir encümen içre bunca aqvām

Ben dördünü bunda hāzır etdim
Güyā cem'-i 'anāşır etdim

Bu 'unşur ile mişāl-i 'īsā
Şi'r ölmüş iken ben etdim ihyā

Şad şükr beni Kerīm-i Muṭlaḳ
Bu hıdmete eyledi muvaffaḳ

Şāyān-ı heves-nümā-yı tanzīm
Etsün bu kitābı levḫ-i ta'līm

Ehl-i dile ber-güzārım olsun
Şā'irlere yādigārım olsun

Ey hāzır olan bu bezm-i nazma
İnşāf ile kıl nazār bu bezme

Sāde göricek bir intiḫābı
Ta'rīz için eyleme şitābı

Ol nazm ki sence rāygāndır
Bir diğere hoş gelür cihāndır

'Ālem saña münḫaşır değıldir
Herkes bu cihānda bir değıldir

Uygun düşse me'âle bir beyt
Dîvân değer ehl-i hâle bir beyt

Tercîh olunur bütün kelâma
Bir mışra'-ı müttefik maqâma

Hem bir de bu bezm muhtaşardır
A'lâ sözü şanma bu kadardır

Bir baħr-i cevâhir içre taldım
Ben muhtedir olduğumca aldım

Bir kaçredir ancak aldığım heb
Deryâ yine tırmada leb-â-leb

Kim eylese i'tirâf-ı noķşân
Ma'zûr tutar kerem-nihâdân

Bir cismde olmayınca şıhhat
Hâtırdâ da olmaz selâmet

Ben eyler iken bu nazmı tezyîn
Rencûr idi cism ü cân ğam-âğîn

Geldim geleli bu hâk-dâne
Açdırmadı göz baña zemâne

Esķâm ile geçdi rûzgârım
Âlâm idi cümle berg ü bârım

Yazdım ne ise şikeste beste
Mā'lūm deęil mi hāl-i haste

Me'mūlūm odur ki ehl-i 'irfān
Bu 'özrü tutar kabūle şāyān

[2] TÜRKİ KAŞĀİD

KASĪDE (Bāķi)

Rūḫ-baḫş oldı Mesihā-sıfat enfās-ı bahār
Açdılar dīdelerin ḫāb-ı 'ademden ezhār

Taze cān buldı cihān irdi nebātāta ḫayāt
Ellerinde ḫarekāt eyleseler serv ü çenār

Döşedi yine çemen naṭ'-ı zümürüdfāmın
Sīm-i ḫām olmuş iken ferş-i ḫarīm-i gülzār

Yine ferrāş-ı şabā şahn-ı ribāṭ-ı çemene
Geldi bir ḫāfile ḫondurdu yüki cümle bahār

Leşker-i ebr çemen mülkine akın şaldı
Turma yağmada yine niteki yağı Tātār

Farķına bir nice per ṭakınur altun tellü
ḫayl-i ezhāra meger zanbaķ olupdur serdār

Dikdi leşkergeh-i ezhāra şanavber tūĝın
ḫaymeler ḫurdu yine şahn-ı çemende eşcār

Döşedi mihr-i felek yolları dībālar ile
İtdi teşrîf çemen mülkini sulţān-ı bahār

Subh-dem velvele-i nevbet-i şāhī mi degül
Savt-ı mürgān-ı hoş-elhān u şadā-yı kũhsār

Çemen eţfālinũñ uyhuların uçurdu yine
Subh-dem gũlgule-i fāhte gül-bāng-i hezār

Dāye-i ebr yine goncalaruñ şeb-nemden
Başına akçe dizer niteki eţfāl-i sıgār

Mevsim-i rezm degüldür dem-i bezm irdi diyü
Sũsenũñ hañçerini tutdı ser-ā-pā jengār

Semenũñ sīne-i sīmīnin açup bād-ı seher
Çozdı gũlşende gũlũñ dügmelerin nāhun-ı hār

Pirehen berg-i semen gũy-ı girībān şeb-nem
Gũlsitān oldu bu gũn bir şanem-i lāle-‘izār

Zīb ü fer virmek için rũy-ı ‘arũs-ı çemene
Yāsemen şāne şabā māsıpta āb āyinedār

Dür ü yāķũt ile bir naħl-i muraşşa’ şandum
Erguvān üzre dökilmiş kaţerāt-ı emţār

Şişe-i çarħda gör bunca muraşşa’ nahli
Nice ārāste kılmış yine şun’-ı Cebbār

Berg-i ezhārı hevā şöyle ıkardı felege
Pür-kevākib görünür günbed-i arh-ı devvār

Zanbakuñ gıncasıdur bāga gümüř bāzū-bend
Za'ferān ile yazılmıř aña hıtt-ı tūmār

Cām-ı zerrini olu bāde-i gül-reng almış
Gül-i ra'nā seheri kılmağ için def'-i humār

Dehen-i gonca-i ter dürlü lea'if söyler
Gülüp açılrsa 'aceb mi gül-i rengin-ruhsār

Güher-i fırsatı aldurma şağın devr-i felek
Sım ü zerle gözüñi boyamasun nergisvār

Cām-ı mey katreleri şübha-i mercān olsun
Gelüñüz zerğ u riyādan idelüm istiğfār

Lāle sahrayı bu gün kān-ı Bedağşān itdi
Jāle gülzāra nisār eyledi dürr-i řehvār

[3] Dāmenin dürr ü cevāhirle pür itdi gül-i ter
Ki ide hāk-i der-i hāzret-i Paşaya nisār

Sāhib-i tiğ u kalem mālīk-i cām u hātem
Āsāf-ı Cem-'azamet dāver-i Cemşid-veğār

Āsmān-pāye hümā-sāye 'Alī Paşa kim
İremez şağ-i celāline kemend-i efkār

Şāh-ı gül neşv ü nemā bulsa nem-i luftından
Ola her ğonca-i ter bülbül-i şîrîn-güftār

Āb u gül müşg ü gül-āb ola çemen şahnında
Büy-ı hulkıyla güzār itse nesīm-i eşhār

Tab'-ı veķķādın eger āteş-i rahşān görse
Kızara aħker-i sūzān nitekim dāne-i nār

Güneşi keff-i zer-efşānına beñzer dir idüm
Almasa māha 'azā eyledügin āħir-ı kār

İşigi taşu imiş yüz sürececek hayf diyü
Taşdan taşu döger başını şimdi enhār

Serverā cānı mı var devletüñ eyyāmında
Sünbülüñ turrasına el uzada şah-ı çenār

Eylemez kimse bu gün kimse elinden nāle
Bezm-i 'işretde meger muṭrib elinden evtār

Şer'a uymaz n'idelüm nāle vü zār eyler ise
Gerçi kânūna uyar zemzeme-i müsîķār

Ḳaşıde (Bāķi)

Urınur farkına bir tēc-ı mücevher sünbül
Oldı iķlīm-i çemen tahtına server sünbül

Şeh-levendâne şikest eyledi  arf-1 k lehin
G gsin n d gmelerin  ozdi ser- -ser s nb l

Oldı g l şen yine bir dil-ber-i m şg n merg l
 ol  adar virdi a a z net   z ver s nb l

 ihre g l s ne semen  eşm-i m ke  hal nergis
Ha   emen gonca dehen ca'd-1 mu'anber s nb l

Yazdurub m şg ile boynına ham 'il takdı
Kend ye itmek i in halkı musahhar s nb l

Sa n-1 g lz ra gel p eyledi 'arz-1 d d r
J lelerden  a ınup g şına gevher s nb l

Be zer ol b y-1 dil- v z ile m y-1 y re
Başlar  zre n'ola ger eyler ise yir s nb l

Yine g mg k tere batmış  ı a geldi  emene
Nev-bah r irdi diy  virdi  aberler s nb l

Var ise bencileyin 'aşık-1 z r olmuşdur
G k g k itmiş d gin p cismini yir yir s nb l

'Aşık sevd larına ugramasa  almaz idi
M y-1 j lide ile bir ten-i l gar s nb l

Yine ferr ş-şifat destine c r b almış
Ki ide  i met-i   k-i der-i d ver s nb l

Fâzıl-ı dehr Mehemmed Çelebi kim eflāk
Bāğ-ı fazlında okuz dānelü bir ter sünbül

Goncanuñ cānı mı var öyküne la'l-i lebüñe
Zülfüñe kaç başı var ola ber-ā-ber sünbül

Ĥüb olur 'arızuñ üstinde o ĥatt-ı müşgīn
Āb-ı nāb içre urur tāze vü ĥoşter sünbül

Ruĥlaruñ üzre yatur zülf-i semensā gūyā
Gül-i terden idinür kendüye bister sünbül

[4] **aşıde (Bāķi)**

Zer ü gevherle kılub zīver-i efser ĥātem
Zīb ü zinetde geçer ĥem-şer-i Kayser ĥātem

Nām ile ıtdı cihān mülkin olursa n'aceb
Mālik-i Cām-ı Cem ü tāk-ı Sikender ĥātem

Faşş-ı pīrūze ne ĥoş yaraşur anda seyr it
Oldı bir ūĥiye gūyā ĥafes-i zer ĥātem

Tā ki bennā-yı kader yapdı sa'ādet kasrın
Oldı ol tāk-ı felek-rif'ate manzar ĥātem

Reşk-i la'l-i leb-i dildār urutmuş anın
N'ola ger böyle naĥif olsa vü lāğar ĥātem

Cismine na'l kesüp farkına bir dāğ urmuş
Var ise sevdi meger yār-ı sitemger hātem

Vādī-i 'aşka düşüp taze cevān sevdi meger
Bükdi kıaddin nitekim pīr-i mu'ammer hātem

Hasret-i la'l-i leb-i yār ile tahsīl itmiş
Ten-i lāğar kıad-i çenber ruḥ-ı aşfer hātem

Nuşha yazdursa 'aceb olmaya bādām üzre
Teb-i hicrāna 'ilāc eylemek ister hātem

Bu gülistānda yiter 'ārife bir gül çünkim
Taķınur farkına bir dāne gül-i ter hātem

Beyza-i t̄a'ir-i devletdür o dürr-i şehvār
Āşiyān şeklini bağlarsa n'ola ger hātem

Göz kulağ oldu ser-ā-ser gözedür āfāķı
Bulalı kıurb-i vezīr-i şeh-i kışver hātem

Gözün üstinde kıaşuñ var dimedi kimse dahı
İdeli kıidmet-i Paşa-yı dil-āver hātem

Kerem-i keff-i güher-pāş-ı 'Alī Paşa'dan
Buldı zerrīn-kemer ü tāk-ı mücevher hātem

Baḥr-i elķāf-ı keremdür keff-i gevher-baḥşı
N'ola gird-āb-şıfat olsa müdevver hātem

Burc-ı devletdür eli eylese peydā ne ‘aceb
Hey’et-i mäh-ı nev ü şüret-i aḡter ḡātem

Serverā mūmlayup ism-i şerifüñ saḡlar
Kā’inātı ne ‘aceb ḡılsa musaḡḡar ḡātem

Hātem-i nazma bu gün kimse bu ḡükmi viremez
Nice müfsidler ider gerçi müzevver ḡātem

Bedel olmaz buña zirā ki senüñ nāmuñadur
Tutamaz mühr-i Süleymān yirin āḡer ḡātem

Ḳaşıde (Bāḡi)

Hengām-ı şeb ki küngüre-i ḡasr-ı āsmān
Zeyn olmış idi şu’lelenüp şem’-i aḡterān

Ḥayl-i kevākib içre yanup meş’al-i ḡamer
Şaḡn-ı semāda rüşen idi rāh-ı keh-keşān

Dest urmuş idi kilik-i şihāba debīr-i çarḡ
Tuḡrā-nüvīs-i ḡükmi-ı Ḥudāvend-i ins ü cān

Bezm-i felekde urmuş idi Zühre sāza çeng
‘Ayş u şafāda ḡurrem ü ḡandān u şādmān

Bu çarḡ-ı çenberīde ḡutup devr uşūlini
Deffāf-ı mihr ḡılmış idi çihresin nihān

Bir tiğ-i zer-nişān ile girmişdi ‘arşaya
Şemşîr-bāz-ı ma’reke-i şaḥn-ı āsmān

Tedbîr-i mu’zamāt-ı umûr-ı cihān için
Yağmışdı şem’-i fikreti Bircîs-i nükte-dān

[5] Bālā-yı çarḥ-ı heftüme Keyvān-ı kühne-sāl
Oturmuş idi nitteki Hindû-yı pîl-bān

Āyā bu zîb ü zînet-i ‘ālem nedür diyü
‘İbret göziyle nāzır iken dehre nā-gehān

Eṭrāfa şaldı şa’şa’asın gūşe gūşe mihr
Oldı ufukda mühr-i Süleymān gibi ‘ayān

Kıldı bu ḥālî dîde-i’ibret müşāhade
Ṭuydı bu sırrı ‘āķıbetü’l-emr gūş-ı cān

Kim bu niżāmı virmedi ‘ālem sarāyına
İllā ki yümn-i devlet-i Şāh-ı cihān-sitān

Bālā-nişîn-i mesned-i şāhān-ı tāk-dār
Vālā-nişān-ı ma’reke-i ‘arşa-i Keyān

Cemşîd-i ‘ayş ü ‘işret ü Dārā-yı dār u gîr
Kisrî-i ‘adl ü re’fet ü İskender-i zamān

Sulṭān-ı şarḥ u ğarb şehensāh-ı baḥr u ber
Dārā-yı dehr Şāh Süleymān-ı kām-rān

Ol ŧeh-süvâr-1 memleket-i ‘adl ü dâd kim
Atı öñince olsa revâ husrevân revân

Ser-keŧlik itdi emrine beñzer peleng-i çarḫ
Zencîr ile getürdi yine keh-keŧân keŧân

ŧâhib-vücüd-1 memleket-i luḫf u cüd o kim
Mebzül hân-1 luḫfına maḫsül-i baḫr u kân

Müŧtäḫ büy-1 ḫulḫına ‘aḫḫâr-1 nev-bahâr
Muḫtâc dest-i himmetine ḫâce-i ḫazân

Devründe kimse cevr-i sitemgerden iñlemez
Bî-ŧer’ ider iderse eger çeng ü ney fiḫân

‘Adluñ ḫatında cevr ü sitem dâd-1 Keykubâd
ḫıŧmuñ yanında luḫf u kerem ḫahr-1 ḫahramân

Lerzende görse ḫavfuñ ile teb ḫutar ŧanur
Baḫlar ŧihâb gerden-i gerdüna rîsmân

Tiḫuñ ‘adem diyârına rüşen ḫarîḫdur
A’dâ-yı dîni ḫurma ḫılıçdan geçür hemân

Deryâ-misâl ‘askerüñ içre ‘alemlerüñ
Fetḫ ü zafer sefînesine açdı bâdbân

Minḫârına dilerse alur çarḫı dânevâr
‘Anḫâ-yı ḫâf-1 ḫadrüñe bir ḫu’medür cihân

Bāğ-ı senā vü gülşen-i medhūñde mürğ-i dil

Bu nazm-ı rūh-bağışı okur şu gibi revān

Cān olmayaydı ol dehen ey şūh-ı dil-sitān

Niçün olurdu cān gibi ya dīdeden nihān

Görsün nihāl-i serv-i şanavber-ğırāmuñı

Ayruğ çemende beslemesün bāğbān bān

La'lüñ hayāl-i hoğğa-i ħāğırda var iken

Yāğūt-nāba olmamış idi mekān kān

Bārīk-bīn olanlar ider kaçlarıñ hayāl

Dendāduñı taşavvur ider tab'-ı ħurde-dān

Mesken şeh-i mağabbetüñe tağtgāh-ı dil

Menzil ħayāl-i la'lüñe ħalvet-sarāy-ı cān

Ğıldı sücūd ħaddüñe ħarşu gül ü semen

İtdi ħıyām ħāmetüñe serv-i būstān

Ğıtdı cihānı pertev-i ħüsnüñ güneş gibi

Ğıtdı şadā-yı 'aşğıñ ile kāh-ı Kün fe-kān

Eflāke çıkdı velvele-i 'arşa-i zemīn

İndi zemīne ħulgüle-i āsmāniyān

Bāğī-şıfat ne bülbul-i rengīn-edā gele

Ne ola tal'atıñ gibi ferğunde gülsitān

[6] NA'AT-I ŞERÎF (Sâbit)

Gel ey gönül olalum dil-güşüd-ı çeşm-i şühüd
Yeter bu kūrî-i züll ü hevân-ı bûd ü ne-bûd

Olup mütâbi'-i nefis-i dağel yeter kılduñ
Reh-i nişîb ü firâz-ı hevâyı pâ-fersûd

Nedür bu güm-rehî-i vâdî şama'-kârî
Nedür bu dağdağa-i pîç ü tâb-ı nâ-âsûd

Şikeste âble-i pâ-y-ı talebden özge daği
Neyi müfîd ola bu herze tâzî-i bû-sûd

Dü-rûze 'ömr ile pâ der-rikâb-ı rıhlet iken
Nedür bu dūr ü dırâz ihtimâm- fikr-i ku'ûd

Seni hazâ'ir-i kudse vusûldan alıkor
Bu dâm-gehde giriftâri-i dü-şâh-ı vücud

Vuzû'-tırâz-ı sirişk-i nedâmet ol idelüm
Ruğ-ı niyâzı zemîn-sây-ı hâk-dân-ı sücûd

Tamâm derd ile laht-ı dili müzâb iderek
Dem oldı kim ola rîzân-ı eşk-i hün-âlûd

Harîm-i kalbi bütân-ı hevâ yeter kıldı
Kumâme-i veseniyyûn ü sūmenât-ı hünûd

Tabīde murg-ı dili kayd-ı māsivā dirler
Bir özge dāma düşürmiş hevā-yı nefis-i ‘ānūd

Ne ihtimāl-i rehā ne ümīd-i āzādī
Ne hod metālīb-i vāreste-i dām-ı kuyūd

Dilümde safsata-i bī-me’āl-i tül-ı emel
Serümde maglata-i fikret-i ‘akār ü nükūd

Sımāh-ı cāna müsāvī gelür tahayyürden
Sadā-yı nevha-ı şīven nevā-yı nağme-i ‘ūd

Bu fitne-gehde takāzā-yı hırş-ı pīriden
Tabīat oldı bana muḳtezā-yı nefis-i ‘anūd

Nedür bu mertebe ey ḥām-kārī-i ḡaflet
Bu dil-ḥirāşī-i fikr ü hayāl-i fitne-füzūd

Gider bu ḥisset-i ṭab’ ne ḥāşıl itdi saña
Hevā-perestī-i iḳbāl-i fānī-i maṭrūd

Firīb-ḥord-ı serāb-ı ümīd olup itme
Gubār-ı dergeh-i erbāb-ı cāhı nāsiye-sūd

Emānī-i dili ol bār-gehden eyle ṭaleb
Ki ‘arş-ı ā’zam ider andan iktisāb-ı su’ūd

Niyāz-nāme-i ḥāhişle ‘arż-ı hāl eyle
O pādīşāha ki meddāḥıdur Ḥudā-yı vedūd

Sipih erike şehinşeh hüdîv-i 'arş-evreng
Şeh-i surüşş-sipeh hüsrev-i firîşte-cünüd

Kelim-i şöhet-i hâs-ı surâdıķ-ı Ceberût
Nedîm-i perde-serâ-yı maħabbet-i ma'būd

Şeref-pezir-i muħaddes-makâm-ı ķurbiyyet
Serîr-gîr-i mu'allâ nişîmen-i maħmūd

Emîn-i mülk-i nübüvvet medâr-ı ĥatmiyyet
Emân-ı hevl-i ķıyâmet zâmân- re'fet ü cūd

Murâd ü maķşad-ı 'âlem penâh-gâh-ı ümem
Ümîd-i rüz nedem mültecâ-yı yevm-i ĥulūd

Ĥatîb-i minber-i Tâ-hâ muĥâţab-ı Ya-sin
Edîb-i mekteb-i evĥâ muķarreb-i mevdūd

Me'al-i cevher ü a'râz-ı ĥıţta-i nâsût
Mihîne 'illet-i tekvîn-i hest ü fitret ü būd

Nebiy-yi efzal ü ekmel Muhammed-i mürsel
Ĥuceste zât-ı mübeccel ĥulâşa-i mevcūd

Şeref-pezir-i risâlet ki zâtıdur muţlak
Muķayyedât-ı nukûş-ı bedî'adan maķşūd

Tufeyl-i fitratıdur rüz-ı âferinişde
Bu ķâr-ĥâne-i kevn ü fesâd-ı turfe-nümūd

[7] O şehriyâr-i serîr-i beķâ ki yokdur anuñ
Kalem-revinde sügür ü memâlikinde ĥudûd

Bu ordu-gâha gelüp ĥonmasa ĥurulmazdı
Şu nüh ĥazîne otağ-ı Muķarnes-i meşhûd

Karîn-i luţfı olan mücrime zarar virmez
Cihân cihân katarât-ı ĥaķâ-yı nâ-ma'dûd

Defâtir-i ĥasenâtı hezâr olursa daĥı
Ne fâ'ide eğer ol ĥazret olmaya hoşnûd

Zihî kerem k'ola yek-ķaķre feyz-i luţfindan
Şuvâz-ı pür-tef-i duzağ fûrû-nişîn-i ĥumûd

Ťarîd-i dergehi nâmûs-ı ekber olsa daĥı
Olur deriçe-i dehlîz-i kurbdan merdûd

Teşebbüs itse eğer dâmen-i şefâ'atine
Ĥarîm-i raĥmete medĥal bulurdı dîv-i kenûd

Bülend-pâye mu'azzam-serîr-i levlâķâ
Eyâ güzîde-i mahlûķ ü zübde-i mevcûd

Müdâm-kâre-i sehv ü ĥaķâyâ zâtundur
Kefil-i luţf ü zâmîn-i kerem dem-i mev'ud

Miyân-ı sûriş-i âşûb-ĥîz-i maĥşerde
O dem ki ayrıla güm-geşteĝân-ı 'Ad ü Semûd

O dem ki ola fūrū-refte-pāy-ı āteş-lāḥ
Mütabi'ānı-siyah-kāre-i recīm-i ḥasūd

O dem ki cinn ü nāsun hücūm-ı ḥaşyetden
Gözinden ola terāvīde eşk-i ğam-pālūd

O gün ki muttasıl-ı ḥīle-i zalūm ü cehūl
Olur bu dehşet ile ḥālet-āşinā-yı ruḳūd

O gün ki bār-ı emānet be-düş olan zu'afā
Ṭurup maḳām-ı taḥayyürde dil-şikest-i 'uhūd

Gelüb kuvāsına yek-pāre sekte-i ta'tīl
Ola cemād-ı müşahḥaş gibi rehīn-i cümūd

Yetiş bu ümmet-i pür-cürme yā Resūla'llah
Urulmadın daḥi a'naḳa āteşin ḳuyūd

O varṭa-gāh-ı belā berzaḥından eyle ḥalāş
Ulaşmadın daḥi ecsāda nār-ı zāt-ı veḳūd

Dü dest-i luṭf ile ḳurtar isābet eylemedin
Rivāḳ-ı kalbed-i cisme nār-ı zāt-ı vukūd

Şefā'at eyle o rüz-ı belāda bendene kim
Ḥalāyıḳı behem āġuş ide zebāne vü dūd

Meded o gün ki cehennemden ide ehl-i hevā
Gehī nişībe hubāṭ ü gehī firāza su'ūd

Enāmil-i keremün ḥall ide ümīdüm odur
Olursa rişte-i kārumba şad girih ma'ḳūd

Biraz da ağlayarak Sābitā niyāz idelüm
O bāb-1 luḫfa ki faḳr ehline deġül mesdūd

Ḥakīm-i muktedirā Kirdigār-1 ġaffārā
Eyā sezā-y1 perestiş müheymīn ü ma'būd

Be-ġazve-i aḫad-i lā-ilāhe illā-hū
Be-fazl-1 zāt-1 kerīm ü şıfat-1 ḫayy ü vedūd

Be-ḫaḳḳ-1 ism-i 'afüvv ü be-luḫf-1 nām-1 ġafūr
Ki ins ü cinne odur mültecā dem-i ma'hūd

Be-remz-i āyet-i ḳāf ü be-ḫikmet-i ḫā-mīm
Be-sırr-1 müstetir-i Nūn ü rāz-1 sūre-i Hūd

Be-feyz-i çille ġüzīnān-1 ḫalvet-i melekūt
Be-ḳūt-1 dūd-1 za'if ü be-şahre-i celmūd

Be-'ucbe vaḳ'a-i Kehf ü ġarībe-i Cercīs
Be-dāġ-dāri-i mazlüm ü ḳışsa-1 uḫdūd

Be-inḳiyād-1 zebīḫ ü be-ḫāk-i Bismil-ġāh
Be-ibtilā-y1 ḫalīl ü be-āteş-i Nümrūd

[8] Be-ḫasf-1 mevrid-i aşḫāb-1 ress-i ḫāk be-ser
Be-vāḳı'āt-1 'uḳāb-1 ḫicāre-i manzūd

Be-‘izz-i mülk-i Süleymān ü şāfināt-ı ciyād

Be-istima’-ı tıyūr ü be-nagme-i Dāvūd

Be-bī-vücutī-i şevk ü be-kılllet-i şādī

Be-hemm-i nā-mütenāhī be-ḥüzn-i nā-maḥdūd

Be-ye’s-i şām-ı firāk ü ümīd-ı şubḥ-ı visāl

Be şive-kāri-i nāz ü niyāz-ı derd-efzūd

Be-ḳadr-i şān-ı risālet-penāh-ı şāh-ı rüsül

Ki zātıdır bu merāyā-yı cümleden maḳşūd

Be-nūr-ı ḳā’id-i ḡurrü’l-muḥaccilīn-i kirām

Be-āb-yārī-i ḥavz-ı leb-ā-leb-i mevrūd

Hidāyet it ḳulunı semt-i rāh-ı rıdvāna

Fezā-yı tih-i ḳalāletde olmadın nābūd

O dem ki ola teşettüt-pezir-i izmiḥlāl

Be-ḥôd-nümā-yı neşāt-ı fenā-pesend-i vücūd

Bu bī-nevāyı fūrū-dāşt-senc-i tevḥīd it

Pesīn nefes k’ola nāy-ı gelū-girift-i sūrūd

Zebān-ı ḳālūme vir miknet-i cevāb ü şevāb

Sū’āle geldügi dem münkirān-ı tefte ‘amūd

Semūm-ı ḳahr ile laḡzīde-pāy-ı sehv itme

O ḳorḳuluḳdaki cisr-i şırāṭ ola memdūd

Fakîr-i 'âcize sermāye-i necāt olsun
Her ol sühen ki ide na't-ı Muştafa'da dūrūd

Niteki gezdüre eṭrāf-ı ravzada şeb ü rūz
Zamāne micmer-i mihr ü mehle 'anber ü 'ūd

'Ale'd-devām ola ol buḡ'a-ı mübārekenün
Ġubārı nāfe-şemīm ü hevāsı ġāliye-sūd

Gelse surādıḡ-ı lāhūt-ı kibriyāiden
Zamān-ı haşre dek uṭrūfe-i selām ü dūrūd

KAŞİDE (CEVRİ)

'Ālemi bād-ı seher-ḡiz ki seyrān eyler
Varsa milk-i Yemen'e her nefesin cān eyler

Ne Yemen luṭf-ı hevāsıyla vezān olsa şabā
Neşr-i būy-ı dem-i cān-perver-i raḡmān eyler

Ne Yemen ḡıṭṭa-i pākize-i bî-hemtā kim
Gülşen-i cennet ile da'vi-i rüçḡān eyler

Bulsa gerdunda ḡadar ḡākini ḡavrā-yı cinān
Müşk-i ter gibi ḡoyub ḡoynına pinḡān eyler

Görse ārāyiş-i ezhār ile ādem bāġın
Terk-i fikr-i heves-i ravza-ı Rıḡvān eyler

İ'tidāl üzre esüp şayf u şitâsında nesîm
Ki gül ü goncasını hurrem ü handân eyler

Olsa bir dem eser-i feyzi zemîne şâmil
Hâk-i huski çemenistân u gülistân eyler

İrse şahrâlara âbından eğer bir katre
Hâr ü hâşaki gül ü sünbül ü reyhân eyler

Geçse üstinden eğer ebr-i şitâ hârânı
Kesb-i sermâye-i hâsiyyet-i nîsân eyler

Hâsret-i lâle-sitân-ı der ü desti her dem
Huten âhularınınun hep ciğerin kan eyler

Ugraduğça yolu vâdisine gâhî Hızrun
Cüy-bârın bedel-i çeşme-i hayvân eyler

Çıksa taħrîre kazâ memleket-i dünyâyı
Şehr-i şan'âyı ser-i defter-i bildân eyler

Âsumâna n'ola ol şehr ile nâz itse zemîn
Ki temâşası dil-i 'İsâ'yı hayrân eyler

Olsa bir kişver eğer mazhar-ı şun'-ı kudret
Küh u şahrâsını hep ma'den ider kân eyler

İtse bir memleketi hıfz u hırâset bârî
Rûh-ı Veys-i Qarani ana nıgeh-bân eyler

[9] İrse bir mülke eğer rahmet-i haq hâkimini
Böyle bir dâver-i dîn-perver-i devrân eyler

Nice dâver o cihân-gîr-i dil-âver ki қаза
Yâd-ı şemşîri ile çarhı hirâsân eyler

Rüstem-i ‘arşa-i hîcâ ki zebân-ı rumhı
Hâsma şerh-i hüner-i Sâm u Nerîmân eyler

Server-i ma’reke-ârâ ki dehân-ı tîri
Düşmene nakl-i dem-i Rüstem-i Destân eyler

Merd-i ejder-dil-i Kerrâr-ı veğâ kim remzi
‘Arşa-i ‘âlemi pür-âteş-i süzân eyler

Esedü’llâh-lağab hazret-i Haydar Paşa
Ki dil-i şîr-i neri şavleti lertzân eyler

Mesned-ârâ-yı vezâret ki cenâbın tevfiğ
Çadr ile şadr-ı felek-pâye-i dîvân eyler

Revnâk-efzâ-yı şedâret ki revâc-ı bağşı
Gevher-i zâtını ârâyiş-i erkân eyler

Yazsa ger mahmedet-i zâtını münşî-i kader
Zîver-i ser-varağ-ı defter-i imkân eyler

Def’-i zulm ü sitem-i dehr için ebnâ-yı zamân
Nüşâ-i ma’deletin hırz-ı giribân eyler

Neyyir-i ‘adli eğer şalsa cihāna pertev
Zerreyi mihr-i cihān-tāb ile yeksān eyler

İstese himmeti der-bān-ı der-i bār-gehin
Şevket ü qadr ile İskender ü Hāqān eyler

Dilese qudreti İskender ile Cemşid’i
Der-geh-i devlet ü iclāline derbān eyler

Midhat-ı re’yi-münirin kim iderse taħrır
Tāb-ı şevkı qalemin şem’-i fūrūzān eyler

Bezl-i ihsān-ı kef-i dest-i kerimi her bār
Ebr-i bārānı gam-ı reşk ile giryān eyler

Bāreke’llāh zihī bezl-i seḫā kim her dem
Kef-i cūdı telef-i ḫāşıl-ı ummān eyler

Zer ü gevherden ider ma’den ü kānı ḫālī
Sāyil-i luḫfina bir kerre ki ihsān eyler

Olsa ger zerre-i nāçize mürebbi keremi
Felek-i himmete ḫurşid-i zer-efşān eyler

Feyz-i ihsānı mü’eşşir o kadar ‘āleme kim
Her gedā-meşrebi bir ḫātem-i nu’ān eyler

Ey ser-efrāz-ı cihān kim naḫar-ı mekremetüñ
Zümre-i ehl-i dili qadr ile zī-şāh eyler

Bir suhan-ver ki ola mazhar-ı feyz u keremün
Zâtını bencileyin fâyık-ı akrân eyler

Naqd-ı luftuñ baña ser-māye-i ma'nî olalı
Sühanüm 'āleme bahş-ı ser ü sāmān eyler

Şimdi her gevher-i zî-қыmet-i güftārumı çarh
Ziver-i gūş-ı dil-i nādire-sencān eyler

İrdi bir mertebeye dürr-i kelāmum ki felek
Bulsa ārāyış-ı tēc-ı ser-i şāhān eyler

Nükte-perdāz-ı cihānam ki hayālüm her dem
Luft-ı rāz-ı dil-i Cibril'i nümāyān eyler

Gevher-i nazmumı vezn eylese şarrāf-ı hayāl
Sihr ü i'cāzı iki kefe-i mizān eyler

Eylesem bezm-i haqāyıkda ser-āğaz-ı rumūz
Sühanüm 'ālemi mest-i mey-i 'irfān eyler

Luftı bu denlüdür endişemün ammā ğazabı
Kişver-i fitneyi bir lahzada vıran eyler

Rüstem-i tab'um eğer düşmen ile ceng itse
Hāmemi tır-i ciğer-düz-ı dü-peykān eyler

[10]Tizdür tā o kadar nevk-i sinān-ı kalemüm
Ki anuñ karını ne ğamze ne müjgān eyler

‘Arz-ı kâlâ-yı hüner niceye dek ey Cevrî
Kıymet-i cevherüni ehl olan iz’ân eyler

Başla şimdengerü şıdķ ile du’â eylemeye
Ki du’â ehl-i niyâzuñ işin âsân eyler

Tâ şâbâ Nükhet-i ezhârını deşt-i Yemenüñ
Mâye-i büy-ı dil-âvîz-i bahârân eyler

Feyz-i haķ gülşen-i iķbâlin ide hurrem ü ter
Ki o feyz ehl-i dili gün gibi handân eyler

KAŞİDE (Cevri)

Minnet Allâh’a yine husrev-i dîn-i İslâm
‘Alem-i Aħmed-i Muhtâr gibi itdi kıyâm

Ser-firâz olsa n’ola râyet-i dîn ü devlet
Dest-gîr oldu şehinşâha yine Rabb-i enâm

Kadem-i pâkine yüz sürdi nesîm-i şîhhat
Yaraşur sidre vü tûbâ gibi eylerse hırâm

Eser-i dâğ değil pây-ı hümâyûnında
Ayağın öpdi şifa hıdmetin itdikde temâm

Yeridür salţanatuñ başı irişse felege
Yine düz başdı ayağın o huceste-aķdâm

Müjde ey bağçe-i hâşşa kim buldı yine
Serv-i gül-zâr-ı şerefle haremün zîver-i tām

Müjde ey ferş-i harem kim yine mir'atunda
Oldı peydâ şeref-i maqdem ile şûret-i kām

Çahramân-kevkebe şâhenşeh-i Husrev-şevket
Āsumân-mertebe İskender-i nusret-a'lām

Nām-ver gâzi-i haşm-efken-i Hayder-şemsîr
Dād-ger pâdişeh-i 'âdil-i Fâruq-aḥkām

Çuvvet-i baht-ı cihân hazret-i Sulṭan Murad
Ki çazâ nüh-felegi kılmış anuñ emrine rām

Bâreke'llah zihî tacver-i Cem-mesned
Ki der-i devletidür taht-ı hezârân Behrām

O şeref-mend-i sa'âdet-eser ü sa'd-aḥter
Ki felek devrini eyler ana ber vefk-ı merām

Aḥter-i sa'di virürse felege feyz-i neşâṭ
'İd ü nevrüz ola hem-vâre şerefde eyyām

Eylese taqviyet-i hükmi eğer bir kâhı
Şarşara sedd-i sedîd olmağ için istiḥdām

Ola bir küh-ı çavî kim 'âzim-i cirminden
Hâreket etmede 'âciz çalalar heft-ecrām

Çahırı bir berç-i cihân-süz ki kem-ter şereri
Eylese germî-i te'sirini deryâlara 'âm

Ol kadar tâb-ı harâretle ola sũhte kim
Döne hâkister-i berbâd ü perîşâna gamâm

Hıfzı bir micmer-i tefsıdeye sârî ola
Ne kadar râyihâsın itse meşâm istişmâm

Lâlede dâğ gibi sâbit olup âteşde
Hergiz ifnâ-yı vücûd eylemeye 'anber-i hâm

Vaşf-ı şemşîr-i cihân-tâbın işitse düşmen
'Alev-i nâyire-i bim ola çeşminde menâm

Nice şemşîr o bir gamze-i dil-keşdür kim
Bir dem ârâm idemez olmayıcağ hûn-âşâm

[11]Nice şemşîr o bir dilber-i 'uryân kim
Oldı hamyâze-küş-i hasret-i pehlûsı niyâm

Ey cihân-dâver-i Cem-ğayl ü Feridûn-mevkib
Şâh-ı hurşîd-'alem Husrev-i eflâk-ğıyâm

Nüh-felek 'arş ile rif'at bulalı eyledi
Taht-ı devletde cenabuñ gibi bir şâh-ı mağâm

Ol Süleymân-ı zamânsın ki bu rif'atla saña
Yaraşur her ne kadar eylese gerdûn ikrâm

Şiddet-i kahruñ ile lerzeye geldi düşmen
Kuvvet-i ‘adlũñ ile buldı cihān istiḥkām

Ḥavf-ı şemşirũñ ile oldı perīşān fitne
Virdũñ ol āteş-i sũzān ile dũnyāya nizām

Atduĝuñ tır-i ciridũñ ser-i meydānından
İremez menziline pāy-ı ‘uķũl-ı evhām

Yazdıĝuñ ol ḥaṭ-ı ta‘līķ-ı ḥayāt-efzānuñ
Şive-i ḥarfi ider rũḥ-ı ‘amāda ihām

Luṭf-ı ṭab‘uñla idüp şı‘re tenezzũl olsañ
Dũrr-i mazmunuñ ile zib-dih-i nazm-ı kelām

Görinür rişte-i ğũftār-ı dũrer-bārunda
Genc-i ma‘nide olan gevher-i feyz-i ilhām

Zũlf-i dilber gibi ğũftārı uzatma Cevri
Şimdiden soñra sözi eyle du‘āyile temām

Tā şifāḥāne-i elṭāf-ı Ḥudā’dan irişe
Beden-i ādeme dārũ-yı devā-yı ecsām

Ḥıfz ide şıḥḥat ile cism-i laṭīfin Mevlā
Olmaya levḥ-i vücũdında ğubār-ı ālām

KAŞİDE (İsmail Paşazade Hakkı Bey)

Āferin ey zafer-ārāste ḥaķān-ı dilir
Ḥayder-i devr u zamān pādişeh-i ‘arş-serir

Beyt-i Ma'mūr-ı Hūdā feth olalı gelmedi hiç
Dehre zātın gibi bir fātih-i kakhār u qadīr

Eyledin bāriqa-i tiğ-ı şerer-bārınla
Mülk-i pehnā-yı pür-āşub-ı 'asīri teşhīr

Eyledin hükümüne sükkānını münkād u muti'
Hāricinin edib a'yān-ı 'usātın tedmīr

Ŧutdu gülbāng-ı zafer 'arş-ı 'azimi öyle
Etdi Cibril-i Emīn rüh-ı Ūveys'i tebşīr

Ŧutdu āfākı o demde nefes-i Raḥmānī
Oldu ervāḥ-ı rüsül gūlgule-senc-i tekbīr

Bāreka'llah zihī kuvve-i zūr-ı Hayder
Şaneka'llah zihī kevkebe-i 'ālem-gir

Fitne baş kaldıramaz ḥaşre değın tā o qadar
Etdi qahrınla qazā ehl-i şeqāyı taḥzīr

Olmadı bir şehe eslāf-i kirāmında naşīb
Şüret-i yüsr ile bir bunculeyin feth-i 'asīr

Yürü bu feyz-i 'adālet ile al dünyāyı
Dest-i teşhīr-i kader-zūruna ber-vech-i yesīr

Bu tecellī-i kerāmet ile yokdur şübhem
Cümle maḥkūmun olur kevn ü mekān bī-tedbīr

Bu beşâretle olub harem u hândan-ı ‘âlim
Herkes evşâfını bir güne edince ta’bîr

Bende biñ şevk u neşât ile o demde etdim
Vaşf-ı ğarrâ-yı hümâyûn ki böyle tahtîr

‘İlm-i efrâz-ı ğazâ-i haydar kirâr-i veġâ
Zur-ı bâzû-yı kazâ şaff-ı şiken-i düşmen-gîr

Dâver-i pâdşâhân kayşer-i Cemşid-i nişân
Mefhâr-i cân u cihân-server-i Hürşid-zamir

[12]Taht-ı iclâle şehen-şâh-ı Süleymân-ı efser
Mülket-i dehre cihân-bân senindir teşhir

Hâzret-i han-ı ‘aziz ol şeh-i gerdun-ı mesned
Ki eder hâzretine zât-ı ilahî tevķîr

Lâ-mekân-ı pâye şehen-şâh-ı cihân dâver kim
Ferş-i hâk-i haremi atlas-ı çarh olsa cedîr

Revnâk-ı taht-ı mu’allâ-yı kerâmet ki aña
Olamaz nûş-i revan hükm-i ‘adâletde nazîr

Şehr-yâr-ı zafer-ârâ-yı ‘alî kevkebe kim
Kasem eylerdim şemşirine hallâk-ı nezîr

Hükm-i fermân-ı ile seyr-i kevâkeb-i sermed
Feyz-i ihsân ile ‘aql-ı mücerred dil-sîr

Zerre hāk-i hāremi dīde-i dehre merdüm
Gerd-i pāk-i qādem-i cevher-i mihre iksīr

Der ki ‘ātıfeti kabe-i ervāh u ‘uqūl
Sedde-i ma’daleti secde-geh-i çarḥ-ı eşīr

Nūr-ı re’yinden eşer bulsa eğer zerre kadar
Ola bir mihr-i felek her şerev küre-i kı̄r

Bāğ-ı dehr olsa ger ebr-i kereminden seyr-āb
Naḥl-i pür-nur-ı tecellāya döner çüb-ı zerrīn

Kef-i pür-cūd güher-bārına mānend olamaz
Ḥāmil-i mihr nücüm olsa bütün ebr-i muṭīr

Düşse kemter-i şerer şu’le-i berk-i ‘azbi
Bağ-ı Firdevs olur āteş-gede-i dār-ı sa’ir

Görse bir dem nazār-ı terbiyet qahrını ger
Şīr-i çarḥ ede şad pāre ğazāl-ı taşvīr

Olsa ger ma’deleti taqviye baḥş-ı ‘acze
Bir ahūya gezend erdiremez şavlet-i şīr

Olsa ger hükümü revān ‘ālem-i hüsn ü ‘aşka
Dil-i Mecnūn’u qomaz kākül-i Leylā’da eşīr

Nefha-i nigeht ḥalkı olamaz eyler ise
Ruh u reyhān cinān-ı ‘ālem-i lebrīz-i ‘ābīr

Ĥıfz u ‘adli o kadardır ki murād etse eder
Gerd-i bād-ı sihri ŧem’-i Münir

Dāverā pād-ŧāha ĥüsrev-i cem-i bār-gāha
Ey biĥin-i gevher-i gencine-i ŧun’-ı taĥdir

Bī-mecālim sitem-i dehr ile ġayet ‘afv et
Vaŧf-ı pākiñde ger etdimse darūrī taĥsir

Nice mümkün olur evŧāf-ı hümāyunuñ kim
Koymadı hiç ŧafā dilde de bu çarĥ-ı ŧerir

Dād elinden kim dem-a-dem ġam-ı cān-gāhı ile
Etmede ĥatır-ı āzāde vaŧŧāfım tekdır

Eyledi terbiyet ebr-i miĥen-i hasr-ı dāġım
Gül-i ŧad-berg-i Ĥotan lāle-i bāġ-ı Keŧmir

Bād-ı āhımla gülistan-ı felaket-i ĥurrem
Eŧk-i çeŧmimle çeen-zār-ı bālā sız u nazir

Ol dem zerre ĥadar kām-revā ‘ālemde
Devletinde pederim olmuş iken gerçi vezir

İntisābım böyle leyden beridir ma’rifete
Eyledi çarĥ-ı deni cevır u ezā-yı teksir

Ṭıfl-ı ebced olamam olmuş iken pād-ŧehim
Fenn-i esrār-ı ma’ānide sebġ-gū-i zāhir

Düşmüşüm âl-i elem ey hazır-ı zaman şâh-ı cihân

Edeyim tāk-ı Süreyyāya na'vetiñ taḥrîr

Sen gibi ehl-i hüner pad-şehiñ devrinde

Yaraşır mı şu'arâ ola tebhürüz u ḥaḳîr

Reşk eder fazl u kemâlâtıña sa'd u keşşâf

Can verir kuvve-i derâkiñe üstâd-ı naşîr

Saña bu feyz-i Hudâ dâd ile hem-râz olamaz

Fahr-ı râzi gibi 'allâme-i şaḥib-i tefsîr

Ḥatırîñ mehbiṭ-i envâr-ı lâreyb

Sözleriñ kâşif-i esrâr-ı hudâvend-i ḳadîr

[13]Zihn-i pâkiñdir o şâhîn-i melâ'ik pür kim

Evc-i fazl içre ne dem eylese ḳaşd-ı naḥcîr

Zirve-i çarḫ-ı ulûm üzre olan nesr-i yaḳîñ

Olamaz pençe-i pür-zür ki bir şayd-ı ḥaḳîr

Evc-i eflâki tutar zemzeme-i vecd-i mülk

Bezm-i vaşfiñda ne dem ḥamem bemm ü zîr

Eyleyib tayy-i tavâmîr-i süḥan ey Ḥaḳḳı

Yaraşır eyler isek ğayrı du'âyı taşdîr

Tâ ki âşâr-ı tebâşîr-i fûrûĝ-ı nuşret

Üç çarḫı tuta çün şa'sa'a-i şubḫ-ı âḫîr

Mihr-i icālini memdūd edib Һazret-i Һaқ
Dide-i dūşmeni Һuffāş gibi ola zarar

Һasm-ı bed-hāhınıñ olsun bu cihanda dā'im
Kārī eyvāh ne dem Һaşılı zaҺm-ı şemşir

ҚАŞІDE (İsmail Hakkı Bey)

Bārekalallah ey bihīn-i eyvān dārā-yı cihān
Sānekallah ey nevīn-i sāhil serā-yı dilistān

Тақ-ı dīvār ile reşk-i kubbe-i firūze reng
Naқş-ı zer-kār ile āzerim behişt-i cāvidān

Görmemişdir çeşm-i 'ālem böyle eyvān-ı refi'
Һalk u icād olalı zīnet serā-yı kün fekān

Āsitān-ı Һazreti hem evc-i çarҺ ne tabāқ
Pāsbān-ı dergehi bi'l-cümle fevc-i қudşiyān

Sevde-i Һāk-i kerīmi cevher-i terkīb-i Һūr
Zerre-i gerd-i Һarīmi nūr-ı çeşm-i firāқdan

ŞaҺn-ı şadr-ı şuffası ma'mūre-i dārü'l-қarār
Cāy-ı dīvān-Һānesi dehlīz-i evc-i ger zamān

Çün Һarīm-i 'arş-ı a'zam bulmağa feyz-i қabūl
Devr eder pīrāmenin şām u sihr-i ger u beyān

Dergeh-i vālāsına dildāde cān-ı Cibril
Südde-i ‘ilyāsına raḥsūde ḥayli ins ü can

Ḥūr- ‘ayn olur dī mağz-ı āşufte vü mest-i ebed
Zerre gerdīn-i rūzigār etseydi ‘adne armağan

Ol kadar rūşen kim anda ol billurīn camlar
Rūzeninde görünür aqşa-yı deşt-i lā-mekān

Ol kadar ‘ālī rivāq u tāk-ı kuds-i eyvān kim
Şuffasından berk-i evranvār-i ‘arş-ı müste’ān

‘Āşq-ı nūr-ı şemsesiyle her sihr ḥayrān olur
Başını kühsārdan kühsāra mihr-i ḥaverān

Āşküb olan derk edebilmez ‘aql-i kül
Selmi burhānını bi’l-farz ederse nerdibān

Sakf üzre levḥa-i zerrīn pākin seyreden
Deyr fezā-yı lā-mekān içre huveydā ārumān

Ol billur-ı āvize etrafında şanma şem’ler
Gerd-i mihre şebde etdi bir nice aḥter ḳurān

Bir temāşadır fezā-yı sāḥa-i bestāni kim
Seyr edenler bāğ-ı ‘adni eylemez ḥāṭır-ı nişān

Şāhsār-ı servine mürgān-ı kudsī-i ‘andelib
Ravza-i gülzārına Rıdvān-ı cennet-i bağ-bān

Bād-1 şubḥ-1 dil-sitān nefḥa-i āşar-1 ḳuds
Şavt-1 şūr-1 bülbulān nağme-i esrār-1 can

Çeşm-i şūḥ-1 nergisi çün çeşm-i ḥūrā dil-firīb
Reng-i rū-yı virdi çün ruḥsār-1 vildān dil-sitān

Ānda her lāle nice asār-1 ‘aşḳa cilve-ger
Ānda her sūsen nice esrār-1 vecde tercümān

Ānda her şimşād bir ‘Azrā-yı Vāmık-1 sūz-1 dehr
Ānda her bir nārven Leylā-yı Mecnūn-1 destān

[14]Āb-1 pāki ‘āleme sermaye-i ‘ömr-i ebed

Bād-1 şubḥu ādeme pirāye-i rūḥ-1 revān

Esse ‘adne şemme bu-yı meşk-i bīd ile nesīm
Naḥl-i Ṭübānıñ olur evrāk-1 çün berg-i ḥazān

Bir ḳazā-yı āsumāndır ol gülistān-1 laṭif
Vird-i sūrīdir ser-eser anda mihr-i bī-kerān

Bülbul-i gūyāsının tezkārı çün vird-i mülk
Şubḥ-dem evşāf-1 şāhen-şāh-1 ḳudsī-i āsitān

Ol şehen-şāh-1 felek kişver ki olursa revā
Dergeh-i iclāline ḥurşīd-i gerdūn pās-bān

Ol Süleymān-1 zamān kim vaşf-1 pākin şebt eder
Şafḥa-i dehre bu resme ḥāme-i mu’ciz beyān

Dāver-i cem fer u taht āyīn-i bend ‘adlu dād
Kār fermā-yı kadr-i kudret kerīm-ü kāmran

Ġarra-i ġarrayı devlet nūr-ı şubḥ-ı mu’adalet
Zīb-i Rabbe’l-‘ālemīn İskender-i devr u zamān

Ḥazret-i ‘Abde’l-‘Azīz Ḥān mu’allā-yı kevkebe
Kim Ḥudā taqdīrini emr ile etmiş hem ‘inān

Server-i cem-i cāh kim senin rikābın pūş eder
Erd-şīr-i ki ḥüsrev-i Nüşirevān

Zill-i yezdān kim süvār rahşı olduġça yorsa
Peyk veş-i nişinde cemşīd u kabād u vārid-vān

Fer-i hükmüyle eder ecsām-ı saġlı imtizāc
‘Avn-i luţfuyla olur ahkām-ı ‘ulvi cāvidān

Re’y-i nūru şubḥ-ı şādık gibi bī-reng-i ḥilāf
Fikri derk-i ‘aql-ı evvel gibi bī-reyb u kemān

Tāb-ı ‘adlinden mücellā kār-gāh-ı inkılāb
Feyz-i bahtından mu’allā bār-gāh-ı āsumān

Kimse rencide deġil eyyām-ı ‘adlinden meger
Cān-ı ‘uşşākı ede āzarde cevri dilbderān

Ḥükmü gerdūnda murād etseydi sâ’d bir qarār
Eylemezdi tā ebed bir cise keyvān-ı iktirān

Şöyle der-te'sîr-i bād-ı luḡf-ḡuds-ı āşārı kim
Heft dūzah içre bir laḡza eger olsa vezān

Her şerārın eyleyib şaḡnda bir ḡar-gāh-ı nūr
Ede her vādî-yi pūr hevlen cinān ender cinān

Sū-yı gerdūna revān olsa semūm-ı ḡahrı ger
Çeşme-i ḡurşîd olurdu küre-i ḡaḡrān feşān

Sāye-i cāh u celālin laḡza mihr etse penāh
Ola her bir zerresi eflāk-ı ḡülü veş-i 'ayān

Etmîş olsa āşumān ger sāye-i 'aḡlın meḡar
Eylese 'aḡl-ı mücerred dergeh-i luḡfun mekān

Ol mevālîde eder baḡş-ı beḡā-yı sermedi
Bu verir cümle cemāda nefha-i rūh-ı revān

Pād-şāha serverā şāhen-şāha dād-āvera
Ey elvān-ı dehr-i mevlî en-ni'met-i bî-imtinān

Sensiñ ol ḡurşîd-i evc-ārā-yı şevket kim
ḡutdu dehri nūr-ı 'adliñ ḡirvān-ı tā ḡirvān

Çoḡdan olmuşdu cihān pā-māl-i cevri ḡādişāt
Refetiñ ger olmasaydı māye-i emn ü emān

'Āşîḡ-ı müflis veş olurlardı bir berg
Bulmasaydı keḡ cūduñdan nemā deryā vü kān

Yümn-i insafîñla şahrada yürür ahû vü şîr
Feyz-i ‘adliñle tuţar bâz ile güncişk âşiyân

Necm-i şu’râ nûr-ı ru’yetiñden alır feyz-i fûruĝ
Berc-i cûzâ fer-i bahtından bulur tâb-ı tavân

Feyz-i vaşfiñ verdi bir âviz ki keşâyiş-i tab’ıma
N’ola olsam bülbül-âsâ bir ğazelle terzibân

Göñlümü etdi ħumâr-ı ‘aşk-ı cânân ser-gerân
Şun pey-a-pey sâkiya câm-ı şarâb-ı erguvân

[15]Ben gidersem maĥv olur ‘âlemde resm u râh-ı ‘aşk
Dil yok olursa kalır şahs-ı cünûn bî-ĥân mân

Berĝ-ı ra’d-ı âvâz-ı efĝanımla iñler küh-sâr
Ĥazin rû-yı güher-bârın kimle aĝlar za’ferân

Olmaĝa râzı idim hem ĥilkat-ı dîv-i raĝîb
Olmaz ammâ neyleyeyim ins ehremenle tev’emân

Ĥâne-i aĝyârdan ĝayra tenezzül eylemez
Bir hummâdır ol peri ammâ ki seflî-i âşiyân

Ĥaĝkıyım ol bülbül-i destân-serâ-yı ma’nîyim
Kim gelir nazmım ile vecde hezâr-ı gülistân

Ey şehen-şâh-ı felek ĥar ki Ferîdûn kevkebe
Vey Süleymân-ı ĝazâdır ki ĥıdîv kârdân

Feth-i zî'â-yı mübârek eylesin Allah saña
Edib emsâl-i Firāvân ile mesrûru'l-cinân

Yalnız Çîn ü Hotan fethi değil şâhım señin
Eylesin ser-tâ-ser âfâka fermâniñ revân

Berç-i tîğniñle düşer mülk-i Hâta'ya velvele
Darb-ı tûbuñla ola pür-zelzele Hindüstân

Söz tamâm oldu du'âya eyleyim kim ibtidâ
Böyle der nazm-ı aḥir olsa 'âdet nazm-âverân

Tâ ki dâ'im ola bu 'ömr-i et serâ-yı rûzigâr
Tâ ki pâ ber câ ola tāk-ı felekle kehkeşân

Hândânı ḥaşre dek ma'mûr olub ol ḥüsreviñ
Zât-ı pâki ile faḥr ede 'azâm-ı dūd-mân

Taht-ı devletde mü'eyyid eyleyüb mevlî kıla
'Ömr ü iclâlin tırâz-ı dâmen-i âḥir zamân

Ede ol sâhil serâ-yı fevz u şevket-i ḥaneyi
Merkez-i eşnâf devlet-i mülcâ-i her ḥâñdân

Ḳaşıde (Riyâzi)

Zaman-ı 'ıyş u şâdidir dem ikbâl-i devrândır
Felek hep itdiği evzâ' şimdi pek pişmândır

Yine bir rûz-ı bâzâr şafâ u zevk u şâdidir
Yine bir köşe cem'iyetiñe bezm-i ḥarîfândır

Gül ü bülbül yine biribriyle itdiler peymān
Çenār ü serv gülşen elele vermiş hırāmandır

Nice āşüfte vü zār etsin bülbülleri gönca
Ki her bir ḥandesi biñ perde nāz içre pinhāndır

Yine bezminde sulṭān gülüñ ḳumru ile bülbül
Birisi bizle senc-i ṭarafa ko biri ğazelḥāndır

Yine gülberk-i ‘ışret şimdi ḥarman ḥarman olmuşdur
Gül-i ra’na açıldı vaḳt-i devr-i cām raḥşandır

Yine sāḳi gülefşān giribān ḳadeḥ oldu
Yine devr-i zamana kam-baḥş mey-i pürsitāndır

Erişdi şol ḳadar neşv ü nemā eşḳār ü ezhāra
Bugün ṭuba ile serv-i gülistan dost u dāmāndır

‘Acebdir saçmaz gelmezse ṭuṭi gibi güftāre
Şu deñlü ruḥ nāmı feyż baḥş cism-i bī-cāndır

Şabādan ḥamil-i ruḥ nebāti oldu her gönca
Kim ol cibrildir bu mader-i ‘İsa ‘ümrāndır

Nola feyż-i baharı istemezse şimdi istidād
Yanında seniñ ḥār ile naḥl taze yeksāndır

Açar isterse tiĝ-i su seniñ de şimdi jengar ben
Şu deñlü nāmiya şayḳal ger ayine-i cāndır

Yine mihvārımız sāki ile ahdi dūrüst itdi
Bir elde dost-ı cānāna bir elde cām-ı raḥşāndır

[16]Yarışdıķ rüzgār ile araya girdiler şimdi

Gerek saķi meclisdir gerek cām dıraḥşāndır

Zamān şimdi müşaḥḥaş olsa görsek anı bilmezdik
Ne ‘ālem bildiğñ ne devrān eski devrāndır

Felekden ruy-ı dil görmez mi var bu demde zirā kim
Zamāna tabi’ rāy-ı şahenşāh cihānbāndır

Şah devr-i zamān Sulṭan Murād dād-ı perver kim
Nişān sañası naķş-ı murād ḥalķ-ı devrānındır

Şahenşāh ḳadr u kudret ḥudavend ḳaḳa miknet
Cihān saṭvet u şavlet sipihr şevket u şāndır

Zihi çabüksüvār ‘arşa-i iķbāl u devlet kim
Semend ḳudretiçün lā-mekān bir teng-i meydāndır

Meğer kim ‘adl u dādiñ neşve-i şahba-yı ‘işretdir
Serverinden ider girye o kim devriñde giryāndır

Gidip gelmekden olmaz dest-i cūduñ bir zamān ḥālī
Demādem cezrūmdu bir ‘aceb deryāyı iḥşāndır

Nice deryā ser emvācı irmiş üç eflāke
Ki her girdābı bir ḥalḥal saķ ‘arş-ı raḥmāndır

Demâdem itdügü feyzi ne kân eyler ne od deryâ
Eğerçe dest-i ihsânıñ ne deryâdır ne od kâandır

Ne kân olur bu kim ne teşne lazımdır ne hoş gülüş
Ne deryâdır o kim bî gavş u guþba gevher-i evşâandır

Ne cânı var kızılbaşıñ muķabil olmağa saña
Eger kim biñ revânı olsa yine cism-i bî-câandır

uruş âsa başında şerha şerha eylesin tâcın
Büyür şimşir ki ol idmeti kim bende-i fermâandır

uruşuñ bâm pest hânedir mi'râç pervâzi
Sen ol şehbâzsın kim cilvegâhıñ 'arş-ı rahmâandır

O tâç ile kemr kalmışdır aña Şeyh aydar'dan
Şeh cam câh zer efsârla toğmuş mihr-i rahşâandır

Sönmez haşre dek her şu'lesi bir tâcdâr olmuş
Nefs sinmiş ocâkdır dūdmân Āl-i 'Osmân'dır

Ne şeh kim na'l asi oldu taķ-ı gerdun cemşid
Ne şeh kim kâse-i sîm semendi tâc-ı şâhâandır

Ararlardı varı lâ mekânda kuy-ı urşidi
Ser çevgân payı dökse birkez şöyle puyâandır

Çıkıp ziver ser-pâyeyle çarha ola seyyâre
Şerirler kim anıñ polad na'linden nümâyâandır

Firāz kuha çıkdıkça şanur anı görenler kim
Teşbih rû-berâh olmuş hemân bir seyl-i puyândır

Verilse ziver pây tend kāmı bāl-i ‘anķaya
Geçerdi lā-mekānı özge rehvar-ı şitābandır

Ŧoķundu varsa bād cünbüşü raķm-ı ķaderde iken
Ki buna asya ol dem bu demdir daķı gerdāndır

Şitāb etse ķarār itdi şanırlar luķf-ı cünbüşden
Ķarār etse Kuran anı şanır Ŧurmaz şitābandır

Eğer isterse eyler risman üzre risenbāzı
Ne ayağı değer nāra ne ĥod muķtāç mizāndır

Ŧoķunmaz pāy-ı ĥoş refārı ĥake gerd ĥiz olmaz
Meğer kim bī-gubār u bī-kadr ‘ömr-i güzārındır

İki şem’ minverdir ki yanmış biri birinden
‘Uzārıñ bādeden bāde ‘uzārıñdan firüzāndır

Ne mümkündür gele maķşerde de bir yere eczāsı
Göñül derd u ĥam hicrān ile şöyle perişāndır

Eyā mesned nişin dost pirāyı cihānbānı
Ki ‘adliñ māye baķş i’tidāl çār-ı erkāndır

[17]Cihān hep devr-i ‘adliñde serāser ĥurrem u şādān
Göñül zindānı künç balāyı beyt-i aķzāndır

Felek künç-i murāda bağlı bağtımdan ılsım etmiş
Ki biñ bî-kırağ u cālinus anıñ ħalinde ħayrāndır

Ķafāya seyli cevri-i felek gelmekdedir dāim
Dil-i şeydā ħam-ı devrān ile ser dürr-i giribāndır

Çalar her dem beni yerden yere çün kuy-ı serkeşte
Bu oyunu oynayan hep bana bağt tāb-sāmāndır

Yine ama nesli bağş canın kim bu ħāletler
Cezāyı luğf şab'u iĳtizāyı fağl u 'irfāndır

Göñül sehrāpveş bir derde oldu müptela şimdi
Ki darusı anıñ maĳzün künç Şāhı İrān'dır

O dār u lik bir kim iltifāt řāhı 'ālemdir
Ki künçü Şāh-ı İrān ceyb-i gencurunda pinhāndır

Gözüm yaşımı senden özge kimse silmesin řāhım
Silen anı görünse nice ħurşit-i raĳşāndır

Yine bir řurĳnev şaldım tespiĳ-i lafz u ma'nāya
Ki anıñ tār dildir bedi tārı rişte-i cāndır

Yine seyr eyle naĳlistān deverā devri-i ma'nāyı
Gülistān der gülistāndır ħayābān der ħayābāndır

Nevāyi nazm renginimde herĳis rız u bim yoktur
Zemin-i şiir-i pākim serbeser hemvār u yeksāndır

Dil u cānlar ‘aceb mi teşnesinden alsalar ھاlet
‘Aşır-ı bāde-i dil şiire-i keyfiyet-i cāndır

Mizāç-ı nazma ben bir i’tidāl-i ھاş verdim kim
Verā-yı ھاikmet-i loqmān u eflaţun-ı pinhāndır

Ver yedi nāmeye bu i’tidāl-i çar-ı erkāna
Görenler derdi kim şimdi ecel kārında ھاyrāndır

Riyāzi sen ne lazım tā bu deñlü hodfuruş olmak
Şāh-ı Āli menş hem nüktedāndır hem sühendāndır

KASİDE(Riyāzi)

Ruḥ-ı ma’na ğidā-yı cānımdır
Feyz-i kıtsi tıfil-ı ḫānumdur

Cism u cān ile ‘ālem hünerim
O zeminim bu āsumānımdır

Nāmeye fuzula ḫār-ı feyzimdir
Kāse-i mihr çır’a-ı dānemdir

Ġafletim oldu reşk-i bidārı
Baḫt perḫāb pāspānımdır

Nice gaflet ki devlet-i bidār
Sa’il ḫāb çeşm-i cānımdır

Gögüb naḥs-ı ekber-i ṭali'
Bağ-ı iḳbāle didebānımdır

İre cān-ḥırāş derd u belā
Naḥl pirā-yı gülistānımdır

Tığ-ı sertis ābdār-ı siteme
Gülben efrāz-ı bostānımdır

Bağ-ı dehrim bahār heşt be hişt
Ṭālib feyz-i mihr-i cānımdır

Gevher sudkem figān u cut
Hep nişār serzebānımdır

Mey perziver ğam gerek baña kim
Kuvvet-i kalbi natüvanımdır

Aşk kim mafz istifhanımdır
Ḳuvvet-i can kuvvet-i revānımdır

Nur-ı nādide ṭurfe-i şirayım
Cism-i ḥurşit 'aşıyānımdır

[18]Kātübü'l-ser padişāh-ı suḥen
Ḥame-i naẓm rāz-ı dānemdir

Dem cān-baḥş 'İsa u Meryem
Ateş oğuruz diyendānımdır

Gevher Şeb erāĝ feyz-i ezel
Nūr baĥŝā-yı dūdmānımdır

Āĥerin ‘ilm u cevher evvel
Evvelīn rūtbe-i gūmānımdır

Reng-i ruĥsāre-i gūl-i ĥurŝit
Eşer-i seyl-i ĥazānımdır

Gūher tabdār-ı ‘irfānım
Ĥāk eksīr feyz-i kānımdır

Rūz-ı a’bımla Rūstem-i fażlım
Heft eflak heft ĥānımdır

Buse-i la’l ŝāhit-i i’cāz
Vaĥf-ı cāvīt āsitānımdır

Ruŝeni baĥŝ dīde-i hūnerim
Ĥalemlerde sırrıma dānemdir

Ettiren sencide-i ĥāmeye her dem
Ceberrut şah-ı beyanımdır

Ben Felatun-ı ĥikmet-i suĥanımlı
Dil Aristo’yu levĥ-i ĥānımdır

Tenk dehliz-i ĥāme-i hūnerim
Rāh-ı gencine-i beyanımdır

Ṭab'im ateş pürsüst ma'nadır
Ḥāme-i handevi zint ḥānımdır

Ḥātemü'l-mürselin ma'nâyım
Mu'cizem nazm-ı dilsitānımdır

Resm der yeni levḥ-i 'ālemden
Maḥv eden kilik-i ter-zebānımdır

Köhne resm saḥn-ı verān 'Acem
Şadakāt ser-lisānımdır

Oldu hem yaze guş dehanı devlet
Āḥir-i nazm dāstānımdır

Ḳaşıde (Riyāzi)

Olmasaydı mülk-i Şām'a şāh-ı Cem-miḳdār şem'
Farḳına giymeizdi dā'im efser-i zer-kār şem'

Şu'ledür māh anı şakḳ itmiş benān ile fetil
Mustafā'dan mu'cize her dem ider izhār şem'

Ol fetile şanki ḥayyātü'l-ḥayāl-i siḥrdür
Anı yutdı olup ejderhā-yı āteş-dār şem'

Ḳāsım-ı Envār'dan yakar çeraḡı dā'ima
Dāima eyler makāmın ālem-i envār şem'

Reng-i sebz ile meġer kim dıraġt-ı Tūr'dur
Tutuşup nār-ı tecelliden yanar her bār şem'

Dāġ-ı sūzān-ı dil-i pervāneye bükmiş fetil
Meclis-i 'işretde yakmış gūşe-i destār şem'

Dökdüler ayaġına ġākister-i pervāneyi
Oldı bāġ-ı bezme bir naġl-i gül-i bī-ġār şem'

Şu'leden mil üzre bir āyine peydā eyledi
Görmek için dehri anuñla Sikender-vār şem'

Her kimi rūşen-dil itse ağladur āġir felek
Bezm-i 'işretde ider bu ġāleti izġār şem'

Seyr idenler şandılar ejder-rübā olmış şehāb
Dūdını izġār idüp olduġca āteş-bār şem'

Şu'lesi üstinde olmuştur tezerv-i āteşin
Gūyiyā gülzār-ı bezmün servidür jengār şem'

Bir arus-ı dil-sitāndur pāyına ġinnā yakup
Zülfin altun teller ile zeyn ider her vār şem'

[19]Şişe-i fānus anuñ şırça sarāyudur meġer
Taġt-ı zerrin üzre oldı şāh-ı Cem-miġdār şem'

Vasf-ı pāk-ı dāvere eylerdi taġrīk-i zebān
Bulmuş olsaydı eġer kim kuvvet-i güftār şem'

Menba'-ı fażl u hüner Yaħya Efendi kim anuñ
Bezm-i adrinde nice ħurşid gibi var Şem'

Nür-ı fażlımdan anıñ oldu münevver ŐeŐ cihāt
Olsa bir yirde Őalar her gūŐeye envār Őem'

all iderdük ilm-i iŐrāk ire hep müŐkillerin
İtse Eflāṫun re'yünde ğer istifsār Şem'

Őāh-ı mülk-i Őām iken rüşen erāğun olmağa
Meclüsünde oldu ħandān adlu ħidmet-kār Şem'

Pertevinden ayağuñ altına a dibā dōŐer
Bezmüne eyler Őerārından güher isār Şem'

Pāsbān-ı ārsūy-ı mülk-i milltsin bugün
Oldı re'y-i enverüñ gūyā ki ber-bī-dār Őem'

Őu'lesi gül dūdıdur gūyā duħānī lālesi
Eyledi bezm-i Őāfā-efzān-ı bir gülzār Şem'

Bezm-i 'ıyş u 'iŐretiñde turfe lu'bet-bāzıdur
Siħr idüp ağzından āteŐler ider izħār Şem'

Āsmān-ı izz ü rif'atdür meğer kim meclisüñ
Encüm-i raħŐān Őerār-ı mihr-i pür-envār Şem'

Eyleseñ ayn-ı haāretle eğer bir dem nazār
Görine pervāneye bir mār-ı āteŐ-bār Şem'

Yār u düşmen luḡ u ḡahruñdan olupdur behre-mūr
Nitekim izhār ider her bār nūr u nār şem’

Serverā ḡaşd-ı ser-i bed-hāhun eyler var ise
Bezmüne geldükce taşt u tıġ ider izhār şem’

Sana şekvā itmek için başuna āteş yaġar
Rūzgārından görüpdür var ise āzār şem’

Şanma kim bād-ı şābā taḡrık idüp ḡāndān olur
Devr-i adlünde senüñ dāim gülp oynar şem’

Gice önünce götürmekdür murādı var ise
Al fānūs içre yaġmış lāle-i gülzār şem’

Ḥuşıub yansa ‘aceb midür zebānı dāimā
İtdi dīvānundan ezber sūz-nāk eş’ār şem’

Oġuyub sūz-ı derūnın yāre rūşen ḡılmaġa
Eyledi bu şi’r-i āteş-bārı istiḡzār şem’

Olmasa derd-i teb-i ‘aşkıñla ger bī-mār şem’
Böyle yanup yaġılup olmazdı zerd ü zār şem’

Çekmez idi sīne-i sūzānına yir yir elif
Olmasa abdāl-i ‘aşkuñ ey yüzi gülnār şem’

Bendesidür rüyunuñ şāhen-şeh-i hāver-zemīn
Dikmesidür kaddünün ey serv-i ḡoş-reftār şem’

Dilde şevk-1 kâmet ü rûyuñla âşık raşş ider
Bir döner fânûsdur gûyâ içinde vār şem’

Naqd-1 dil aldı güler yüz gösterüp pervânenen
Âl ile anı tolandurdı zihî ayyâr şem’

Serverâ ser-levhâ-evşâfiñi tezhîp için
Eyledi destinde bir altun varak ihzâr şem’

Şi’r-i âteş-bâruma taşsîn idüp biñ şevk ile
Yüz sürer ayağuna her beytümünñ hem-vār şem’

Nür-1 irfân kesbine câmlar eritdüm nitekim
Bezm-i işretde ziyâ için yanar nâçâr şem’

Sözlerüm yanunda pest olsa nola nazm-1 hasûd
İdemez gün var iken envârını izhâr şem’

Mazhar-1 envâr-1 luţfuñ kıl Riyâzî bendeñi
Eyle anı devletünñ bezminde ber-bî-dâr şem’

[20]Tâk-1 arş üzre yana dâim çerağ-1 devletünñ
Nür-bahş oldukça her bir gûşeye hem-vār şem’

Çarh hıfz ide vücûduñ dâimâ âfâtdan
Nitekim fânûsda mahfûz olur her bâr şem’

NA'AT-I ŞERİF (Sâmi)

Olinca perde-ber-endâz-i nazra çeşm-i şühûd

Göründi âyine-i dilde çihre-i maķşûd

Dil oldı ğarķa-be-nûr-i müşâhedât-i cemâl

Temevvüc eyledüĝi demde baħr-i 'aşķ-i vedûd

Ne 'aşķ bā'ış-i hesti-i âferide-i ğayb

Ne 'aşķ 'illet-i icâd-i âlem-i meşhûd

Ne 'aşķ neşve-i evvel zuhûr-ı rûz-ı elest

Ne 'aşķ mebde'-i hilķât ma'âd-i şırr-i vücûd

Ne 'aşķ nâıķpirâ-yi rûħ-ı insânî

Ne 'aşķ şırr-ı heyûlâ-yı Âdem-i mescûd

Ne 'aşķ mıskal-i âyine-i dil-i 'âşık

Ne 'aşķ mâhi-i jeng-i hevâ-yi nefsi 'anûd

Ne 'aşķ emti'a-i çâr-sûy-ı ğayrânî

Ziyân-kâri-i rûsvâyî ana mâye-i sûd

Ne 'aşķ mûcib-i ğüstâħi-i Züleyhâ'yı

Ne 'aşķ 'işmet-i dâmen-i Yûsuf-i mevdûd

Ne 'aşķ âfet-i imân-ı şeyħ-i şan'ânî

Ne 'aşķ din-şiken ü kıble-bend-i küfr-efzûd

Ne 'aşķ mâsıta-i ğaclegâh-ı bîdâri

Ne 'aşķ perde-der-i bezmgâh-i çeşm-i ruķûd

Ne ‘aşk sūziş-i te’sir-i hāletindendür
Şerer-feşān neġamāt-i ney ü terāne-i ‘ūd

Ne ‘aşkdur bu ki sermāye-i haķıķatdūr
Bunuñla fehmi olunur remz-i ġāmız-i maķşūd

İfāza-baħşī-i hālāt-i ‘aşkdur ey dil
Hezār-i bāġda hūnin terennümāt ü sürūd

‘Aķıķ-pāre-i maħrūfī-i zebānumda
Bu āb u tāb-i suħan oldı ‘aşkdan mevcūd

Suradıķāt-i suħandan ‘arā’is-i ma’nā
Te’āvün-i ġam-i ‘aşk ile oldı çihre-nümūd

‘Ale’l-ħuşuş ki ilhām-i vāridāt-i nu’ūt
Derūna ‘aşk ile oldı şeref-pezir-i vürūd

Ne na’t na’t-i şerīf-i ħabīb-i Yezdānī
K’odur şefī’-i cemī’-i ġüneh dem-i mev’ūd

Ĥudāygāne-i ħalvet-serāy-i ħurbiyyet
Ĥıdīv-i mülk-i nübüvvet şeh-i ferişte-cünūd

Emīn-i vaħy-i İlāhī Muħammed-i ‘Arabī
Fürūġ-i çeşm-i dü-‘ālem ħulāşa-i mevcūd

Kemāl-i zātına munzam ħaķāyī-i eşyā
‘Ulüvv-i şānına muħtaş şu’un-i fıtrat-i būd

Zuhūr-i cevher-i ferd-i vücūdudur bi'z-zāt
Bedāyi'-i 'arāz-i mümkinātdan maqşūd

Çü noqta-kār-i nuḥustin-i ḥalka-i pergār
Vücūdudur sebep-i devr-i çerḥ-i nā-āsūd

Yazınca levḥe qalem nisti vü hestin olur
'Adem 'adem diyü mihrāb-i lāya ser-be-sücūd

Mişāl-i ed'iyē-i müstecāb o cism-i laṭīf
Nüh āsmānı geçüp lā-mekāna itdi şu'ūd

Ser-i mübārekine ebri sāyebān itdi
Ḥabībini şaқınur çeşm-i mihrden ma'būd

[21]Sehāb olmasa fānus-ı şu'le-i ḥüsni

O şem'-i encümen-i qurbı itse ger meşhūd

Tezerv-i mihr-i muraşşa'-per ü mülemma'-bāl
İderdi sūz ile pervāne gibi maḥv-i vücūd

Zihī kerim ki yoқdur kemāl-i luṭfindan
Sevād-i a'zam-i cūdında iltizām-i ḥudūd

Şikār-i şīve-i şeh-bāz-i çeşmi ṭā'ir-i quds
Kemend-i kāküli kerrūbiyāna dām-i қuyūd

Niқāṭa-i mütezā'id olursa ger encüm
Muḥāsib-i felek olmaz yine raқam-kun-ı cūd

Olur bidāyet-i şıfır intihā-yi her aşfār
‘İdād fazl ü kemālâtın idemez ma’dūd

Güşāde olsa niķāb-i cemāl-i pür-nūrı
Olur eşi ħurşîd sāye gibi nümūd

Nesīm-i nehıy eger olsa māni’-i cereyān
Olurdu halkā-i zincir-i pāyı mevce-i rūd

Taĥayyül eylese dil rüy-mālî-i ħākin
Meşām-i cāna virür dūd-i āh Nükhet-i ‘ūd

Kemîne-ķatıre-i āb-i şefā’ati eyler
Şivāz-i nār-ı cāĥimi füsürde-tāb-i ħumūd

Nebıyy-i müntaĥabā şāh-i Hāşimi-nesebā
Eyā şefi’ güneh-pîşegān-i yevm-i ħulūd

Ķalurdı ketm-i ‘ademde cemi’-i mahlūkāt
Sen olmasandı eger ey ħulāşa-i mevcūd

O demde kim nazār-i pāk-i kibriyāyiden
Olnca nūr-ı cebînüñ ħoy-i ħicāb-ālūd

Çekîde-i ķatarātndan āferînişde
K’olundı ta’biye-i ħilķat-i ħaķîķat-i būd

Yüzüñ şuyına yaradıldı cümle maĥlūkāt
Eyā biĥin-güher-i baĥr-i bî-nihāyet-i cūd

İder vücūduñ ile da'vî-i mübāhātı
Zemin sipihr-i berine zemine çerḫ-i kebūd

Taḥammül eylemedi heybet-i vilādetüñe
Yıķıldı ṭāķ-i bülend-āstān-i ṭurfe-nümūd

Basît-i esfel-i ḫāke fütāde olmaz idi
Cihānda sāye-i ma'dūmuñ olsa ger mevcūd

Sevād-i dīde-i ḫurşīd olurdı a'lāda
İzāfet-i bedenüñle o cevher-i nā-būd

Eger olursa terāzū-yı bî-misālide
Eyā ḫabīb-i mu'allā-serīr-i ḫurb-i vedūd

Güneş melāḫatüñe ḫüsn-i pāk-i Yūsuf meh
Dü kefe birisi sīmin ü biri zer-endūd

Olurdı menzil-i hurşīd evvelin-i felek
İderdi ḫurş-i kamer ṭārem-i sipihre şu'ūd

Cemāl-i pāküne nāmus-ı ekber āyinedār
Sevād-i çeşmüñe mazağ kuḫl-ı dīde-güşūd

Nüvişte Muşḫaf-i pīşānī-i laṭīfūñde
Çü nun ul'ķalem ol ebrū-yı hilāl-nümūd

O deñlü oldı reh-i ḫidmetūñde germ-şitāb
Şafaķla ķan dere ğarķ oldı rüy-ı çerḫ-i kebūd

Nücüm dāne olup rismān ŧihāb-i felek
Zebān-i tevbe-güzār olsa mūy-be-mūy vücūd

Muḥālifūñ ki ola sübḥa-gerd-i istiġfār
Ḳarīn-i maġfiret olmaz sen olmasan ḥoşnūd

Yeter cesāret-i medḥūñde vaz'-i güstāḥi
Zebān-i kilki hem-āġūş-i ma'zeret kıl zūd

Ḥarīḳ-i na'tda laġzide pāy-i noḳşandur
Ne deñlü çābük ü çüst olsa kilk-i müşġ-ālūd

Siyāh-rūy-ı ḥaḫāyam çü ḥāme-i müşġin
Ba'id-i nūr-i şavābam mişāl-i şu'le-i dūd

Ḥarid-i dergehūñ itme bu 'abd-i rū-siyehi
İder mi 'aks-i ruḫ-i zişti āyine merdūd

Kemāl-i zātıñı vasf eylemek ne ḥaddümdür
Mediḥa-senc-i kemālūñ olınca Rabb-i vedūd

[22]Eyā şefi'-i ümem 'özrümi ḳabül eyle
Sözümde var ise 'afv it ḫatā-yi nā-ma'dūd

Gel ey gönül idelüm dergeh-i İlāhide
Cebīn-i 'illeti hem-çin-i büriyā-yi sücūd

Niyāzmend olalumm girye-cüş ü nāle-kunān
Ki cins-i maġfirete sīm-i eşġ oldu nuḳūd

Be-ḥaḳḳ-i Eṣhedü enlailahe illallah
Be-şıdḳ-i ekmel-i tevḥîd-i ḳalb-i ehl-i şühüd

Be-ism-i zât ki müstecmi’-i cemî’-i şıfât
Be-feyz-i bâğ-i ‘alîm ü be-nür-i ism-i vedüd

Be-Mūsâ-ı erni gūy en terâni-gūş
Be-ḥâstgâri-i rü’yet be-intizâr-i şühüd

Be-şu’le-i yed-i beyzâ vü mu’cizât-i ‘aşâ
Be-nür-i Eymen-i Tūr-i tecelliyât-nümüd

Be-ḥaḳḳ-i sūre-i ṭâ-hâ vü sūre-i yâ-sîn
Be-aḥsenü’l-ḳaşâş-i Yūsuf ü be-sūre-i hüd

Be-ḥeşt-bâğ-i na’im ü be-ḳâşırâtü’t-ṭarf
Be-heft-dūzaḥ-i âteş-nümün-i zât-i vuḳūd

Be-hem-rehî-i Kelîm ü be-iftirâḳ-i Hızır
Be-sırr-i ‘ilm-i ledün ü be-çeşm-i ehl-i şühüd

Be-âyet-i kerime-i inna Rabbena lağfur
K’odur uşâta penâh ü sened dem-i ma’hüd
Be-şu’le-ḥizi-i âh-i gelū-güdâz-i derün
Be-riziş-i ḳaṭarât-i sirişk-i ḥün-âlūd

Be-iştibâk-i nücüm-i münevvirât-i felek
Be-kâr-ḥâne-i nüh-ṭâḳ-i bî-sütün ü ‘amūd

Be-zāt-i pāk-i resūl ü be-çār-yār-i güzīn
Be-nūr-i nāşiye-pīrā-yi hāzret-i Maḥmūd

Be-ibtidā-yi süver ya'nī saṭr-i bismi'llāh
Be-remz-i āyet-i insan lerbba leknud

Be-sırr-i çār-kitāb ü nüzūl-i Cebrā'il
Be-Muştafā vü Ḥalil ü be-Mūsa vü Dāvūd

Hidāyet eyle meded Sāmī-i güneh-kāra
Beni girīve-i 'işyān kıldı pā-fersūd

Benem o gāvṭa-ḥor-i kılzüm-i güneh-kāra
Ki mevc-i ye's olur ancak baña kenāre-i sūd

Meded-res ol meded ey dest-gīr-i cümle 'ibād
Ḳoma hazīz-i ma'āşide k'ola dil nā-būd

Hemişe ḥāmemi raṭbü'l-lisān-i na't eyle
Zülāl-i feyz-i 'amīmünle ey Ḥudā-yi vedūd

Hemişe neşve-i 'aşk ile 'āşık ü ma'şūk
Ola cihānda tā kim niyāz ü nāz-efzūd

Niyaz-ı aşk-ı dil-i 'aşıkandan efzun
Revan-i pak-i resule ola selam ü dūrud

ḲAŞİDE (ŞABRİ)

Bu demde Yusuf-ı iḳbāl-i devrān kār-fermādur
Bu demde çeşm-i Ya'ḳub-ı temennā nur peymādur

Felek Şimdi Őüreyya-riz-i pāy-1 huŐe-ĉināndur
Kaža genc-efken-i ceyb-i tehi-dest-i temennādur

Olub Őām-1 ğaribān-1 ricā zıll-1 hümā-yı baht
Yine mehtāb-1 devlet ru-yı ũalı'den hüveydādur

Müsā'id 'ayş ü nuŐa taht baht-1 Cem gibi Şimdi
Zamān 'ahd-1 neŐat ü devr devr-i cam-1 Őahbādur

Felek peymāne-i himmet ümid ü kām hem-Őoĥbet
Kerem sākı-i bi-minnet emel bezm-i müheyyādur

Yine her na-murāduñ ziver-i dest ü seri Şimdi
Gül-efŐān sāĝar-1 Cemdür dür-efŐān tāc-1 dārādur

[23]Yine toĝdı ĝüni encüm-Őümārān-1 Şeb-i ye'sin
Yine Őubĥ-i kerem ĥurŐid-i himmet feyz-baĥŐādur

Ne Őubĥ-1 feyz eŐer pırāhen-i Őad Yūsuf-1 ĥurŐid
Ki bināyi-dih-i Ya'ĥub-1 nā-binā-yı dünyādür

Zihī ferĥunda-rüz-i 'ālem-efrüz-i meserret kim
Dil-i ŐaŐŐ-1 'ademde tıre Őām-1 ĝam-hüveydādur

Degül mihr-i seĥer bir ĝüy-i ser-gerdānıdur anuñ
Bu dem ũur-i cihān fevvāre-i nūr-1 tecellādur

Tehī jeng-i kederden ol kadar āyine-i 'ālem
Ki levĥ-1 āb-1 ĥayvān naşŞ-1 zulmetden müberrādur

Ne mümkün rŭy-1 ħubān ŧimdi olmak ħaṭ-ber-āverde
Cihān yek-feyz ũ yek-ħāsiyyet-i Firdevs-i a'lādur

Ne lāy-1 ħumm-1 'iŧret ne ħubār-1 ħāṭır-1 sāġar
'Aceb 'ālem 'aceb dem özge hengām-1 ṭarab-zādur

Hezār-1 nev-bahār-1 ŧevġ olub her bī-zebān-1 'aŧġ
Nihāl-i ŧu'lede pervāne murġ-1 naġme-pīrādur

Bu bir demdür ki murġ-1 naġl-1 mumı 'andelīb eyler
Bu bir demdür ki ŧimdi ṭūṭı-i taŧvīr-gŭyādur

Nola ṭab'umda etse ġüft ũ ġŭ kendü ŧafāsiyle
O hem āyīne hem ħoŧ-lehçe ṭūṭı-i sŭġen-zādur

Ne ṭūṭı naġŧ-bīn-i 'ālem-i esrār lāhŭtī
Ki levħ-1 cevher ġŭl aña mir'āt-1 mücellādur

Gehī mest-i tecellā-yı cemāl-i ŧāhid-i gaybī
Gehī kevn ũ mekānı mest eder cām-1 tecellādur

Gehī maġz-1 niyāz ũ geh niyāza nāz ũ istiġnā
Anuñ māhiyyeti ħayret-dih-i 'aġl-1 ħod-ārādur

Gehī tavŧīfe āġāz etse bir ŧŭh-1 dilārāyı
Olur andan bu resme 'āŧıġāne bir ġazel ŧādur

Verür ŧabra direng-i sāye dursa serv-i bālādur
Alur çeŧm-i ħarārı ġitse cŭy-1 sīm-i sīmādur

Nola dönse behište sāye-endāz olduđı gülşen
Kenār-ı cūda naħl-i addi sidre ‘aksi tūbādur

Şūrāhī şanma bu gülşende t̄āb-ı sūz-ı ‘aşkuñla
Çınār-āsā derūnında t̄utuşmış naħl-ı zībādur

Tehī gelmez gelür elbetde dest-āvīz-i ançerle
Gam-ı gamzeñ ki dīrīn āşinā-yı cān-ı şeydādur

Sebük-pervāzi-i dil fikr-i zūlfūñle müfid olmaz
alur bir naħl-zār-ı gamda murđ-ı rişte ber-pādur

Gelür āh eylesem pervāze murđ-ı naşı dīvāruñ
Muħabbet nālesi hem-kār-ı i’cāz-ı Mesīhā’dur

Leb-i şekvāsını cām-āşinā-yı va’de-i luft et
Dehānın t̄ut dil-i dāvānenūñ bir nā-şikībādur

Şaın āh ile dest-i rūzgāra verme ser-rişte
Zamān-ı ‘adl şadr-ı mūşikāf-ı dād-fermādur

udāvend-i sitem-fersā-yı ‘ālem kim zamānında
Girībān-ı felek mehcūr-ı dest-i āh-ı şekvādur

Teraı-baş-ı cāh-ı ehl-i dil kim ‘ad-i ükümünde
Der-i erbāb-ı t̄ab’a şāhid-i devlet cebīn-sādur

Mücerreb nüşā-i eyyām kim te’şir-i üküm ile
Civān-ı bat-ı meftūn perī-ān-ı temānnadır

Hidāyet şu'le-i kandīl-i 'arş-ı şer'-i peygamber
Sa'adet sāye-i bāl-i humā-yı feyz-i Mevlā'dur

Nigāh-āmūz-ı aḫter bū Sa'id āfitāb-ı iḳbāl
Ki dehre ṭālī' ü baḫtı dü-çeşm-i nūr-ı peymādur

İmām-ı din-penāhān mürşid-i irşād-ı āgāhān
Ümīd-i kām-ḫāhān kārđān-ı dīn ü dünyādur

Kelīm-i lem'a-i bī-niş ki envār-ı ḫayālinde
Devātı Tūr-ı feyz ü kilik-i nazmı naḫl-ı Mūsā'dur

[24]O kim pertev-gedā-yı necm-i baḫt-ı kāmurānīdür

Gerek mihr-i seher-pīrā gerek māh-ı şeb-ārādur

Zihī ḫurşid-i nevrūz-ı süḫen kim pertev-i ḫükmi
Hevā-yı dāniş-efrūz u sehāb-ı cehl-fersādur

Kelīm-i ṭab'na ḫurşid-i endişe yed-i beyzā
Mesih-i kikline iḫyā-yı ma'nā kār-ı ednādur

Metā'-ı nuṭḫına kilik-i edīb-i gayb endāze
Dükān-ı fikretinde 'aḳl-ı kül nessāc-ı dībādur

Gül-efsūn-ı ḫayālī āb-ı tāk-ı bāğ-ı efkārı
Dil-i ervāḫ-ı ḫudse keyf-i cāvīd-i dü-bālādur

Bahār-ı devleti cennet-ṭırāz-ı gülşen-i 'ālem
Nesīm-i būy-ı ḫulḳı nāfe-sāz-ı ceyb-i ḫārādur

Zihî faşl-ı bahâr-ı büstân-pîrâ-yı hoşhâli
Ki dâm-ı şayd-ı bülbül hürmen-i gülberg-i ra'nâdur

O denlü nehî şâmil dehre kim iklîm-i hüsni içre
Nigeh tâ'ib şarâb-ı nâza gamze tavbe-fermâdur

Muğanni çeng ile baş koşmaz oldu bîm-i qahrından
Meger nâhid kim sâzende-i nüh-kaşr-ı minâdur

Ne mümkündür çıka dehlîz-i teng-i nâydân şimdi
O dilkeş nağme kim raqs-âver-i 'uşşâk-ı şeydâdur

Mükâşif etdi erbâb-ı hevâyı mürşid-i 'adli
Hâbâb-ı bâde dâhi ser-be-ceyb-i câm-ı şahbâdur

Kilid-i genc-i âmâl-i cihân hengâm-ı cüdından
Ya engüşt-i işâretdür ya hod ebrû-yı imâdur

Aristo-dânişâ hikmet-şinâsâ neşve-i luţfuñ
Mizâc-ı kâ'inâta keyf-i terkib-i tesellâdur

Olub devründe reşk-i hâtır-ı Cem her dil-i maşzûn
Dehân-ı guşşa bir peymâne-i endüh-fersâdur

Bisât-ı bezm-i mişnet tayy olundu 'ahd-i 'adlünde
Dağı dil zehr-nüş-ı qahr-ı dehr-i kine-peymâdur

Gönül kim zaşm-ı çeşm-i rûzgâra maşhar olmışdur
Nigâh-ı çeşm-i luţfuñdan talebkâr-ı müdâvâdur

Terahhüm kı1 o mecrüh-i melâmet-dîde-i dehre
Ki zaħm ü merhemi ta'n-1 aħıbbâ zaħm-1 a'dâdur

Terennüm-senc-i şükr et ħâme-i şekvâyı ey Şabri
Dem-i tay-gerden-i vâlâ-simâṭ-1 ħân-1 ma'nâdur

Felek pest etdi ħadrün deyü ğam çekme bi-ħamdi'l-lah
Ki nazmuñ devlet-i medħinde hem-câh-1 Süreyyâ'dur

Şikâyet 'âdet-i nazm-âverândur çarħdan ammâ
Du'â-yı devlet ü iĳbâle âĝâz etmek evlâdur

Ola pîrâye kaşr-1 çarħa baħt ü ṭâli'üñ tâ kim
Meh ü nâhid aña taşvîr-i Yûsuf'la Züleyhâ'dur

Firâz-1 mesned-i ħurşîd ola kim pâye-i câhun
O rütbe saña nisbet gerçi kim ednâdan ednâdur

Nizâm-ârâ-yı mülk ü millet olsun ħaşre dek zâtuñ
Bu ümmîde du'âmız ru-be-râh-1 'arş-1 a'lâdur

NA'AT-I ŞERİF(Ziyâ Beg)

Olan muħâṭab-1 maźmün yâ Ulü'l-Ebşâr
Olur tefekkür-i ala-yı Ĥaĳĳ'da leyl ü nehâr

Cihân bir âyine-i reng reng ħikmetdir
Ki derd-i ħayra olur çeşm-i ħayret-i nezzâr

Ya bir mecelle-i ertengdir ki kim baksa
Bulur taşavvuruna kâbil anda bir dildâr

Nazar olunsa veli dide-i haқиkatle
'Alaқа-i dil ü can olmaға sezā nesi vār

Dürr ü güher deyu dünyāya virdiği feleğiñ
Yā hışt-ı maқberedir ākıbet ya seng-i mezār

[25]Ya bir güzel gözü ya bir niğar sinesidir
Yanan çerāğ ile āyine pāre-i divār

Baқub baқub da taҳassürle kaldı çeşm-i selef
Kıyās itme felekde nücüm-ı pür-envār

Bu nefsi nātıқа ile şühud-ı rü'yādır
Şübut-ı neş'e-i uҳra'ya hücçet-i ikrār

Dilinde maye-i 'irfān olan haқиkat-bin
Olur her āyine himmetle vāқıf-ı esrār

Veli 'alaқа-i aғыar var iken dilde
Olur mu şāhid-i maқşud hiç zib-i kenār

Ki irtibāt u dād-ı 'ıyal ile Musa
Hārim-i Tūr-ı tecella'yı şandı ateş-sezā

Olub ta'alluқ-ı suzen mesiha mani'-i feyz
Sipihr-i çarım aña oldı cilve-gah-ı kārar

Bağılsa çeşm-i başiretle nağs-ı hesti ye
Verir birbirine irtibat-ı istikrār

Nedir bu sağı-ı zemin ve nedir bu bağı-ı muğı
Nedir bu çerğı-ı berin ve nedir bu istimrār

Nedir bu feyz-i ‘anāşır nedir bu mahiyyāt
Nedir bu cism-i mürekkeb nedir bu şekl-i nizār

Nedir bu şemm-i nazār lems ü sem’ü zevğ-ı dimāğ
Hayal ü fehm ü kelam ü teneffüs-i tekrār

Nedir taşavvur-ı temtiz hüsn ü kübh-ı umur
Nedir teğābül-i imtidād cümle-i girdār

Nedir mu’amele-i izdivāç şu her vezn
Nedir tebāyi’-i evladda hilaf-şî’ār

Nedir mübayenet-i aferiniş-i eşkāl
Nedir tenāsüb-i endām u hüsn-i nağş u nigar

Tabi’at kerem ü bağı ü şıket ü hıffet
Seciyye-i gāzab u hilm ü rağmet ü izār

Nedir mübaheşse-i da’va-yı huduş ü kadem
Nedir bu redd ü kabül ü cevāb u istifsār

Nedir bu nefy ü bu işbāt u bu vücud u adem
Nedir bu şığa-i inzār u cümle ikrār

Bu i'tidāl-i mizāc u bu ittişāl-i qurūn
Bu nur u zulmet ve bu ihtilaf-ı leyl ü Nehār

Bu iktarān-ı kevākib bu hüküm-i naḥs ü sa'id
Bu iltima'-ı fūruġ-ı sevabitü seyyar

Taşavvurāt-ı ma'āni tebeddūlat-ı şü'un
Mu'āmelat-ı kazāya tenevvü'-ı esrār

Tevevşūlat-ı şifāt ve tedavül-i esma
Ta'yināt-ı müzāhir teceddüd-i āşar

Bu vākı'āt bütün iktişa-yı 'aşq ile dir
K'odur ḥülaşa-i maẓmūn-ı Aḥmed-i Muḥtār

Ḥabib-i Zāt-ı Hüdā maẓhar-ı heme esmā
Şefi'-ı rüz-ı cezā 'Abd-i Ḥālīk-ı girdār

Nebi-yi pāk-i şim nuḥbe-i beni ādem
Şeh-i serir-i dü-'ālem güzide-i aḥyār

Ḥarim-i bezm-i evednā şeh-i la-öm'rüke cāh
Nedim-i meclis-i esrār-ı Ḥazret-i Settār

Muhammed Ahmed ü Mahmud u Muştafa ki O'dur
Nigār-ḥāne-i kevneyne mucib-i izhār

O Ruḥ-ı a'zam-ı kevneyn kim cihet bulamaz
Vücut-ı feyz-i şumulisine yemin ü yesār

Ol āfitāb-ı nübüvvet ki feyz zerresidir
Viren vezile-i devrāna şaykal-i envār

Eger nem alsa idi ebr iltifātından
Olurdı çeşme-i hayvāna ḥande-zende leb-i mār

İfāzā baḥş-ı ḥayāt olmasaydı nāmiye'ye
Ḳururdı 'arḳ-ı mevālīd-i ümmühāt-ı çihār

[26]Derinde eylese ger nāle cevr-i gülden olur
Ena'yi gül be şeker loḳma-i gulü-yi hezār

Ḳonulsa keffe-i mizān ṭab'ına olamaz
İki ṭusuce muḳābil cihān-ı ḥilm ü vaḳār

Mezād olunsa eğer şemme gird-i rāhında
Künuz-ı ḡayb olur ferş-i kuçe vü bāzār

Nesim ü luṭfu vezān olsa ruz-ı rüstaḥiz
Virir zebāne-i düzaḥ nişāne-i gülzār

Abid-i kemter-i fermānidir zemin ü semā
Kemine çāker-i iḥsānidir şıḡār u kibār

Fünun-ı 'ilm-i şefā'at yanında bir nükte
'Ulūm-ı afv-ı me'āşi lebinde bir güftār

Felekde gah naẓar-bend-i çeşm-i ḥayret olan
Deḡil ḥusuf u küsuf u sevād-ı leyle-i tār

Füruğ-ı hüsnünü yâd eyledikçe dest-i kader
Çeker mehasin-i ru'yı sipihre perd-i âr

Vücub-ı zâtı iken mest-i bâde-i vahdet
Dağı piyâle-i imkân degildi neş'e-güvâr

Mükevvenât 'ibâret ise n'ola zâtından
Haşa'ışidir anıñ cevher-i 'anaşır-ı çâr

Ki bād-ı feyz-i 'umumisi nâr-ı hicrânı
Şu lücce-i keremi hâk-i dergehinde gubâr

Hidâyet-i reh-i şer'i için 'ala'imdir
Degil 'abeş bu görünen menâ'ir-i hem-vâr

Cemâl-i pākini eşhab-ı kehf görmek için
İle'l-edeb olamaz hab-ı 'aşqdan bîdâr

İki maḥelle-i vīrāneden 'ibâretdir
Cihân hükümüne kevneyn-i künfekân-ı ḥişar

Zihi şehin-şeh-i yektâ suvâr-ı 'arşa-i kıuds
Ki virse ṭab'ı buḳâra taḥayyül-i reftâr

Dağı gözün yumub açınca Cibril eyler
Biñ arz-ı semsemeyi ṭayy edüb yerinde qarâr

Beha yetiştiremez 'aql-ı ḥace-i imkân
Ne kim mihekk-i ḳabuliyle bula hüsn-i 'ayâr

ader klng-i aza ile ranedr edemez
O beyt-i atırđı kim himmeti ede i'mar

Mial-i em' yanar em-i asret-i Cibril
O bezm-i pak'de kim namı olunca tezkr

emim-i ravza-i gl-buyına teadf in
Gezer nesim-i seer ev ile diyr diyr

Nazar olunsa tatli-i nev' cinse eer
Deil abi'at-i eyda devr  istikrr

O ahin eyleyb l'yđ adrini tevir
eker peeng-i adr herbirin kar kar

Kitb 'ilmine bir mutaar muaddimedir
Muavvelat-đ mutun-đ ledn-i pr esrr

O ehsvr-đ sebkrn-đ det-i lahun
Yanında ruu'l-emin olduu peyk-i gaiyedr

Deil zaman ile feyz-i keml-i ztıdır
Ezel ebed idemez anda kmn imrr

Ki itdi ma'ni-i mzi v l  istikbl
hd-đ zt in kesb-i udret-i gftr

Keml-i medi eer olsa 'al-đ fa'lin
Niib-i tırđına mamil-efgen-i itr

Dehen-küşā-yı şürü' olmadın bilüb 'aczin
Olur nedāmet ile leb-güzīn-i istiğfār

Ḳudūm-i zātı için mevkib-i ilāhīde
Muḳaddem 'āleme gelmişdi enbiyā-yı kibār

Ki şevḳ-i maḳdemi ile behiştten Ādem
Cihāna eyledi ḫabbe bahānesiyle firār

Cemāl-i pākine 'āşık idi Neciyullah
Ki çeşm-i ḫasreti oldu cihāna tūfān-bār

Ḥarīk-i aşkī idi zāt-ı pāk-i İbrāhim
Ki oldu āteş-i Nemrūd cismine gül-zār

[27]Yolunda cān ile ḳurbānı oldu İsmā'il
Kemāl-i merḫameti oldu līk māni-kār

Firāḳ-ı Yūsuf'u Ya'ḳūb bir bahāne edüb
Haḳīḳaten o Şeh'in 'aşkı ile oldu nizār

Teşebbüh eyledi varsa cemāline Yūsuf
Ki oldu ḳıymet-i cüz'üyle şöhre-i bāzār

Devā-yı 'āḫıfeti irdi āḫir Eyyüb'ā
Firāş-ı hecrde yatmışdı bunca yıl bīmār

Fürüg-ı ḫüsnünü bī-perde görmek isteyicek
Cevāb-ı ye'sle Mūsā'ya oldu Sīnā-tār

Cemāline Zekerıyyā o gūne ‘āşık idi
Ki āh etmedi şaqq itdi cismini minşār

Firāk-ı hūsnūne tākāt getürmeyüb Yaḥyā
Yolunda baş verüb oldu güzide-i ebrār

Mesih bilmiş idi İsm-i A’zam zātın
Anın için nefesi eyler idi mürdeye kār

Minārelerdi bihîn mescid-i şeri’atine
Çehār-yār-ı güzîn-i müsellemlü’l-eṭvār

Yolunda eylediler kār-gāh-ı hestiden
İki ḥaffid-i celili şehadet ile güzār

Resul-i Müntahab’a şāh-ı Haşimi-laḳāba
Eyā ḥülāşa-i esrār Ḥazret-i Ğaffār

Fedā-yı ḥāk-i rehiñ ola iki ‘ālemde
Ziyā-yı ‘āşī vü mücrim gibi hezār hezār

Yüzüm mü var ki sürem ḥāk-i pā-yi devletiñe
Dilim mi var ki idem ḥāl-i zārımı iş’ār

Benim o āşī ve işm ki āleme geledi
Birer günāh-ı kebīr oldu bana her girdār

Nedāmet etmek için etdiğim ma’āşiden
Daḳıka virmedi ārām nefsi-nā-hemvār

Baňa olaydı eđer lâfz-ı seyyi'ât-ı 'ilm
Temâm İsm-i Müsemma'da eyler idi qarâr

Ŧuyarsa duzağ eğer böyle mücrim olduğumu
Ŧabûlden beni her âyine olur bî-zâr

Ne ğam bu denlü de mücrim isem ki eyledi Hâkđ
Zebânımı şeref-i na'tiñ ile gevher-bâr

Be-hâkđ-ı Hâzret-i şiddik ve zât-ı Zinnüeyn
Be-hâkđ-ı saşvet-i Fâruk ve haydar-ı Kerrâr

Be-nür-ı izzet-i Zehrâ şehâdet-i sıbteyn
Be-nâm-ı pâk-i şefi'ü be-lahzâ-i Ğaffâr

Dađil-i dergeh-i lûtf mürüvvetiñ oldum
Amân amân eyâ şerver-i sütüde-şi'âr

Ceride-i 'amelim açma rüz-i Maşşer'de
Ŧıl ismimi dehen-i merhamet ile tezkâr

Bula bu maşkeme-i rüzgârda tâ kim
Binâ-yı şer'-i mü'esses şübüt u istikrâr

Ziyâret eyleyeler Ravza-i Muşaddese'ni
Şunûf-ı pâk-dürüd u selâm leyl ü nehâr

ŦAŞİDE (Ziya Beg)

Sitânbul şehri reşk-endâz-ı heft-işlîm-i devrândır
İki bahre iki işlîme zîrâ pertev-efşândır

Temām-1 İřfahān olmaz Sitānbul Őhriniñ nişfi
Eğerçi cümle-i nişf-1 cihān vaşf-1 Őıfahāndır

Ne Şekl-i dil-güřā kim Şeklini taşvir eden hātır
Ne rütbe mübtelā-yı hüzni ü endüh olsa řādāndır

Ya bir řūh-1 dil-ārādır ki her lāhza temāřāsı
Hayāt-efzā-yı cān-1 ‘āřık-1 řūrīde sāmāndır

[28]Değildir cedvel-i deryā olan cārī Boğazlar’dan
O řūhu görmeđe gūyā ki deryalar řitābāndır

Değil cedvel ya bir tavk-1 zümürüd-fām-1 dil-cūdur
Ki ol řūh-1 cihāniñ gerdeninde mevce-rizāndır

Değil cedvel ya bir mir’āt-1 sīm-āb-1 muşalsımdır
řafāsından aña her kim naşar eylerse hayrāndır

Ne cedveldir ne mir’āt-1 muşalsımdır haķīkatde
Bu hāssiyet bu cāy-i dil-nişine luşf-1 Yezdān’dır

Hevāsı rūh-bahřā hāki reřk-i ravza-i Rıđvān
řerābı āb-1 hayvān dilberi gāyetle fettāndır

Fuşul-i erba’a arzında tertīb üzre cārīdir
Huřuřıyla bahārı matla’ı mahsūsa řāyāndır

Bahār erdikde ālem bařka řūretde nümāyāndır
Yeşillenmiş çemen güller açılmış ğonca hāndāndır

Vezān olduğça cānlar bahş ider cāna nesīm-i şubh
Eđerçi sūnbūlūñ bundan biraz hāli perīşāndır

Çekerler gizli gizli āhlar ‘uşşāk-ı āvāre
Gezerler dil-rūbālar el ele bir özge seyrāndır

N’ola bilmezse şofī devr-i şahbāda ne ālem var
Bu ālem başka ālemdir bu devrān başka devrāndır

Aceb her nağmesinde dem çeker bunda şafāsından
Eđerçi būlbūlūñ mu’tādı sā’ir yerde efğāndır

İki cānibde rengīn kāhlar kāşāneler yer yer
İki sāhil serāpā bāğ ü bostān u gülistāndır

Hele şevket-serāy-ı dil-keş ü kaşr-ı hūmāyūnlar
Ki andan her biri reşk-i kuşūr-ı bāğ-ı Rıdvān’dır

Huşūşiyle o nev devlet-serāy-ı Pādişāhī kim
Beşiktaş sāhilinde berķ urur ismi Çerāgān’dır

Derūnunda sa’ādet-mekrūmet iclāl-i hizmetkār
Çapusunda fütūh-ı nuşret ü iķbāl-i der-bāndır

Çalem-kār-ı hayāl idrāk-i resminde serāsīme
Sinimmār hıred-i tarh-ı dil-ārāsında hayrāndır

Revā olmaz eđer teşbih edilse Beyt-i Ma’mūr
Bunuñ hūsnū ayān zīrā anıñ āşārı pinhāndır

‘Aceb bir tılsım-ı şevk u ferâhdır resm-i zibâsı
Civârından hevâ-yı guşsa bin fersâh girizândır

Bu resmi tarh iden mi’mâr tab’-ı pâdişâhîdir
Bu ma’nâca aña şun’-ı beşerdir dinse bühtândır

Şehen-şâh-ı cihân ‘Abdülazîz-i ma’delet-fermâ
Ki ‘aşrı ğıbta-bağş-i ahd-i Fârûk u Süleymân’dır

Süleymân’dır ki zirâ heybetinden devr-i ‘adlinde
‘Afârît-i fesâd ü fitne heb maḥkûm-ı fermândır

Muḫî’-i kabza-i fermânı oldu Necd ile Şan’â
Dil-i a’dâ celâl-i tîğ-i qahrından hirâsândır

Dil-i a’dâ nice olmaz hirâsân kim beher asker
Mehâbetde ğazanferdir şecâ’atde nerimândır

Yapıldı himmetiyle harb için çok ahenîn keştî
Ki her bir kıt’ası bir qal’a-i pülâd-ı bünyândır

Şanur gûş eyleyen âvâze-i top-ı donanmasın
Zemîn ü âsümân hengâme-i ra’d ile lertzândır

Umûru ehl-i istihkâka tefvîz etdiğindendir
Ki her bir işde dâ’im mazhar-ı tevfiğ-i Sübhân’dır

‘Înâyâtiyle mürde-‘âleme bağş-ı hayât eyler
Ya ‘İsâ’dır kef-i pür-cüdi yâḥûd ebr-i Nisân’dır

Vücūdu meşrebi mu'tādı hūlķi emr ü fermānı
'İnāyetdir keremdir merḥametdir luṭf u iḥsāndır

Vücūd-ı devleti bir kenz-i lā-yefnā-yı ḥikmetdir
O kenz-i ḥikmet üzre ḥıfz-ı Rabbānī nigeḥ-bāndır

Ne te'yīd-i İlāhī'dir ki her bir mebhāş-i düşvār
Ne deñlü olsa düşvār ol ḫadar zātınca āsāndır

Görüb eyyāmını ālām ālām olmadan maḫzūn
Zemān-ı devletinde ğam ğam olmaḫdan peşimāndır

[29]Gül ü bülbülden özge kimse de yoḫdur zemānında
Gerek feryād u efgāndır gerek çāk-i gırībāndır

Şehen-şāhā 'ināyet eyle afv it 'aciz ü nokşānım
Seniñ evşāf-ı pākiñ ḫaddi yoḫ bir baḫr-i 'ummāndır

Du'ā-yı devletiñ bu vechile tekrār eder her-bār
Ḳulun kemter Žiyā kim ğarḫa-i elṭāf u iḥsāndır

Mübāhāt eylesün zāt-ı hümāyūnuñ ile devlet
Denilsün ḫaşre dek şāh-ı cihān 'Abdülazīz Ḥān'dır

Bu cā-yi dil-nişīne naḫlini mes'ūd ide Mevlā
Cihān ṫurduḫça şād ol kim cihān sāyende şādāndır

KASİDE (Ziyā Paşa)

Ve dil ki ola hevesdār-ı medh-i ehl-i kerem
Olur ‘arayıř-i ilhān gerdkāre hūrrem

Eğer olursa heveskār vaşl-ı ‘ilm ü kemāl
Olur hummāre-i ulum u makārıma mülhem

Sañā evvela o ki meddāh lā-muḥāle olur
Serāser ḥükm ü ‘ilm ü ‘āleme maḥrem

Keremde keremā mihr-i dil Reşid Pāřā
Medār-ı devr-i ‘aṭa muḥkem-i esās himem

Risāle-i Kerem u sūrur kirve-i kirām
Ser-āmat vükela dāver hüma-ı ‘ālem

Sevād-ı rāḥa ‘adliñde herkes āsude
Deriñde ḥāřıl olur ma-ḥāřıl murād-ı imam

O deñlü ṭolmada ‘asriñda şure-i āmāl
Ma’adil olmada dilde vedād reml verm

Memālik ‘ademe rāhl ola ‘adliñle
Göñülde kāh vega olursa da hemüm u elem

Der kelamiña ehl-i kemāl-i dildāde
Revādır ikmal-i kemal olursa ‘ilm

Mehām-ı ‘āleme es esāsdır ‘adliñ
Mekārımıñla uřāl-i imam olur muḥkem

Ḥasetle dergehiñe ‘ālem-i melāldedir
Muḥaldir olsa maḥsus saḡagāh-ı irem

O merduña ola dāim her estār-ı humūm
Gelürse sitte-i dergāhiña olur İslam

Devā gelür ‘alel ‘āleme dem-i keremiñ
Meğer ki derd-i dile dergehiñdedir merhem

Revā olur eğer ismiñ olursa ‘ālemle
Ki sır değıl saña aşla serāser-i ‘ālem

Amelde emr eder su’āl-i dergāhiñ
Olursa derd-i dile ola gerd-i rāhiñ ām

Olursa sāhire elvāḡ u duḡalar aña kilik
Gerekse ola muḡarrir-i humāra her ādem

Kemāl-i methiñ edā olma vallah emr-i muḡāl
Meğer gele aña ḡükm-i kemāl olsa da kem

Ṭolar duā-ı dil mādeḡiñde māh-ı sürür
Olur ‘adulara taş hemūm kāse-i sem

Göñül mu’aṭṭar olur verd-i levḡ-i methiñle
Olursa verd-i ‘adād mekārimiñ her dem

Olursa şā’id eğer ṭārim-i merāma göñül
Süṭür-ı levḡa-i methiñ olur aña selim

‘Aṭā u meṭṭe revādır kelam-ı medāḥın
Eğer ki mühemmel olursa kelamım āsā hem

Ṭurursa sırda muḥaldir eğer ḥemāil vār
Humāra medḥiñe dāir kelām ehl-i ḥüküm

[30]Eğer denilse de mevḥüm-ı kāmilā medḥın
Dilde var emel ama ki sed olur aña hem

Melālle heves-i dil olur hüma ma’düm
Gelür kilāl ḥavāsa gelürse merde hem

Deriñde saña güle olma de Ziyā āsā
‘Umümā ehl-i kemāle murād-ı emr-i āhım

Mülk-i semāda semekmāde merd-i ‘ālemde
Devā mı ‘ömrüñe herkes du’adadır her dem

Maḥal-i şadrda ol kām-kār-ı hemvāre
‘Adūña hem ola ārāmgāh mülk-i ‘adem

DİĞER (Ziyā Paşa)

Kāmil oldur ki ola maḥrem-i esrār-ı kelām
Gele irsāl-i melāiñle aña her ilhām

Ekmel oldur ki aña ṭar gele kühsār-ı kemāl
Edhem kuluñ dile hem ura meṭṭiñ ile likām

İsmiñ olursa Reşidü'l- vükela iħrâdır
Kâvilimde emriñe maħkûm umûr-ı aħkâm

'Ulemâ 'ilm u kemâliñde olurlar vallah
Keremiñ 'âmdır olur saña dildâde 'avâm

Dergehiñde olur olursa ħuşûl-ı âmâl
Ĥâris siddeñ olur dehrde maħsûd-ı kirâm

Dil kâhuñla var şadme-i 'adliñle rās
Hem olur 'âlem-i ervâħda sırr-ı sem sırr-ı sām

Hümamıñla emele olmada herkes vâşıl
'İlm olursa muħaldır saña ger ism-i himâm

Gelse dergâhıña ikrâm görürler keremâ
Keremâ dergehiñe gelse görürler ikrâm

Kur olur ma-ħâşıl ol kimse kâvile saña 'âdu
Ger hirâsıñla revâ görmese 'adâ-yı ihlâm

Medhiñ ol tarĥ-ı mu'alla ki aña saħa olur
Ĥurrem-i 'âlem-i ervâħda olsa evhâm

Dâverâ dâverâ sürûr u âlâ u guherâ
Saña maħkûm muşâlliħ saña ma'lûm muhâm

Gelse ĥâl-i haremde de revâ aña kilâl
Ĥaşr olur medhiñe maħşul-ı ĥavâsım mādâm

Der kime hāsīd olurlarsa muḥaldır herkes
Kāvilimde mūnhime-i gōñlüme medḥiñ ilhām

‘Ālem-i seḥer ḥelālim ki olur ‘aşırında
‘Ālem-i seḥerde her saḥra ārām-ı ḥarām

‘Asker-i mūlhime geldikde ḥaremgāh-ı dile
Maḥrem olurlar olursa eğer dār-ı iḥrām

Mıṣr-ı dilde olur ol deñlü meşari’ muḥkem
Ḥased olursa maḥl-i ṭarḥ-ı esas iḥrām

Ḥākim maḥkeme-i ekl-i kemālim dāim
Rām olur ḥükmüme her mesele-i ‘ilm-i kelām

Kemāl-i ‘ālem-i ervāḥ himme-i medāḥım
Vār muḥal olsalar allamla ḥasād-ı lişām

Āh her demde olur ḥisşse-i dile hem vālem
Her emeldāra ‘atā vu keremiñdir ishām

Evvelimde kām-ı dil-i ‘ālem elinle ḥaşıl
Ṭali’im olsa ḥuşule gelür āmāl u merām

Gāh ol deñlü gelür gōñlüme evhām-ı melāl
Ṭali’imde arārım merkeme dāir aḥkām

[31]Matṭa’ olsa eğer raḥma gelür ma’mulüm
Maṭla’ımla ola aḥvālīm o māha ā’lām

Ṭura ṭura ṭurur ol kākül ṭurar mūdām
Evvelimde şad-ı dile ṭura muḫal-i ārām

Elem var olamam va'd-i vişāle mesrūr
Ṭāli'im olsa mesā'id olur ol mih u rām

Āh sevdā ger vaşlıñda olur dem āmā
Göñlüme evvelimdedir silsile-i kākül-i dām

Vesme dār olsa eğer ol dü helāl-i dildār
Göñlüm añlar ki dem alur ṭururlar dü ḫisām

Ola mesrūr vişāliñle göñül 'ālemde
Saña dildādedir āvāre Ziyā da ilāh-ı kām

Dāverā saña duā'dır o kim her demde
Dem ma'hūde dek ol şadr-ı mu'allada mūdām

Ḥall ola her küre kām-ı diliñ hemvāre
Dil ḫasādıña hem dem ola dāim āllām

KAŞİDE (Ziyā Beg)

İrdi eyyām-ı bahār oldu cihān reşk-i cinān
Eyledi ezhār ile tezyīn hey'et-i gülistān

Döndi bir şūḫ-ı dil-āşūba ṭarab-gāh-ı çemen
Kim ruḫu gül zülfü sünbül ġāzesidir erguvān

Her firāz naḫle giydirdi birer zerrīn külāh
Şubḫ-dem arz-ı şükūh edüb şeh-i ḫāversitān

Eyledi ‘aks-i çemen reng-i semāyı sebz-gün
Yāsemendir yā ki nesrinden degildir aḥterān

Eşk-i şādi aqıdır gūlzāre şekl-i jālede
Dīde-i būlbūl olub gūyā billūrīn nāv-dān

Bīd-i Mecnūn’a şafāsından yine gelmiş cūnūn
Kim gümüş zincirler taqmış aña cū-yi revān

Rāh-ı gül-geşt-i çemendir ḥūriyān-ı ‘adn için
Geceler şanma felekde görünendir keh-keşān

Serviler eflāke ser çekmiş mişāl-i kıadd-i yār
Yer yer açmış lāleler mānend-i dāğ-ı ‘āşıkān

Her gül-i nevreste bir nāzende-ḥilqat dil-rübā
Her nihāl-i tāze bir āşüfte-meşreb nev-civān

Şanki bir gencīnedir bu ḥüsn ile rū-yı zemīn
Ejdehā-yı pās-bāndır aña kıat kıat āsmān

Şimdi ol demdir ki şaḥn-ı bağda erbāb-ı dil
Gülde lāle lālede gül şūreti olsun ‘ayān

Sāğar ammā yād-gār-ı bezm-gāh-ı Cem değil
Bāde ammā tutmamışdır tāk-ı ‘unşurda mekān

Sāğar ammā genc-i ḥalvet-ḥāne-i bezm-i ezel
Bade ammā kıatresi baḥr-i ḥayāt-ı cāvidān

Sāġar ol sāġar ki andan ġenc-i ġātırdır murād

Bāde yā'ni anda fikr-i vaşf-ı müfti-i zemān

Ol hümāyun-pāye ġerdūn sāye kim tutmuş ezel

Südde-i devlet-me'ābında hümālar āşiyān

Cevher-i 'aql-ı mücerred fāzıl reş u ġired

Şeyġülislam müeyyid ġurdebin u kardān

Vāġıf-ı esrār-ı devlet 'ārif-i ġikmet-şinās

Ĥāmi-i ġırz-ı şeri'at Mālik-i mülk-i beyān

[32]Ruzġar-ı ma'delette asman-ı nüh-revaġ

Ĥasman-ı ma'rifette afitab-ı zer-nişan

Ĥülşen-i endişesinde feyz-i aġdes selsebil

Ĥülistan-ı meşrebinde ruġ-ı ġudsi baġban

Ĥırġa-i Beyza vücud-ı devletiyle kam-bin

Mesned-i fetvā beġā-yı rif'atiyle kām-rān

Meclis-i fazl ü hūnerde ġāce-i dāniş-ġarān

'Arşā-i cūd-i seġāda Rüstem-i şāġib-ġırān

Pāye-i iclāline varmazdı 'aql-ı müstefād

Cins-i 'ālī-yi cevāhirden yapılsa nerdübān

Şanki bir ġāpük-ġadem raġġāş şeng ü şūġdur

Bezm-i temkīn ü vaġārında anıñ küh-ı ġirān

Hükümü nâfiz ol kadar kim cünbiş-i ebrūsuna
Muntazır olmuş çurur gerdün değildir Ferqadân

İstemez tebdîl-i mâhiyât yoksa istese
Bağr olur bir bir olur zer zer olur güher-feşân

İki müflis sâ'il-i cirâre benzer şübhesiz
Dest-i gevher-pâşına nisbet ile deryâ vü kân

Bâr-gâh-ı rif'at-i iclâline yetmez yine
Perde-i seb'-i şidâd olsa mestâh-i sâye-bân

Bâbı ol burc-ı şerefdir ki değil zer halkalar
Mîhr-i devlet mah-ı iğbal anda etmiş iktiran

Öyle 'âlidir ki necm-i bahtı görmez Cebra'il
Olsa kürsi-i raşad sakf-ı bülend-i ger zeman

Şehsüvar-ı deşt-i ma'na kim semend-i hameye
Ruşsat-ı cevlan verüb ger etse irhâ'yı 'inan

Ya cihan-ı nazma sığmaz çak ider her guşesin
Ya şerar-ı sür'atinde mağv olur mülk-i beyan

Dâverâ dîn-perverâ nağrîr-i âlî gevherâ
Ey İmâm-ı ehl-i sünnet muğtedâ-yı ins ü cân

Sensin ol şâhib-i kemâlât fûnûn-ı cüz'ü küll
Kim olur her bir kelâmîñ elden ele armağan

Sendedir ufl-1 ılsımāt-1 künūz-1 ma’rifet
Sendedir yarlıg-1 fermān-rāni-i iqlīm-i ŗān

Dest-i ibālīñdedir ŗimdi zemān-1 rūzgār
Sen cihān-sālār-1 himmetsin zemīnindir zemān

Āstīn-i rif’atiñde ‘izz ü devlet cāy-gīr
Āstān-1 himmetinde feyz ü rif’āt pās-bān

Ol Süleymān ma’deletsin kim eger emr eyleseñ
Rām olur mūr-1 zā’īfīñ hūkmüne ŗīr-i jiyān

Melce-i bī-āregānsın dest-gīr-i ehl-i gām
Hāk-pā-yi devletiñdir āleme kehfū’l-amān

Ni’met-i maz-1 Hūdā’sın kāināta ‘adl iün
ŗükrün İfā idemez bu ni’metiñ kevn ü mekān

Rütbe-i iclālīñi varsun kıyās etsün felek
Kim uluñdur ben gibi bir ŗā’ir-i āteŗ-zebān

ŗā’irim ammā ki etmem bī-hūde lāf u gūzāf
Ehl-i ab’ü dāniŗe māhiyyetim günden ‘ayān

Başlasam tarīre evŗāfiñ ŗarīr-i hāmeden
Nazmımı ta’zīm ile diñler ŗunūf-1 ‘arŗiyān

Rütbe-i i’cāzı gedi sözlerim taıde
N’ola hālā-1 ma’ānī baña olsa nām ü ŗān

Faḥr idelden kuvvet-i ṭab'-ı bülendimle zemîn
Levha böyle nakş eder vasfım debîr-i âsümân

Ḥikmet-âmûz-ı ma'âlî feylesof-ı rûzigâr
Âşinâ-yı remz-i ma'nâ merd-i Eflâṭun-nişân

'Örfi-yi Rum'um kelimim keḥl-i çeşm-i Enverî
N'ola nakış ḳalsa yanımda Kemâl-i Işfahani

Ḥüsrev-i mülk-i beyanım pençe-i endişeme
Maşraf-ı yek-ruzedir maḥşul-i genc-i şâygân

[33]Ṭab-ı zurümüñ ta'rif olunmaz ḳudreti

Hem-zeban-ı himmet olsa nükte sencan-ı cihân

Dad-ı Ḥaḳ'dır ḫaḳ bu kim ṭab'ımda bu ḫüsn-i eda
Yoḳsa taḫşil ile olmaz böyle nazm-ı dil-sitân

Neyleyim amma ki geldikde yine evşafiña
Eylerim bu iḳtidar-ı ṭab'ile 'aczim beyân

Ḳande ben ḳande edâyı Ḥaḳḳ-ı vaşfiñ olsa da
Genc-i ḫikmet-ḫane-i fikrimde biñ vasi' lisân

Ey Ziya şimden gerü başla du'aya kim ola
Vaşıl-ı ḳurb-ı icâbet-gâh-ı Rabb-i Müste'ân

Tâ ki her yıl bâğ-ı dehrefer verüb faşl-ı bahâr
Eyleye bülbül nihâl-i gülde feryâd u fiğân

Gülşen-i ikbâli olsun dem-be-dem şād-âb-ter
Nev-bahâr-ı ömrü Yâ Rab görmesün rû-yi hazân

Culusiyye (Ziyâ Paşa)

Girdi bir şekl-i nizâmâ heyet-i rû-yî zemin
Oldu şamil alemi eltaf-ı Rabb-il-alemin

Eyledi kesb-i hayat-i taze halk-ı kainat
Toldu envar-i meserretle kulub-i mü'minin

Buldu aḫval ü umur-i memleket feyz-i cedid
Geldi erbab-ı fütur ü ye'se hep şevk-i nevin

Çapladı derya-yı şevk u şadmanı 'âlemi
Zail oldu yeryüzünden nale-yi ah ü enin

Çıttu dünyayı feraḫ bu rütbe kim mümkün değil
Ru-yi arz üzre bulunmaḫ bir dil-i zar üḫazin

Bir saadet bir şeref kesb etti kim penha-yı arz
Dide-yi ḫasterle baladan baḫar çerḫ-i berin

Herkesiñ vechinde bir reng-i beşâset münceli
Çalınmadı ehl-i melal ü ḫüznde çin-i cebin

Oldu şadan cümle dostan mülk ü millet vaḫtidir
Çarka-yi alam ü ekdar olsun a'da-yı mehin

Müjdeler kim geldi hengam-ı saadet şimdicek
Zahir olsunlar bütün gayret-keşan-ı mülk ü din

Yani han abdül'aziz iğbal ile kıldı cülus
Virdi taht-ı şevkete bir şevket-i bala –terin

Ol şehinşah-i felek- rütbet ki böyle vaşf eder
Nam-ı pakın yad eden her nükte-dar ü nükte-bin

Şehriyar-ı nam-ver sultân-ı İskender-siyer
Padişah-i bahır ü berr dad-aver-ı daniş-ğarın

Daver-i sahib-adalet sah-ı faruğ-ı sıfat
Mañi-yi zulm ü çalalet ħami-yi şer'-i mübin

Saye-yı Yezdan ħidiv-ı kam-ran şah-ı cihan
Ĥüsrev-i sahib-ğıran daniş-ver-ı sahib-yakın

Salñanat devlet vücud-ı şevketliye kam-ran
Ma'rifet ħikmet kemal-ı rağbetiyle kam-bın

İzz ü rif'at şevket-ı şahanesinde müstefiz
Fevz ü nuşret himmet-ı pakizesinden müstem

Ğubbe-yi devran der-ı ikbaline bir asitan
Ağlas-i gerdun ħad-ı iclaline bir asetin

Ğande azm eyler ise naşr ü saadet hem-rikab
Ğande aram eylese izz ü celalet hem-nişın

Bir müsaid mülke şahıbdır ki sehven hakine
Her kim olsa dane-riz olur şöunda nukre-çın

Bir dil-aver askere malik ki hengam-1 veğa
Her birisi görünür a'daya bir şır-1 ğarın

[34]Ol şeh-1 zı-şan ki tığ-1 satveti lerzan kılar
Gerçi hırşıdiñ melazıdır sipihr-1 çar-mın

Bir Süleyman'dır ki fikr-1 saibiyle döndürür
Parmasında çenber-1 gerdunu manend-1 nigın

Safder-1 hayder-şiyem kim bir nazarda maıv eder
Saff-1 düşmen fil-mesel olsa cibalı-1 ahenin

Şeh-süvar-1 sır-dil kim kahramane esbine
Ruşat-1 cevlan verip ger eylese tahırık-i zın

Şark u ğarbı tayy edip evvel kademde irkilir
Arşay-ı tül-1 emel olsa eğer saıı-1 zemin

Der-i adem'den beri görmüş mü çeşm-1 rüzigar
Böyle şah-1 ehl-perver böyle haşan-1 rezın

ıynet-1 paki gibi ıynet yaradılmış değil
Dest-i kudret olalı terkıb-bend-1 ma' ü ın

Daver-a dad-aver-a şah-1 maarif-perver-a
Ey hidıvı kadr-dan ey padişah-1 hürde-bın

Sensin ol ھاķān-1 a'zam kim eder ta'zim ile
Āsitaniñda ھاvāķīn-i cihān vaż-i cebīn

Bir Őerāfet geldi fevķal'āde taht-1 devlete
Ol mekānda olalı zāt-1 humāyunuñ meķīn

Gelmedi zātıñ gibi bir Őāh-1 kāmīl āleme
Gerçi geldi āleme pek oķ mülūk-1 kām-bīn

PadiŐahım sensin ol Őāhib-zuhur-1 muntazar
Kim yed-i luftuñ eder ihyā-yı emr-i mülk ü dīn

Ma'rifet sende kerem sende adālet sendedir
ĤāŐılı hep sendedir mecmu'-1 ahlāķ-1 Güzin

ünkü vardır sende bu ğayret bu himmet Şübhesiz
Her işinde mazhar-1 tevfiķ eder Rabb-i muīn

Eylediñ erbāb-1 istiķķāķa tevfiż-i umūr
Maṭlābıñ üzre olur cārī meŐāliḥ ba'd-ez-īn

Ĥaķ sebeb ھاķ eyledi zātıñ niżām-1 āleme
Sendedir ھاķın ümīdi ey imām-il-müslimīn

Merḥamet kıldı cenāb-1 ھاķ bu mülk ü milete
Sen müeyyedsin ḥüdā'dan añladım ھاķķ-el-yaķīn

Őarķ u ğarba var yürü iķbāl ile Őimdeñ gerü
Feth ü nuşret piş-ğāhiñda müheyyādır hemin

Bende-yi hâşşın Ziyâ âsâ eder böyle dua'
Secdeye vardıkça sükkân-ı semāvāt ü zemîn

Ey Hüdāvend-i ezel ey hâlik-i kevn ü mekân
Yâ ilâh-il-âlemîn ü yâ Mücîb-üs-sâilîn

Mihr ü mâh etdikçe devrân arşâ-yı eflâkde
Eyledikçe birbirin ta'ķib eyyâm ü sinîn

Ol şeh-i âlem-penâhı nâil-i maķşûd edib
Eyle taķt-ı şevketinde izz ü rif'atla mekîn

Zâtını eyle serîr-i saltanaķda ber-devâm
Kıl vücûd-ı pâkini cümle haķalardan emîn

Üstümüzden eksik etme sâye-yi şâhânesin
Zâtına her hâlde her kârda sen ol muîn

ŞİTÂİYYE (Ziyâ Beg)

Zemistan geldi hük-m-i zemherir erdi cihan üzre
Felek aķ cameler kesdi sevad-ı bustan üzre

Şanur berk-i semenden came giymiş lale-ķad bir şuķ
Gören berf-i sefidi şaķ-ı naķl-i erģuvan üzre

Gümüşden servler peyda olur şab'ı şu'a'ından
Güneş vurduķça naķl-i sade-puş-ı gülsitan üzre

Döner gül-ģonce-i nesrine guya şaķ-ı gülşende
Olub efsürde gahi şu'le fark-ı şem'dan üzre

Değil saḥ-ı sema' ve encüm-i raḥşanda sermadan
Felek bir per-niyan naḳş itdi efsürde duḥan üzre

Hevalarda bürudet erdi bir payana kim çıkmaz
Güneş zir-i liḥaf-ı ḥaverinden asüman üzre

Düşen şanma zemine berf-pare farḥ-ı serdiden
Döker bal ü perin şımf-ı mela'ik ḥak-dan üzre

Olur amed-şüd-i nezzareye billurdan yollar
Töküb medd-i nigah-ı 'āşıkān ru-yi bütan üzre

Nüzul eyler iken yaḥ-pareler ebr üzre ḳalmışdır
Dürr-i encüm değıldir silk-i nazm-ı keh-keşan üzre

Dimāğında töker şekliyle her bir ḥarf-i sermadan
Ḥararet lafzın almak istese Malik zeban üzre

[35]Döner her bir şerer bir aḥter-i efsürde endama
Vezan olduḳça şarşar kürre-i ateş-feşan üzre

Eşer itmez yine efsurdeki bā u perinden
Eğer şad-ı mihre tob atsalar bir māgiyān üzre

Zemin billurdan avizelerle ḳıldı şeh-r-ayın
Değil buzlar der ü divar her beyt ü dükān üzre

Taşavvur-ḥane-i fikretde kesb-i incimad eyler
Heyüla-yı ma'ani bulmadan şuret beyan üzre

Olub efsürde-ħatır kimse anmaz duzaħı düşse
Bu sermadan eğer maħşerde nebze ‘işyan üzre

Değil burc-1 esed sükkân-1 ulvi şelc-i ebyazdan
Ėazanfer şekli taşvir eylemişdir asüman üzre

Düşerse nagehan bir ħatre-i berfi bu sermaniñ
Ger ateş-ħane-i şad sale-i kibr ü mugan üzre

Verir ol rütbe şab’-1 ateşe ħükm-i bürudet kim
Semender-pareler pervazeder bad-1 vezan üzre

Değil yeħ-pare gerdün varını ta’zim için guya
Döker rah-1 cenab-1 müfti-i devr-i zeman üzre

Ne müfti müft-i müşkil-küşa-yı mařrıķ u mağrib
Ne müfti ħükmü Ėalib ħikmet-i iřraķiyan üzre

Yegâne Şeyħü’l-İslam melik-ħařlet ki evřāfi
Olur ziynet-zebān-1 iftiħar-1 ins ü can üzre

Kerem-kar u kerem-ver ya’ni ‘Arif Beğefendi kim
Dürr ü gevher şaçar dest-i ‘aşası baħr ü kân üzre

Şeh-i mülk-i feza’il afitab-1 ‘ālem-i ħikmet
Cihan-1 ma’delet kim adli şamildir cihan üzre

Cihan-dar ü mekarim-pişe kim açar-1 lütfundan
Zamanında zemin ü asüman emn ü aman üzre

Ne re'y eylerse hükümü maḥş-ı Tevfîk ü işabetdir
Ne ferman eylese vefk-i rıza-yı Müste'an üzre

Belağatde müselleme şimesi Saḥban-ı Va'il'den
'Adaletde muḳaddem meşrebi Nuşirevan üzre

Olur her mevci bir gencine-i gevher-feşan dehre
Vezan olsa nesim-i lütfu baḥr-i bi-keran üzre

Zihi allāme-i mu'ciz-beyan kim meyl-i nazm etse
Alub kilk-i güher-efşanını nevk-i benan üzre

İder 'arz-ı meḥāsīn eylemekde birbirin sebḳat
Çıkub ebkār-ı ma'nā şafḥaya şekl-i ayān üzre

Ḳalem destinde bir üstād-ı erjeng-i ma'ānīdir
İder tarḥ-ı gülistān noḳḳa-i nūn-ı ḥazān üzre

Olur fermānına dil-beste hüküm-i rūzigār elbet
Eğer melāḥ-ı nāmın yazsa levḥ-i bād-bān üzre

Dürr-i devlet-me'ābı ḥırmen-i ḳısmet iken ḥalkā
Niçün bilmem hümā eyler tenezzül üstüḥān üzre

Güher-sencān-ı fażlıñ pīş-i çeşm-i i'tibārında
Müreccaḥdır gubār-ı pāyi kehl-i İşfahān üzre

Ḳader-kārā kerāmet iḳtidāra mühr-i āşāra
Eyā zātı olan ifāḳā ārāyiş ayān üzre

[36]Sen ol ¼adr-i ter ü ey ‘ācizānsın kim eğer sāyeñ

Teşādüf itse bir mūr-ı zā’ıf ü nātüvān üzre

Mehābet kesb eder ol rütbe kim seng-i müzāb eyler

Eğer zıll-efgen-i ¼ahr olsa bir küh-ı kerān üzre

Sa’ādet verdiñ öyle dehre kim mümkün değil vermek

Eğer encām-ı ulvī ¼ursa biñ yıl i¼tirān üzre

Değer her va¼tı biñ ‘ömr āsitānında ge¼en ‘ömrüñ

Saña ¼ullu¼ mu¼addemdir ¼ayāt-ı cāvidān üzre

¼ul oldum dergehiñde ¼o¼ mudur şimden-gerü olsam

Edā-yı ¼āli’-i nā-sāze rağm u imtinān üzre

Olursa ‘afvıñ ammā ¼er¼-i dūn-ı sülfe-perverden

Biraz bağş eyleyelim de’b-i ¼adīm-i şā’irān üzre

Felek bir ¼atre zehri ¼o¼ görür erbāb-ı ‘irfāna

Verir nādānlar rı¼l-ı girān rı¼l-ı girān üzre

Olur bālā-nişin-i şā¼-ı rif’at gül gibi nādān

Benim ömrüm ge¼er mānend-i bülbul-i figān üzre

Eder bir ¼ar-nijadı şehsüvar-ı alem-i i¼bal

Yı¼ar görse beni bir esb-i güsiste ‘inan üzre

Dilim bender-geh-i a¼tar-ı mi¼net eylemiş guya

¼eker i¼lim-i ęamdan karbanlar karban üzre

Ḥazan-ı ye's ile oldu perişan ğonce-i ümmid
Yatur pejmürde ḥak-i şure-i zıll ü hevan üzre

Nedir bı vaz'ı bilmem çerḥıñ ebab-ı dil ü ṭab'a
Ḥuşuşa ben gibi bir şa'ir-i ateş-zaban üzre

Benim ol şafder-i ma'na ki berķ-ı tiğ-i nazmında
Seḥab-ı ṭab'im ateş yağdırır ḥaşm-ı ceban üzre

Geh eyler 'alem-i ḳudside geh lahutda pervaz
Hüma-yı ṭab'im aram eylemez bir aşıyan üzre

Cihan-ı feyz bir genc-i nihandır kuşe-i dilde
Muṭalsım pasbandır ḥamem ol genc-i nihan üzre

Daḥi ṭab'im gibi bir şehsüvar-ı 'alem-i ma'na
Feresran olmamışdır saḥa-i kevn ü mekan üzre

İder endişesin ervaḥ-ı ma'na ḳıble-i tazim
Bulunsa nüşḥa-i nazmım eğer bir nüktedan üzre

Dilim mi genc-i 'irfan genc-i 'irfan dilde mi bilmem
Hele bu baḥşı ben taḥḳikde ḳaldım güman üzre

Ele aldıḳça ben levḥ ü ḳalem endişe zann eyler
Ki ṭuba saye-baḥş-i luṭf olur şaḥn-ı cinan üzre

Ne gördü ne görür ṭab'im gibi mürşid-i taḥḳik
Mürid-i ma'rifet seccade-i nazm u beyan üzre

Dilim beyt-i ma'anidir müdam-ı hamede guya
Zülal-i feyz-i Bari'dir aklar zer-navdan üzre

Eğer görse revac-ı kale-i nazmım hicabından
Verir sermaye-i aşarını Nef'i ziyan üzre

Neşâtından çıkarlar rû-yı dünyâyâ kefen-berdüş
Oķunsa bu kaşidem mürğ-zâr-ı mürde-gân üzre

Ziyâ şimden-gerü koy lâf u da'vâyı edâ eyle
Du'â-yı devlet ü iķbâlini şıdk-ı cinân üzre

Çıķub râyât-i zer-mancuk ile her subh oturduķça
Şeh-i hâversitân taht-ı muraşsa' sâyebân üzre

Zamân-ı hükmi 'âlem ola dest-i ihtiyârında
İlâhî pîr ola tâ haşre dek baht-ı civân üzre

Cihân tırduķça tursun câh-ı vâlâ-yı meşîhâtdede
Ola pîrâye haşmı şüfre-i tîğ ü sinân üzre

ŞÜKRÂNE(Ziyâ Beg)

Bir milletiñ olunca muķadde sa'adeti
Bir 'adile mufavvız ider haķ hükmeti

Vabeste-i beşaretidir şah-ı 'adiliñ
Mülküñ imareti fuķaraniñ selamet

[37]Evvel gerek başiret-i sulţan ikincidir

Tedbir-i mülkde vükelanıñ dirayeti

Yekdigesine lâzım u melzumdur müdam

Ĥalkıñ refahı salţanatıñ fer ü şevketi

Sulţan gerekdir öyle ki mülkünde ĥükm ide

Cari ola cemi'-i umura ĥükümeti

Her kim dilerse görmeği bir böyle Padişah

Görsün o Şah-ı adil-i şaĥib-i fazileti

'Abdülaziz Ĥan ki tedabir-i 'aql ile

İtdi ĥalaş tehlikeden mülk ü milleti

Vaĥta ki taĥt-ı salţanata eyledi cülus

Buldu ĥarab saĥa-i gülzar-ı devleti

Ermişdi bağ-ı saltanata mevsim-i ĥazan

Gitmişdi eski revnaĥ u reng ü ĥaraveti

Ol şure-zarı eyledi ihya mişal-i ebr

Yara-yı çire-desti-i iĥdām u himmeti

Ĥıldı ĥuzur u raĥatını ĥalkıñ iltizam

İtdi ĥaram kendisine ĥāb u raĥatı

Ancaĥ anıñ mesa'-i-yi maĥşuşasıyledir

Bu devletiñ teraĥķi-yi esbāb-ı kuvveti

İtdi mehamm-1 devleti tefviż ehline
Tevfiķ-i haķķın işte budur bir ‘alameti

Bizzat terbiyetle yetişdirdi bendegan
Mařlubu űzre eyledi teřkil hey’eti

Kűhne-libās olur ise piran iēķun ne be’s
Bir tazeniņ cedid gerek řevb ű kisveti

Bir zāta verdi műhrű ki ruřen gűneř gibi
Ehliyyeti fażileti řıdķ u řamiyyeti

Ol řāh-1 Cem-řařem ki vűcud-1 řerifidir
Műlkűn nizāmı salřanatiņ řān ű řevketi

Dād-āverā şehin-şeh-i elřāf-1 perverā
Ey feyz-i zātı eyleyen ihyā bu devleti

Vařfiņda ben ne sűylesem olmaz műbālaĝa
řa’irleriņ műbālaĝadır gerēi ‘ādeti

Ammā ki istinād ile ‘afv-1 cemiliņe
Baş eyleyim biraz da felekden řikāyeti

Bir řařm-1 bi-mer ű teh duř etdi kim beni
Řalb-i řařini bilmez idi rařm ű řefķati

İřfāya bezl-i himmet ederdi şased ile
Her kimde gűrse zerre fűrűĝ-1 liyāķati

Enzār-ı lūṭfuñ itmiş idim celb Efendim’iñ
‘Abd-i kemīneniñ bu idi heb ḳabāḫati

Yalvardım i’tizār u tazarrūlar eyledim
Aşlā taḡayyūr itmedi kīn ü ḫuṣūmeti

Encām-ı kār Ḳıbrıs’a nefy etmek istedi
Gördüm ki cāna ḳaşd idi ma’nāda niyyeti

Bir başḳa çāre ḳalmadı taḫlīṣ-i cān için
Terk-i diyāra eyledim āḫir azīmeti

Bā’iş bu oldu terkime minnetdi cānıma
Yoḳsa veliyy-i ni’metimiñ emr ü ḫiḏmeti

Beş yıl taḫammül eyledim ālām-ı ḡurbete
Ḳoymam ḫesāba gördüğüm envā’-ı miḫneti

Pīr etdi tāzelikde beni baḫt-ı vaj-gūn
‘Ālemde bitdi bence ḫayātıñ ḫalāveti

Billāḫ çoḳdan eyler idim nefsimi telef
Men’ etmeseydi ṭal’atıñ şevḳ u rü’yeti

Ḥaḳḳ’a hezār şükr ki ol şerr-i maḫzdan
Etdi ḫalāş hem beni hem mülk ü milleti

Başla Ziyā du’āya ki ol Şāḫ’ı Ekrem’iñ
Mevc urdu gözyaşıñ ile deryā-yı ref’eti

[38]Tā kim te'ākub eyleyeler leyl ile nehār

Tā kim cihān müşāhid ola nūr u zulmeti

Ol pādīshāhı maẓhar-ı tevfiķ ede Hūdā

Envār-baḥş-i 'ālem ola zıll-i şevketi

Maḫhūr ola adūları ālemde olmaya

Eyyām-ı 'ömr ü şevketiniñ ḥadd ü gāyeti

Kaside ('Ākif Pāşā)

Can verir 'ādeme endīşe-i şahbā-yı 'adem

Cevher-i can mı 'aceb cevher-i minā-yı 'adem

Çeşm-i im'ān ile baqtıķça vücūd-i 'ademe

Şaḥn-ı cennet görünür ādeme şahrā-yı 'adem

Ġalaṭ ettim ne revā cennete teşbīh etmek

Başkadır nı'met-i 'asāyiş-i me'vā-yı 'adem

Ṭotalım anda da olmuş ni'am-ı günāgün

Öyle muḥtāc-ı tenāvül müdür ālā-yı 'adem

Kimse incinmedi vaz'ından anıñ zerre ḳadar

Besledi bunca zaman 'ālemi bābā-yı 'adem

Var ise andadır ancak yoĝise yokdur yok

Rāḫat isterseñ eĝer eyle temennā-yı 'adem

Ne ğam u ğuşşa ne renc ü elem ü bîm ü ümîd
Olsa şâyeste cihan cān ile cūyā-y1 ‘adem

Yok dedikçe var olur yok mu ğarābet bunda
Nām-ı hestî mi nedir ħall-i muammā-y1 ‘adem

Etse bir kere telāţum hep eder kevneyni
Ġarķa-i mevc-i fenā cūşiş-i deryā-y1 ‘adem

Māder-i dehr mevālidi ki  urmaz  ogurur
Der-kenār etmek i indir anı bābā-y1 ‘adem

 arĥın evlādını baŗdan  ıkarır dāye-i dehr
Etmese terbiye Őık Őık anı lālā-y1 ‘adem

Herkesiñ kismetini yo dan gelir amma bilmez
Yeri var ‘āleme men eylese selvā-y1 ‘adem

Merdümi neŗ’et-i Ādem’de yok oldu gitti
Vechi var dense beni Ādem’e ebnā-y1 ‘adem

İki k aĝıtdan ibāret nūsaĥ-ı kevn ü mekān
Biri ibķa-y1 vücut ü biri ifnā-y1 ‘adem

ŗanurım maŗraf u irādı gelir hep baŗa baŗ
Oldu serrā-y1 vücuta göre  arrā-y1 ‘adem

Herkesi bār-ı belā kendisiniñ varlıĝıdır
Ġam u ālāmdan āzāde berāyā-y1 ‘adem

Biz bu miḥnet-geh-i hestīye küçükten geldik
Yoḡsa kim eyler idi terk-i kühencā-yı ‘adem

Ber-murād olmayıcaḡ ben yere geçsin ‘ālem
Necm ü mihr ü mehi olsun eṣer-i pā-yı ‘adem

Ben o bīzār-ı vücūdum ki dil-i ḡam-zedeme
Üns-i mavṭın görünür vaḡset-i ṣaḡrā-yı adem

Şafaḡ-ı şubḡ-ı beḡadır naḡarımında gūyā
Mevce-i baḡr-ı siyāh-ı şeb-i yeldā-yı ‘adem

Öyle bīmār-ı ḡamım kim olamam āsūde
Cāme-ḡāb olsa baña şeh-per-i ‘anḡa-yı ‘adem

Dil-ḡarābım ben o hey’ette ki nisbetle baña
Beyt-ı ma’mūr olur ḡāne-i bīcā-yı ‘adem

Öyle bīmār-ı ḡamım şaḡn-ı fenāda gūyā
Yaptı enḡaz-ı elemden beni bennā-yı ‘adem

Aḡter-i maṭlabım āfāḡ-ı felekden ṭoḡmaz
Günde biñ şey ṭoḡurur leyle-i ḡublā-yı ‘adem

Cevheri su kesilir tābiş-i ye’simle eḡer
Çeşm-i ümmīdime dūş olsa merāyā-yı ‘adem

Yoḡ olur ismi daḡı ‘aynı müsemması gibi
Emelim olsa eḡer dāḡil-i ḡulyā-yı ‘adem

[39]Bî-vücûdum o kadar beñ ki aransağ ikimiz

Ben bulunmam bulunur belki müsemma-yı ‘adem

Hayretim çarha sükûn-âver-i tab’-ı ta’til

Vağsetim bā’ış-i peydāyi-i sevdā-yı ‘adem

Vālihim öyle ki aks-i nigeħ-i germimden

Reng-i hayret alır āyine-i deryā-yı ‘adem

Bulanır girye-i ħūnīnim ile bahr-ı vücûd

Şararır āhım ile sebze-i şahrā-yı ‘adem

Buña tākāt mı gelir yā buña can mı tayanur

Meğer imdād ede hestī-dih-i eczā-yı ‘adem

Aferin ey ney-i kilik-i hüner-i ‘İsī-dem

Eylediñ nefħa-i i’cāz ile iħyā-yı ‘adem

‘Ārifān yokluk ile etmede işbāt-ı vücûd

Ben ise varlık ile eyledim inşā-yı ‘adem

Yoğru var eylemeğe ħayli çalıştım liken

Oldu sa’y ü talebim hep lev ü levlā-yı ‘adem

Sığmadı çünkü dehān-ı dile nuṭq-ı hestī

Eyledim ħāme-i mu’ciz-demi gūyā-yı ‘adem

Bu kaşīde kaleme kaf-ı fenādan geldi

Olsa nāmı yağışır beyzā-yı ‘anķa-yı ‘adem

Kimisi nîstî-yi ğamla beġa-cû-yı vüçüd
Kimi hestî-yi elemle taleb-efzâ-yı ‘adem

Maġv-ı ħâk-i reh-i şâhenşeh-i kevneynim ben
Ne tevellâ-yı vüçüd ü ne teberrâ-yı ‘adem

ĶAŞİDE (‘İzzet Mollâ)

İtmeden ruġ-ı ma’ani daġı elfazı beden
Nefes-i ‘İsi-i endişem idi can-ı sühân

Gül-i rengin-i ħayâlimden uçan berg-i ħazan
Nale-i şeh-per-i tavusa olur ħahħaha-zen

Baġ-ı ma’na-yı ħayalim o ħadar nazikdir
Reg-i gül berg-i ter-i tab’a batar lafz-ı diken

Eylesem nazegi-i ġonce-i tab’ım taşvir
İderim nokta-i mevhumeye naġş-ı Gülşen

Vüs’at-i saġa-i endişemi etsem ta’rif
Asuman ħırmen-i nazmımda ħalır çün erzen

Destgah-ı ħalemim reşk-i benan-ı Nahid
Perniyan-ı sühânım layıġ-ı tamġa-yı Peren

Nokta-i nazmıma ħal-i leb-i canan teşne
Yusuf-ı tab’ımın üftadesidir çah-ı zekan

Ben o şeh-baz-ı hüma-tab’-ı hevayı nazmım
Eylemem maġz-ı ser-i şevket için fekk-i dehen

Ben o can-baz-ı hâkikat-rev-i evc-i sühânım
İstemem menzil-i tahkîke terazu vü resen

Ben o şannaz-ı ser-i zülf-i ma'aniyim kim
'Uğde-i pay-ı mezaya açılır dağlimden

Benim ol nadire-senc-i güher-i taze-zuhur
Köhne mazmuna değil genc-i hayalim medfen

Benim ol Kuh-ken-i ma'ni-i şirin-elfaz
Kalmadı tişe-i endişeme pinhan ma'den

Şu'arânîñ eli değmezdi gül-i mazmuna
Bülbül-i hame bu gülzara geleydi erken

Tar-ı yek cevher-i eş'arımı dikmez dü-cihan
Olsa ger ikisi bir pareye kala-yı sühân

Saf-şikaf-ı şu'arayım ki çıkınca rezme
Hayretinden diyemez kimse ki kimdir bu gelen

Cem-meşâf-ı bülegayım ki zaman-ı heyca
Olsa şâ'ir süremez raşş-ı kalem Rüyîn-ten

Yed-i beyzâ-yı kemâlimde olur ejderhâ
Sâmîrî olsa zebûn-ı kalemimdir düşmen

[40]Kişver-i ma'rifeti pâ-zede eylerdi felek
Ser-i tîğ-ı kalemim olmasa ger haşm-efken

Düşmen ü dostum eyler anı fark u temyîz
Zehr ü şeker cereyân etmededir kikiimden

Yûsuf-1 şab'ıma muhtâcdır ihvân-1 zamân
Şand-i nuşkumla olur Mışr-1 şafâ Beyt-i Ğazen

Maşla'-1 mihr-i tesellî-dehen-i pâkimdir
Sühânım şâm-1 garîbânı eder şubh-1 vaşan

Diz çöküb bezm-i kemâlimde nedîm-i Ğâme
O Mudâ-dâde şab'ât bu temeddühde iken

Geldi bir nâmesi maşdûm-1 şeref-menķabetiñ
Misk-i elfâzı devâ-başş olarak Edirne'den

Naşmını derc ederek vâlî-i deryâ-himemiñ
Dür değil çekmiş o târ-1 hünere başr-1 'Aden

Eyledi şab'-1 güher-perver-i Es'ad Paşa
Bün-i deryâ-yı hünerde beni lâl ü ebken

Ğıbşa itdim şeref-i řâli'ine Mollânıñ
Öyle bir kevkeb-i sa'd olmuş aña řâb-efgen

Nice kevkeb dür-i Ğürşîd-naşîr-i âfâķ
Nice kevkeb güher-i ma'den-i sulb-i rüşen

Zâde-i müftî-i dîndâr dür-i başr-1 'ulûm
Faşr-1 ecdâd ü peder tâze gül-i bâğ-1 kühen

Şāhib-i seyf ü kalem fāzıl-ı Rüstem-heycā
Qāhramān-ı vüzerā ‘ālim-i her mebhāş ü fen

Tiğ-ı hūnīn-raqamı naqş-kün-i rūy-ı zafer
Mū-şikāf-ı qalemi māşīta-i zūlf-i sūhan

Kān denir cevher-i taḥrīrine ol nıḥririñ
Bu kadar şarf idemez olsa devātı maḥzen

Bir kemāndār-ı kepāde qapusunda Rüstem
İki terkeş-keşi qavvās gibi Gīv ü Peşen

Nāmını eyledi kim āşaf-ı fāzıl-laqabiñ
Mişli gelmez deyü biz nāfile etmişdik zann

Mihr-i mührüñ ‘Arabistān’da olur ṭābı füzün
Nām-ı vālāsına olsam deyü bir seng-i Yemen

Ṭab’-ı şīrini olur bedraqa-i reh yoqsa
Bulamaz cādde-i regden fem-i pistānı leben

Verse şems-i keremi kişver-i ḥārizme şeref
Mihr-i nevrüz şanır nergisi çeşm-i gülşen

Yüz bulursa zu’afā qulzüm-i luḥfundan eger
Mevc-i yek-qaṭre ruh-ı çarha olur silī-zen

Ḥükmünü ‘ālem-i ervāḥa eger etse vezān
Māderi ḥaşmına olmaz bilerek ābisten

Geçirib hâbgeh-i kabre pül-i şemşîri
Uyudu Köprülü'den kalma bekâyâ-yı fiten

Sü'at-i tîrine hayretde kalıb şîr-i felek
Çeşm-i naHCîri şanır kendi nigâhıñ dermen

Çarha olsa nazar-ı heybeti ger tefriķa-sâz
Göremez birbirini haşre kadar çeşm-i Peren

Siper-i m âhı deler rumh-ı şu'a'-ı tîĝı
Etmesin zâl-i felek bî-hüde ebri cevşen

Re'y-i Hindiñ ne kumâş olduğunu bildirerek
Câme-düz-ı ĝazabı istese biçmez mi kefen

Nigeh-i hışmı eder terbiye-i çîn-i çebîñ
Bir haţâeylese mülkünde eger şâh-ı Hıten

Olsa zıddeyse eger vâsiţa reng-i hîlmi
Câm-ı la'lîn-fer olur âba lehîb-i külhen

Hükümü ger istese taĝyîr-i mizâc-ı eşyâ
Söndürür hâne-i şem'i feyezân-ı revĝan

İstese ma'deletinden şeh-i 'âlem şâhid
Dikilir bâb-ı hümâyûna livâ-yı Çirmen

Dîde-i kûr-ı felek görse eĝer inşâfın
Cevrini ehl-i dile bil kim ederdi ehven

[41]Cânını kurtaramaz verse sinânın yerine

Bir sipâhîsi alırsa fuķarâdan sūzen

Ħasret oldu Ħarem-i bâġçe-i Ħıfzında

Ser-i âhū-bereye ġonce-i zaĦm-ı nâĦun

Mūmdan raĦş şanır esbini Rūyîn-tenin

Zîr-i rânındaki pūlâd bilekli tevsen

Bend-i ıştablı olan raĦş-ı felek-reftârîñ

İremez köstekine târ-ı nigâh-ı düşmen

Nice tevsen ki edib sūr'at-i seyri te'şîr

Lafz-ı evşâfî çıkarken göremem Ħâmemden

Terk edib pūyesin ol kūh-ı cihân-ı temkîn

Şevr-i eflâke eġer eylese ta'lîm-i seken

Def'aten sâķıt olur gerdiş-i gerdūne-i çarĦ

Olur encâma resîde çekilen derd ü miĦen

Āşafâ tâli'i seyr eyle ki bu ana ķadar

Etmeyim evc-i ma'ârifde seniñ vaşfiñi ben

La'net ol baĦta ki zâtîñ gibi bir düstūruñ

Cevher-i vaşfi ile etmeye tab'ım rūşen

Ħamdü lillâh eşer-i feyż-i nigâhîñdir kim

Döşedim ġülşen-i evşâfiña bir tâze çemen

Çüb-1 huşk olsa da hāşā ‘adem-i raġbet ile
Dīde-i düşmeniñe olmaġa deġmez mi diken

İntisāb eyledim ez-cān-1 derūn dergehine
Bu ‘arīzam ŧarafımdan ede būs-1 dāmen

‘Ömrüm olduġa seniñ vaşfiña haşr itmez isem
Ba’dezīn kiklim ola ehl-i kemāle maṭ’an

Bülbül-i kilki ġazel-ħān iderek ma’zūrum
Ġonçemiñ ħār-1 cefāsından idersem şīven

Geçse terk eyleyemem destime çāk-i dāmen
Çāk çāk etse girībānın o gül-pīrāhen

Bozdurur tevbeyi şūfiye şarāb-1 la’līn
Kırdırır rinde de mīnāyı o sīmīn gerden

Dökemez şu eline çeşme-i mihr-i raḡşān
Veremez dilberimiñ destine Nāhīd leġen

Buy-1 raḡat göremez sinesi fikriyle demaġ
Olsa gül-bister-i endişe eġer berg-i sūḡan

Dil-i zarımda görüb tirini ol şuḡ-şiyem
Ġalaṭ-endaz olarak çeşmi dedi vafaġa Şenn

İder aviḡte biñ can ile ‘İzzet kendin
Görse çah-1 zeġan-1 yarimi ruḡ-1 Bijen

Oldu mi'mar-ı hayalim bu g zel bitdikde
Hikmet-amiz olarak diğesine tarh-efgen

Çeşm-i 'irfanı açib t tmağaya bak bir damen
Oldu h rşid ile hem-mertebe çeşm-i suzen

Quru bir değnek idi çub-ı 'aşadan ne çıkar
Ne z hur etdi ise etdi yed-i beyzadan

Nağuda eylemese Nuğ'u bu keştiye Huda
Mevc-i tufana ne yelken tayanırdı ne seren

Rast-guyana karin ol ki olursun şadık
Şahid-i 'adil-i Yusuf idi bak pirahen

Cevşeni istese pirahen eder erbabı
Penbeden nerm idi D vud'uñ elinde  hen

' zzet  aadı g l-i kamımı haq Edirne'de
Gezmedi b lb l-i hamem hele g lşen g lşen

Biliriz kaldığını saña bu meydanıñ biz
Yeter ey h me yeter niceye dek laf-ı s han

Cevher-i tab'ına kan-ı ezel olmuş meftun
Veriyor istediđiñ saña Huda-yı z 'l-menn

Şarf edib ed'iyeyi devlet-i memduhunda
Eyle ol d re icabetgeh-i haqqı mağzen

[42]Ta ki bu levha-i piruzede kilk-i Bercis

Ede her renkde tecdid-i meżamin-i kühen

Beyt-i iķbalin ede ser-sühan-ı her divan

Nażm-ı āfāķa ĥuda neşr-i niżam eylerken

Göre suraķ-ı tūfenginde selamet rahın

Can-ı bed-ĥahına sürbü ola sur-ı düşmen

Ĥavf-ı ifna-yı vücuduyla gözün açamasın

Ola kendi niĝehi düşmene berķ-ı ĥirmen

Daĝdar ola ten-i düşmeni ol mertebe kim

Giydi şansın gören ol rubeh-hirası cevşen

Ĥüsni aĥlaķı ede zātı cihana ta'rif

Vaşf ide zātını da 'aleme aĥlaķ-ı ĥasen

Ola süknay-ı 'adem düşmenine meşruķa

Vaķf olub her birine ĝulle-i ekdar ü miĥen

Tevsen-i 'azmi ile peyk-i beşaret yek-su

Merd-i tedbiri ile şaķş-ı işabet yek-ten

Ķaşide (Fużūli)

Hevā 'arāyis-i ĝül-zāre oldı ķehre küşā

Bahār ĝül-şene giydirdi ĥulle-i haķrā

Çemen eyâletine naşb olundı husrev gül
Hevâya ebr şıfat hükümün etmeğe icrâ

Yazıldı sebze-i nev-ğizden haç-i aḥkâm
Çekildi sāye-i muḥbu'-i servden tuğrâ

Şarîr-i āb-i revân ü şafir-i murğ-i çemen
Nikât-i tehniye-i maḥdem itdiler inşâ

Zebân-i süsen-i āzād ü sebze-i nev-ğiz
Şena-yi rif'at ü iclale oldular guya

Şeḫayik alnı zemin-busdan olup mecrüh
Benefşe ḳameti oldu tevazu ile dü-ta

Müretteb eyledi bir bezm gül-şen içre bahar
Ki verdi zevḳ-i temaşası neş'e-i şahba

'Anadil itdi beyân-i merâtib-i nağamât
Kumâr oldı terâne-keş ü sürüd-serâ

Ḥadiḳa taḥta-i ta'lim olub reyâḥinden
Yazıldı mühmel ü mu'cem aña hurûf-i hecâ

Müzeyyen eyledi evrâḳ-i laleyi şeb-nem
Ḥurûf-i lalede olmaz egerçi nokḫta revâ

Ḳamu dirâḫt bulub ref'-i istikâmet ḫal
Şükûfe ḫamli ile kesr buldılar illa

Nihāl-i bî-bedel-i serv kim alub manşüb
Şebāt-i hāl ile anlardan oldu müstesnā

Şadā-yi seyl eker medd-i muttaşıl ya'ni
Ki medd-i muttaşıl ile olur kıra'et-i ma'

Göründi hey'et ab-i revānda şekl-i habāb
Şübuta yetdi şebāt-i nücūm ü seyr-i şemā

uu-i muhtelif ü müstaimi enhārīñ
Çemende şaldı zevāyā-yi cennetü'l-me'vā

Bahār gül-şeni ezhār ile kılıp memlū
Yaınım oldu ki mümkün değıl vücūd-i hāla

Naarda olmağıla subh ü şām gonce vü gül
Bedihi oldu kemāl ehline huşul-i şafā

Netice sālibe olma ılaf-i 'ādetdir
Olunca mūcib-i suğrāya müttefik Kübrā

amir-i gül-büne gül rengi saldı ateş-i bim
Kim humre ana olur nefis evinde rah-numā

Gül ateş üzre kıılır 'ad-i Zühre-i şeb-nem
Tedārük-i amer ü şems ider sabāh ü mesā

Bu kimyā sebebinden 'aceb midir olsa
Elinde dāne-i erzen meşābesinde tılā

[43]Şukûfe sîmine farz eyledi ħurûc-i zekât

Medâr-i ħavl ü bulûĝ-i nisâb-i istinmâ

Ĥuķûķ def’i için aĝniyâ-yi eşcâra

Şaĥayif-i çemen oldı eyâdi-i fuķara

Bahârdan ten-i gül-bünde eyleyip heyecân

Ĥarâret-i demevî kıldı ‘ukdeler peydâ

Boyandı ħanı ile şafĥa-i çemen gül gül

Meger ki ħaşdına ĥükm eylemiş ħabîb-i hevâ

Ĥibâl-i siĥre dönüp cünbüş-i cedâvil-i âb

Kelîm-iserv aña aksden bıraktı ‘aşâ

Olup terennüm-i bülbül ‘azâyim-i teşĥir

Çemen perîlerine lazım oldı arz-i liķâ

Bisâţ-i gül-şene dün eyledim güzer ki demi

Ĥılam nezâre-i aşâr-i şan’at-i Mevla

‘Aceb nizâ’da gördüm çemen zarîflerin

Ta’accüb ile ħamu sâlik-i ħarîķ-i ĥaķa

Ĥamu kemân ile müsted’i-i ħarîķ-i necât

Veli ħamusuna bâĥıl delîl-i istid’â

Şanıp şikufe mebâdi şunuf-i eşcârı

Ĥılurdı baĥş ki câ’iz ta’addüd-i ħudemâ

Virüb teselsüle kuvvet tab'iat-i kec-i āb
Olurdı nāfi-i işbāt-i 'illet-i ulā

Hayal-i maḥz şanub ka'inatı nerkis-i mest
Qılurdı cehl ile nefy-i ḥaḳāyiq-i eşyā

İderdi bülbül-i kāfir-nihād secde-i gül
Ta'abbüd-i şanem ile tutub necāta recā

Nesim vāqıf olub bu fesādı men' etdi
Ki ey guruh-i perişān tutuñ ṭariḳ-i hüdā

Bu kār-ḥāne bir üstāddan değil ḥāli
Gerek bu kudrete elbette ḳādir ü dānā

Qılur delalet-i 'illet vücūd-i her mevcūd
Velī ne sūd ki şāhib-nazar deęil a'mā

Mükevvenāt ḥuduş ol kadīmdendir kim
Kemāl-i zātına mümkün değil kabül-i fenā

Ḳadīr ü Muḳtadir ü Ḳadir ü Muḳaddir ü Ḥayy
'Alim ü Ālim ü 'Allam ü 'Alem ü A'la

Zihī mükevvin-i kāmil ki kudretindendir
Perī-likālara luṭf-i tenāsüb-i a'zā

Melaḥat-i leb-i mey-gün ü lehce-i şirīn
Nezāket-i ḳad-i mevzün ü çihre-i zibā

Şafā-yi cism-i lāţif ü ab l-i cevher-i p k
Leţāfet-i aţ-i m şg n   z lf-i ‘anber-s 

Kem l-i udret   ‘ilmindedir Őev hid-i ‘adl
‘Uk d-i silsile-i k r- ne-i d ny 

Bes iţ-i Şeref-i maremiyet-i vadet
M rekkeb ta ab l-i terekk b-i ecz 

Hev -yi mekr metinden ab l-i feyz ılıb
M rebb -iemen olmuş bah r-i r h-efz 

Nes m-i merhametinden alıp if d -i c d
Cih n  reşk-i cin n eylemiş nes m-i Őab 

Şaf -yi luţf-i ‘am mi n f z id b kılmuŐ
Miz c-i n miyeyi m sta’idd-i neşv   nem 

S h ’ya luţfu eğer ılsa luţf-perverlik
Yeter ma m-i m s v t-i  f-t b’a S h 

is b-i rızını ılmıŐ tem mi-i beŐeri n
Hen z  dem’e peyvend kılmadın avv 

Bey n-i  line yetmiş cemi’-i mal ku n
Hen z perdeye a’y n  ekmeden esm 

Kem l-i terbiyeti nevg-i  re virmiş reng
L tif id b l abın eylemiş g l-i ra’n 

Cemi'-i vaqt şifā-ḥane-i şifāsından
Cemi'-i ḥalkā müyesser cemi'-i derde devā

[44]Rümüz-i hikmetin eyler beyān merātib ile
Cemi'-i ḥāl-i beşer ḥāh faqr u ḥāh ğinā

Māriż-i 'arıza-i naqşdir nüfūs-i tāmam
Kimine fā'ide perhiz ider kimine ğidā

Şerif zātlara evc-i imtiḥānından
Vesile-i şeref-i qurb olur nüzül-i belā

Ḥasīs nefslere genc-i iltifātından
Mezīd-i 'illet-i idbār olur vüfur-i 'aṭā

Delil-i zillet-i 'işyāndır ta'arruz-i ḥāl
Ṭariq-i ḥüsn-i rızāsı cemi'-i ḥāle rızā

Zihi kerem ki nażar kılmayub 'adāvetine
Müyesser eylemiş İblis'e i'tibār-i beḳā

Esir-i miḥnet-i 'aşkına zevk u şevkiyle
Ḥilāf-i ḳā'ide meyl-i ṭabib zikr-i şifā

Zihi ḥaḳiḳat-i zātında laf 'aql ü cünün
Ḳapuñ maḳām-i müsāvāt-i pād-şāh ü gedā

Na'im-i lem-yezeli anda kim saña vāşıl
Mu'azzeb-i ebedi ol ki senden ola cüdā

Müheyminā Şamedā bende-i siyeh-rūyum
Şahife-i ‘amelim ma’şiyet ħatiyle ħara

Teraĥĥum it ki beni ħāmet-i ŧikeste ile
Benefşe-i ħemen-i derd ħıldı bār-ı ‘anā

Nihāl-i gülşen-i derdim ki ŧu yerine virir
Baña hermişe ciğer ħānı bāğ-bān-ı kazā

Diriğ u derd ki encāma yetdi ‘ömr henüz
Ĥarāb-i bāde-i zerħam esir-i dām-i riyā

Muħīm-i ħücre-i ŧevħim fezā-yi ħurbünde
Hermişe sem’-i ümidimde iştiyāk-i şadā

Ki ey faħir ħarim-i visāl bismi’llāh
Ta’allül itme ki demdir emānet ola edā

Seĥāb-i feyz emel gül senin ħilub sirāb
Gül-i murādın açılıb ola müstecāb du’ā

Ümid var ki luĥfuñdan olmaya nevmid
Dil-i fuzūli-i āşüfte-ĥāl ü bī-ser ü pā

Müyesser ola aña şāh-rāh-i ‘aşħıñda
Devām-i ħüsn-i ħabül ü sebāt-i resm-i vefā

ĶAŞİDE (Fuzūli)

Münşi-i ħikmet ki çekmiş ħāme-i hikmet- nigār
Şafĥa-i eyyāma ħılmış sebt-i vaşf-i her diyār

Buḡ'a-i Bağdād'ın itmiş vaşfını Dārü's-selām
Kim aña teslīm ü taḥsīn ide her kişver ki var

Evliyā burcu dimiş zirā ki ḡāk-i eşrefī
Buḡ'a buḡ'a evliyāu'llaha olmuşdur mezār

Ḥabbezā bağdād-i ḡayr-encām ü cem'iyet-eşer
Kim olubdur mazḡar-i āşār-i luṡf-i Kirdigār

Hem ḡilāfet ḡükmünü hem salṡanat fermānını
Bundan itmiş āleme cārī mürür-i rüzgār

Bundadır bākī nişān-i mu'ciz-i Hayrū'l-beşer
Tāk-i Kisrā nüsha-i mülk-i mülük-i kām-kār

Bunda olmuş ḡuccet-i ḡükm-i ḡilāfet munṡavi
Bundadır ḡāk-i ḡilāfet-ḡiz-i ḡatm-i çār-yār

Bunda bağlanmış ḡazā şem-şırını Sulṡān-ı Rūm
Bunda şalmış sāye-i iḡbāl şāh-i Zü'l-feḡār

Bunda kılmış sır-i ḡaḡ zāhir şehid-i Kerbelā
Bundadır taḡḡīḡ-i şıdḡ ü kizb içün dārü'l-'iyār

Bunda olmuş münteşir feyzi İmām'ı A'zam'ın
Bunda bulmuş behre-i 'ilm-i şeriat intişār

[45]Bundadır Ma'rufa ser-menzil Cüneyt'e cilve-gāh

Bundadır Behlül-e zincir-i cünun Maşur'a dār

Destin itmiş seyr biñ hâtem kimi şahrâ-nişin
Şehrin itmiş taht bin nüşirevan tek şeh-r-yâr

Şahn-i sahrâsında biñ Leylî vü Mecnun cilve-ger
Kûh-sârı üzre biñ Ferhât ü Şîrîn bâde-ğâr

Her ğaribe nâzenîn şehr ü vilâyâtı vaţan
Her mizâca mu'tedil âb ü hevâsı sâz-kâr

Bu mücerebdir ki bulmaz zulm bunda imtidâd
Bu mukarrerdir ki zâlim bunda olmaz pâ-y-dâr

Gerçi birkaç gün felek hayl-i belâ ta'yin idüb
Kılmag isterdi bu mülküñ raht-ı 'ayşın târ-mâr

Küfr müstevlî olup kılmışdı İslâm'ı zebûn
Cehl istilâ bulub itmişdi 'ilm ehlini ħâr

Ŧutdu dest-i nâle-i mazlûm devrân dâmenin
Şaldı dūd-ı âh-i dil âyine-i çerçe ğubâr

Çerç fi'l-ğâl oldu ol re'yi ğalaţdan münfa'il
Devr fi'l-fevr oldu ol fikr-i hatâdanşerm-sâr

Luţf-ı izid şâmil-i ahvâl-i ehl-i faqr olub
Kıldı feyz-i 'adl ile tedbîr-i 'acz ü inkisâr

Bayır olmuş mülke ta'yîn etdi mi'mar-ı ħired
Şuşamış gül-zâre irsâl itdi ebr-i nev-bahâr

Bād-pā-yi ‘azm-i kişver-gir-i ‘ālem-gerd ile
Kuḥl-i a’yān-i ‘Acem kıldıkda ḥāk-i reh-güzār

Qıldı meşhūr-i ‘Arab fetḥ-i ‘Acem tāriḥini
Geldi Burc-i Evliyā’ya Pād-şāhi nām-dār

Rūşen itdi ‘adlden her gūşesinde biñ çerāğ
Cāri itdi feyzden her mülküne biñ cūy-bār

An bülend-aḥter ki fażl-ı evvelīn ü āḥirīn
Yāfte der-gevheri zāt-ı şerīfeş inḥişār

Ol Şeh-en-şāh-i felek tābi’ ki virmiş devleti
Baḥr ü ber ḥükmünde ḥurşide livā-yi zer-nigār

Ḥadd-i zātı mā-verā-yi iktidār-i vehm ü ‘akl
Resm-i feyzi fiṭratı ma-fevḳ-i ḥadd-i iktidār

Fevz gülzārında bir ser-sebz naḥl-i bār-ver
Feyz deryāsında bir pākize dürr-i şāh-vār

Her ne kim ‘ālem aña muḥtāc ol andan gāni
Her ne anuñla tefāḥur ḥalka andan aña ār

Pād-şāh-i baḥr ü ber Sulṭan Süleyman-i veli
Ser-ver-i şāhib-nażar Şāh-en-şāh-i şefkat-şi’ār

Ol nihāl-i gül-şen-i devlet ki şāḥ-i gül kimi
Lūṭf u ḳahrından virir aḥbāba gül a’daya ḥār

Şer' hıfzında mütimm-i mu'cizāt-i Mustafā
Din zühürunda şerīk-i ecr-i Ashāb-i kibār

Olmasa mümkün fezā-yi 'arşa-i 'adlinde seyr
Zulm iderdi dār-i dünyā ehline dünyayı dār

Hağ iki 'ādil Süleyman hākim itmiş 'āleme
Evvel ü āhir kılub sırr-ı 'adālet āşkār

Ol Süleymān'ın şükūhu dive şalmış rüsta-ğiz
Bu Süleyman şavleti küffāri itmiş hāk-zār

Ol Süleyman'a mecali 'azmde maħmil hevā
Bu Süleyman'a zaman-i rezmde maħkum nār

'Ālemin vaşfin Süleyman mülkü derlerse n'ola
Çün Süleyman'dan Süleyman'a ħalubdır yād-gār

Bi'llah ey devlet ki dergāhında maħremsin anuñ
Düşse fırsat ħālim ol dergāha arz it zinhār

Çılmışım tertīb-i şaħn-i şıdқа biñ dürr-i şenā
Bulmazam fırsat ki dergāha kılam bir bir şenār

Benden ol ħafil aña ben rüz ü şeb ehl-i du'a
Benden ol fāriğ aña ben muttaşıl ümmid vār

[46]Yā Rab olmaz mı ola āhir bu derd-i iştiyāk
Yā Rab olmaz mı ola zā'il bu renc-i intizār

Buldu ‘ālem feyz-i ‘āmından ilāc-i derd-i dil
Hāşe-li’llāh kim kıala ancak Fuzūlī dil-figār

Var ümīdim kim ola hem şāmil āña merḥamet
‘Ām olur elbette feyz-i sāye-i perverdigār

Na’at-ı Hāzret-i ‘Ali keramullah-ı veche(Fuzūli)

Ėonce bağrı dehr bī-dādiyle evvel kıān olur
Şoñra yüz luřf ile göñlü açılır ḥandan olur

Ėařre-i bāran ki bir müddet şadef ḥasbin çeker
Yođiken kıadri řapub kıymet dūr-i ğalřān olur

Dāne şoprağ içre şiddet çektiiğiçin nice ğün
Baş çekib ḥırmenlenir ārāyiş-i bustān olur

Ėahrdan ikrāh idenler luşfa olmaz müsteḥaķ
Müsta’idd-i derd olanlar kıābil-i dermān olur

Miḥnetde şabr eyleyen raḥat řapar çün Yūsuf’a
Salřanat taḥtınıñ evvel pāyesi zindān olur

Ger rızā olsa kıazaya müşkil olmaz hiç ḥāl
‘Ārife şabr ile her müşkil ki var āsān olur

Fi’ldir aşl-i rızāyi ḥaķ ne kim aşl ü neseb
Ėāķ-i fermān-ber beşer ‘āşi melek şeyřān olur

Sāyir-i maḥlūḳdan bir kimse olsa pāk-dil
Ehl-i beytiñ fırçasından şayılır selmān olur

Ḥāh seyid ḥah ‘ami kām bulmaz bī-edep
Fi’li müstaḥsen olan müstevcib-i iḥsān olur

Yüz meşakḳat çekse kām-i dil tapar encām-i kār
Her kimiñ ‘ālemde mevlāsı şah-ı merdān olur

Tābi’i fermān ider ḥükmüne cümle ‘ālemi
Murtaza ḥükmüne her kim tābi’-i fermān olur

Ol şeh-en-şeh kim eğer bir mūra kılsa iltifāt
Mūr ḥükm eyler Süleyman üstüne sulṭān olur

Taş olur arslan eğer ḳahr ile kılsa bir nazār
Ḥükm kılsa düşmanı ḳaşdına taş arslan olur

Feyz-i luṭfuyla eğer insāna kılsa terbiyet
Ḳadr ile insan melek-nisbet ‘azimü’ş-şān olur

Gerçi İsmail’e ḳurbān gökten inmiş ḳadr için
Ḥaḳ bilür ḳadr için İsmail aña ḳurbān olur

Her kim iḥlāş ile ḥāk-i merḳādinden zerreyi
Alsa anuñla ṭabābet eylese Loḳmān olur

Dostu ger mā’şiyet kılsa olur gufrān-pezir
Düşmeni biñ tā’at itse mūcib –i ḥüsrān olur

Ol sipihr-i devlet ü iqbâlden yüz dönderir
Devlet ü iqbâl her kimden ki rû-gerdân olur

Var ümîdim feyz-i luḡfundan Fuzuli kim müdâm
Tâ dilimde kuvvet-i nuḡ u tenimde cân olur

Dem uram evşâf-ı evlâd-i ‘Alî’den kim müdâm
Mâdiḡ-i Āl-i ‘Alî müstevcib-i ḡufrân olur

NA’T-I ŞERİF-İ NEBEVÎ(Fuzûli)

Şaçma ey göz eşkden gönlümdeki odlara şü
Kim bu denlü dutuşan otlara kılmaz çâre şü

Āb-gündur günbet-i devvâr rengi bilmezem
Ya muḡîḡ olmuş gözümden günbet-i devvâre şü

Zevḡ-i tiḡîndan ‘aceb yok olsa gönlüm çâk çâk
Kim mürûr ilen bıraḡur raḡneler dîvâre şü

[47]Vehm ile söyler dil-i mecruḡ peykânuñ sözün
İḡtiyâḡ ile içer her kimde olsa pâre şü

Şuya virsün baḡ-ban gülzârı zaḡmet çekmesün
Bir gül açılmaz yüzüñ tek virse biñ gül-zâre şü

Oḡşadabilmez ḡubârını muḡarrir ḡaḡḡına
Ḥâme tek baḡmaḡdan inse gözlerine ḡare şü

‘Ārızıñ yâdıyla nem-nâk olsa müjḡânım nola
Zâyi’ olmaz gül temennâsıyla vermek ḡâre şü

Ėam gn itme dil-i b-mrdan tığn diriğ
Ėayrdır virmek Ėarau gicede bmre Şu

ste peyknn gnl hecrinde ŐevĖim skin it
Őusuzum bir kez bu ŐaĖrada benim Ėn re Şu

Men lebi mŐtĖıyım zhhd Kevser şlibi
Nitekim meste mey iğmek ĖoŐ gelr hŐ-yre Şu

Ravza-ı kyuna her dem şurmayub eyler gzr
‘ŐıŐ olmuş Ėaliba ol serv-i ĖoŐ-reftre Şu

Şu yolun ol kydan şoprağ şutsam gerek
Ėn rağbimdir dağı ol kya Ėoyma vre Şu

Dest-bsı arzusuyla ger lsem dostlar
Kze eylen şoprağım Őunu anıla yre Şu

şnet-i pkini rŐen ĖlmiŐ ehl-i ‘leme
Ğtid ĖlmiŐ şariğ-i Ahmed-i Muğtr’e Şu

Seyyid-i nev’i beşer dery-yi drr-i iŐřf
Kim sebeptir mu’cizatı teŐ-i eŐrre Şu

ĖlmaĖiĖn tze gl-zr-i nbvvet revnağın
Mu’cizinden eylemiş iŐĖr seng-i Ėre Şu

Mu’cizi bir bağr-i b-pyan imiş ‘lemde kim
Yetmiş andan bi bi teŐ-hne-i kffare su

Hayret ile parmağın dişler kim etse imtisa'
Parmağından verdiği şiddet günü enşāre şu

Dostı ger zehr-i mār içse olub āb-ı hayāt
Haşmı şu içse döner elbette zehr-i märe şu

Eylemiş her kaçreden biñ baħr-i rahmet mevc-ħiz
El şunub urgaç vuzu-ı için gül-i ruhsāre şu

Ĥāk-i pāyine yetem dir 'ömrlerdir muttaşıl
Başını taştan taşā urub gezer āvare şu

Zerre zerre Ĥāk-i dergāhından ister Allah nur
Dönmez ol dergāhdan ger olsa pāre pāre şu

Zikr-i na'tin virdini dermān bilir ehl-i Ĥatā
Öyle kim def-i Ĥumar için içer meyĤāre şu

Yā Ĥabibā'llah yā Ĥayre'l-beşer müştāķıñım
Öyle kim leb-teşneler yanub diler hemvāre şu

Sensin ol baħr-i kerāmet kim Şeb-i Mirāc'da
Şebnem-i feyziñ yetirmiş şābit ü seyyāre şu

Çeşme-i Ĥurşiddin her dem zülāl-i feyż iner
Ĥācet olsa merķadin tecdid eden mi'märe şu

Bim-i dūzaĤ nār-i Ĥam şalmış dil-i suzānıma
Var ümidim ebr-i iĤsānıñ sepe ol nāre şu

Yümn-i na'tiñden Güher olmuş Fuzûli sözleri
Ebr-i nîsandan irer çün lü'lü-i şehvâre şu

Umduğum oldur ki rûz-ı haşr mâhrum olmayam
Çeşme-i vaşlıñ vire ben teşne-i didâre şu

İMÂM 'ALİ KERRAMALLAHİ VECHE HAZRETLERİ VASFINDADIR.(Kâzım
Paşa)

Girmeden sağar-ı elfâza mey-i va'd u va'id
Viridi biñ neş'e baña keyfiyet-i güft ü şenid

Dâmen-i havf u recâ geçdi o dem kim elüme
Tutuğ-ı şubh-ı ezelde yok idi reng-i ümid

[48]Hâb-ı vahdetde idi kurre-i 'ayn-ı 'a'yân
Olmamışdı eşer-i meclis-i ervâh bedid

Sâkı-i bezmüñ idüp pâyına mestâne sücüd
Eyledüm neş'e-i şahbâ-yı şafâyı tecdîd

Hâbbezâ câm-ı revân-bağş elesti kim olur
Neşvesi vâşıl-ı eyyâm şehver-i câvid

Leb-i câmında nihân neş'e-i feyz-i aqdes
Mey-i nâbında 'ıyân nûr-ı hudâvend-i vahid

Cür'ası mâye-i cân-perver-i âb-ı tesnîm
Çatresi tükme-i iklîl-i ser-i 'arş-ı mecîd

Alışan zevkine ol bâde-i nâbuñ olamaz
Tâlib-i kevser ü dil-dâde-i cām-ı Cemşîd

Meded ey sâķi-i gül-çehre ayağuß öpeyüm
Bir kadeh meyle dağı eyle şâfamı tezyîd

‘Akl u idrâkim idüp mest ü ģarâb-ı ģayret
Kâlb-i ģam-ģarumı kıl ģayd-ı sivâdan tecrîd

Sinem âyîne olup şâhid-i ģüsn ü ‘aşķa
Eylesün tab’umı ilhâm-ı İlâhî te’yîd

Demlenüp ney gibi ol şevk ile ģâmem kıl sun
Cevherin nağmelerin ģurta-ı ģüş-ı nâhîd

Mihverinden felegi oynadup itsün raķķâş
Ser-be-ser ‘âlemi tâb-ı eğer-i şevķ-i cedîd

Bende ol neş’e-i zür- âver-i dil-perver ile
Eyleyem vaşfinı bir şâh-ı enâmuñ temhîd

Ol şehensâh-ı cihân şîr-i ner-i raģmân kim
Eylemiş pençe-i tuğrâsını ģallaķ-ı ģamîd

Merkez-i dâire-pirâ-yı ‘ulüvv-i ‘âzamet
Kıtb-ı din Ka’be-i dünyâ vü sipihr-i temcîd

Seyyid-i ‘itret ü aşķâb-ı ‘aliyyü’l-a’lâ
Ki ider sâh-ı rüsül zâtı ile faģr-ı mezîd

Hişa-i şasmete sultān-ı řazā-cāh u celāl
Mülket-i kudrete řāhenseh-i sultān-ı ‘abid

Sem’i peymāne-i ser-sār-ı hiřāb-ı ‘izzet
Şalbi hum-hāne-i esrār-ı řarāb-ı tevhid

Kef-i iřsān-nesebi mazhar-ı ism-i a’zam
Dest-bürd-i ğazabı hançer-i zü’l-başs-ı şedid

Naşar olsa feleĝe ‘adli te’adi idemez
Çarĝ ne tarim Minā’yı ziyā-yı ĝurřid

İtse şaşs-ı sitemi pençesi çāk ü temzīk
Tude-i reml şahariye döner çarĝ ‘unīd

‘Ālem-i fazl ü kemālinde iki nāhiyedür
Kişver-i feyz-ı ezel mülk-i vesi’a cāvid

Feyz-i işsanı eĝer eylese ire teşir
Ėařre dek katre-i baranın ider mervarīd

Çılsa mim-i ‘ademi şamesi resm u tahrīr
Ravzan çeşmi olur menba’ neyl-i ümīd

Cem’i ezdādı murād eylese rayĝ-ı şarşar
Mevc-i seylabe ider kuvvetini sedd-i sedīd

Çer’a-ı saĝar işsanını cer eylemeye
Dest dür yüze olur bezmine cām-ı ĝurřid

Dökse bāl u perine murğ-ı hayatın ahrı
Rusen-i mukattel olur gerdununa ayl-i verid

İltifāt eylese erbāb-ı aaya keremi
Sueadādan ayılurdı oca Nemrud-ı pelid

Defterine felege sıgdıramaz fahr-i sütün
İtse müni-i aza nüa-i vasfiñ tesvīd

Gömilür k'o zeminüñ sırrına vat-i veğā
Dest-pākinde olan abza-i emsir-i adid

Seyyidā pādiehā menba'-ı cūd u hemhā
Ey ki her mevyi der-i ramet-i ramāna kilid

[49]Bir azel ar ideyüm lal-i lebün vafiyla
Ola her mıra'-ı ber-cestesi eh-beyt-i aid

Ey 'itābında nüüfte-eer-i va'd u va'id
Deheni cevher-i bim ü sūanı kān-ı ümid

Dizilür cevher-i dendānunı itdükçe ayāl
Dideden sūzen-i müjgānuma biñ dürr-i nazid

Ayda bir māh-ı nevi zerd ü hilāl eyler er
Tia-i ebrūlarınun itmege resmin talid

Lev-i 'ayine üsünüde 'ayan idi cihān
alem-i udret ile eyledi a anı resid

Ağlamakdan beni men' itdi ğubār-ı hātır
Çün olur āba zaruretde bedel hāk-i şa'id

Taaccub her ıarafa oynasa hamem Kazım
Geh olur tiğ elimde gehi çevġān u cirid

Pādişāhum nazar it hālūme li'llāh u resūl
Dil ü cān oldu düşüp medrese-i ye'se mu'id

Ātes-i faqr ile dil-sūhteyem tā o kadar
Eriyüp yek nefesümle şu olur kuh-ı hadid

Küre-i nārı yaqar belki kemine şereri
Eylemezse şu sepüp lücce-i luftuñ tebrid

Kime 'arz eyleyeyüm hālūmi ben sen var iken
Sana ben zerre hakim baña sensin hırşid

Giceler hāmile-i fitner mi bilmem her gün
İdiyor māder-i eyyām-ı belālar tevlid

Bir ıarafdan ġam-ı dünyā-yı deni bir yandan
Fikr-i cürm u ġünah u şiddet rüz-ı tehdid

Salb edip mağz sarınur şiverim kıldı
Beni zulmetinde ye'se esir u nevmid

Sana qaldı meded ü merhamet ey şahr-ı nebi
Ne düşerse anı kııl şānuna başı u temhid

Be-Resül-i el-şakaleyn ü be-cenâb-ı Zehrâ

Be-dem-i şîr u sipihr u be-ḥalâk-ı ḥamîd

Söz tamâm oldu yeter ğayrı dua' eyleyelim

Şıdķ u ihlaş ile pek muhtaşır u pâ u müfîd

Devr idüp tâ kadeḥ-i va'd ü va'id-i Mevlâ

Nes'e-i ḥavf u recâdan ola bin güft ü şenid

Qıla a'dâ-yı saķâ-pisesini Ḥaķ maḳhûr

Bendegâni ola dâreynde mebrûr u sa'id

İMÂM-I CA'FER ŞÂDIQ ḤAZRETLERİ VAŞFINDADIR(Kâzım Paşa)

Ey dü-çeşm-i siyehi cevher-i mağz-ı nireng

Ruḥ-ı qudsi nigeḥ-i mestiñe âşufte vü deng

Dem-i hicrânda menguşuñu ettikçe ḥayâl

Ḥun-ı dilden aşılır her müjgana biñ aveng

Ârızıñ câna şafâ gönlüme rikkât getirir

Feyz- ḥurşit verir her yere bir vech ile reng

Sinemiñ dağını teşbih edemem lalelere

Eyledi zaḥm-ı ḥadengüñ beni hem-şekl-i peleng

Kehkeşân şanma olub dil-şude-i ferḥalüñ

Beline bağladı 'aşkıñ feleĝiñ palaheng

Devr-i hüsnünde görüb halimi der toþ rakib
Ateþ reþke alub patladı mánend-i tüfeg

Nur-1 ruhsarıñı pā-māl edemez sebze-i haþ
Cevher-i tıynet-i yakuda keder virmez jeng

utulur dām-1 ser-i zülfüñü görse nāhid
Lal olur nālemi guþ eylese destindeki çeng

Tabe-key zemez-pirā-yı tegazzül Kāzım
Eyle efşāfına ol şāh-1 enāmiñ āheng

[50]O sheñşāh-1 felek-cāh u melek- çāker kim
Yaraşır olsa aña ‘arş-1 ilahi evreng

O Hüdāvend-i Hüdā-ħulķ u Nebi-ħaşlet kim
‘Aķl-1 kül piş-i rikābında urur raķş-1 şeleng

Şem’-i mihrab-1 Huda cami’i esrar-1 Huda
Kıblegah-1 urefa Kābe-i ehl-i ferheng

Seyyid-i nev’-i beşer ķadve-i āli Hāyder
Mihr-i rüşen-nażar-1 küngüre-i heft evreng

‘Arş-1 temkin ü ķader maķderet ü dehr-şebāt
Levh-i tarşin ü ķaza-menşiyet ü berķ-i pereng

Hāzret-i Ca’fer-i Şadık ki sezādır el-Hāķ
Naķş-1 pāyın ser-i ħurşide felek ķılsa çeleng

Tab'-ı 'ālî-himemi bedriķā-ı ehl-i yāķin
Dest-i luḡ u keremi maḡfaza-i ŧiŧe-i tenk

Naḡl-i efkār-ı celilinde ḡired nev-bāve
Ḥāķ-ı eyvān ü celālinde semāvāt aveng

Ufuķ-ı rıf'ata ḡurŧid-i sa'adet-pertev
Tutuķ-ı ḡaŧmete cemŧid ü sikender serheng

'Aķl-ı evvel-naķar u mihr-i eŧer meh-peyker
Müntehā-ķiŧver-i Cibril-i fer u refref reng

Mevķib-i maķdereti pür-'āzameddir o ķadar
'Arŧa-i maḡŧer olur ḡayme-i ḡuddāmına teng

Ķaŧr-ı ķadrin o ķadar eylemiŧ Allah-ı 'āzim
Olamaz ruznuna vüs'at-ı efkār kepeng

Olsa feyż-i naķarı ŧāmil-i erbāb-ı đalal
Beyt-i ma'mura döner ķadr-i sanem-ḡāne-i teng

Meclis-i ŧoḡbetine dāḡil olan yārāniñ
Cān verir ḡāķ ḡüzar-ḡāhına biñ pur u peŧeng

Lā-melā-yı pür eder eđḡine-i faḡm-ı emel
Maḡbaḡ-ı cüd-ı eğer aķsa sipihre baŧeng

Deḡse ḡaŧāk-ı ḡāķire naķar-ı terbiyeti
Ķābe ķavseyne olur ķadr u meziyetle ḡadeng

Olsa tıg ğazabı Şu'le-feŐān kuhsāra
Ceryān eyler idi su gibi her tūde-i seng

Œılsa temkīnine keşti-i sipihre lenger
Devre-i arŐ eder izhār-ı Œarūretle direng

Her biri kāse-i tesnime olur Œafre-niŐār
DüŐse pāy-ı naŐar-i raĒbetine bāde vū beng

'Ār eder Şayd u Őikār etmeye nesr-i feleĒi
Leb-i deryā-yı celālindeki ednā ĒarĒeng

AĒulur bāb-ı temennā gibi esrār-ı ŒaŐa
Œufl-ı taĒdīre Ēudā re'yini Œılsaydı medeng

Œılsa ebrū-yı hilal-i himemi dūnyāya
BerĒ-i Ēatıf Œadar izhār-ı tecellā-yı dıreng

Ref'-i engüŐti-i Őehādet Œılıb iĒlaŐ ile hep
FarĒ olunmazdı dü 'alemde müselmān vū Freng

Ēük m ü müstelzem-i taĒvil-i müzāc olsa Œılar
Şu'le-i āb-ı revān māhiyyet-i Őehdi Őereng

Olsa ebr-i keremi nāmiyeye bāzil-i feyz
Nüh-revāk-ı feleĒe ŐıĒmaz eñ ednā nāreng

'Ālem-i ārā Şeh-i meh-kevkebe kehfü'l-ümemā
Ey Ēudāvend cihānbān u kerim ü kareng

Sensin ol kıāfile salar kirāmı ki olur
Kıudsiyān şaf çekib aradukça şor bend keleng

Kim olur muķtedir ifāya bi-ķaķķın āyā
Ben ki bu ķısn-i tabi'at ile olursam dil-teng

Ŧab'ım ol lücce-i bi-ķa'r-ı ma'anidir kim
Fikr ü endişem olur ancak o deryāya neheng

Rāyız-i kuvve fikrim o kadar çabükdür
Eylesem eblaķ-ı Cibril ile 'azm-ı aheng

Erişir menzil-i maķşuduna bir demde bu o
Kıalır evvel kıademinde geride biñ ferseng

[51]Ben ne ķākem ki ola bende bu āřār-ı kemāl
Fāris-i Ŧab'uma iķsān oluna böyle küreng

Şeref ü řān u meziyyed baña hep sendendir
Eylediñ reşk-i Burāķ olmuş iken bir ķar leng

Kıalır ābār-ı đalaletde azāzil gibi
Resen-i 'ařķıña kim urmassa iķlās ile çeng

Dostuñ dehre Süleymanlık eder mūr ise de
Ħāk-i zilletde yatar düşmenin olsa huşeng

Şıdķ ile ğayrı du'a eyleyelim lazımdır
Zikr ü tevķid edā olsa çekilmek gül-beng

Tā füsün-ı nıgeh-i ğamze-i āhu-çeşmān
Ehl-i ‘aşkıñ dil-i bīmārın ede valih ü deng

Çıla muhlişleriniñ vechini haq Bedr-i Münir
Ola düşmenleriniñ kalbi gibi yüzleri zeng

İMÂM-I MUSA KAZİM HAZRETLERİ VAŞFINDADIR(Kâzım Paşa)

Dest-i ‘aşkıñla urub sineme hüsni şaykal
Ki neden sinemi pāk eyledi Haq ‘azze ve cel

Çapladı göñlümü ser tābe-ķādem nūr-ı sürür
Oldu levh-i dilim āyine-i ‘aql-ı evvel

Şuver ārā-yı vücud oldu derunumda hemān
Ol ķadar sırr-ı İlahi ki be-ķarz-ı mücmel

Söylesem biñde birin ‘āleme bir renge girer
Vech-i pākize-i taķvā ile evza’-ı haşel

Haḅbezā ‘ātıfet-i bī-bedel-i rabbāni
Merḅabā merḅamet-i haş-ı Hüdāvend-i ecel

Nice mihr-i āfet-i cān u dil-i ‘āşık ki anıñ
Olamaz zerresine mihr-i cihān-tāb model

Zerresi mihr-i celi-şa’şa’a-i evc-ı ebed
Çatresi cevher-i tābende-i deryā-yı ezel

Ne güher nükme-i eklil-i nigin-i ‘azamed
Ki olur lami’ası ‘āleme ķudsi meş’al

Nice mihr ateşi gül-naḥ-i tecelli ki verir

Feyzi luḥ-ı erini-guluḡa insāa maḥal

Ne güher şu'e zen-i ḥırmen-i ekvān ki çeker

Reşkden dīdesine şāhid-i imān-ı sebel

Nice mihr āl tenḡ beste 'arūs ma'na

Ki deḡil cevher cān ru'yetine 'aşr-ı bedel

Ne güher merdümek-i çeşm-i cihān kim görünür

Cilvesi nūr-i süveydāyı muḥiṭ ü eşmel

Āferin ol güher-i māye-i isti'dāda

Ki olur böyle bir iḥsān-ı İlahiye maḥal

Bāreka'llah o 'āli-şeref-i fiṭrata kim

Eyleye ḡadriniñ idrāki 'uḡul-i muḥtel

Maḥz-ı in'ām-ı Hudā'dır baña bu ṭıynet-i pāk

Hāşāli'llah ki ire dāmenine sa'y ile el

Sebeb-i feyz-i zuhuru naḡar āl-i nebi

'İllet mucibesi luṭf u imām-ı ekmel

O imām İbn-i Himām ol şeh-i ekmel ki eder

İstese ḡaf-ı ḡaderde görünen 'uḡde-i ḡal

O ḡazā-ḡükm ü ḡader-i şive ki layıḡdır aña

Olsa sāni şeref ü ḡaderde 'aḡl-ı evvel

Āsumān-sāye şehensāh-ı penāh-ı dareyn

Lā-ḥulā-pāye Ḥudavend-i cemi' kemel

Ḳıble-i şeş-cihet ārāyiş-i din ü dünyā

Şem'i cem'i 'azamet-ş'a'ş'a-i mülk ü milel

Ḥikem-āmūz u sūḥān-senc u ma'arif-perver

Şefkat-endişe kerem-pişe dil-ir ü a'ḳal

Ḥazret-i Musa Ḳazım kim odur 'ālemde

Ḳıdve-i āl-i şehensāh-ı şunuf-ı mürsel

[52]Şāh-i evreng-i velāyet ki sezādır dense

Seg-i dergāh-ı sipihrin esedinden efḳal

Meşhed-i pākidür ol mevḳıf-ı rü'yet ki olur

Her ḫarafdan aña envār-ı İlahi münşel

Dest-i cūd u keremi çeşme-i feyz-i aḳdes

Ebr-i luḫf u himemi menba'ı tensim-i emel

Sıret-i mācid-i 'irfān-ı felegden evsa'

Şüret-i şāhid-i imānı melekden ecmel

Tab'ı ebkār-ı füyuzāta müzeyyen hacele

Ḳalbi esrār-ı İlahiye mu'alla micdel

Cihet-i cāmi'a-i feyz-i kemāle zātın

Mazḫar etmiş o ḳadar Ḥazret-i feyyāz-ı ecel

Ḥun edip bağrını Şemşir-i kađanıñ ğazabı
Luşf-1 sırr-1 kađerinĖ ‘ağlını eyler muştel

Ḥabda eylese Şem’ rāhına ‘aşıf nigāh
Ruř-1 řudsiniñ olur dıde-i cānı aşval

Olsa temkını eğer Őāmel-i ecsād-1 laşıf
Őadme-i ŐarŐar olur řane-i dūnyaya temel

Çılsa endiŐesi efkār-1 muřāli taşvir
Dağ-1 derd u ğam olur ādeme mirāt-1 emel

Ḥükm ü tebdil řavās etse şalır bi-temyiz
Çeşme-i mihr ile māhiyet zehrāb-1 ecel

Cem-i ezdādı murād eylese ger mağdereti
Birleşir Őām-1 ebedle tutuğ-1 ŐubĖ-1 ezel

Deđse bir ehl-i cunūna nađar-i ‘ařıfeti
‘Ukelā řaŐre dek eyler sūzanı đarb-1 mesel

Olsa ger muştesib-i ‘adli niğeh-dār-1 enām
Edemez tığ-1 ecel kimseye izhār-1 cedel

Ravza-i şalid necāta giremez a’dāsı
Geçse biñ Őim řayařı sūzölüb cism-i cemel

ÇarĖ nüh řāka olur tafre-i nisār-1 ‘āzamet
Ravza-i muğderetinde yetiŐen sum-1 baŐal

Seyyidā pādişahā dāver-i ‘ali-nażara
Ey rikāb-ı kademî busegeh-i mihr ü Zuhal

Şalma ferdāya beni bunda kıl ızhār-ı cemāl
Bunu taqdim ederim cümle recādan evvel

Ateş-i hicriñ ile cān u dilim yandı meded
Verme gül-i devlet-i didārıña men ba’d mehel

‘Arz-ı kālā-yı kemāl eyleyeyim sayeñde
Olmuşum bak nice eltāf-ı celile menhel

Benim ol şā’ir-i māhir ki açar endişem
Tişe-i tab’ile gülzār-ı muhale cedvel

Beyza-ı mihre döner her şerer-i nā-çizi
Nur-ı endişem eğer ‘āleme olsa meş’al

Hamem ol ney-şeker-i mışr-ı belāgat ki verir
Zikri biñ lezzet būs leb-i cānāna halel

Bülbül-i nādire-guyem neğamat-ı nazmım
Berg-i guş-ı gül-i firdevse olur dane-i tal

Hızr-ı ‘İsa-dem-i i’cāz-tırāz-ı ‘asırım
Tutdu şayd suhanem dehri çü vaḥy-i münzel

Sāḥir-i mucize-guyem ki olurdu tārî
Görse nāl-i kalemim ejder-i Musā’ya vecel

Ȧoldu elfazl-ı ma'niyle Һarim-i şab'ım
Urmadan na'at-ı cihān şadrin işin Һāmeye el

N'ola bir řevķ ile cūr'etlenip etsem taħrir
Lale-i dađ-ı derūnum gibi bir taze ğazel

Ey nigāh-ı ğāzabı tığ-ı řazā-şarb-ı meşel
Nāvek-i ğamzeleri tir-i ciğer-duz-ı ecel

Āyet-i Һařı lebin sāye-i ebru oķuma
Қılma te'vil ile Қur'an ı meded dām-i hiyel

[53]Öyle bir Һale getirdi beni tarif edemem
Zikr-i enduh-ı mazi fikr-i ğam-ı müstaķbel

Yağdı yandırdı beni micmere-i 'aşķıñda
Eyleyen Һalleriñ şarf-ı ruĥuñda Һarmel

Görelı ğamze-i Һun-rizini Kāzım yariñ
Tiğine and iğerim sevmemişim bařķa ğüzel

Söz tamam oldu yeter ğayrı du'a eyleyelim
Yüz sürüp Һak-i der-i zillete bi-'acz ü kesel

Ta ki āyine-i cān u dil-i 'uřřāka ola
Ateş-i 'aşķ-ı cihān-suz-ı İlahi mařķal

Zevķ-i rü'yette olup merdümüñ çeşmi şarir
Vere her matşabını Һazret-i Һaķķ 'azza ve cel

RAVZA-I MUṬAHHARA CENĀB-I NEBEVĪ VAŞFINDADIR(Kāzım Paşa)

Barekallah ey mükerrerem ravza-i faḥr-i cihān
Levḥasa'llāh ey mu'aẓẓam-ma'bed-i 'arş-āstān

Ravza ammā ḥārdur nisbetle berg ü bārına
Şu'le-i naḥl-i tecelli verd-i baġ-ı lā-mekān

Mescid ammā kıblegāh-ı Ka'bedür kim bābınun
Sidmesi maḥsūd-ı cennet takı reşk-i asman

Bir gülistān şefādır her muḥaddes tarḥ-ı kim
Ruzgar eyler hezār 'adine ḥakiñ armağan

Bir riyāz-ı feyż-i bāridir ki ḥaki aḳdesi
Faḥr eder 'arşa vücuduyla anıñ bu ḥākdān

Ġonca-i nūkhet-feşānı lāle-i daġ-ı derun
Cetvel-i āb-ı revānı seyl-i eşk-i 'aşıḳān

Şu'le-i meşkātine pervāne cān cebrail
Āb-ı feyż āyātına divāne ruḥ-ı ḳudsiyān

Rīze rīze cevher-i cān-ı ḥalayıḳdır bütün
Sāhasında pāy-māl-i nas olan rig-i revān

Cāmi'-i ḥikmet ki ḫak-i kuşe-i miḥrābına
Secdeden ref' ser etmez ebr-vān dilberān

İrtifâ'-ı minberin kaç' edemez ruḥü'l-emin
Pāye pāye kılsa eflāk ü 'uḳulı nerdübān

Şān dıraḥt-ı tırdur her bir menār-ı zer-kemer
Kim verir 'aşḳ ehline nūr-ı tecelliden nişān

Ḳubbe-i ḥaḍra değil nev-ęonca-i lāhuttur
Kim yüzünden berḳ urur nūr-ı mübin müste'an

Farḳı oldur şānınıñ maḥşerle cem' u intişār
Anda bir kez bunda on def'a olur günde 'ayan

Ru-nümā revzenlerinde cām-ı billuri değil
Merdüm-i çeşm-i melāikdir kaç kaç olmuş nerdüban

Ḥāk-i vaḥşetten ḥırāşide ğubār-ı zülf ü ḥaḥ
Rīze senginden terāşide i'zār mahveşān

Her mü'ezzin anda bir nev-bülbül-i şulidedir
Kim gül-i firdevs eder āvāzesin menguş-ı cān

Sine-çāk u dil-perişān oldular çārubuna
Reşkten göñlüm gibi hep zülf ḥavra-yı cinān

Çevre-i saḥḥında ruşen ḳubbeler midir yaḥud
Lücce-i envār-ı ḳudrette ḥābāb-ı bī-ĝirān

Dūd-ı āh-ı zer-külāhından rehin-i 'arş olur
Şalına ruḥ-ı mevlevidir her fūruzān şem'dān

Yād-1 gül şem'-i fūruzān lāle-i neşgüftedir
Dest-i beyzā-yı Kelimullah'tan olmuş 'ıyan

Ṭab'-1 bīmāra hevāsı mağz-1 enfās-1 Mesih
'İlleti 'aşka liķāsı māye-i ruḥ-1 revān

Cāhınıñ bir-delve-i nā-çizi olmaz āfitāb
Boynuna tār-1 şua'ın kılsa bende-i riskmān

[54]Nüh felek bir ķameri āvāredir yanımda kim
Ru-nümā gerdun-1 be-ṭaķ 'aşkı olmuş kehkeşān

Her ḥāmemi gıbṭa-sāz ṭuṭi-i guya-yı Kudūs
Her reḥamı reşk-i mir'at şah-1 ḥāristān

Ḥākiniñ her zerresi cāndan 'aziz olsa nola
Anda sākender cenāb-1 seyyid kevn ü mekān

Ol şahenşāh-1 serir 'ālem-i tefrit kim
'Aql oldır 'aşa bir kef derinde pāsbn

Ol ḥüdāvend-i 'azimü'l ḥulķ kim vaşşāfidur
Zāt-1 vālā şānınıñ zāt-1 cenāb-1 müste'an

Ol ḥabibullah-1 Ekrem kim vücud-1 pākidir
Şani u bāri te'ala ol ḥalkı cihān

Böyle zabṭetmiş görüb evşāf-1 'ālişānını
Levḥ-i maḥfuz-1 Ḥüdā'da ḥāme-yi mu'ciz beyān

Padişāh li-ma'llah efser u sultān-ı dil
Şehriyā māsivā çāker-i Nebi ins ü cān

Neyyir-i evc-i risālet maşriq nūr u zuhur
'İllet-i hilqāt-ı vücud mümkün vācib-i 'inān

Seyyid-i efham-ı nebi-i muhterem fahr-ı imam
Ol 'ālem-i Resul-ı Ekrem āhır zaman

Ahmed-i mürsel-i imām-ı enbiyā kim zātıdır
Vech-i pāk-i haqqa hem āyinedān

Qabzedār-ı Qabe qavseyn-i ev-edna kim tutar
Rab-i 'izzet nāvek-i ebsārına vechin nişān

Bir haqıkatdır ki āb-ı cevher māhiyeti
Qıldı anıñla ta'ayyün nur-ı zāt-ı müste'an

Bār-gāh 'arşa na'lin şerifi māhce
Çeşm-i cān qudsiyāne naqş-ı pāyi sürmedān

Nāra te'sir etse feyz-i āb-ı luğf-ı meşrebi
Aşker-i suzān olur tohm-ı hayat-ı cāvidān

Āba irşāl harāret bilse ama şiddeti
Berq urur her qatreden biñ küre-i ateş-feşān

Olsa ger deşt-i 'adem peymā nesim mikneti
Her beyābānın kılar mülk-i vücuda gülistān

İltifâtı peşe-i nâ-çize verse takviyyet
Rüzgâra hükümün eylerdi Süleyman-veş revân

Çılsa ger bir ‘andelibe gülşen luṭfuñ mâb
Nâlesi eyler kaçaya biñ ḥiṭâb-ı imtiḥân

Cem’ ezdâdı murâd eylerse hüküm-i nâfizi
Birleşir yek-diğerin ta’ḳib eden devr u zamân

Şöyledir te’siri feyzi âfitâb ‘adliniñ
Kaṅgı mülke düşse envârı olur bî-imtinân

Ḥırmâna ḥışn ḥırasat şu’le şemşir-i berç
Şem’e fânus ḥimâyet şadme-i bād-ı vezân

Deşt-i cevvi-i nâ-tenâhiden atardı ḥarice
Ursa dest-i ḳudreti kuy-ı sipihre şavlecan

Kesse-i çerḫ-i atlasın biñ mişlini ḥayaṭ-ı şun’
Eşheb-i iclâline çıkmazdı bir bir güstevân

Ḷan ederler şive-i çeşmân müjgânın gören
Sırr-ı ḥikmet der-kemin u nûr-ı ḳudret der-kemân

Yâ Resulallah cemâl-i pâkimâliñdir seniñ
Âfitâb bî-zevâl u nûr-ı bahar bî-ḥazan

Sensin ol peygamber aḫirzaman kim zât-ı ḥaḳḳ
“ Raḫmeten li’l-‘âlemin” etmiş vücuduñ bî-güman

Nūr-ı dīdārīñ çerag-ı bezm-i haş-ı kibriyā
Haţţ-ı ruhsarıñ rumuz-ı sure-i Leyl u Duğan

Hāk-ı kuyuñ çekse bir bezm ‘alile rüzgar
Berķ urur āyinesinden şūret-i rāz-i nihān

Hāşret-i berk-i lebünle olsa çeşmim girye-nāk
La’lden teşkil eder eşkim hezerān baħr u kān

[55]Yok edāyı na’tüne kudret dil u endīşede

Bir ğazel tarħ edeyim berāy-ı şükset u nā-tüvān

Şanma gün kavş-i kuzah izhār eder şeb kehkeşān
Boynu bağlı dergehiñde bir kulundur āsman

Māh-ı nevdür yā felek ref’ eyleyip engüştini
Gösterir halka hilāl-ebrūlarından bir nişān

Dağdan sinem görünmez oğlarından dağlar
Biñ dehān açmış vücudum her dehānı

Ey hoş ol şahbā perest-i ‘aşķ-ı muılaķ bilmeye
Hun-ı eşķ-i dideden başķa şarāb-ı erguvān

Yāre isterdim nihāni rāzım ebrāz eylemek
Derd u ğamdan çıķdı cānım çıķmadı rāz-ı nihān

Bağlıdır fitrāk-ı zūlfünde hezerān Cebrail
Olmuşum bir Yusuf hūsnūñ esiri müslümān

Görmez ey Kazım şabaḥ-ı ḥaṣre dek ruy-ı zevāl
Kılsa mihr ol māh ile bir gün felekde iftirāz

Cāna yetdim yani hicr ü feraḡatden seniñ
Maḥv olub cismim yerine oldu derdim müstebān

Ol ġariḳ ḥayretim kim zevrāk-ı endīşeme
Çār mevc-i ıztırāb olmaḡdadır her hīn ü ān

Fıkr-i hevli-rūz-ı maḥşer miḡnet-i dūnyāyı dūn
İ'tisāf-ı teng-desti ḡali'-i nā-mihrbān

Cümle-i enduhumuñ çıkmaz yekun u ḥaşılı
Cem' u ta'dād etdirilse cümle zerrāt-ı cihān

Bir nigāh-ı merḡametle yap dil-i virān mı
İntizām-ı ḡalime reşk eylesin baḡ-ı cinān

Söz tamam oldu yeter artık duā' hengāmıdır
Eyle dāmān-ı niyāz u ilticāyı der-miyān

Tā riyāz-ı heft-ḡarḥ-ı ḡāne-i bālāyı çerḥ
Ġonca mihriñ kıla destār zīb-asmān

Tā ḡarim-i mescid pāyende-i ḡurb-ı ḡabul
Ola şadr-ı miḡfāl āh u enin-i 'āşıḡan

Nūr-ı zātıyla münevver eyleyip Ḥaḡ ravzāsıñ
Mescid-i pākin kıla rüşen maḡaf-ı ḡudsiyān

Ümmet-i merhumesin hep mazhar-ı gufrân edip
Eyleye dünya vü uqbâda ferih ü kamrân

KAŞİDE(MÜNİF)

Ey nighbân-ı mekâlid-i nizâm-ı devlet
Vey nesâk-sâz-ı e'âzîm-i mehâmm-ı devlet

Şadr-ı Pervîn-'âlem-i şaf-der-i seyyâre-şaşem
Dâver-i 'âlem Aristû-yı be-nâm-ı devlet

Neyyir-i şubh-ı zafer gurre-i sa'd-i ekber
Mâh-ı mihr-ahter ü hürşid-gulâm-ı devlet

Sensin ol nabz-şinâs-ı 'ilel-i tab'-ı umûr
Dürc-i re'yüñdedür eczâ-yı kadâm-ı devlet

Seni şâyeste görüp eyledi te'yid ile Hâk
Yed-i iqbâlüne teslîm-i zimâm-ı devlet

Görmedük hâk bu ki akrânuñu gerçi gördük
Nice Dârâ-yı zamân u nice Sâm-ı devlet

Saña maşşûş bu tevfiq-i terakki e'l-hâk
Lîk nâ-ehle haşardur leb-i bâm-ı devlet

Nüş-dârû-yı şifâ-hâne-i tedbîrûñ ile
Ber-şaraf oldı hep eşkâm-ı meşâm-ı devlet

Rif'at-i gurfe-i iclâlüne nisbet hâlâ
Evvelîn pâyedür a'lâ-yı senâm-ı devlet

Şeref-i kevkebe-i menķabetüñle tıtdı
‘Ālemi velvele-i şöhet-i nām-ı devlet

[56] Midħat-i zātuña bu gūne ser-āgāz eyler
Nükte-sencān-ı pesendīde-kelām-ı devlet

Rāyet-efrāz-ı hüdā zehre-şikāf-ı a’dā
Seyf-i meslül-i veġā şīr-i künām-ı devlet

Gül-i destār-ı şeref dūrre-i pākīze-şadef
Resm-pīrāy-ı selef faħr-i kirām-ı devlet

Kūh-ı temkīn-i ħıred kām-revā-yı sermed
Serv-i zībende-ķād-i Sidre-ħırām-ı devlet

Kār-bend-i naşafet nūr-ı çerāġ-ı ‘ıffet
Efser-i farķ-ı mübāhāt-ı hümām-ı devlet

Ya’nı hem-nām-ı esās-efken-i miħrāb-ı ħarām
K’itdi dergāhını Ĥaķ Beyt-i ħarām-ı devlet

Sidre-i bārgēhi kıble-i iķbāl-i enām
Der-i cūd u keremi bāb-ı selām-ı devlet

Zātı ser-māye-i āsāyiş-i dīn ü dünyā
Maķdemı meymenet-efzāy-ı maķām-ı devlet

Dīde-i luţfi nıgehdār-ı livā-yı İslām
Şadme-i ķahrı nıgūn-sāz-ı ħışām-ı devlet

Ol ki ednā ‘amel-i nāḥun-ı tedbiri olur
İnhilāl-āver-i ta’kīd-i mehām-ı devlet

Ol ki reşk-āver-i āyīne-i ḥūrşīd oldı
Yümn-i pā-būsı ile ferş-i ruḥām-ı devlet

Ebrū-yı şāhid-i baḥtı nice ma’nā-yı müşīr
Dīdesi ‘ayn-ı ‘atā ṭurrrası lām-ı devlet

Gerd-i rāh-ı ḳademi māye-i iksīr-i murād
Rīze-seng-i deridür nuḳra-i ḥām-ı devlet

Cūy-ı ‘adl ü himemi āb-ı beḳā-yı iḳbāl
Yol-ı ḥulḳ-ı ḥaseni ‘ıtr-ı meşām-ı devlet

Oldı revnaḳ-şiken-i cām-ı şafā-yı Cemşīd
Devr-i luṭfiñda hele gerdiş-i cām-ı devlet

Āşafā dādgerā şadr-ı bülend-iḳbāle
Ey melāz-ı ümem ü kehf-i enām-ı devlet

Sensin ol hendese-perdāz-ı mebānī-i umūr
K’oldı re’yüñ nesāḳ-ārāy-ı ḳıyām-ı devlet

Eşer-i saṭvetüñ ol rütbe ki şad merḥalede
Ger zuhūr eylese a’dā-yı li’ām-ı devlet

İ’tizār ile eder ‘arż-ı metā’-ı teslīm
Daḫı sen eylemeden şedd-i ḥırām-ı devlet

Āşiyān-sāz-ı penāh-āver-i sūknā olalı
Gūşe-i ʔāķ-ı celālūñde ʔamām-ı devlet

Buldı rifʔāt o ʔadar kim eremez nesr-i felek
Etse pervāz ile ʔaşd-ı ser-i bām-ı devlet

Reʔfetūñ ʔāb-ı şafā verdi cihāna baʔtuñ
Oldu bīdār-kūn-i ʔeşm-i menām-ı devlet

Ĥaşılı reʔy-i ʔikem-senc-i işābetkārūñ
Oldu her kārda ber-vefķ-ı merām-ı devlet

Fāʔiz-i sehm-ı muʔallā-yı şadāret ʔıldı
Seni Ĥāķ tā dem-i taķsīm-i sihām-ı devlet

Cümle müstağrıķ-ı iḥsān-ı firāvānuñdur
Ser-te-ser şınf-ı ʔavāş ile ʔavām-ı devlet

Ĥān-ı yağmā-yı nevāl-i keremūñden eyle
Beni de behrever-i niʔmet-i ʔām-ı devlet

Hayli demdür ki pūr etmişdi der-i sāmıʔamı
Farķ-ı āvāze-i luḥ ile peyām-ı devlet

Ĥaşd-ı mālīşgerī-i ʔāk-i rehūñle ʔekdi
Bendeñi cāzibe-i şevķ u ĝarām-ı devlet

Sīnede dāğ-ı ʔubūdiyyetüm itmez mi beni
Müsteʔidd-i şeref-i naķş-ı ʔıtām-ı devlet

Eylesün mezra'-ı huşk-i emelüm nâmiye-ğiz
Eşer-i terbiyet-i reşh-i gamâm-ı devlet

[57] Etme itnâb-ı suhan gayrı bu demde Münîf
Farzdur ed'ıye-i hayr-devâm-ı devlet

Haşre dek tâ ki ola beste-i evtâd-ı hulûd
Sâha-i dehrde etnâb-ı hıyâm-ı devlet

İttişâl üzre yeminünde yesârûnda ola
Fetç u ratç-ı kalem ü tığ-i be-nâm-ı devlet

Rîz-i rânûnda ola şıhhat ile hemvâre
Raşş-ı meh-ğurre-i Pervîn-sitâm-ı devlet

KAŞİDE(Münîf)

Hâme-i emr-kün oldu da raqam-senc-i yekûn
Cümlesi oldu be-hem-beste-i aḥkâm-ı şü'ün

Çekdi müsvedde-i taḥvîl-i berât-ı 'ademe
Haḥ-ı buḥlan kalem-i şun'-ı Hudâ-yı bî-çün

Oldu ber-dâste ḥaylûlet-i deycûr-ı 'amâ
Sâha-i pehm-i bürüz oldu zevâyâ-yı kümün

Perde-pîrây-ı mezâhir olup üstâd-ı ezel
Cilve-rîz oldu pey-â-pey şuver-i gûn-â-gûn

Munfaşıl gerçi ki peyvend-i teşāvîr-i zuhūr
Muttaşıl yek-digere lik temâsil-i büţün

Kilk-i mâni-i kaderle şafağât-ı ‘âlem
Oldu hem-güne-i rüy-ı varağ-ı Engelyün

Çeşm-i bârik-nigāhāne görünür yek-reng
Bu nuğüş-ı ‘aceb-engihte-i bükalemün

Ser-be-hem-dāde-i dest-i aḫadiyyetdür hep
Yek-be-yek silsile-i nisbet-i inşā-yı qurün

Serv olup bâğda istāde-i mihrāb-ı rızā
Ser-fürü-bürde-i şükr oldı nihāl-i ‘urcün

Şübḫa-gerdān-ı riyāzetkede-i kudretdür
Riše-i sâğ-ı dıraht enmile-i dest-i güşün

Oldu bu şeş-der-i ‘ibretde kaçā vü kaderüñ
Kağza-i best ü güşādında cihān zār u zebün

Hep işārāt-ı şudür-ı hikemi nātiğdur
Vaz’-ı mizān-ı teğābülde bu sırr-ı meknün

Ser-te-ser olmada sencide-i kıştās-ı tezād
‘Araz-ı renc ü şifā cevher-i şer’u kânün

Kimi pergār gibi ḫaṭve-şümār-ı ḫareket
Kimisi noğta gibi pāy-be-dāmān-ı sükün

Kimisi Zeyd gibi ğurfe-tırāzende-i ref
Kimisi ‘Amr gibi nām-zed-i manşıb-ı dūn

Kimisi pūte-i ħāl içre dilin kāl itmiş
Kimi ecvef gibi ‘illet-zede-i herze-derūn

Kimi nākış-ıred olmağla olur dünyānuñ
Rişte-i dām-firībine leff-i maqrūn

Ĥaşılı ‘illet-i taşrifden olmaz sālīm
‘Ayn-ı ef’āl-i zamān emşile-i reybi-i menūn

Ĥurde-bīnān-ı ħabāyā-yı umūra besdür
Ĥikmetü’l-‘ayn-ı mevā’ız felek-i āyīnegūn

Cümle ber-cāy-ı ħikemdir bu bisāt-ı tertīb
Ĥadd-i zātında degūldür birisi perde birūn

Ehl-i ṭab’a n’ola olsa bu sevād-ı ħikmet
Ĥāk-ı dergāh-ı keremkār gibi kühl-i ‘uyūn

O keremkār ki reşk-i dil ü dest iile olur
Dāğ-ber-dil sadeḫ ü kām-ı Bedeḫsān dil-ḫūn

Yekke-tāz-ı ser-i meydān-ı rehān-ı ‘irfān
Ser-firāz-ı kaşabü’s-sebķ-ı kemālāt-ı fūnūn

Neyyir-i lem’a-fürüz-ı seḫer-i isti’dād
Ġurre-i cebhe-i fażl u hüner-i rüz-efzūn

Bu ‘Ali-menķabet ‘İzzet Beğ Efendi ki olur
‘Aklı çāk-efken-i ceyb-i ĥired-i Eflāṭūn

Ol ki olsa reh-i taḥķīķde şāyeste anuñ
Peykveş piş-i rikābında revān Meşşā’ün

Ol ki tāb-āver-i temkīn-i iḥāṭā olamaz
Cevher-i vaşf-ı şükūhına tezā’if-i mütūn

[58]Ol ki olmaz idi ma’niye rehā-yāb-ı vüşūl
Olmasa bedraķa-i hāmesi ger-rāh-nümūn

Feyezān itse muḥīṭ-i himemi rīk-şıfat
Zīr-i mevcinde ķalur cümle muḥīṭ-ı gerdūn

‘Ālem-i cāhım ger itse mesāḥa taķdir
Farz ider kevn ü mekānı anaa rub-ı meskūn

Lā-mekān münşī-i idrākine ser-safḥa-i meşķ
Āsmān merkez-i endīşesine noķta-i nūn

Zīr-i dāmān-ı āfāfindadur āsūde çü şem’
Pertev-i şöhret-i āşār-ı şalāḥ-ı Zi’n-nūn

Ṭab’ı messāṭa-i ruḥsāre-güşāy-ı i’cāz
Kikli neffāşe-i tār-ı ‘uķād-ı siḥr ü füsūn

Şafvet-i zihnime mir’āt-ı Sikender ḥayrān
Leylī-i fikretine ‘aķl-i Aristo mecnūn

Rūy-ı germ-i keremi mihr-i dem-i Ürdi bihişt

Dem-i serd-i ğazabı şarşar-ı tünd-i kânun

Rîze-seng-i deri iklîl-i recāya gevher

Pemiyân-ı nazarı düş-ı kemâle eksün

Қadr-dân-ı suĥânâ dâd-res-i ehl-i dilâ

Ey nazâr-senc-i mevâzin-i ‘iyâr-ı mazmun

İdeyim şuhbet-i mâhiyyet-i ŧab’um ibrâz

‘Özr-Ĥâhâne ĥuzûrunda olursam me’zûn

Evvelin-pâye-i mirķât-i ĥayâlümle eĝer

Var ise farkı sipihrüñ yine fark-ı mâ’dûn

Āzmâyişkede-i pūye-i peyk-i fikrüm

Ġâyet-i fâşıla-i ĥadd-i cihetden birün

Nazm-ı şūĥum şadef-i ma’rifete dürr-i yetim

Қalemüm gül-çemen-i ma’nîye serv-i mevzûn

Matla’ şubĥ-ı yakîndir dil-i pāküm olsa

N’ola vâ-reste-i âlâyiş-i evhâm u zünün

Cūy-bâr-ı dil-i vâlâ-himemüm üzre döner

Rûz u şeb çenber-i nâ’ûre-i çarĥ-ı vārün

Gerçi vîrân-şüde-i dest-i te’addî-i ĝamum

Lîk var dilde nühüfte nice genc-i medfün

Ser-te-ser hüküm-i mekâlîd-i tılsım-ı suhanı
Kıldı gencür-ı ezel dest-i dilümde merhün

Bu kadar mâye-i 'irfân ile ammâ hâtır
Olamaz jeng-i elemden yine bir dem me'mün

Gâh endîşe-i sermâye-i sāmân-ı ma'âş
Gâh taḥdîş-i ser-i nâḥun-i ifâ-yı düyün

İtdi üftâde beni çâh-ı gama Yüsufvâr
Güyyâ bana birâder geçinür ḫâli'-i dün

Şeref-i ḫıdmet-i ḫâk-i der-i iḫbâlûñ ile
Kıl Münîfâ kuluñı bâri efendüm memnün

İdeyüm taşfiye-i ḫalb ile âğâz-ı du'â
Tâ ki mir'ât-ı icap et de ola çihre-nümün

Ḥâce-i dâd u sited zîver-i bâzâr ide tâ
Dem-be-dem tâze zuhûr emti'a-i gûn-â-gûn

Dâ'imâ kârgêh-i bender-i iḫbâli ola
Cins-i kâlâ-yı emânî ile yâ Rab meşḫûn

Zirve-i ḫaşr-ı ḫayât üzre hemîşe olsun
Dili lebrîz-i şafâ devlet ü iḫbâli füzün

[59]TEVHİD-İ BÂRİ (NÂBİ)

Ta'âlalâh zihî dîvân-tırâz-ı şuret ü ma'na
Ki cism-i lafz ile ruḥ-ı me'âli eylemiş peydâ

Zihî ḥayyât-ı ḥil'ât-düz-ı bâzâr-ı ḥaḳâyıḳ kim
Ḳad-i ma'nâyı itmiş câme-i terkîb ile ber-pâ

Olup ḥurşid ü mehden mühre-keş evrâḳ-ı eflâke
Ḥuṭûṭ-ı rûz u şebden nüshâ-i şun' eylemiş inşâ

İdüb vâz'-ı ḳalem evrâḳ-ı ḥikmet-ḥâme-i şun'a
Çeküb müsvetde-i gaybı beyâza eylemiş imlâ

Virüb tertîb eczâ-yı muḥâlif-güne-i kevne
Dü-reng'e târdan dikmiş aña şîrâze-i ibḳâ

Ḳurub bir bârgâh-ı şun' luṭf u ḳahrdan memzûc
Virüb ezdâda âmîziş ḳomış nâmin anuñ dünyâ

Yazub redd ü ḳabûle ḥüccet itmiş kişverin ta'dîl
Virüb kevn ü fesâda şuret itmiş ḥükmini icrâ

Virüb ḥakk-ı şarîḥin ḳabz ü başt ü maḥv ü işbâtuñ
'Adâlet-ḥâne-i ḥikmetde itmiş cümlesin irzâ

İdüb dülâb-ı istiğnâyı gerdân cûy-ı cûd üzre
Riyâz-ı ihtiyâc-ı mümkinâtı eylemiş irvâ

Zihî zât-ı uluhiyyet mühim-sâz-ı rubûbiyyet
Ki şehristân-ı şun'unda degül bir zerre nâ-ber-câ

Zihî mübdi' ki bî-reng-i 'amâdan eylemiş taşvîr
Hezârân çihre-i rengin hezârân dîde-i bînâ

Zihî Vâcib ki itmiş mümkinüñ icādını icâb
Kemâl-i rahmetinden eylemiş ma'düm iken ihyâ

Zihî Hâlik ki kemter nuṭfe-i nâ-çîzden itmiş
Kıbâb-ı bârgâh-ı çarḫa şıgmaz kimseler peydâ

Zihî Râzık ki enbân-ı 'ademden itme ihsân
Hezârân tüşe-i şîrîn hezârân ni'met-i ahlâ

Zihî Fâtiḫ ki ağşân-ı ḫafâdan itmede ibrâz
Niḫâb-ı berge piçide hezârân mîve-i eşhâ

Zihî Bârî ki ni'met-ḫâne-i şun'ında ḫalk eyler
Hezârân dilber-i mevzûn hezârân duḫter-i ḫasnâ

Zihî Şâni' ki eyler berk-i tut u kirm-i bed-bûdan
Libâs-ı iftiḫâr-ı şehriyârân aṭlâs u dibâ

Zihî Ḳâdir ki ḫâk-i tîre-tîynetden ider icâd
Sefîd ü zerd ma'den sebz ü surḫin cevher-i ğarrâ

Zihî 'Âdil ki eyler çar-sûy-ı çâr faşında
Terâzu-yı dü-keffe ḫidmetin sermâ ile germâ

Zihî Ḳâbız ki 'âlem ḫabza-i ḫükminde muḫṭardur
Zihî Bâsıt ki çekmiş kâ'inâta sufre-i yağmâ

İdüb ‘ālemlere baḥş-ı ḥayāt enfās-ı Raḥmānī
Çıkarılmış arz-ı meyte mürdegānın eylemiş iḥyā

Çenār-ı raḥbdan tecrīd ile taḥşīl idüb āteş
Nihād-ı ğüreden tedbīr ile terkīb ider ḥalvā

Bu ‘ulviyyāt u süfliyyāt tedbīrāt-ı Rabbānī
Kitāb-ı ma’rifetdür noḳta-i zerrāt ser tā-pā

Bu emvāc-ı baḥāruñ ka’rına reh-yāb olan añlar
Ki var taḥtında pür dürr-i haḳīḳat bir aceb deryā

Ḥurūş-ı raḥmetinden müste’ār ārāyiş-i hesti
Kelām-ı izzetinden müstefāt esrār-ı “mā-evḥā”

Kitāb-ı ḥikmetinde noḳta-i zer ḳurşa-i ḥurşīd
Ki bāb-ı ‘izzetinde cām-ı revzen ṭārem-i mīnā

Der-i ‘ilmінде müsta’mel-sühan māhiyyet-i ‘ālem
Reh-i hikmetde pāşīde-güher ḥāşiyet-i eşyā

Şükūh-ı ḳudreti bālā-yı idrākāt-ı insānī
Vücūh-ı ḥikmeti bīrūn-ı ‘add-i fehm ü istīfā

Seḥāb-ı luḫfa nā-ḳābīl temānū’ eylemek imsāk
Şudūr-ı men’i nā-mümkin tecāvüz eylemek i’ṭā

Terāzu-yı teḳābül vaz’ idüb bāzār-ı imkāna
Naḳīzeyne tevāfukla teḥālūf eylemiş ilḳā

‘Anāşırla tabāyī’ reng-i zıddıde olub kâ’im
Biribiriyle olmuşlar vahīdü’l-aşl iken a’dā

[60]Edip bi’ṭ-ṭab’ biribirine hem dost hem düşmen
Koparmış iktizā-yı hikmet üzre rahda gavgā

Teḥālūf şūretā māni’ degüldür vahdet-i aşla
Olur bir şāhdān surh u sefid ü hār ü gül-peydā

Muḥiṭūñ vaşfudur ‘azm ü ücāc-ı lezzet-i enhār
Müsem mā vāhid ammā muhtelif evşāf ile esmā

Ezel-ser-noḳṭa-i devr-i ḥayāt-ı aşldür k’eyler
Edepen imtinā’-i infikāk-i aynına ĩmā

Olanlar zevḳ-yāb-ı meşhed-i Musā ider idrāk
Ser-ā-ser oldıgın ‘alem tecelli-ḥāne-i sīnā

Maraz hem cism-i şıḥḥat nīstī mir’āt-i hestīdür
Dü-mir’āt-ı muḳābil-gūnedür serrā ile çarrā

Olur zāhir ṭibā’a nisbet ancak nef’ ile şerri
Eğerci nef’ u zarrı muḥtevi mecmu’ā-i eczā

Maḳāl-i “lā-übālī” hem cenāḥ ṭā’ir-i ref’et
Su’āl-i “lemte’udnī” hem per-i ṭāvūs-ı istiḡnā

İdüb yirlü yirinde kārḡāh-ı hikmetin tertīb
Kimin itmiş gedā-yı kāse der-kef kimisin iḡnā

Ġidāsın eylemiş şâyānı üzre herkesüñ ta'yîn
Kimin itmiş pelās-ı cehle müstāgraķ kimin dānā

Melā'ik hādīmān-ı "ye'müru bil-'adli ve'l-ihsān"
Şeyā'fīn dīdebān-ı furşat-ı "yenhā'ani'l-faḥşā"

Kimin itmiş diyānet şöhretiyle umde-i eyām
Kimin itmiş günāh u ma'şiyetle 'āleme rüsvā

Kimin hem-pister-i 'illet kimin hem hābe-i şıḥḥat
Kimin itmiş re'āya kimisin şāh-ı cihān-ārā

Burāķ-ı 'izzet u cāh-ı idüp pā-beste-i taḥşīş
Semend-i rāḥmet-i 'āmuñ 'inānın eylemiş irḥā

Kimin itmiş risāletle şefi'-i varḥa-i maḥşer
Kimin itmiş velāyetle nedīm-i ḥalvet-i ma'nā

Cihāndan aşl-ı maḥşūd enbiyā vü evliyādur hep
Velīkin oldılar enva'-ı uḥrā bī't-teba' peydā

Nübüvvet ḥākim-i fermān-revā-yı mesned-i teşrī'
Velāyet ḥazīn-i envār-ı sırr ü'l-ġayb-i lā-yüḥşā

Nübüvvet kīmiyā-yı mis-sirişt-i pūte-i işrāk
Velāyet vāşıl-ı iksīr-i eczā-ḥāne-i 'ulyā

Nübüvvet şaḥīb-i terfī'-baḥş-ı rāyet-i āḥkām
Velāyet sāḥib-i ḥalvet serāy-ı 'izzet-i āḥmā

Virüb sermāye-i tāfşīl-i dest-i teng-i icmāle
İder bir noqtadan çendīn kitāb-ı ‘anberīn imlā

O mücmel noqtanuñ tafşīl-i āşārın temāşā it
Olur bir toħm-ı kemterden dıraħt-ı bārver peydā

Olur ol noqta zāhir ‘ayni ile mīve zımnında
‘İyār-ı noqta-i dil n’oldıgın fehm eyle ol dānā

Anuñçün kalb-i mü’mīn oldı ‘arş-ı a’zam-ı Bārī
Didi ‘ārif benem ol noqta-i mevzū’a taħte’l-bā

Bu ‘ālem bir kitāb-ı ħikmet-endüz-ı haķāyıkdur
Me’ālīn her kim istiħrāc iderse āferīn bādā’

‘Aceb vaz’ eylemiş bu kārğāh-ı ħikmet-āmīzi
Ki kemter şun’ını derk eyleyince pīr olur bürnā

Haķīkat-bīn olanlar fehm iderler oldıgın ancak
Cihānda zāhir ü bāṭın ħükümet-ħāne-i eşyā

Meşā’ir vaz’ idüb terkīb-i cism nev’-i insānda
Yed-i her diğere itmiş münāsib āletin i’ṭā

Dimāgı eyleyüb ħalvet-serāy-ı kuvvet-i taşvīr
O ‘ālī kaşrda şāh-ı ħayālī eylemiş ivā

Binā-yı dīn ü dünya intizāmına idüb ālet
Zebāna nuṭk virmiş gūşa virmiş kuvvet-i ışgā

İdüb çeşme havāle hıdmet-i zevk-i temāşāyı
Cemāl u çeşmi itmiş birbirine vālih ü şeydā

İdüb nerm u dūrüşti lāmise ta'yinine mevķuf
Meşāmı būya vaķf itmiş mezāķa lezzeti ihdā

Ėaķ u naķş u ķumāş u kārı itmiş cūy-ı şun'ndan
Ser-i unbūbe-i mīzāb-ı engüştān ile isķā

[61]Ėıred derkinde 'āciz şun'ndañ fehminde dil Ėayrān
Ta'ālallāh zihī şānī' ta'ālallah zihī dānā

Bülend ü pest-i 'ālem bibiriyle irtibāķ itmiş
Biribirisine muhtācdur a'lā ile ednā

Medārından teraķķī yā tenezzül eylese Ėurşīd
Olurdu iksīr ü şıĖĖat hem-per-i 'anķā

Fuşūl-ı erba'a itse tecāvüz Ėadd-i pergārın
Nizām-ı mümkināta iĖtilāl eylerdi isti'lā

Eğer leyl ü nehār āmed-şudunda geķse miķdārın
Ėayāt-ı kā'ināta fāsīdāt eylerdi istīlā

Hevā-yı rūĖ-baĖşā itmeyeydi cilve-i raĖmet
Olurdu Ėalķ-ı 'ālem yek nefesde cümle nā-peydā

Olaydı pā-keşīde āb reftār-ı dil-ārādan
İderdi sūz-ı sīne teşnegānuñ şıĖĖatin yağmā

Birün olmazsa âteş haclagāh-ı seng ü āhenden

Olur efsürde-i ta'ṭīl ni'met-ḥāne-i 'uzmā

Eğer ḥāk-ı siyeh baş eylemezse ḥān-ı iḥsānı

Olur kār-ı şikem-ḥārān-ı 'ālem āh u vā-veylā

Kemīne gendüm-i kem-ḫadr nā-yāb olsa 'ālemden

N'olurdu zīb-i ḥān-ı şehryārān-ı cihān-ārā

Eğer gāv-ı ḥaḫīr olmazsa gerden-dāde-i ḥidmet

Olurdu ḥal-i maḡrūrān-ı 'ālem müşrif-i ifnā

Seḫāb-ı raḫmet-i Haḫ gevher-efşān olmasa yek-çend

Olurdu ḥalḫ-ı 'ālem kāse-gerd-i dest-i istiskā

Şümār-ı ni'metinde bī-vefādur leşker-i a'dād

Şenā-yı ḫudretinde nā-resādur süllem-i iḥşā

Bu denlü ni'met-i bī-imtinānuñ ḫadrini bilmez

'Aceb küfrān-ı nā-şükrāndur ekşer merdüm-i dünyā

Bu nān u bu nemek ḥaḫḫın ferāmüş eyleyen cāhil

Ne şüretle olur ümmīdvār-ı ni'met-i ferdā

Cezā tertībine şāyāndan özge bir cevāb olmaz

Eğer kim eylese müfti-i inşāfından istiftā

Deḡül luḫfi ḫüdāvend-i kerīmüñ ḫābil-i inkār

Meḡer inkār iden Mecnūn ola yā ṭıfl yā a'mā

Eğer kim ism-i Settārun mededkār olmasa luğfi
İderdi iktizā evvel ademde olmağı rüsvā

İlāhī sābıķ-ı in'āmuñı it lāhıķa peyvend
Günāh-ı bendegānı itme rüy-ı cehline ilķā

'Usāt-ı bendegānuñ olsa da şāyeste-i ta'zib
Yine eyle ilāhī şānuña şāyānını icrā

Kerimā cāhilān-ı ni'metüz mümkin midür bizden
Bu denlü ni'metüñ itmek hıķūķ-ı şükrini İfā

Bizüm küfrānumuz lağv oldığında şübhe yok ancak
Anı sen cünbiş-i aķlām-ı ğufrānuñla ıl ilğā

'Afüvvā bendegānuñ lāyıkı taķşirdür 'afv it
İdersek de bile taķşir-i başt-ı harf-ı isti'fā

O dergāh-ı kerem kim hāki iķsān-hıız-i rahmetdür
Ne adirdür 'amel müstevcib-i luğf olmağa hāşā

Neyüz biz yā bizüm a'mālümüz n'olsa gerek yā Rab
Aña da mikneti sensin viren ey mücid-i eşyā

Ğarıķ-ı luğf iken hāşā ki rahmetden ala maħrüm
Kemine bī-kesün 'abd-i faķirüñ Nābī-i şeydā

İlāhī sen mu'ammer ıl o zāt-ı hayr-fermāyı
Ki bu nazma dem-i cān-baķşı oldu mu'cib-i ihyā

Silāhdār-ı şeh-i dīn şāhib-i sermāye-i temkīn
Vezīr-i ‘ārif u ‘ālim müşīr-i ‘āķil u yektā

Cenāb-ı āsaf İbrāhīm Pāşā-yı bülend-iķbāl
Vücūdiyle müşerref olduĝında hıttā-i Şehbā

[62]Teveccüh itdi dīvān-ı faķiri itmeĝe tertīb

Kühen müsveddelerden bir yire cem’ itdi ser-tā-pā

Didi dibācesinde olsa bir ser-nāme-i tevħīd
Olurdu naķşdan ‘ārī mükemmel nüşħa-i ĝarrā

Olinca ol nefesden baħr-ı taħ’um mevc-ħīz-i şevķ
Çalem tevħīd-i Bārī lüccesinde oldu reh-peymā

Bi-ħamdi’llāh mededkārī-i tevfiķ-i İlähiyle
Bu şuretd e hırāmān oldu bu dūşīze-i ĝasnā

Rüsüm-ı ka’ināt olduķca cārī ĝazret-i Bārī
İde ol āsaf-ı ‘ālī-cenābuñ zātını ibķā

Vücūd-ı pākine Nābī budur Ğaķ’dan recāmuz kim
İde ĝayyāt-ı ķudret cāme-i dil-ħāhını iksā

NA’AT-I ŞERİF-İ NEBEVİ (Nābī)

Naķş göstermek için ĝāme-i şun’-ı üstād
Oldı şayķal-zede bu nüh varaķ-ı kevn ü fesād

Nā-mükerrer şatılır çār-sūy-ı ‘ālemde
Nev-be-nev emti’aa-i kārgeh-i şun’-ābād

Zārdur kabz ile baştuñ dü ser-engüştinde
Vaz’-ı hikmetle bu bāziçegeh-i best ü güşād

Bestedür birbirine çenber-i dūlāb-ı vücūd
Mürtebiñ birbirine āb ile hāk āteş u bād

İdüp āmiñte-i huşk ü ter ü germ ü serdi
Çār rükn üstine yapmış bu bināyı üstād

Şadme-i hikmet ile hāmları puñte ider
Terbiyet-hāne-i kevn oldı dükān-ı haddād

Heb ser-ā-pāy cihān mezra’a-i ‘ibredür
Cereyān itmededür kâ’ide-i zer’ u haşād

Luţf ile kahrı biribirinüñ āyīnesidür
‘Ālemüñ nazm-ı kıyāmına sebebdür ezdād

Telḡ olur zā’iqa-i nazm-ı umūr-ı ‘ālem
Olmasa sirke-fürüşa müteķābil ķannād

Dīne vü devlete şüretde-i nazm olmaz idi
Yimese hāven-i zilletde let eczā-yı midād

Eyle bāzār-ı cihāna bir alur gözle nazār
Kimi hem-dest-i revāc ü kimi hem-gird-i kesād

Hoş nigāh it bu hazāngāh-ı bahār-ālūda
Kimi bülbül gibi maḥzūn kimisi gül gibi şād

Ne bu tertīb-i hikem cümle benī ādem iken
Birisi hāne yapar birisi olmuş ırḡād

Bu ni'am-ḥāne-i hikmetde 'aceb ḥāletdür
Biri sulṭān-ı cihān biri gedā-yı bī-zād

Ḳalb bir ḥāne iken baḳsañ iki cānibine
Biri vīrāne olur biri olursa ābād

Bu fenā saydgehinde 'acabā var mı ola
Şayd için kendisi şayd oldığın añlar şayyād

Ey iden cāme-i aṭlasla tefāḥūr gözün aç
Saña aṭlas görünür berg-i ḥaḳīr-i furşād

'Ārif ol dest-güşāy olma 'aṭā-yı çarḫa
Ne 'aṭā eyler ise āḫir ider istirdād

Gerdiş-i 'āleme mevḳūf beḳā-yı ādem
Şehr vīrān olur olmazsa ḳurādan imdād

Gör ḥumūlüñ şerefīn kim zarar itmez çemene
Şāḫ-ı eşcārı şikest eyler iken şadme-i bād

Çerḫ-i mīnā nefes-i ādem ile devr eyler
Ḳuṭbdur bārgēh-i seb' semavāta 'imād

Ṭālî' u hâbiṭ-i hestî vü bülend ü pestî
Dregeh-i ḥazret-i "Ṭā Hā" dan ider istimdād

Anîñ isminde olan ma'nî-i "Ṭā Hā" eyler
Cümle eşyâda ṭulu' ile hübûṭa imdād

[63]Fâtiḥ-i daḥme-i derbeste-i ğayb-ı muṭlaḳ
Ḥâtîm-i şâh-ı risâlet şeh-i iḳlîm-i reşâd

Merdüm-i dîde-i cân ma'nî-i sırr-ı ḳur'ân
Maḳşad-ı kevn ü mekân bâ'îş-i naḳş-ı îcâd

Ḥazret-i şâh-ı rüsûl hâdî-i esrâr-ı sübûl
Şârîḳ-ı çerḫ-i hüdâ ḥâzin-i genc-i is'âd

Nûr-ı pişânî-i Âdem Güher-i kân-ı kerem
Aşl-ı iḥsân-ı ni'am 'ârife baḫş-ı emcâd

Dâver-i taḫt-ı risâlet şeh-i iḳlîm-i kemâl
Gevher-i baḫr-ı ḫıred pâdişeh-i mülk-i sedâd

Ḥazret-i Aḫmed ü Maḫmûd u Muḫammed ḫâmid
Maḫzar-ı nûr-ı cemâl âyîne-i ḫubb ü vidâd

Münderic nüşâ-i zâtında kemâlât-ı vücûd
Mündemic ṭıynet-i pâkinde ḫavâş-ı îcâd

Büseġâh-ı ḳademi küngüre-i 'arş-ı 'azîm
Rîze-ḫâr-ı ni'amı dâ'ire-i seb'-i şidâd

‘Ārızı āyet-i ūlā-yı kelām-ı ezeli
Sūhanı gāyet-i ma’nā-yı kitāb-ı irşād

Nūrı ārāyiş-i kandil-i serā-perde-i haq
Pertevi nā’ire-i hubba medār-ı iķād

Aña ma’lūm idi esrār-ı kitāb-ı melekūt
Gelmedin levh-i hecāya kelimāt-ı eb ũ cād

Girmedin kisve-i terkibe vücūd-ı pāki
Zātı olmışdı mevālīde medār-ı icād

Zātına hāş idi ma’mūre-i būd u nā-būd
İtmedin hāme-i kudret dağı taħrīr-i bilād

Nāmı ārāyiş-i pişānī-i ‘arş olmış idi
İtmedin kātib-i hikmet dağı terkīb-i midād

Olmadı mişli dağı zīver-i gehvāre-i şun’
Nefs-i küllīyeye ‘aql-ı kül olaldan dāmād

Ĥazret-i Rūhu’l-emīn gāşīye ber-düşı idi
Çonmadın dağı huyūl-i feleğe nām-ı ciyād

Oldı zānū-zede-i medrese-i “māevha”
Olmadıysa n’ola zānū-zen-i piş-i üstād

Aña ma’nāsını keşf eyledi levh-i kaderūñ
Eyleyen Ādem-i esmā ile el-haq irşād

‘İlm-i resmîyi tenezzül mi ider taḥşîle
Kisbe mevķûf degüldür şeref-i mâder-zād

Zâtı âsüde-i gehvâre-i nür olmuş idi
Levḥ-i ḥāk olmadın eṭfâl-i mevâlide mihād

Nûrı âyîne-i vech-i ezeli olmuş idi
Olmadın çihre-nümâ şîşe vü levḥ-i fülād

Evvelîn noķtası rûḥı kalem-i a’lānuñ
Kümmelün ruḥına ol rütbeden eyler imdād

Zâtı olmuşdı ğidâ-baḥş-ı tuyûr-ı ceberût
Yoĝ iken daḥı ne ḥayvân ne nebât ü ne cemād

Baḥrinüñ kaṭresidür kimde ki var gevher-i ‘ilm
Mihrinüñ zerresidir kimde ki var nür-ı reşād

Düde-i fażlınuñ ednâ şererin bulmuşdur
Ḳangı ‘âlemde ki peydâ ola zihn-i veķķād

Ḳasrını maĝz-ı eḥâdisinüñ itmiş çide
Ḳangı fâzılda hüveydâ ise ṭab’-ı naķķād

Luṭfinüñ ḳadrini bildürmek içündür muṭlaķ
İştîlâḥât-ı fünün içre bulunmaķ eb’ād

Olmasa ravzası sermâye-dih-i feyz-i fütûḥ
Girih-i ğoncayı ḥall eyleyemez nâḥun-ı bād

Şemme-i hulqını vaşf itse çemenlerde nesîm
Gübre-i bîd virür bûy-ı dil-âvîz-i zebâd

Ĥâzin-i cennet olur ĥüccet-i iflâs be-kef
Kemterîn mûyın iderlerse bihişt içre mezâd

Vâyedâr olsa eğer ‘âţifet-i feyzinden
Olur ârâyiş-i seccâde cebîn-i ilĥâd

Ma’den âb içse eğer çeşme-i aĥlâkından
İder ibrişime ta’lîm-i nu’ûmet fûlâd

[64]Vüs’-ı ma’nâsını gör kim raqam-ı himmetine

Ĥalka-i mîm olamaz dâ’ire-i sebc-i şidâd

Maţbaĥ-ı cûd-ı ni’am-baĥşınıñ âletleridür
Seng-i mihr âhen-i mâh itmeğe îrâ-i zinâd

Cümle maĥkûm-ı şerî’atdür odur şaĥib-i şer’
Cümle müsterşid-i aĥkâm o pîr-i irşâd

Şâbit ü câmidün engüş-t-i şehâdetleridür
Bâğda serv-i ser-efrâz u menârât-ı bilâd

Ĥayme-i rif’atinüñ ĥıfzında olmış kâim
‘Âlemüñ çâr-cihâtında mu’ayyen evtâd

Ĥâzret-i kuţbuñ olur dâ’iresinden ĥâric
‘İlmine olmağ ile vâriş-i kâmil efrâd

Merkez-i 'âlem olan Mekke'den oldı t̄ali'
H̄ayr-ı maḥlūkuñ olur mevlidi de ḥayr-ı bilād

Mevrid-i vaḥy-i İlāhī dil-i ḡayb-ülfetidür
Vaḥy-ı K̄ur'ân'a daḥı ḡayrıda yoḡ isti'dād

Dest-i i'cāzı olup sīne-şikāfende-i meh
Eyledi vāḳı'a-i Bedr'de icrā-yı cihād

Gül virür seng-i mezārında olan şāḥ-ı ḥurūf
Ravzasında kimüñ eylerler ise ismini yād

Zā'ir-i ḳabre ne söz nār ḳaçar nūrından
Şalavātıyla kimüñ eyleseler rūḥını şād

İki elmās degüldür ḥarem-i ḥāşşında
Cebra'ülüñ gözi ḳalmıḡ idemez istirdād

Ḳadrde nāzil olur Rūḥu'l-emīn itmek içün
Āstānında zemīn-būsi-i resm-i a'yād

Yazsalar ravzasınuñ nāmını āteşdāna
Zīr-i āteşde olur bir çemen-i sebz remād

H̄āk-i dergāhına āmed-şūd iden emlāküñ
Tār u pūd olmadadur perleri tā yevm-i tenād

Ġaşbdan nevbet-i cārüb-keşān-ı ḥaremin
İtmede miknese şeh-perr-i melekden feryād

Ey şabâ şahın-ı haremgâh-ı risâletdür bu
Hâtır-ı nâzük-i hâkin gözet âzürde me-bâd

Olur evşâf-ı kemâli raqama güncide
Güneşün zerresi mümkün olur ise ta'dâd

Oldı bünyân-ı risâlât vücûdıyla tamâm
Güheriñ a'zâmın a'lâya qor elbet üstâd

Düşmen-i dînine âfâk siyeh-çâl-i belâ
Tâbi'-i şer'ine nüh-taş mu'î' u münkâd

Vâzı'u'l-ism kıomış redd ü kabûl-i şer'a
Birine mess-i harîr ü birine harı-ı katâd

Hicretinden berü gözden döküp eşk-i zemzem
Ka'beye oldı siyeh-câme-i mâtem mu'tâd

Şaybe'nün zâtı ile kadri bülend olmuşdur
Şâh-ı büldândur o hüddâmı anuñ cümle bilâd

Rişte-i dâm-ı meges-gîr-i 'anâkib gibidür
Bünye-i şer'ine nisbetle binâ-yı Şeddâd

Zâtı çün kevn ü mekânunñ sebep-i hilkatidür
Halkunñ üstinde olan haqqı olunmaz ta'dâd

Pişgâhında hitâb itmeğe lâyıq degülem
Lîk şevk-i keremi virdi baña isti'dâd

Dest-ber-dest urup pifşgeh-i cāhında
Bağrdan atre-i evşāfını itdüm irād

Hağğ’a peyrevlik idüb ā’ide-i medħinde
Eyledüm eşk-i ħacāletle bu yüzden inşād

Ey vücūduñ güheri ımme-i tāt-ı icād
Resm-i addūñ elif-i Fātīħa-i isti’dād

Sensin ey merkez-i nüh-dā’ire-i kevn ü mekān
Rūħ-ı ervāħ-ı ‘alā uṭb-ı medār-ı irşād

Saňa ħalk oldu cihān senden alur feyzi yine
Aħmed-ābāda gelür emti’a-i ħayr-ābāt

Sendedür mecma’-ı avseyn-i vücūb u imkān
Sensin ey nūr-ı ezel vāsıta-i Rabb u ‘ibād

[65]Sen benüm ħalk senūñ zātıñ içündür didi ħağ
Bundan a’lā daħı bir mertebe olmaz müzdād

Raħmet-i ‘ālemyān nağş-ı nigīn-i cāhuñ
Şān-ı fażluñ daħı neyle olınur istishād

Kim bilür “Küntü Nebi” vağtini senden ħayri
Yine sensin senūñ asluñ bilen ey pāk-nijād

Kimlerūñ ħuşına lāyık yine senden ħayri
Şeb-i mi’rācdaki cevher-i esrār-ı müfād

Çün senüñ zātuñ ola aşı-1 hayāt-1 dāreyn
Ehl-i dāreyn ne bilsün seni ey aşı-1 mevād

Evvel-i “Mā Halağa’llah” ki senüñ nūruñdur
Seni idrāk idecek kimdür eyā nūr-1 cevād

Saña ikrār iledür şihhat-i imān-1 enām
Rütbeni añlamağa kimsede yoq isti’dād

Heb senüñ āb-1 ruḥüñ hürmetine gelmişdür
Bu cihān ḥalqı velī sensin olan aşı-1 murād

Bir ucı dürc-i dehānun bir ucı bāb-1 bihişt
Arada cādde-i raḥmete dirler mirşād

Senüñ evşāfuñı ‘add itmek içündür yoksa
Bu kadar olmaz idi nā-mütenāhī a’dād

Zāhirinden tolaşur dā’ire-i rif’atinüñ
Medḥde mu’cizenüñ vaşfin idenler ta’dād

Cāhuñ a’lā idügün mu’cizeden bilmekle
Aşināyān-1 ḥaḳāyık anı itmez irād

Mu’cize münkir için ḥüccet-i Rabbanīdür
Seni a’lā bilür aşhāb-1 şuhūd u işhād

Ummasun levḥ-i icabetde maḳām-ı rağbet
İtmeyen nāmuñı dibāçe-i zikr ü evrād

Enbiyâ cümlesi pervâne-i envârundur
Sensin ey nûr-ı nazargâh-ı Hudâ şem'-i murâd

Sâhâ-i haşr senüñ ma'raz-ı 'ünvânuñdur
O zamânda bilinür şânuñ eyâ şâhib-i dâd

Enbiyâ her biri râyet-keş-i aḥkâmuñdur
Gıtdiler aḥrete itmeğe 'arz-ı ecnâd

Dermend-i günehe ḥâr-ı rehüñ nâfi'dür
Ne kadar nâfi' ise ḥastaya niş-i faşşâd

Maḥbaḥ-ı kadrüne reh-bürde olan 'uşşâkuñ
Gözlerinden dökilür ḥün-ı kebâb-ı ekbâd

Kim ki var mişl ü şebîhi bulunur 'âlemde
Münḥaşır saña faḫaḫ rütbe-i nefy-i endâd

Bü'l-beşerden saña dek ey güher-i dürc-i vücûd
Nûr-ı rûḥânî idi bâr-ı ḫaḫâr-ı ecdâd

Yâ Resûla'llâh o 'âşî-i siyeh-rüyem kim
Reng-i rüyum virür âyine-i gufrâna sevâd

Niyet-i ḫâ't idersem de elümden gelmez
Oldı nefsi bedüm ol deñlü günâha mu'tâd

Dâmen-âlûde-i 'isyân o ḫabîşü'n-nefsem
Ki hevâdan geçemem nârdan olsam da remâd

Reh-zene rast gelen reh-reve döndüm āhır
Eyledi nefis ü hevā naqd-i hayātum ber-bād

Kimsenüñ medhali yok kendi şanı'amdandır
İtdüğüm cürm ü haḩā kendü elümden feryād

'Aybdur 'ākile şeyḩān beni aldatdı dimek
Kendü nefsümdür iden nefsüme ilḩā-yı fesād

İ'tiḩādumda güneḩ eylemeden bedterdür
Hem idüp cürmi hem itmek nazārunda feryād

Ye's-i küfr olmasa ol deñlü güneḩkārüm kim
Kendü āmirzişümü eyler idüm istib'ād

Faḩaḩ ey şāḩ senüñ şānuñı fikr itdükçe
'Uḩde-i ye'se gelür dest-i teselliyle güşād

Şāḩ-ı "Levlāk" gibi ḩıḩn-ı ḩaşınüm var iken
Ne bu sūziş bu güdāziş ne bu āḩ u feryād

Ne ḩadar zelzele-i cürm ile vırāne isem
Var ümüdüm ki olam lutf-ı ebedle ābād

Sāyebān-ı keremüñ baş-ı cenāḩ itmiş iken
İtmem ümmid ki açuḩda ḩalam rüz-ı me'ād

[66]Ümmetüñden çü senüñ eyledi Allāḩ beni
ḩāşe li'llāḩ ki maḩrüm kalan yevm-i tenād

Zāyir-i qabrũne ħod va'd-i ŧefā'at ma'lũm
Nice qābil ki beni ide cehennem iķād

Rũy-māl olmak iķũn ravzaña virdũñ ru᧫ŧat
Beni kimse idemez piŧgehũnden ib'ād

Āfitābuñ iŧidũr gũreyi engũr itmek
Seyyi'ātum ᧫asenāt olur iderseñ imdād

“Ve le'amrũk” qasemi ŧādır iken ŧānuñda
Biñ cihān mũznibi it bend-i belādan āzād

Çũn “fe-terħa” didi ᧫aķķ saña nice rāzı olur
Re'fetũñ kim çekem āteŧler elinden bĩ-dād

Saña ne med᧫ ũ ŧenādan mũte'ālĩsin sen
İder ancak bu qāŧidem melekũt ehlini ŧād

᧫aķķ-i dergāhuña ŧāyeste degũldũr ammā
Sũllem-i nũrdur itdũm ceberũta i'dād

᧫arem-i nā't-ı ŧerifũñde bu ebkāra gerek
Du᧫terān-ı ‘Araba vaż’ olunan nām-ı su'ād

Çũnki Kā'b İbn-i Zũheyr'ũñ gũnehin afv itdũñ
Mũjde-i afv ile eyle bu gũne᧫kārı da ŧād

Seni kim med᧫ ide bi'z-zāt ᧫udāvend-i gani
Med᧫ũne qanda bulur nev'-i beŧer istibdād

Bende de cür'et-i medhũñ o sebebdendür kim
Geldi nuṭṭ itdi huzũruñda nebātāt u cemād

Anlaruñ birisiyen ben de baña merḥamet it
Ey şeh-i ḥıṭṭa-i naz ey gül-i destar-ı murad

Seg-i kem-ḳadr-i derũñden daḥı kem-ḳadrterem
Üstũḥan-pare-i iḥsanuñ ile it beni yad

Bende Nabi den ola elf şalavat elf selam
Ruḥuña ālüñe aşḥabuna ta ruz-ı mecad

CULŪSİYYE (Nābī)

Görindi gayrat-i ḥaḳ'dan muḳaddemāt-ı zuhũr
Ne gösterür görelüm ḥazret-i Ḥudāy-ı Ğafũr

Kederden oldu muşaffā mesālik-i iḳbāl
Keselden oldu mu'arrā memālik-i ma'mũr

Ḳıyāma itdi teḳāzā de'āyim-i devlet
Ḳu'ũda oldu kemer-bend kārgāh-ı umũr

Ğubār-ı tefriḳadan oldu mũncelī 'ālem
Başıldı gerd-i küdüret açıldı çeşme-i hũr

Cefādan eyledi tevbe sipihr-i kīne-güzār
Sitemden oldu peşimān zamāne-i maḡrũr

Teveccũh eyledi her gũşeden ḳavāfil-i fetḥ
Ṭaḡıldı rehzen-i idbār ḳalmadı maḥzũr

Fetil-i luḡ ile cerrāḡ-ı çire-dest-i kaẓā
Ḳodı cerāḡet-i eyyāma merhem-i kāfūr

Cihānda ḡalmadı bir berg-i ḡuṡk nā-sır-āb
Tereṡṡūḡ eylemege baṡladı seḡāb-ı sūrūr

Dehāna gelmiṡ idi cānı ehl-i imānuñ
Esır-i fırsat-ı pervāz idi miṡāl-i tuyūr

Ṭoḡındı reṡḡa-i bārān-ı raḡmet-i Bārī
Çekildi lānesine oldu ser be-ḡāb-ı ḡuzūr

Eḡerçi bir nice dem iḡtizā-yı ḡikmet ile
Mizāc-ı devleti çerḡ itdi pāy-māl-ı fūtūr

Nizām-ı ‘ālemi bozdı ṡevā’ıḡ-i cān-kāḡ
Binā-yı rāḡatı yıḡdı zelāzil-i pūr-zūr

Olub nümüne-i pervānegān-ı ḡümṡüde ṡem’
Nücüm-ı bī-mehe dönmiṡdi asker-i manṡūr

Miṡāl-i hāle-i bī-āfitāb ḡalmıṡ idi
Derūn-ı mülk ḡazın taḡt-ı salṡanat maḡdūr

Bu devletün yoḡ idi bir ṡabīb-i ḡam-ḡārı
Mizāc-ı memleket olmiṡdı ‘āfiyetden dūr

[67]Ḡubār-ı ḡuṡṡa vü germā-yı ḡamdan olmiṡ idi
ṡikeste ṡab’-ı sefer dīde-i zafer nūr

Harābe tutmuş idi yüz mezāri'-i iqbāl
Riyāz-ı memleket-i kaplamışdı mār ile mūr

Pür idi sebze-i bigānelerle gülşen-i dehr
Oturmuş idi hümālar maķāmına 'uşfūr

Aķardı āb-ı hayāt-ı ni'am beyābāna
Mecāri-i hıred üzre degüldi cūy-ı umūr

Netice her ne ķadar cevır ü tefriķa var ise
Sipihır cümlesin icrāda itmemişdi ķuşūr

Ne hāl ise hele pāyāna yetdi müddet-i ğam
Teveccüh eyledi līmāna lücce-i şer ü şūr

Bunuñ da hikmeti vardur baķılsa hikmet ile
Tehi midür meĝer āşār-ı inķılāb-ı dühūr

Olur bu menzil-i nā-ber-ķarār-ı süst-esās
Gehi girive-i mātem gehi nişimen-i sūr

Zamānı gelmeyicek her işüñ huşülü muhāl
Umūr vaķtine merhūn kelāmı hōd meşhūr

Teķātur eylemedükçe sirişk-i dide-i tāk
Olur mı baĝ-ı temennāda hūşe-i engūr

Harāna olmayıcaķ pay-māl sahn-ı çemen
İder mi tāze bahār-ı hayāt-baķş zuhūr

Meğer talî'a-i envâr-ı şubh-ı devlet imiş
Cihân terāküm-i zulmetden olduğu deycür

Meğer muḩaddime-i şıḩhat ü selâmet imiş
Zamân teṭâvül-i 'illette ḩaldığı rencür

Meğer maḩalli imiş şâhibi ḩıkub mülküñ
Tılsım-ı mülkden ef'îleri hep eyleye dūr

Meğer zamâni irişmiş ki neyyir-i a'zam
ḩıkub serîr-i sipihir üzre dehre başı ide nūr

Ne gûne neyyir-i a'zam hulâsa-i 'âlem
Nizâm-bahş-ı ümem sâye-i Hudây-ı Gayür

Nihâl-i gülşen-i devlet gül-i bahâr-ı ümmîd
Neḩâve-i gil-i âdem ḩulâşa-i maḩdūr

Cenâb-ı ḩâzret-i Sulṫân Muştafâ ḩan kim
Ĝubâr-ı dergehidür zaḩm-i rûzgâra zerür

ḩerâĝ-ı düde-i ecdâd-ı ma'delet-bünyâd
Fürûĝ-ı dîde-i Sulṫân Muḩammed-i maĝfūr

ḩudâygân-ı mu'azzam şehenseh-i 'âlem
Muḩîṫ-i cüd u kerem âsmân-ı 'aḩl u şu'ür

Melâz ü mefhür-i şâhensâhân-ı heft-iḩlîm
Niĝâhbân-ı memâlik niĝâhdâr-ı süĝür

O şehryār ki taht-ı bülend-ğadri ile
İder sipihr-i nühüm da'vî-i hudūd u sınūr

O pāk-dil ki iderse tevāzu'ından ider
Şıtabl-ı haşşına Efrasyābı mîr-āhūr

Veliyy-i ni'met-i 'ālem ki künc-i maṭbahınuñ
Kemîn piyālesidür kāse-i ser-i Fağfūr

O kîne-ğāh ki şerbet-çeşān-ı tığı olur
Şabāh-ı haşrda tîz-āb der-dehen maḥsūr

Żamîr cāhına envā'-ı dāniş ü 'irfān
'Alā ğadrine aqsām-ı faẓl-ı nā-maḥşūr

Fezā-yı kişveri mürğān-ı 'aql ile memlū
Binā-yı devleti erkān-ı 'adl ile ma'mūr

Ħavāş-ı nüşha-i erkānı cümle ħayrū'n-nās
Umūr-ı ma'raẓ-ı dīvānı cümle ħayrū'l-umūr

Nizām-ı ħükmi terāzū-yı 'adl ile mevzūn
Şudūr-ı devleti icrā-yı şer' ile meşkūr

Meğāşid-ı 'ulemā iqtidā-yı ħükmi-i İlāh
Meṭālib-i vükelā iltizām-ı cebr ü küsūr

Seğā vü cüd ile taḥmîr-i tıyneti mecbül
'Aṭā vü luṭf ile terkîb-i tıyneti mefūr

[68]Şemîm-i hulkıdur ümmîdgâh-ı bāğ-ı bihişt

Ġubâr-ı dergâhıdür matţab-ı gülâle-i hür

Hümâ didükleri bâmında murğ-ı dest-âmûz

‘Aţa didükleri manend bende-i mecbûr

Sürâdıķında mülk-i dîdebânlığa me’zûn

Ġazînesinde felek pâsbânlığa me’mûr

O deñlü zabt-ı memâlikde hükmi nâfiz kim

Zemâne devri idemez itmeyince izni şudûr

O güne kişveri mazbûţ kim şemîm-i bihişt

Güzâre yol bulamaz virmeyince bâc-ı ‘ubûr

Ne cânı var çıkara bûy-ı verdi gülşenden

Nesîm almayıcaķ baġbândan destûr

Olur sirâyet-i hulk-ı bahâr-ġîzinden

Binince raġşına gül gül nişân-ı na’l-i sûtûr

‘Urûķ-ı ġâke düşerse furûġ-ı re’yi olur

Nümûde ma’den-i âhende şavfet-i billûr

Añılsa meykedede çâşnî-i aġlâķı

İder ġum-ı mey-i telġi küvâre-i zenbûr

Fuşûle itse ta’alluķ nesîm-i ma’deleti

İder muşâlaġa berdü’l-acûz ile bâġûr

Taḥakküm eyler ise ittiḥād-ı ezdāda
İder mu'ānaḳa-i dostı şabā vü debūr

Ta'alluḳ eyler ise ref'-i bu'da fermānı
Olur hilāl-i şeb-ārā fetīl-i şem'a-i hūr

Teveccüh eylese tefrīḳ-i fitne-sāzāne
Olur dü ebrū-yı ḥübān biribirinden dūr

Mülük içinde bu şāhib-ḳırān-ı 'ālemdür
Verā-yı tavḳ-ı beşerdür bu gūne ḳuvvet u zūr

Süvār olunca sa'ādetle raḥş-ı iḳbāle
Güzergehinde ṭurur rüh-ı Behmen ü Şāpūr

Görüb mehābet ile Rüstemāne eṭvārın
Olur ṭabī'at-ı tevfiḳ neşve-yāb-ı ḥübūr

Zemīni ḡulḡule-i āsmāniyān pür ider
Ki çeşm-i bed ola āyīn-i devletünden dūr

Fünūn-ı ḥarb ü veḡāda nazīri nā-mesmū'
Kemāl-i fażl u hünerde 'adīli nā-mezkūr

Elinde nīze-i cān-süz hem-'ayār-ı aşā
Serinde nūr-ı ḥıred hem-libās-ı lem'a-i Ṭūr

O ḥalḳa cevher ile bir cerīdedür tīḡi
Ki şafḥasındadır a'mār-ı düşmenān meşūr

Ġazāda ŧu'le-i ŧemŧirini taŧavvur iden
Bulur nigāhını ħıyre ħayālini maħrūr

Semūm-ı ŧā'ıķa-i đarbına dūċār olanuñ
Olur siper seri ūstinde bāz-gūne tenūr

Görüldi mi açılaldan berü bu bāb-ı sefer
Bu gūne hedm-i kılā' ü hezīmet-i ŧābūr

Hücūm-ı ħamle-i ūlāda dūŧmen-i dīnūñ
Ĥiŧār u ħayme vü ŧābūrın aldı zūr-a-zūr

Semend-i 'azmini zabt itmese 'inān-ı zafer
Olurdu kiŧver-i a'dā ħayātdan mehcūr

Daħı ġidā vü 'aŧası henüz bāķidür
Neheng-i tīġine bu fetħdür kemīne füŧūr

Daħı seħgehidür ŧubġgāh-ı nuŧretinūñ
Neler ider hele itsün nehār-ı fetħi zuhūr

ŧehenŧehā sen o ŧāħib-zuhürsın ki saña
Virildi fetħ-i ŧılsımāt-ı müŧkilāt-ı umūr

Senūñ cülusuñ ile taħtgāh-ı sałtanata
Ĥudā ħulüb-ı 'ibādın heb eyledi mecbūr

Vücūduna yaraŧur ċār-bāliŧ-i 'azamet
Nihālūne yaķıŧur ittikā-yı ŧadr-ı ŧudūr

[69]Şadā-yı kevkebe-i saṭvetinden olmışdur

Esīr-i zelzele fermān-revā-yı Nīşābūr

Senūñledür bu cihānuñ niżāmı vācibdür

Ki emr-i ḥıdmetüñe ḥalk şarf ide maḫdūr

Medār-ı emr-i cihānsın farīzadur olmaḫ

Du'āña ekşer-i evḫāt-ı mü'minīn maḫşūr

Vücūd-ı pāküñi ekdārdan şıyānet için

İder felekde melekler taşadduḫāt-ı nüzūr

Çerāḡ-ı zātuña pervāne-i per-efşāndur

Felekde şaff-ı melā'ik hevāda fevc-i tıyūr

Ḥimāyetüñle tırur āb u tāb-ı gülşen-i mülk

'İnāyetüñle biter heb meşāliḫ-i cumhūr

Mülūk-ı 'ālem içinde kime müyesserdür

Ki ola ḫuṭbesi Beytü'l-ḫarāmı mezkūr

Zekāt-ı salṭanatuñ var mı idi her ser-i sāl

Mücāvırān-ı ḫarem ḫanda eyler idi fütūr

Senūñ bilāduna muḫtācdur cemi'-i bilād

Muḫāt-ı salṭanatuñdur mevāzi'-i meşhūr

'Alel-ḫuşuş ḫaremgāh-ı izidi ki ḫalır

Ziyāret itmeyenüñ rükn-i dīni nā-ma'mūr

Keşide pîşgehünde livā-yı ḥayrū'l-enām
Olur ne cāyına 'azm itse ol livā manşūr

Saňa muāvenet itmez mi enbiyā-yı kirām
Ki cümle dā'ire meleketüñdedür maqbūr

Ne kişver üstine rāyet-keş-i cihād olsañ
Olur ta'āvüne ervāḥ-ı enbiyā me'mūr

Ne ḥaddi var tura karşuñda düşmen-i bed-rāy
Olur mı zulmet-i bî-i'tibār ḥā'il-i nūr

Şükūh-ı kevkeb-i dīn şān u şevket-i İslām
Olur mı pā-zede-i fırқа-i "Utüvv ü Nüfur"

Henüz evvel-i meşkiydi tığ-i satvetüñüñ
Bu deñlü olduğı berhem-zen-i sufūf-ı suđūr

Tezāyüd üzre iken himmetüñ bi-ḥamdi'llāh
Ne cānı var k'ola sevdā-yı kār-zāra cesūr

Me'āl-i ḥālını añlar bu dest-bürdüñden
Ne deñlü cāhil-i şarf ola düşmen-i dil-kūr

Eger sevābıķ-ı esfāre söz nedür dirseñ
Müdebbirān-ı 'asākirden idi cümle kuşūr

Ḥudāygānā bu kemterin du'ā-gūyuñ
Faķir Nābî-i miḥnet-me'āb-ı nā-meysūr

Çadîmî mâ'ide-perverd-i âstānuñdur
Velîk oldı teşârif-i dehr ile mehcūr

Muķîm-i zāviye-i intizār idüm çoķdan
Ki maķdemüñle ola taķt-ı salţanat ma'mūr

Hezār şükr cenāb-ı Hudā'ya kim gördüm
Fürüg-ı kevkeb-i iķbālũñ oldıĝın menşūr

Bu pîrlikde benüm çāre-sāzum ol tā kim
Senüñ de çāre-i kāruñ göre Hudāy-ı Ğafūr

Oñuldı merhem-i luţfuñla herkesiñ zaķmı
Benim de zaķm-ı derūnumda ķalmasun nāsūr

İrişdi herkese ħālince ħişşesi ammā
Benüm de ħişşeme ķaldı du'ā-yı dūr-ā-dūr

Hemişe tā ki bu miĥmān-sarāy-ı 'ālemde
Ķavāfil-i şeb u rüz eyleye mürūr u 'ubūr

Biri birin başa eţrafdan nüvîd-i zafer
Geçe leyāli vü eyyāmı her zamān mesrūr

Hudā müyesser ide bî-tekellüf ü tedbîr
Zamîr-i eşrefine her ne kām iderse ħuţūr

Ola ħadîķa-i iķbāli tāze döndükçe
Bu kiştzārda nā'üre-i sinîn ü şuhūr

[70]ŞULHİYYE (Nâbî)

Ĥamdullah olub ma'reke-i Őulĥ tamām
Buldı 'âlem yeñiden Őulĥ u Őalâĥ ile nizâm

Geçdi sermâ-yı sitem geldi bahâr-ı râĥat
İ'tidâl itdi çemen-Őuffa-i eyyâma ĥırâm

Giydi feyyâze-i elĥâf-ı ĥudâvendi ile
Âteş-i ĥarb ü vegâ pîrehen-i "Berd ü Selâm"

Surĥa-i luĥf ile tûfân-ı fiten buldı sükûn
Keşti-i emn ü emân buldı muvâfıĥ eyyâm

Ĥâĥıra gelmez idi bir daĥı fikr-i Őıĥĥat
Mübtelâ-yı maraž olmışdı mizâc-ı eyyâm

Őarĥdan ĥarba ťolup ma'rike-i ceng ü cidâl
Kimse bilmezdi ne yüzden bula ĥüsn encâm

Nice imdâd u fûru' u teba'ından ĥayrı
Çâr çâsar-ı yesâr itmiş iken ĥarbe kıyâm

Ĥarka yaklaşmış iken keşti-i bî-lenger-i mülk
Bâd-ı tevfiĥ irüşüb eyledi tefriĥ-i ĥamâm

Virdi müşkil görinen da'vi-i dehr-âŐûba
Ĥâđi-i maĥkeme-pîrây-ı ĥader fayŐal-ı tām

Nāgehān eyledi dūşīde-i hoş-çihre-i şulḥ
Māverā-yı harem-i gaybdan ızhār-ı hırām

Ḥüccet-i 'ıtķ gibi itdi 'ibādı āzād
Nāme-i 'ahd-ı hümāyun-ı mübārek-fercām

Geldi eczā-yı be-hem ber-zede-i devrānuñ
Sūzen-i şulḥ ile şirāzesine kuvvet-i tām

Ṭab'-ı mi'mārī-i taķdıre hezārān taḥşın
Ki idüb hedm-i mebānī-i feleksā-yı ḥışām

İdüb anuñ yerine vaz'-ı esās-ı ülfet
İtdi lafz u kelimāt ile bināsın iḥkām

Pıç-i seylāb-ı ḥurūşānuñ arasında każā
Āştı seddine virdi ne güzel istiḥkām

Oldı yek-reng mey-i ülfet ile düşmen ü dost
İtdi ma'cūn-ı vefā ref'-i küdürāt-ı ḥışām

Girih-i cebhe leb-i ḥandeye oldı mübdıl
Bezmden çıķdı yirin virdi selāma düşnām

Ḥāk-i cenge ekilen toḥmdan itdi giderek
Feyz-i Rabbānī ile sünbüle-i şulḥ kıyām

Eyledi ḥalkā ifāze şemerāt-ı rāḥat
Mezra'-ı 'ālemi ğarķ-ı gil iden ebr-i zālām

Mestî-i ceng tamâm oldı yiter ehl-i neşât
Ser-penâhın virüp alsun yirine cām-ı müdām

Âb u âteşlik ider kalmadı ‘âlemde n’ola
Bir zamân da cereyân itse mey-i âteş-fâm

Pây-ı gavğa çekilüb geldi dem-i âsâyiş
Hâb için sukkaların çâr-şeb itdi aq’lâm

Oldı efsûn-ı muşâfât ile hayyât-ı süyûf
Ser-fürü Bürde-i sūrâh-ı siyehfâm-ı niyâm

Sipere oldı bedel dâ’ire-i bezm-i sürür
Nizeler nâylara eyledi teslîm-i maqâm

Çileden çıkdı kemân itdi du’â-yı te’sîr
Âşinâ-yı hedef-i hüsn-i kabûl oldı sihâm

Gezmeden saçı şakalı aġarup tûġlaruñ
İtdi pîrâne-ser âsâyişi için meyl-i menâm

Halka-ı zırh-ı girân ile olundı tebdîl
Halka-i gîsü-yı hûbân-ı mülâyim-endâm

Müşterî oldı harîdâr –ı metâ’-ı Nâhîd
Oldı derbeste-i idbâr dükân-ı Behrâm

Qan yalaşmaq revîşi olmadı zâyî’ âhîr
Tîġle eylediler ‘ahd-ı uġuvvet ecsâm

Düşünüb bezma bisât ʔarb endüz-ı neşâʔ
İtdi ihmâl-i veġa rıhlet için şedd-i hırâm

[71]Cânip-i sũġ-ı silâha dökilüb gerd-i kesâd
Sâha-i kũçe-i ‘ıyş u ʔaraba düşdi ruhâm

Çıġdı üsrüb aradan ʔop u tüfeng itdi sũkût
Oldı âmed-şũde âmâde sefir u peygâm

Tâbe-key ‘azm-i veġâ faşl-ı bahâr irdükçe
İtsün aşhâb-ı veġâ semt-i gülistâna hırâm

Yitişür haşma nişângâh-ı tüfenkden baġduñ
Dürbîn al ele gör ʔanda ider dost hırâm

Maġv olub defter-i dilden eşer-i havf u haʔar
Düşdi peygũle-i idbâra gumũm u âlâm

Allâh Allâh ne bu şâdî bu meserret bu neşâʔ
Bunı ru’yâda ġayâl eylemez idi evhâm

Kimse bu zelzele-i hâ’ileden ummaz idi
Ki bula bir daġı erkân-ı umũr istiġkâm

Çekmemişdi daġı bu daġdaġayı devlet ü dîn
Görmemişdi bu perişânlıġı mũlk-i İslâm

Kimũñ eylerdi güzer dâ’ire-i ġâʔırına
Ki cihân-ı marâz-âlũde bula şıġhat-i tâm

Böyle meydān-1 haşarda kim ümīd eyler idi
Eşheb-i mülk tekerlenmiş iken ide kıyām

Ṭayy-1 meydān-1 ümīd itmeğe az ıalmış idi
Tevsen-i ye's o ıadar itmiş idi baş-1 licām

Maşbağ-1 luşf-1 İlahīde meğer muzmer imiş
Ki ziyāfetgeh-i āfāıa ıeke ni'met-i 'ām

Nāgehān cūřa gelüb lücce-i 'avn-i ezeli
Eyledi bendelerin tābe-gelū ğarıa-i kām

Evvelīn cilve-i tevfiı-ı İlahī bu idi
Ki bulub ehlini řāyeste-i itmām-1 mehām

Bir vezīr-1 ğired-efrūz-1 umūr-endüzūñ
İtdiler destine teslīm umūr-1 iĥkām

Ṭonadub şadr-1 semāvāt-res-i iclāli
Didiler ĥükm-i verāřetle senüñdür bu maıām

řāĥib-i devlet ü ĥāmī-i ĥilāfet sensin
şadr iřlāıı tururken sen olur ğayre ĥarām

Cüst-cüdesini āvāre idi mühr-i řerīf
Nā'il oldu hele maışşüdüna ey faır-1 kirām

Ehline şimdi olunmaıla emānet teslīm
Eyledi sāye-i ĥaı mühr-i řerīfe ikrām

Vāqı'ā görmedi şāyeste ḥakīm-i muṭlaq
Nāsezā ma'rifetiyle bu umūr ola tamām

Vāriş-i şadr tururken meğer inşāf mıdır
Ecnebī maşlahat-ı salṭanata vire nizām

Yā kimüñ kevkeb-i bahtında liyāqat vardır
Ki bu emre ide taḥşîş Ḥudā-yı 'allām

Kimden ümmīd olunur menfa'at-i rūḥānī
Ki anuñ vāsıtasıyla ide Bārī in'ām

Kimde vardır o liyāqat o kadar isti'dād
Ki yüzinden bula bu vaq'a-i 'uzmā encām

Bu celī menkâbete ḥayf degül mi ki yaza
Ġayrınıñ nāmına târîḥ-nüvīs-i eyyām

Olamaz lâyıķı bu menkâbet-i 'ulyānuñ
Meğer ol āsaf-ı meh-kevkebe ḥurşīd-ġulām

Heykel-i bāzū-yı iqbāl Ḥüseyin Pāşā kim
Süllem-i қаşr-ı celāli olamaz heft-ecrām

O güzīde ḥalef-i düde-i 'izzet kim olur
Nā-resā nīm-reh-i cāhına şıfr-ı erķām

Şadr-ı a'zam güher-i kân-ı kerem kim nāmın
Bulsa ḥurşīdine eylerdi felek naqş-ı ḥitām

Nür-1 çeşm-i vüzerā kuvvet-i qalb-i ‘ulemā
Tāc-1 fark-1 vükelā ğurra-i ‘ayn-1 hūkkām

Mesned-ārā-yı sedāret küleh-efrāz-1 şeref
Revnaq-efzā-yı sadāret edep-āmūz-1 kirām

Pertev-i şem’-i hüner ebr-i semāvāt-1 kerem
Aḫter-i burc-1 edeb mīve-i şāḫ-1 ikrām

[72]Nüşa-i hırz-1 emān heykel-i ta’vīz-i zamān
Noqta-i merkez-i dīn qutb-1 medār-1 İslām

Kāmil-i zinde-kün-i şöhre-i ābā-yı kerīm
‘Āqıl-1 tāze-kün-i şīme-i eslāf-1 kirām

Neyyir-i re’yine ikrāma şafaqdan gerdūn
Döşedür cānib-i bālāsına mihrūñ iḫrām

İsm-i sāmisi semāvātı güzār itmişdür
Ki tevāzu’la ide cevher-i evvel ikrām

Qalbi ol nükte-i pür-feyz-i hidāyetdür kim
Gökden āvīḫte kandīlidür anuñ ilhām

Eyledi meymenet-i maqdem-i sa’d-encāmı
Bāğ-1 pür-müjde-i İslāmı nemā-yāb-1 kıvām

Oldı ḫak-i qadem-i sürme-siriştinden bāz
Perde-i çeşm-i remed-dāide-i baḫt-1 İslām

Mihr-i iḳbāli ṭulū' itdügi sâ'at oldı
Dest-ber-dest-i teşālüh sipeh-i nūr u zalām

Buldı teşrîfi ile şadr-ı refi'ü'l-ḳadre
Şeref-i tāze maḳām-ı eb u cedd ü a'mām

Ḥaşr-ı evşāfi ne mümkin o kerīmüñ ki ola
Ḥadd-i aḳlāḳı verā-yı kelimāt u erḳām

O velīyyü'n-ni'am-ı ḳubbe-nişinān kim anuñ
Kāridur terbiyet-i şadr-nişinān-ı 'izām

Her kimi gördüm ise dā'ire-i devletde
Olmamış yokdur anuñ devde-i ḫāhında gulām

Öpmemiş kimdür anuñ dāmen-i 'alī-cāhın
İşte efvāh-ı ḫavāş işte şifāh-ı a'lām

Değül aḳlāḳına temşile münāsib Cem ü Key
Değül evşāfına teşbīhe sezā Rüstem ü Sām

Ḳatı ḫāyidedür evşāf-ı Ferīdün u Peşeng
Ḳatı pejmürdedür aḳvāl-i Ḳubād ü Behrām

Kim ola Ḥusrev ü Kāvūs u Cem ü Keyūmers
Kim ola Gīv ü Ferāmerz ü Nerīmān u Ruhām

Ki idüb añlara teşbīh o şadr-ārāyı
Eyleyem bīhude tazıı'-ı midād u erḳām

Sürmeğe vâdi-i meslûke kümeýt-i qalemi
'Âr ider 'ârif ü şâhib-dil ü sencide kelâm

Medhe muhtâc mı ol âşaf-ı dehr-ârâ kim
Ola perverde-i dergâhı meşâhîr-i enâm

Medhe muhtâc olan oldur ki olub tâze-zuhûr
Nâm u şânı ola minnet-keş-i ta'rif-i enâm

Medden kevkebe-i şöhreti müstağnîdür
Elli yıldan berü memdûhdur ol fahr-i kirâm

Âşafâ şâf-dilâ pâk-tebârâ şadrâ
Ey olan nâmı teraqqî-dih-i ecdâd-ı 'izâm

Sensin ol münteğâb-ı nüşâ-i himmet ki olur
Zevk -ı vaşfuñla varağ mest ü qalem şîrîn-kâm

O suhan kim olan mazmûnı tehî medhüñden
Hâmenüñ pâyına terkîbi olur halka-i dâm

Öyle hıdmetde bulunduñ ki sefirân-ı bihişt
Müjdesiz birbirine nâmuñı itmez i'lâm

Yümn-i evşafuñ ile olmada sükkân-ı felek
Halka-ber-halka dehen-ber-dehen-i zikr-i müdâm

Qudsiyân zümresine zâviyedâr-ı melekût
Feyz-i hâşiyet-i eyyâmuñı eyler ifhâm

Birbirinden қапıřurlar nefesin ehl-i na'ım
Gül-i ahlāk-ı kerımüñ idenüñ istiřmām

Añlamıřdı nazar ařhābı Saķız fethinden
Yine sensin idecek çāre-i mülke ikdām

Ėall-i iřkāl-i tılsımāt-ı umūr- mülke
İtmiş üstād-ı ezel luřfuñı miftāh-ı merām

şadre teřrifuñe vā-beste imiş devletle
Bu kühen-ħāne-i vırānede āřār-ı niřām

[73]Bulmadı kimse bu tensiķ-i umūra tevfiķ
Daħı bir ferde naşıb olmadı bu řān u bu nām

Daħme-i řulh senüñ nāmuña bağlanmışdur
Fethine kimdür iden böyle tılsımuñ iķdām

Oldı tedbır-i cihān-gırüñ ile āsüde
Kāfiristān u müselmān u bilād-ı A'cām

Cümleye dār ü diyārın senüñ iķbālüñ ile
Yeñiden virdi Ėudāvend-i Aziz ü 'Allām

Yitmeyeydi sipeh-i meymenetüñ imdāda
Sāħa-i memleketüñ olmuş idi Ėālī tāmam

Bu daħı kuvvet-i te'yid-i İlāhiden idi
Eylemek ehlini bu mařlaħata istiħdām

İsmiñüñ nisbet-i terkīb-i ħurūfindandur
K'oldı cümle firāk-ı muhtelife re'yine rām

İşte Allāh murād eyleyicek böyle olur
Şa'b olan emri ider aĥsen-i ħāl ile tamām

Yalñuz sen degül etbā'una da kāfidür
Çekdügüñ pişgeh-i ümmete bu ni'met-i 'ām

İftihār eyler ise maĥşere dek lāyıkdur
Ĥānedāniñdaki evlād u 'abīd u ĥuddām

Ĥazret-i ĥaĥ seni bu maşlahata şaĥlar imiş
Bu perişānlığa tā sen viresin ĥüsn-i nizām

Beni de şaĥlar imiş ĥaĥ ki idem menĥabetüñ
Böyle bir nazm ile ārāyiş-i tāk-ı eyyām

Āşifā Nābī-i da'i-i ĥadīm olmışdur
Şadre teşrifüñ ile gūş-nih-i pāy-ı peyām

Gūş idüp düşdi hevā-yı tāmā'-ı iĥsāna
Herkesi itdügüñi lāyığı üzre in'ām

Ġālib olmışdur ümīdi senüñ eyyāmuñda
Kām-yāb olmağa ber-raĥm-ı sipihr-i ĥod-kām

Pirlik vaĥti ta'ayyüş ĥamını çekmededür
Dest-i cūdundan umar şāniña lāyık ikrām

İltifât-ı kudemâ görmüş iken lâyıķ mı
Çala gird-âb-ı zâruretde hâzîn u nâ-kâm

Var zamîrinde saña niyyet-i luḡ ey Nâbî
Eyler ihsâna kifâyet bu kadar ‘arz-ı merâm

Muntazır ḡusn-i icâbet müterakķıb tevḡıķ
Geldi hengâm-ı du’â eyleme taḡvîl-i kelâm

Tâ ki bu bârgeh-i çâr sûtun-ı ‘âlem
Zabḡ-ı evtâd-ı ricâl ile bula istiḡkâm

Eylesin lücce-i mevvac-ı cihanda ebedi
Lenger-i baḡtı ile keḡti-i devlet-aram

Çerḡi döndükçe ola pire-zen-i devranuñ
Riḡte-i devleti piçide-i minval-i devam

Nağme-i şur zuhur eyleyecek demlere dek
Şit-i iķbali ola ziver-i guş-ı eyyam

Eyleye ķubbe-i divan-ı felek ḡurdukca
Çalem-i madaleti aleme neşr-i aḡkam

ĠAZELİYYE (Nâbî)

Kimdir ol kim meyl-i manşıbla olub şîrîn-kâm
Aña ḡamyâze-i ‘azl olmaya âḡir encâm

Çend rûze gül-i iqbâl-i çemenzâr-ı fenâ
İder elbette dimâğ-ı dile îrâs-ı zükâm

Bezm-i iqbâlde ser-mest olanuñ hâli budur
Gâh peymâne çeker gâh humâr-ı âlâm

Olsa ârâste bir dem yine ber-çide olur
Bir qarâr üzre degüldür tarab-ı gerdiş-i câm

Zîn-i hürşid ü rikâb-ı meh olur çide yine
Zîr-i rân olsa dağı tevsen-i çarh-ı bed-râm

Çerh-sây olsa eğer küngür-i kasr-ı iqbâl
Yine yoğ levha-i tākında anuñ nağş-ı devâm

[74]Olalı dehr ne mesmû' ne manzûr oldı

Cilve-i şahid-i kâm olduğı ber-vefķ-i merâm

Tûde-i rîk-i revândur felegüñ iqbâli
Her zamân guşsa-i dîgerde ider darb-ı hıyâm

Güzer itmekdedür iqbâl u ruṭûbet didüğüñ
Biri hürşid-i zemistân birisi reşh-i gamâm

Ne kadar encümen-efrüz ise şem'-i iqbâl
Bestedür târ-ı fetilinde yine reng-i zâlâm

Meclis-i 'âlemi geh rüşen u geh târ eyler
Budur âyîn-i nizâm-ı felek-i nâ-fercâm

Bādeye der-pey iken derd-i ser-i renc-i ħumār
Bezm-i ‘ālemde ‘aceb kimdür olan mest-i müdām

Kimse āzāde degüldür siteminden çerħüñ
Hālesin mäh-ı ŧeb-ārāya ider ħalka-i dām

Baħr-ı pür-sūriŧ-i devletde olurmıŧ kem-ħız
Her zamān keŧti-i ümmide muvāfiħ eyyām

Kāħ-ı iħbāle esās olamaz inanma bulmaz
Bünye-i günbed-i pür-bādı ħabāb istiħkām

Kendü aħvāl-i dil-i ber-zede sāmānumdur
İtdügüm ma’raŧ-ı vālā-yı kirāma i’lām

Raħbet-i ħātır ile tevsen-i manŧıbdan inüb
Ġayrınıñ itmiŧ iken destine teslīm-i zimām

Rūzgār āyīne-i ħalbe virüb yine keder
Dili pür-ħün melāl eyledi evzā-ı ħarām

Ādemüñ ħāne-i temkīniñ idermiŧ vīrān
İ’tibārāt-ı keder-ħız ħam-endīz-i li’ām

Gerħi kim kiŧver-i vīrāne-i ħalbümde benüm
‘Azl ü naŧb eylemez icrā-yı rüsüm-ı aħkām

Līk kem-furŧatı-i bed-meniŧāndan feryād
Ki virür vaŧıfları serdī-i deyden peyħām

Ḥamdullah ki deġüldür dil-i ġam-mu'tādum
Naşb ile қаşr-ı şafā 'azl ile künc-i ālām

Līk mümkin mi bu evza'a taḥammül ki ider
Ādemi her birinüñ bād-ı burütı sersām

Ḳanı kendü ḳulunam diyü perestişler iden
Eylemez yolda düçār olsa daḡı redd-i selām

Ḳanı ol terk-i edeb diyü ḳu'ūd eylemeyen
Eylemez şimdi mecālisde bulunduḡça ḳıyām

Ḳanı gördükçe kemānveş ḡam iden ḳāmetini
Zaḡm açar tīr-şıfāt şimdi şudūr itse kelām

Ni'met-i cāha iden destini ser-pūş-ı du'ā
Şoñra eyler dehenin kāse-i zehr-i düşnām

Ḳanı bindükçe rikāba aşılın çāpükler
Dest-i şekvāsın ider şoñra miyān-ġır-i licām

Rūy-māl itmeġe dāmānuña furşat gözeden
Yapışur dāmenüñe cevr için eyler ibrām

Nerdübānlarda baġal-ġırlıġe sür'at iden
Nerdübān üzre ider sebḳate şimdi iḳdām

Hele biġāneye söz yoḡ odur andan me'mül
'Ayb olunmaz ne kadar eylese terk-i ikrām

Terbiyet-kerde-i nān u nemek-i luḡfuñ iken
İ'tibār itmez olur ḡāneñ içinde ḡuddām

Ḥıdmetüñ bār-ı gırān 'add ider olmışken ezel
İltifātuñ hevesi māye-i zeyn-i iḡdām

Mezhebinde saña eyler sitem ü cevri ḡelāl
Şevḡ-i ḡıdmetle iden dīdesine ḡābı ḡarām

Ḳanı birbirisine ḡıdmet içün sebḡat iden
Şimdi ikrāḡ ile birbirine eyler ibrām

Naḡaruñ şevḡine şeb tābe-seḡer ḡā'im olan
Rūz tā-şeb niḡeh-i nāzın ider mest-i menām

Dest berhem-zen olursañ ne ḡadar şiddet ile
Ḳāmet-i nāzına itmez yine teklīf-i ḡıyām

[75]İntişāb itmeḡe her gün biri āmāde iken
Şimdi her şeb biri itmekde firāra iḡdām

Bir daḡı ḡānene 'azm eylemez andan açılır
İḡtizā eyler ise birisine ḡangısına istiḡmām

İnfi'āl itmeḡe āmāde ḡürūh-ı etbā'
'Aşḡ sevdāsına dil-beste cevārī vü ḡulām

Şarşar-ı 'azl şalub tefriḡa bāḡ-ı 'ıyşa
Ḥāneden mañşibuñ ardınca bile gitdi niḡām

Ziver-i hân iken evvel ni'am-ı gûn-â-gûn
Eyledi kesretini vaħdete tebdîl eyyâm

Sîr olur mı naẓar-ı âzı tehi-ṭab'ānuñ
Şahñ-ı şadrinde ider cilve-i nâ-puḥte ṭa'âm

Ḥānumuz sufre-i gerdûn gibi yek kâse iken
Nice ṭursun bir alây gürsine-çeşmân-ı hevâm

Gitdi maşraf gibi âmed-şud-ı ḥâcetmendân
Ḥāneden pâyını îrâd gibi çekdi enâm

Çeşme-i miḥbereden baḥş-ı ḥayât eyler iken
Merḳad-ı maḳlemede mürdeye döndi aḳlâm

Defter-i dâd ü sited nüşḥa-i eş'âr oldı
Sâl-i târiḫ ḥisâb itmeğe ḳaldı erḳâm

Ehl-i ḥâcâta olurken eşeri 'ayn-ı ḥayât
Dâğ urur deyn temessüklerine naḳş-ı ḫitâm

Alınur şimdi 'avâ'id yerine vaż'-ı girân
Virilür şimdi hedâyâya bedel sâde selâm

Mâ-ḥaşal ṭurfe perişānlıḳ imiş ḥâlet-i 'azl
Ṭutmasun kimselerüñ dergeh-i naşbında maḳâm

Ḳorḳarum bir gün ide ḫâne-i sāmānı ḫarâb
Eğer itmezse telâfisini faḫr-ı kirâm

Zîb-i silk-i vüzerâ ya'ni Muşâhib Pâşâ
Ki şükûhına göre teng gelür heft ecrâm

Âşaf-ı şâf-meniş 'âlim ü dâna-verziş
'Âkıl-ı pâk-reviş 'ârif-i pâkîze-keleâm

Bihterîn- vüzerâ Âşaf-ı şânî ki sezâ
Nâmına eyler ise cevher-i evvel ikrâm

Nür-bağşây-ı güher ma'reke-ârây-ı hüner
Meclis-efrûz-ı kerem 'âtıfet-âmûz-ı kirâm

'Arşa-i şânına bir taq kıbâb-ı gerdûn
Pâye-i câhına bir seng feza heft-i ecrâm

Tâbı beytü'ş-şeref-i mihr-i münîr-i nev-rûz
Kef-i dest-i keremi dâ'ire-i mâh-ı tamâm

Qâmet-i nazine kütâh kabâ-yı gerdûn
Cilve-i rif'atine teng fezâ-yı evhâm

Neyyir-i qalb-i cihân-tâbına hayrân hurşîd
Hâncer-i şâ'îka-sîmâsına lertzân Behrâm

Zülf-i 'irfânına dil-beste 'arûsân-ı hayâl
Çeşm-i idrâkine cân-dâde sevâd-ı ifhâm

Güşe-i çeşm-i suhan-dânına olmaz hâ'il
Tutuq-ı tevriye vü perde-serây-ı ihâm

Silk-i nazma çekilen vaşf-ı cihân-ārāsı
Derd-i efvāh-ı havaş u Güher-i gūş-ı ‘avām

Nağd-i maẓmūn-ı ma’ānī heves-i vaşfi ile
Gūşe-i kīse-i endīşede itmez ārām

Ḥāne-i himmeti ol mertebe ‘ālidür kim
Gerden-i zühreyi būs eylemek ister leb-i bām

Çerḥde māhı görür çāhdaki āb gibi
İder ol kimse ki dergāh-ı refi’inde maḳām

Olur āyīn-i bahār-ı keremin vaşf idenüñ
Ḥāmesinden dökilen ḳaṭre bahār-ı bādām

‘Aşsesinden gül-i ḥurşīd döker gonca gibi
Bāğ-ı re’yinüñ iden güllerini istişmām

Māhda hāle degül ‘aks bıraḳmış çerḥe
Şaḥn-ı ḳaşrındaki fevvāre ile ḥavz-ı ruḥām

Şaḥn-ı dehre ḳonalı ḳāfile-i inşāfi
Birbirine uçurur bāz ile şāhīn ḥamām

[76]Eşer-i hıfzını seyr eyle ki teb tutduğı dem
Pürsiş-i ḥātır-ı şīrāna giderler aḡnām

Āşafā midḥat-ı evşāfuñ olunmaz takrīr
Cism-i nāzımda dehān olsa ser-ā-pāy mesām

Tābe-gerden dil ü cān ğarqa-i iḥsānuñdur
Olayum vādi-i inkāra düşersem nā-kām

Līk lā-būd kalem-i şīve-perest-i şu'arā
Tāze bir vādi-i nā-refte bulur itse ḥırām

Ġonce-i ḥāṭıruñ açmaḳ hevesiyle kalemün
Oldı taşvır-i dem-i 'azle bu yüzden ressām

Yoksa Allāh bilür sāye-i elṭāfuñda
Kimseden zerre ḳadar görmedi ṭab'um ālām

Mū-be-mū cümle-i ḥālüm saña pūşide degül
Ne iderseñ yine sen sağ ol eyā faḥr-ı kirām

Ḳoma ḥasretle tehī-dest dil-i maḥzūnı
İtmede ebḥire-i azl dimāğum sersām

KemterİN bir nıgehüñ bendeñi iḥyā eyler
Gūşe-i çeşmüñe mevḳūf hemān neyl-i merām

Sübḥa-gerdān-ı senā ol yiter ey nābī-i zār
Ne ḳadar nazmda maḳbül ise de ṭül-ı kelām

Tā bu devletkede-i munḳalib-i 'ālemde
Gāh naşb ü gehi 'azl eyleye tebdıl-i maḳām

Gelmeyüb kevkeb-i iḳbāliñe yek zerre fütür
Ḳuvvet-i bāzū-yı baḥtı bula gitdükçe ḳıvām

Şuğka-i rāyet-i iğbālī ola ‘ālem-gīr
Ser ber-efrāhte olduğça livā-yı İslām

Ola a’dāsı nigūn cāhı füzūn ‘ömri dırāz
İde dil-hāhını āmāde Hūdā-yı ‘allām

KASİDE (Nābī)

‘Arz-ı hāl itdi şeh-i ‘āleme erkān-ı haşem
K’ey şehensāh-ı hümāyūn-ı kadem ü mesned-i Cem

Şekvemüz var feleğüñ vaż’-ı ğalaṭ-kārından
İstimā’ it ki budur zābıṭa-i mülke ehem

Cümle āzüredeyiz evzā’-ı felekden ammā
Bizden efzūn sañadur ğadr eyā şāh-ı kerem

Şimdi buyrulmaz ise fikrine tevcih-i zamīr
Halel-i salṭanat u devlet olur müstaḥkem

Gilemendüñ birisi mesned-i dīvān-ı Celāl
Birisi mihr-i hümāyūn-ı tırāzende-raḫam

Birisi pençe-i fermān birisi şahḫ-ı şahīḫ
Birisi safha-i telhīs biri nevk-i kalem

Biri tuğrā-yı dil-ārā biri fermān-ı münīf
Biri şer’ ü biri ḫānun biri niżām-ı ‘ālem

Biri tertīb-i menāşıb biri tedbīr-i umūr
Biri teşhīş-i mekādīr biri vaz'-ı hıkem

Birisi 'arz-ı şadāret biri 'aql u biri dīn
Birisi ğayret-i devlet biri terfīh-i ümem

Biri tedbīr-i hazā'in biri ta'mīr-i bilād
Birisi hıfz-ı memālik biri tertīb-i haşem

Biri ervāh-ı vezīrān-ı selef k'olmuşdur
Şimdi mesnedeleri ārayış-i divān-ı 'adem

Biri elķāb-ı hümāyūn-ı şudūr-ı vüzerā
Ki o elķāb hilālindedür ism-i a'zam

Didiler birden eyā pādişeh-i dīn-perver
Ey şehensāh-ı mülūk-ı 'Arab u Rūm u 'Acem

Bizüm aḥvāl-i perişānumuza merḥamet it
Kendünün salṭanat u mülkiñe bizden aqdem

Cümle 'ālem bize ğayret-keş iken lāyık mı
Olayuz pençe-i nā-ehlde pā-māl-i sitem

Biz şifā-baḥş-ı 'alīlān iken inşāf mıdur
Bizi nādānlar ide böyle giriftār-ı sekam

[77]Etdi emr ehline teslīm emānātı Hudā
Ne olur emr-i İlāhi daḥı bundan aḥkem

KiŖver ü salţanat Allah'ũ emānetleridür
Kāfil-i emr gerek ola diyānetde 'alem

'İlm ile 'aql iledür maŖlaĖat-ı devlet ü dīn
Gör ne buyurdı hadīŖinde Resũl-i Ekrem

Ķangı sulţāna Ħudā Ėayr murād itse virür
Aña bir 'akl ile mevŖũf vezīr-i a'lem

'İlm ile 'aql iledür Ŗarţ-ı vezāret yoğsa
Ŗer' ü Ėānũnı ne bilsũn bir alāy lā-yefhem

Neye mevzũ' idũĖin anlamaduĖdañ Ŗoñra
Ķekdi farz eyleyelũm bir nice yıl Ŗabl u 'alem

Añlayan Ėā'ide-i cengi bile 'ālimdür
Anı cāhil ne bilür olsa da farzā Rũstem

Devleti eylediler bũyle perīŖān cũhelā
Nice teklīf olunur gürge mũra'āt-ı Ėanem

Mũsta'iddīni ararlardı mũlũk-ı eslāf
Ki ide re'yleri bāĖ-ı cihānı Ėurrem

Gör Süleymān gibi peyĖamber-i 'ālī-cāhuñ
Devleti olmuŖ idi ĀŖaf ile mũstaĖkem

Ħazret-i Mũsī-i 'İman gibi 'ālī-cāhuñ
Emrine olmuŖ idi Ħazzet-i Hārun munzam

Vüzerâ olmayıcağ ‘âlim ü ‘âķil olamaz
Mülk ma’mûr mebânî-i ħilâfet muĥkem

Görseñe şahib-i ‘Abbâd u Nizâmü’l-mülki
Olmağın ‘âlim u ‘âķil dahı söyler ‘âlem

‘Ârif u ‘âlim u dānâyı vezîr eylerler
Ĥusrev-i Çîn ü Ĥaĥâ pâdişeh-i Hind ü ‘Acem

Pâdişâhum kerem it salĥanatuñ ĥaĥķını vir
Şadr-ı a’lâya getür lâyıķın it müstaĥdem

Eyle bir âşf-ı yektâyı vekîl-i devlet
Ki diye şadr-ı vezâret dahı ni’mel-maĥdem

Öyle bir kimseyi ârâyiş-i divân it kim
Bâri minnet-keş-i ikrâm ola erkân u ĥıdem

Öyle bir kimseye vir mühr-i hümayûnı k’ola
Kendünüñ ma’nî-i elķâbına Bârî a’lem

Öyle bir kimseyi it devlet umûrına vekîl
Ne dimekdür bile ma’nâ-yı nizâmü’l-‘âlem

Öyle bir kimseye aĥķâmuñı tefvîz it kim
Şer’ u ķânûnı ķıyas eylemeye zûlm u sitem

Li’llahi’l-ĥamd zamānuñda bir âşaf var kim
Zâtıdur mâ-ĥaşal-ı nüşĥa-i esrâr-ı ĥikem

Bir anuñ gibi güşâyende-i işkâl-i umûr
Şadr-ı evvelde bile gelmedi Allâh a'lem

Bilürüz ekşerinüñ mâ-ğaşal-ı ahvâlin
Kimi pâ-mâl-i ğaraż kimisi ğam-ğâr-ı şikem

Bir seferde saña sermâye-i fetḥ olmadı mı
Leşkerüñ çekmiş iken vâdi-i idbâra 'alem

Düş-be-düş yürür sadr ile isti'dādı
Sadr mağdûr olur ol itmez ise vaz'-ı kadem

O virür şadra şifâ yoksa ne kâdir ğayri
Şadr için itmeğe tedbîr-i müdāvâ-yı seķam

Çevirür devleti mânende-i fânûs-ı hayâl
Şem'-i engüşt-i hıredle aña lâyıķ ḫatem

Güş idüb Ḥusrev-i devrân didi ni'met-tedbîr
Ḥüsn-i tedbîrünüze ben daḫı oldum mülzem

Kimse yokdur ki bu ta'rifüñ ola mâ-şadaķı
Meĝer ol şâḫib-i şâḫib-dil-i pâkîze-şiyem

Ma'ni-i nusḫa-i aḫlaķ Muhammed Pâşâ
Ki ider âyîne-i re'yine ḫurşîd ḫasem

Didiler cümlesi aḫsent zihî nûr-ı nazâr
Pâdişâḫanuñ olur ḫalb-i şerîfi mülhem

Odur ol şems-i münîr-i ufuk-ı devlet kim
Görmedi mişlini çerç eyleyeli naşb-ı hıyam

[78]Mağz-ı tevfiğdür ol Hüsrev-i devrāna k'ola
Öyle düstür-ı hıredmend vezîr-i a'zam

Getürüb mühr-i hümâyün ile itdi teşrîf
Mıhrveş mühr kodı sîne-i çerç üzre kadem

İzîrâb üzre iken hâtır-ı sevdâ-zedeveş
Buldı burcû'ş-şerefîni şems-i münîr-i hâtem

Geldi tebrike ser-â-pây kıbâb-ı eflâk
Oldı dâmen be-miyân tehniyete levh ü kalem

Didiler cümle-i âfâk mübârek bādâ
Li'llahi'l-hamd Hudâ eyledi itmâm-ı ni'âm

Salţanat salţanat oldı şeref-i zâtı ile
Memleket memleket oldı açılıb zulmet-i ğam

Budur ol nuḥbe-i eyyâm-ı mu'in-i İslâm
Budur ol efdâl-i emşâl-i müşîr-i efham

Kâr-dân-ı vükelâ cevher-i mu'in-i İslâm
Menba'-ı 'izz ü 'alâ maşdar-ı âşâr-ı himem

Gevher-i dânişi sencîde-i mîzân-ı hıred
Rişte-i bînişi şâkul-i binâ-yı 'âlem

‘İffet ü ‘işmet ile ab’-1 şerîfi hem-zād
Himmem ü ayret ile alb-i latîfi tev’em

Mecma’-1 ilm ü ayā vü edeb ü ‘ilm ü veār
Menba’-1 fażl u kemāl u hūner u luf u kerem

ayret u himmet u inşāfda ide’l-‘Ömereyn
‘İffet u ‘işmet u perhîzde İbn-i Edhem

Fikr-i ālākine esrār-1 azā nā-mestūr
‘Al-1 derrākine āşār-1 ader nā-mübhem

Şūret-i zāhire-i kevne tenezzül mi ider
Bām-1 ma’nāya urar pertev-i ‘alı süllem

Cümle āvitedür mih-i süveydāsında
Deste-ber-deste meālîd-i umūr-1 ‘ālem

Çākdur asret-i şa-1 alem ile mîzāb
Teşnedür āh-1 devātındaki āba zemzem

alemi va’a-serāyende-i āşār-1 Kelîm
Nefesi tāze-nümāy-1 dem-i İbni Meryem

Mekremet āşşiyet-i ilati çün nūr-1 amer
Meramet lāzime-i tıynet-i çün dîde-i nem

Nūr-1 ‘irfānı mezāyāsın ider istiş’ār
Olmadın lafza üsāyiş-dih-i dervāze-i fem

Ḥall ider nāḥun-ı endāḥtesi ol girihi
K'idemez riştesin idrāk cemāhīr-i ümem

Derke kâdir degül ednâ-yı bedihiyyâtun
Ne kadar itse te'emmül 'uḳalâ-yı efham

Ġayrı suġl içre iken bir söz ile eyler edâ
'Uḳalâ ḳanġı meşâliḥde olursa ebkem

Andan Aḥsen giremez şürete 'aḳl-ı derrāk
Olsa ger muktesî-i şüret-i İbni Ādem

Dür-bînî-i nigāh-ı ḥiredindendür kim
Devletüñ zaḥmı zuhūr itmeden eyler merhem

Pençesinden olur âsüde şu'â-ı şemsüñ
Bâġ-ı 'ahdinde gülüñ zîr-i perinde şebnem

Ḥüsn-i eṭvârı nazar-baḥş-ı deyâcîr-i 'amâ
Luṭf-ı güftârı ḥarâbî-dih-i bünyân-ı şamem

Rânde-i bârgeh-i himmetidür māl u metâ'
Sille-ḥâr-ı 'adem-i raġbetidür rûy-ı direm

Zâtıdur maḥz-ı kerem memleket-i İslâma
Cümle andan müteferri'dür odur aşl-ı kerem

Ne hünerdür ki anı olmaya ṭab'ı câmi'
Ne şerefdür ki aña olmaya zâtı maḳsem

Müşkil-i devleti hep andan iderlerdi su'âl
Gerek eslâf-ı kirâm u gerek eşnâf-ı ümem

Dehrde añlamayub bilmedüğü ola meğer
Tama' u buğz u nifâk u hâsed ü ğadr u sitem

Halk bu râhatı ru'yâda bile görmez idi
Başmasa re'y-i hâkîm-i hıredi şulha kadem

[79]Eylemiş zâtını Allâh tılsım-ı âşâr

Hâşdur hilkâtine fetḥ-i umûr-ı mu'zam

Âşafâ şâf-siriştâ güher-i nâ-yâbâ

Ey ser-i şadr-nişînân-ı pesendide-şiyem

Sensin ol gevher-i nâ-yâb ki mislün bulamaz

İtse ğavvâş-ı kader taḥliye-i kîse-i yem

Sensin ol nüsha-i pâkîze ki yoḡdur sende

Noḡta-i sehv ü hurûf-ı ğalaṭ u lafz-ı saḡam

Hâkḡ-ı inşâf budur nefy-i nazîründe senüñ

Hâniş olmam eğer itsem daḡı tekrîr-i ḡasem

Medhüñ itdükçe çıkar cümle beyân-ı vâkı'

Bulamaz medhüñe şâyân diyecek söz âdem

Medḡ için saña ḡaşîde dimenüñ farkı mı var

Eylemekden bir içim şuyı nişâr-ı ser-i yemn

Teng iken bārgeh-i vaşfuna meydān-ı hayāl
Nice tayy itsün anı pāy-ı raqam-gır-i qalem

Mır Ebu'l-Fetħ ki Şāh Ekber'e olmışdı vezır
Var yine saña şebih olacağında şüphem

Saña tanzır-i 'Alı Şır ne lāyıkdur kim
Sen şehinden bile a'zamsın anuñ hem a'lem

Güş idüb fażluñı 'irfānuñı bundan şoñra
Mırzā Tāhir ile faħr idemez şāh-ı 'Acem

İbni 'Abbād u Nizām olsa olur saña şebih
Lık rütbe cihetiyle yine sensin a'zam

Piri Pāşā ile görse seni Maħmūd Pāşā
Şān-ı fażluñda dimezlerdi meğer ħarf-ı ne'am

Anlaruñ rūħların Ĥāzret-i Ĥak şād itdi
K'oldı zātuñla senüñ şadr-ı vezāret ħurrem

Nice āsāyiş-i İslāma sen oldunsa sebeb
Yine ta'miri yüzünden olur Allāh a'lem

İştibāh itme ki manzūrısın Ehlu'llāhuñ
Evliyānuñ nefesidür saña yār u hem-dem

Naşr u tevfiq saña 'ālem-i ma'nādandur
Olsun āyine gibi qalb'-ı şerifüñ ħurrem

Şadrı rû'yâ-yı fütûhât ile itdûñ teşrîf
Olasun қаşr-ı dilûñ pâ-zede-i gerd-i elem

Hîç şekk itme ki eyyâm-ı şerîfûñde olur
Cîb-i âfâķ rehâ-yâfte-i dest-i dîjem

Yitişür saña düşen hıyr du'âdur Nâbî
Saña bîgâne gelür medh ü şenâ nâ-mahrem

Kendi nûr-ı başaruñdur ne tekellûf k'idesin
Ecnebivâr ney-i hâmeye teklîf-i nağam

Ṭotalum hâme sükût itmez imiş şevķinden
Püşt-i dest-i ağızına ur kim añ olsun epkem

Tâ ki dülâb-ı vücûda ola cârî gerdîş
Hikmet-i şâni ile çeşme-i bî-âb-ı 'adem

Hak ta'âla o kadar 'ömrini medd eyleye kim
İrmeye yüz yıla dek dâmenine cezr-i herem

İtsün ol meşğaleden zâtını Allâh maşûn
Ki ola vâsıta-i guşşa vü müstevcib-i ğam

İtsün esbâb-ı murâdâtı te'âķub olsun
Hâtır-ı nâziki hoş ķalb-i laṭîfi hurrem

'Ahdi mümted ola ber-ṭıbķ-ı recâ-yı eflâķ
'Ömri efzûn ola ber-vefķ-i ümîdd-i 'âlem

Bahārriye (Necati)

‘Ālem zihî huceste zihî mevsimi bahār
Kim bād hoş nesim durur āb hoş- güvār

[80]Gülzāra gel ki Kevser-i baĝ u nesīm-i şubh
Emvāt-i hāki etdiler ihyā Mesih-vār

Luţf āyetini sūsen-i çinī-devāt ile
Yazdı çemen şahā’ifine şun’i Kirdigār

Berfiñ gümüş varaqlarını hall edip havā
Cedvel çeker şahife-i gülzāra cūy-bār

Ŧonandı gül arūsını meşşāta-i nesīm
Ayine oldu ābı revān şāne oldu hār

Eyledi lāle taĝ eteginde buhurlar
Yağdı havā eliyle şakāyık yaçada nār

Gül āteşiyle rūşen olubdur cemāl-i baĝ
Nite ki cām-ı bāde-i nāb ile rüy-ı yār

Od düşdü baĝa gel beri yağma maḥallidir
Esbāb-ı ayşdan alagör sen de yād-gār

Cennetde gece olmadığın istimā edib
Kaşd etdi kim uzun geceyi maḥv ede bāhar

Alām-ı cevri devr ile ey nā-tüvān olan
Gitmek gerekse hātır-ı ātırdan inkisār

Sürünü sürünü şu gibi sebze-zāra git
Düşe tura şabā gibi gel gül-sitāna var

Göñül kararı gitmeye kıala içinde dağ
Onlar ki bağı lāle gibi etmez ihtiyār

Gördüm şehirde gülşene uğradı bād-ı şubh
İki büküldü dedi çemen edib intizār

Yüzümü başa geldiñ ü bu ben fitādeyi
Toprakdan götürdüñ eyā bād-ı müşg-bār

Gülşen yolunda mest bulub nergisi şemāl
Çapdı amāmesi urub çeşmime gubār

Ol korkudan görünmez olubdur şemāl kim
Şala habāb hasbine inşāf-ı Şehriyār

Şāh-ı bülend-mertebe Sulţan Bayezīd
Māh-ı nūcum-kevkebe mihr-i felek-medār

Ey hān-ı şevketine hümā-yi zafer mekes
Vey bāz-ı himmetine cihān kem-terīn şikār

Her tende luţf u merhameti can gibi revān
Her yerde re'y-i pāki hıred gibi kām-gār

Ahter gözünü re'yi ile açsa kuhl-ı şeb
Tā haşr mīl-i mihr ile kör etmege nehār

Oldu raşad sipihr ü suţurlāb āfitāb
Tā irtifa-i adrini tīr eyleye Őumār

Gūy-1 zemīni apladı gerdūn gibi tamam
Simurg-1 adri Őehperi adl ile beyzā-vār

Çekti kılıcı seyl-i avādiş yoluna sed
Mülkün esāsı oldu felek gibi üstüvār

Saqlar cihānı āris-i inşāf-1 Őehriyār
Min ba'd ey sipihr gerekmez bu nūh işār

Ey tācdār mülk-i cihān begleriñ seniñ
apıñda uluñ olmağ ile eder iftiħār

Uş el dege ayağına yüz urmağa diye
Çeker apıñda kayşer ü fağfūr intizār

Şehler piyāde ruħ yere orlar olalıdan
Sen naţ-1 salţanatta murād atına süvār

Çin ü ıţāya ger aña vara tevķī-i nāfiziñ
Baş üzre yeri ver nitekim zūlf-i tābdār

Yere düşürmeyib apışır tūtiyā gibi
Kuħl-i ğubār-1 dergehiñ a'yān-1 rūzigār

[81] ūrşid nūr u kūh-sūkūn filmesel seniñ
Ahdindeki vefā ola ab'ıñdaki vaār

Gitdi zālām-1 şirk edeliden şeref göğü
Māh-1 livā-i adrini g n gibi āşikār

Olsa revāne şarşar-1 ahrıñ ad -y1 m lk,
Deryā-y1 memleketde ede as gibi kenār

Tiriñ uābı ceng g n  şadr g zedir
āk-i āire onmağā eder meger ki ār

āk-i āir terbiyetiñle bulur v c d
Bād-1 bahar ile nitekim şan-1 sebzezār

Şimden geri g t rse revādır şudā'1 g l
B y-1 bahar-1 ulkuñ ile oldu her diyār

G lzār-1 devletinde cihān alkı usrevā
G l gibi g ld  bir benem eden hezār-zār

G şet fiğānım ey g l-i andān ki yaraşır
G lzār-1 der-geh ñde Necātī gibi hezār

Versin zemāne destiñe nev nev g l-i murād
Her şub dem ki aıla bu k hne merğ-zār

Ser-sebz   urrem ola g listān-1 devletiñ
Devr ettiğince bu yedi dolab-1 bī-arār

KAŞİDE (Necâti)

Gülşende re'is olmağa ezhâra benefşe
Demdir ki kadem-rence kıla vara benefşe

Bağdâd-ı çemende ede da'va-yı hılâfet
Abbâsi 'âlemler dike gülzâra benefşe

Dem geldi ki gül şevkine her hâr ayağına
Yüzün süre boynun çeke yalvara benefşe

Ahı tütünü yer yüzünü göke boyadı
Alındı meğer bir yüzü gülnâra benefşe

Bu luğf ile kim kıldı çemen şahnımı çini
Ta'n etse nola nâfe-i attâra benefşe

Deste işidir lîk ucuz olmamağ için
Bir kez gelir eyyâmnda bâzâra benefşe

Hârguş gibi gözü açık uykuya varmış
Ermezse ne tan devlet-i bidâre benefşe

Titrer eli bir harf ayağı doğru çekemez
Uğradı meğer küçe-i hammâra benefşe

Mestâne turup cübbesi yaqasın eder çâk
İş bu gazel-i hûb u güher-bâra benefşe

Aşüfte olub sünbül-i dildâra benefşe
Yüz yere qodı derd ile biçâre benefşe

Leylî saçınıñ aşkı ile tağlara düşmüş
Mecnun gibi āşüfte vü āvāre benefşe

Zülf ile haða āşık olan gülşene gelsin
Tā gönlüñ açā ara çemen ara benefşe

Gülzāra varıb gönümüz eglense olurdu
Sünbüllerine benzese bir pāre benefşe

Hindū-beçe-i micmere gerdān-ı çemendir
Rağbet kıomadı tabla-i atāre benefşe

İsā nitekim sūzen ile çıkdı semāya
Ol resme çıkar kıule-i kühsāra benefşe

Vaşl etmedi gülzār-ı cihan benzediğcin
Ma'suқа gül ü 'āşık- gam-ğāra benefşe

Gel ayş edelim leyl ü nehār ile ki döndü
Rūza semen -i tāze şeb-i tāra benefşe

Pervāne gibi bāl ü peri kıapkıara yanmış
Divāne gibi pireheni pāre benefşe

Ya maşşer-i gülşende sunuldı kıara defter
Maşsun oluban döndi kıunhkāre benefşe

[82]Niçün göğerüb boynun eğer serv dibinde
Asmadı ise kendözünü dara benefşe

Gömmüş yine deñlü yere kayda siyaset
Neyledi ‘aceb çarh sitemkäre benefşe

Her yaprağı bir göz bebeğı gibi olubdur
Kadri gülüne etmege nezzäre benefşe

Ahdünde hacil oldu yüzü yerlere düştü
Girdiğı için kismet-i küffäre benefşe

Adliñle eder dehr hırāban felek ıslāh
Şekkerle ider fāi’de bimāre benefşe

Gülzäre güzer eyler ise şarşar-ı kaħrın
Āteş ola gül dūd ola hemvāre benefşe

Eğmezdi boyun olmasa hükümñ yeli çavuş
Ol sancağ-ı jengāri-i zer-kāre benefşe

Senden usanur kalduruban başını baħmaz
Gülzār harimindeki ebkāra benefşe

Uğru gibi bağı getirirler nazarına
Yere baħıban geydiğı için kara benefşe

Gülzār-ı sarayıñda zihi dār-ı sa’adet
Kim oldu bāħub çarh-ı perestra benefşe

Bir ekmediğıñ yerde biter koptumasıdır
Kara saçuña korħarım el kara benefşe

Ben bîdile cevri etmek için tâbi olubdur
Zülf-i siyâh ü çarh-ı nigûn-sâra benefşe

Ah eyledi kim çıktı tütünü depesinden
Yanub ciğeri bencileyin nâra benefşe

Dün hüzn ile olmuşdu kara yere beraber
Bugün neden erişdi bu miqdâra benefşe

Qadr ile şeref buldu yetişdi göge başı
Şah eşigine süreli ruhsâre benefşe

Maḥmûd-ı cevân-baḥş ü cihân-baht ki anuñ
Hulku ile verir hâr gül ü hâre benefşe

Top eyleyüb eflâki önünde kodı taqdir
Şol resm ile kim yâr şunar yâra benefşe

Düşmen ‘ilmi gibi gelür şâh eşigine
Başı aşğa müftekir u kara benefşe

Şol vech iledir qaşr-ı refi’iñ kim eder faḥr
Öykündüğüne sâye-i divâre benefşe

İrhama nazâr eylese göz toğmaya kimse
‘Âlemde meğer derd ile biçâre benefşe

Rıf’atde kaçan qapıña mânend ola gerdûn
Hem-esr ola mı günbet-i devvâre benefşe

Bir hāme ile kāgād-ı rengin eder iḥzār
Evşāfiñ ile nazm olan eş'āra benefşe

Vaşfiñ çemeninde yaraşır jāle yerine
Müstagraḳ ola lü'lü-i şeh-vāra benefşe

Bu şi'ri-dil-āvizi Necāti yaraşır kim
Ḥall ile yaza şafḫa-i jengāra benefşe

Şāha bu siyeh-baḫt ḳuluña nazār et kim
Baḳmaḳla cilālar verir ebşāra benefşe

Süsen gibi nazm etmeğe dilim dolaşırken
Vaşfiñla getirdi beni güftāra benefşe

Ḥaḳdan dilerem devlet ü ömrüñ ola cāvid
Nitekim ola pişrev ezhāra benefşe

ḲAŞİDE(NEDİM)

Sepīde-dem ki olup dīde ḫābdan bīdār
Ḥurūşa başladı nā-gāh serde dürd-i ḫum

[83]Hezār za'f ile ḫammāma toḡru 'azm etdim
Kemer güsiste perākende gūşe-i destār

Varup o ḫāl ile ḫammāma üft ü ḫīz ederek
Edince gūşe-i ḫalvetde cāygāh-ı ḳarār

Ne gördüm āh aman el-aman bir āfet-i cān
Gelüp yanımda güneş gibi oldu şu'le-nisār

Şaçı fütādesiniñ hābı gibi pejmürde
Niğāhı 'āşıkınıñ hātırı gibi bīmār

Vücūdu ham gümüşden beyāz gülden nerm
Boyu henüz yetişmiş nihālden hem-vār

Çamer hamīresi yāḥud güneş mürebbāsı
Billur şāḥı yā nüḥl-i lü'lü-i şehvār

O ḳadd ü ḥad o tenāsüb o ğabğab ol pistān
O yāl ü bāl o temāyül o şīve-i reftār

Tamām reng ü bahā mū-be-mū kirişme vü nāz
Tamām ḥüsn ü ser-ā-pāy şu'le-i dīdār

Velīk ḥissolunur ki o nāz-perverdiñ
Derūnu içre bir endīşe vü bir āteş var

Ben ise derd ile kıldım figān ki āh 'aceb
Nedir eden dilin ol nāz-perveriñ bīzār

Dedi o dem dil-i dīvāne her çi bād-ābād
Bu ḥāletiñ ederim andan aşlın istifsār

Cevāb-ı luḫf verirse eğer zihī devlet
Zihī sa'ādet eğer kim ederse de āzār

Heman ھیٲٲب edüb ey  ft b-ı n z dedim
Ki ey fed  o siyeh zülfe n fe-i T t r

G m şden  y neler gibi şaf iken s ne 
Sez  mıdır ki ola b yle p y-m l-ı ğub r

Cih nı etmiş iken  ayreti  zebun ya seni
Kim etdi b yle ser-end z-ı  ayret   efk r

Nedir  ceb sebep-i  ayreti  zebun ya seni
Kem l-i l tfu  ile  ıl kem nene i b r

İşitdi  unki s z m ol g l-i  ad ka-i n z
Der n-ı s neden  h eyley p    b lb l-i z r

Dedi ki  h su' l etme derd-i pinh nım
Dil-i fig rımza za m urma sen de diğer b r

Dilimle uğradığım kayde ben bu  alemde
Ne b lb l uğradı ne t ti-i Şeker-i ğ ft r

 ar r n  aldı dili  bir gar b dağadağa kim
 il c  ğ ç ğamı m şkil teg f l-i d şv r

Bu Şeb bir  feti  ibr mı ile meclisde
 ekilmiş idi bir iki piy le-i ser-ş r

Tam m neş'eler etdikde mihr gibi tulu'
Miy n-ı meclise na l oldu Őo bet-i eş' r

Nedim nāmına bir şā'ir-i cihān var imiş
Kemend-i zülfüme düşsün ilāhi ol 'ayyār

Bir iki beytin anuñ keyfe ma't-tafağ nā-gāh
Bir ehl-i dil oğuyub etdi bir dağī tekrār

Şu rütbe etdi eşer baña ol edā-yı selīs
Ki ṭāb'-ı şuğun olub ḥāk-sāz-ı ceyb-i qarār

Yemin edüb kılcım kabzasına nezr etdim
Bulup nedimi iki buse eyledim isār

Bu kerre şimdi belā bunda ḥānesin bilmem
Ki 'azm edüb olam ifā-yı nezre hāhişkār

Ṭatalım arayaraq bulmuşum añı ammā
Qabul kılmayub eylerse nezrim istiḥkār

Ḥicāb māni' olursa ya nāz ederse yāḥud
Ederse zühd şatub şüret-i riyā izhār

Nice çıkam 'acabā 'uhdesinden ol nezriñ
Qalır mı āh benim gerdenimde yoğsa bu bār

Qaçan ki bu sözü gūş etdi dil qalub bī-hūş
Kemāl-i ḥayret ile hem-çü şüret-i dīvār

Dedim ki ey gül-i nev-ḥīz-i nāz ü 'işve saña
Fedā Nedim gibi bendeler hezār hezār

Ne gūne sihr idi āyā o beyt-i pūr-te'şīr
Ki bir seniñ gibi serkeş periyi kıldı şikār

[84]Dedi ki bir iki beytü'l-kaşide kim olmuş
Anuñla hazret-i şadr-ı güzine hizmetkār

KAŞİDE (NEŞĀTİ)

Bir mertebe olmağda füzūn ziver-i 'ālem
Kim Gülşen-i cennet olamaz hem-ser-i 'ālem

Her kūşe tarabzār-ı şāfā halk-i memālik
Ferhunde-derūn gül gibi hurrem-ter-i 'ālem

Bir kūşe mi var gelmeye gūş-ı dil ü cāne
Āvāz u şāfā nāğme-i cān-perver-i 'ālem

Bir devr-i şāfā-bağş ile devr itmede gerdūn
Kim her demi olmağda neşāt-āver-i 'ālem

Yoğ gerd-i kūdūretten eşer şimdi cihānda
Mir'āt-ı şāfādur yine ser-tā-ser-i 'ālem

Olmazdı cihān böyle leṭāfetle müzeyyen
Ger olmasa feyż-i ḳadem-i yāver-i 'ālem

Ferhunde-şiyem dāver-i zī-şān ki sezādur
Olsa şeref-i dāniş ile mefhār-i 'ālem

Düstūr-ı mūkerrem ki ḳudā zātını itmiş
Enva'-ı mekarimle kerem-güster-i 'ālem

Hem-nām-ı şehenşāh-ı rūsül Fātih-i Efrenc
Yektā ‘ālem-efrāz-ı cihān şafder-i ‘ālem

Ol haydar-ı meydān-ı şecā’at ki revādur
Düşında siper olsa meh-i Enver-i ‘ālem

Ol mihr-i cihān-tāb-ı sa’adet ki derinde
Ber-pā niçe hāqān-ı bülend-ahter-i ‘ālem

Tedbīr-i memālikde Aristō gibi şa’ib
Teshīr-i vilāyetde Sikender-fer-i ‘ālem

Hengām-ı şehā hāk ile birdür nazārında
Genc-i güher ü maḥzen-i sīm ü zer-i ‘ālem

Feyz-i kef-i cūdiyle şehāb ola Güher-rīz
Pür-gevher-i sir-āb ola deşt ü der-i ‘ālem

İtlāf-ı zer ü sīm-ı reşk-āver-i hātem
Pīrāye-i ‘irfān ile dānişver-i ‘ālem

Ger olsa çemen sille-ḥor-ı şarşar-ı qahrı
Hep hāk ile yeksān ola berk ü ber-i ‘ālem

Ger itse eşer kuvvet-i temkīn-i dırahtuñ
Bir berkini tahriq idemez şarşar-ı ‘ālem

Gör kuvvet-i ‘adlin ki revādur eğer olsa
Āhū-bere hem-pençe-i şīr-i neri ‘ālem

Rüstem gibi hamlesine fāb getirmez
Olsa ne kadar düşmeni zūr-āver-i ‘ālem

Sürdükçe semendin görünür dīde-i haşma
Zin-pūş ile bir ejder-i anka-per-i ‘ālem

Ol raşş-ı şaba-seyr-i cihān-gird ki dā’im
Yeksandur aña puyede baħr u ber-i ‘ālem

Ferħunde-şiyem dādgerā ehl-nevāzā
İy ‘adl ile berhem-zen-i şūr u şer-i ‘ālem

Ĥavfuñle güris eyledi heb fitne cihāndan
Pür emn ü şāfā olmada Ĥuşk u ter ü ‘ālem

Şandum Ĥam-ı zülfinde görüb Ĥalini yāruñ
İtdi Ĥazabuñ fitneyi der-çenber-i ‘ālem

Mābī-i bahār olsa eğer şayd ile hem-dest
Olmaz yine ‘adluñ gibi zīnetger-i ‘ālem

Bu Ĥamle-i şir’āne ki var sende ‘adūya
Teng olsa n’ola ‘arşa-i pehnāver-i ‘ālem

Dīvān-ı humāyūna şeref virmedi el-Ĥağ
Zātuñ gibi bir şadr-ı cihān bihter-i ‘ālem

[85]Hem zīver-i aĤlağ ile Ĥoş zāt-ı melek-Ĥū
Hem behcet-i endām ile meh-peyker-i ‘ālem

Halleyleyen elbetde benān-ı kalemüñdür
Olsa ne kadar ‘uqde-i müşkilter-i ‘ālem

‘Arz itsem olur ‘uqde-i āhvālümü ben de
Ey kām-revā-yı zu’āfa server-i ‘ālem

Qaldum ğam ile zār güşāt olmadı hergiz
Bir kerre murādumca derd-i şeş-der-i ‘ālem

Dil küşe-nişin-i ğam u cān zā ü belā-keş
Ben hayret ile mużtarib u mużtar-ı ‘ālem

Qābil mi taḥammül buna kim olmada efzūn
Bī-dād-i gerdūn sitem-i ser-ber-i ‘ālem

Bir cur’asını görmedi erbāb-i ma’ārif
Āġāz ideli devre bu nüh sāġar-ı ‘ālem

Luṭfiyle edānidür olan şād sipihrüñ
Elbetde hüner ehli olur muġber-i ‘ālem

Taşdı’i қо bī-hūde figān itme Neşāti
Şekvāñ ile toksın mı yeter defter-i ‘ālem

Tā zer-‘ālem-i mihr çıkup suy-ı ufukdan
Ber-pā ola bu çetr-i zen-ender-zer-i ‘ālem

Dünyayı tuta debdebe-i ‘adl ile namuñ
Pür emn ü emān ola heme kişver-i ‘ālem

Mir'at-ı cihānda görine rāz-ı mā'ānī
'Adlūñ ola bir mertebe ruşenger-i 'ālem

Her demde olub luţf-ı ħudā yār u zāhīrūñ
Ol devlet ü nuşratla zafer-yāver-i 'ālem

Na't-ı Şerif (Nazım)

Ey ħarīm-i ħāşş-ı bezm-i rü'yet-i perverdigār
Vech-i ħaĸĸa zātı hem āyine hem āyine-dār

Noĸta-i cīm-i Celāl 'izzeti kevn ü mekān
Ĥalka-i devr-i muĸiţ-i 'ālem-i hejde hezār

Manşıb-ı ĸadr ü kemāli bir mezīd ü müstedām
Kişver-i cāh u celāli bī-müşīr ü müşteşār

Hākrüb-i bārgāh-ı şehper-i geru beyān
Ĥādīm-i dergāhı Ruĸü'l ĸudsdür leyl ü nehār

Sakinān-ı ravza-i 'ālem-penāhı ins ü cān
'Ākifān-ı Ka'be-i dergāh-ı ervāĸ-ı kibār

Rīze-seng-i āsitānı gevher-i tāc-ı mülük
Cevher-i iksīr ile ħāk-i ħarīm-i hem-'ayār

Mihmān-ı mīzbān-ı luţfu sulţān u gedā
Ĥamd-ĸān-ı ĸān-ı cūdu pīr ü tıfl-ı şīr-ĸār

Hoş-nişîn-i sofrâ-i in'âm-ı cân-ı hâs u âm
Dâne-çîn-i hırmen-i ihsânı mürğ ü mür u mâr

Tab'-ı feyz-âşârına bir zerre hırşîd-i münîr
Dest-i gevher-bârına bir kaçre emvâc-ı bihâr

Kâse-şüy-i maḥbaḥ-ı cūdu şeh-i Fağfur u Çin
Cebhe-sây-i yâb-i luḫfu pâdişâh-i kâmkâr

Büstân-ı rif'ati bir bağ-ı bihâr u hazan
Gülistân-i 'izzeti bir ravza-i herdem bahar

Nūr-i afvı meclis-i rāḫat-ı firuz ehl-i ḫuld
Berç-i ḫışmı hırmen-i ârâm-ı sūz-i ehl-i nâr

Bezm-i esrâr-ı ebhemde nedîm-i nüktedân
Mekteb-i 'ilm-i ledünde ḫâce-i ḫikmet-şi'âr

Gevher-i genc-i 'ulūmu evvelîn ü âḫirîn
Lücce-i taḫḫîḫde yekdâne dürr-i şehvâr

'Âlim-i 'ilm ü ḫikem kevn ü mekân-ı ma'rifet
Ḳulzüm-i zehḫâr-ı esrâr u yemm-i 'irfân şenâr

[86]Sîzezâr ḫaline şefkat nesîm-i ruḫ-baḫş
Şâḫesâr raḫmına 'afv u şefâ'at berk u târ

Bârgâḫ 'azmine naşrı minallah sayebân
Sâyebân ruzmuna fetḫ u zafer naḫş u nigâr

Rehber-i tevfikdir pîş-i hidāyetdir afa
Cünd-i fırsatdır yemin u cîş –i nuşretdir basār

Leşker-i nuşret şîarî dest bir tıĝ-1 sebāt
Düşmen nā-pāydār-1 pāydır rāh-1 arār

Tir tiz ruzmunuñ amacıdır ruz-1 muşāf
Ser-basar olsa iādı Rüstem u İsfendiyār

Đarb-1 kũ-pāl adr-1 rũz-1 aza peykārıdır
Kār-1 ısmı zār eden hemvāre veft-i kār-zār

Zātını ikrār eden mışr-1 dü-‘ālemde ‘aziz
adrini inkār eden iki cihānda āksār

İştiyāk arzıyla asret ebrular
Mıhr-i ser-kerem eylemiş māh nevi kılmış nizār

Ol dü-eburu iki bismillah aţ-1 reyanla
Veche pür-envārı bir muşafdır āyet ber-kenār

‘Aş ‘ālem-sũzı eşyāya sirāyet etme
Her sırr-1 daĝında göstermezdi bir akār anār

Berk-i cān-1 te’şir derd-i ‘aşı sari olma
Suz-1 dil izhār edip yanmaz yakılmazdı enār

Mahmedet an şıfatı muhterin u gühterin
Medinde pİR u bir nabi ‘inān-1 itiyār

Vaşf-ı zâtıyla geçen her dem hayat-ı cāvidān
Na'atı pākiyle olan her bir nefis 'ömr-i dü-bār

Duħa-ı medħinde şad-ı gūna nağımla nāle-senc
Gülşen evşafına bülbül benim gibi hezār

Nāme-i şāniñda 'unvan rahmete'n-li'lālemin
Pādişāh-ı 'arş-ı mesned Husrev-i refref süvār

Çarre'l-'ayn resul-ı nūr-ı dü-çeşm-i enbiyā
Mefhūr-ı 'ālem vücudı kāinata iftiħār

Seyyidü'l-kevneyn ħatem'ül enbiyā hayrü'l-beşer
Dāver-āli güher-i şāhenşāhu ale'l-etbār

'İllet-i ma'mure-i kevn ü mekān kim olmadı
Çaşr-ı din-i erkān u şer'iyle metin u istivār

Şehriyār 'ālem-i lāhud kim ervāh-ı kıuds
Şaydgāh kibriyāsında demādem cān sapār

Aħmed-i mürsel Muħammed Muştafa Maħbub-ı Hāķ
Nāzenin bezm-i ħaşü'l-ħaş ħurb ger digār

Ol Ĥüdāvend Ĥüdāvendān ki dāim etmede
Pādişāhlar dergāhında 'arz zıll-ı iftiħār

Ol şehiñ ħan nevālinde Süleymānlar tıfıl
Anda sırğa mekes deñlü olunmaz i'tibār

Ol şeh kenv ü mekânın maṭbah-ı iclâline
Bir qara kullucudur sulṭân-ı mülk-i zengibâr

Şanma encümle şefk olmuş ‘arferîz hicâb
Âsumân-ı âsitân kâdri etmiş şerr-i mesâr

Ḥan şıdķ u ‘adl u ḥilm u ‘ilmine miḥmân olup
Oldu Ebubekr u ‘Ömer u Oşman u Haydar çâryâr

Şâhbâz-ı himmeti çengâl istiğnâsına
Murg-ı zerrin bâl-ı ḥurşidi eder almakta ‘âr

Şarķ u ğarp ola mûlaĝi kuvvet-i temkîn ile
Sine-i rûy-ı zemîne olsa ḥilmi yafşâr

Maḥmil-i kâdr u vaqarında taḥammûlden kâlub
Çekmeye heft işi eflâk eĝer olsa kaṭar

Olalar taḥte’ş-şerâda kâv u mâhı muṣṭarip
Olsa ger fevķu’l’âlâda sâye-endâz u kâr

Emri nehyi etse şakak bin ezdâdı eĝer
Kâm-ı cana eyleye zuhrâbı âb-ı ḥoşgüvâr

Şerbet-i ümid ü bîm-i lutf u zehr-i kâhrıdır
Ḥoşyârı eyleyen mestâne mesti ḥoşyâr

Ḥahr-ı ma’na bâd-ı ḥışm u kâhrı eyler nâ-tüvân
Bir makes-i imdâd luṭfuyla olur ‘itinâ şikâr

[87]Hak-1 cāri haşre dek cāri ederlerdi eğer

Devr-i ‘adlinde olaydı şîr u ceyrān hem-cevān

Bir za’ife takvîyet baḥş olsa raḥm u şefḳati

Gelmeye seniñ felaḥınla züccāca inkisār

Kām-1 ḥalk her dü-‘ālem dembedem hoşbudur

Nefḥa-i gülzār aḥlākı bulmadan intişār

Sāḳi ḥıfzı basāt-1 ‘ömrü tertîb eyleye

Bir daḥı olmazdı cām-1 zendigāpında ḥumār

Li’maallah gülistān-1 yesuḫa bostan

Ey niḫāl-i bağ-1 levlāk u li’emruk şāhesār

Sensin ol nūr-1 hidāyet pertev-i bezm-i yakîn

Cem’-i şem’iñ enbiyā u mürselîn pervāne-vār

‘Ömrüm olduḫça seniñ siyāḥ-1 deşt ni’tekim

Oldum ol şaḥrada ḥālā cān u dilden bî-ḳarār

‘Aciz ile noḫsan ile bir zerre nāçiz iken

Gül gibi vaşf-1 kemālatında buldum iştihār

Gune gune ḫale yāf kār-gāh feyzidir

Bikr-i endişem ḳabul etmez cihāz-1 müste’ar

Keyf-i şahbāyı ḫayāl-i dilkeşim bî-derd sır

Bāde-i cān baḥş-1 nazm-1 ābdārım nişvebār

Bu aşidem medhiñde ravza-1 ihlâşdır
Levh-i ezhârında ne renk azân ne bîm âr

Cami' vaşfinda setr-i beyânım çekdi şaf
âme-i ma'na serîrem aleşşâlâ an-1 minâr

Bağbân nazm olaldan tâ ki cânım tendedir
Bâğ na'tında ola mizân gül kim âbyâr

Dembedem eyler mükerrir şükr evşâfını
Tuğı-i nuğkum benim bilmez ne Mışr u andehâr

aydâr-1 Kerrâr meydân-1 şenâyı zâtıñım
Esb-i şab'ım dildil u çâlâk âmeme zü'l-fuğâra

Mağfil u şafiñda istihsân ederseñ yâni
Şab'ıma dinse revâ asan devr-i rûzgâr

Vaşf-1 zâtıñda yeter bir noğtasın etsen abul
Şâhid-i güftârıma lâyed ola âl-i 'alâl

Evc-i medhiñde kalup pervânenen oldu henüz
Murğ-1 şab'ım âşiyângir azîz-i i'tidâl

' Acizâne isterim mağbul-1 dergâhiñ ola
Lâyık şânıñ değıl bu nazm yâdgâr

Zîb-i destâr abul et luş edip red eyle
Eyledim dergâhiña buyruk sizi bir kezâr

Yâ Nebiallah ne Һaddimdir Һenâ-yı Һazretiñ
Ola vaşfıñda Süleymân mürdan bî-‘itibâr

Bendene Һalağ-ı kelâm etdirdi sevdâ-yı sevâ
Âdemi muhtel dimâğ eyler şa’vd etse bağâr

Küreme er zâtı Süleymân bârgâh-ı nazm iken
Çeşm-i bahtım çeşm-i mür-ı nâ-tüvândan teng ü târ

Nür-ı Һurşid cemâl-i pâkimâliñ ‘aşkına
Eyleme bin zerreñi bî-‘tali’ vü nâ-bahtiyâr

Ravza-i ümidim olsun pergel-i maşsud eyle
Bağ-ı Һırman etmesin lâlesitân ıztırâr

Vaşf-ı kuyuñda yine bir nev ğazel tarğ eyleyip
Şâhim etdim ‘arzuğâl der ki devlet medâr

Ey nesim dergahıñ ‘ağtar-ı dimağ her diyâr
Ĥâk-ı kuyuñ nefha-ı rız-i nâfe-i meşk-i tenâr

Tab-ı mihrinle dem âğir ola cân vereniñ
Pertevi tâ şubğ-ı mağşer nür-ı Һandil-i mezâr

‘Aşk cân-süzuñla bezm eyle dil-i fevlâdımı
Her dü-çeşmimden dökülsün eşk ter gibi şerâr

Bir işâret ola Һurb-ı âsitâniñdan div
Yolda Һaldı Һalka-ı dürr gibi çeşm-i intizâr

Dilde fikriñ cilve göster dürr-i hayâliñ dîdede
'Âşık-ı didâr kim şâhım nihân u şikâr

[88]Şaykal-ı mihr gelse eyle tâbdâr u müncelî
Etmesin gerd-i sevâ mir'ât-ı qalbim pür-gubâr

Yani tenhâ-nişin ğar-ı 'işyânım henüz
Ben ğaribe afv ki yâr et be-ğakq yâr-ğâr

Âşiyân haşre hengâm şefâ'at ben daği
'Afv ki ümid vârim luţfuña ümidvâr

Ĥazeq luţfuñ meĝer merhem risân-ı raħm ola
Nîş-i 'işyân eyledi cân u dil zârım figâr

Etdi âvâre hevâ-yı ma'şiret cân u dilim
Şâhbâz afv ki olmazsa vâveylâ duçâr

Ĥane berduş-hevâyım çün ĥâbâb-ı cân-ı mey
Nehb-i şahbâ-yı hevesle oldu 'aqlım târ-mâr

Ziver suluk qabul et gûş-ı cânâ qudsiyân
Eylesin medħiñde budur Nażımı kuşvâr

Besdir ey ĥâme yeter taţvil-i güftâr eylediñ
Muĥtaşır eyle kelâmiñ oldu maţlûb-ı iĥtişâr

Eyleye sun'-ı nesîç kâr-gâh rekn-i figân
Ĥil'at-ı eyyâma tâ kim şubĥ u şâmı pevdevtâr

Ruḥuna biñ ḳāfla ceyš-i ŧalat olsun revān
Tā olunca ne ḳaṭar çerḫ beksüste mehār

Ümmeti olduḳca gülçin sürur bağ-1 sūr
Düşmeni olsun figār-1 ḫār-zār-1 ḫārḫār

Zevḳ-i nūr intikāmıyla olup dilşād-1 imām
Ḫısm ola her dem hezimetle melul u sūkvār

Na'at-1 ŧerīf(Nazım)

Serkeşāne berḳ-i suzāndır külah-1 serveri
Şu'ledir zirā ki ŧem'-i meclisiñ tāc u seri

Padişāh olsañ çekersin 'ālemiñ ğavğasını
Ḳabza-i teşhirede olsañ eger baḫr ü beri

Bende olsañ arzu eylersin āzād olmağı
Bir efendiniñ olup ŧām ü seḫerde çākeri

Münzevī olsañ geçilmez loḳma ile kisveden
'Āḳil ü divānede ölmez o sevdādan biri

İḫtiyāciñ olsa āb-1 ruyuñu virān edip
Bir ğani bulsañ olursun sā'il-i ḫākderi

İntisāb etseñ gubāra 'arz edince ḫaliñi
Sen bizmisin der o ḳavmiñ her müslim-dāveri

'Ādetiñ olsa tevāzu' ehl-i kibr u naḫutuñ
Bezmine varsañ olursun her nazarda aḫḳeri

Bî-niyâz olsañ ederler mużtarib ehl-i niyâz
Saña ‘arz ettikçe aḥvâl-i dil-i ğam-perveri

Bez-i cûd etseñ gedâ-i kâse bir kef ol kadar
Kim vefâ etmez verseñ kise-i sîm ü zeri

Bî-nevâ-merd-i ğarîb olsañ bulunmaz âşinâ
Olduqça baḥt bir merd-i ğarîbsiñ yâveri

Bî-kes olsan redd edip hâlikten etmezler sual
Melek olsa derler amma kanda varsın gül-beri

Sâ’ili âzâr ederler anı bilmezler mi kim
Her dil âzârın yine âzâr-ı dildir kiferi

Nergis-i bîmâr-veş raḥm eylemezler yaşına
Olsa cûy-ı giryeniñ iki gözünñ nil ü ferî

Baĝa varsañ derd-mendâne olur her lâle daĝ
Şekl-i tās-i âteşindir saña verd-i aḥmerî

Ṭâli’ vârun ile fikr-i kenar etseñ eĝer
Duĝter-i baḥtuñ olur zâl-i sipihriñ ḥâherî

Ḥasta olsañ şorsa ḥaliñ bir kerre mûr-ı ḥâsediñ
Ṭaş-ı feşâd ola çeşmi her müje bir neşteri

Ḥande etseñ bengidir dirler gülerler ağlasañ
Sâkit olsañ ‘azv ederler saña bir sûret-giri

[89]Derdiñi yansañ yine derler abaat sendedir

Dağlar yasa aarının kendüdendir akarı

Rāsit-gu olsañ ğala-ı fehman bezm-i i'tira

Üstüne eyler avale bir mu'arız-i kāfiri

Bizle-senc olsañ seni imā ile eyler mezza

Meclisiñ dānā-rev nādān-i yāve-kesteri

Mezhak olsañ adriñi pāmāl eder 'arızñ gibi

Mezhakiñ af-te'al olur maām bir teri

ane berdu olsañ adıñ derbederdir dembedem

Devr-i abvāb-i edānide gezersin serseri

Mihmān olsañ ekilmez itminān-ı mizbān

Mav olurdu aml-i minnet ekse ar-ı eniri

Mizbān olsañ eger oymaz dü em-i mihmān

Mā-azr etseñ aña un-ı dil ü ek-i teri

Ehl-i sev olsañ demiler ehl-i seve ehl-i nār

Ki yanar kāhi yaarsın gelmez olur müşteri

Mültezim olsañ ri'āyātıñ olur ālī tebāh

Saña serden geti dirler ger olursañ 'askeri

ā'ir olsañ kıymetiñ bir peyleverden pesentdir

Rüte-i taıada ekseñ eger i'ir-i teri

Sa'y eder h̄asid-i kem̄alatiñda noqşan bulmağa
'Ālemiñ olsañ eger 'alleme-i danışveri

'Āşık olsañ dide-i ümmid ki bim-i raqīb
Tutiyā eyler ğubar-ı āsitān-ı dilberi

Bāde-nuş olsañ eliñde olmasa zer-i gül gibi
Mey-füruşuñ dağ-ı h̄asrettir saña her saġarı

Sālik olsañ mürşid-i kāmīl kıyās ettikleriñ
Kendi noqşanın dağı bilmekte 'aciz ekşeri

Va'iz olsañ dağl ederler cem' olup ehl-i hevā
Diñlemezler emr-i ma'ruf ile nehyi münkeri

Münkeriñ yanında nāmıñ mullahhid ü zındıktır
Halka-i zikr içre olsañ feyz-i haqqıñ mazharı

Münker-i ehl-i tarīk olsañ eger zerķ u riyā
'Ālemin eyler seni sālves dūn u ebteri

Nā'ib vü kağı olup icrā-ı aḥkām eyleseñ
Rüşvet almazsañ eger dirler riyādır işeri

Sevilsen ğuş eylerler sevilmezsen derd olur
Olmasın kimse bu ḥālīñ ḥasta ḥāl-i büsteri

Mikr ü gidenden dil-zāriñ ḥülāşā ey Nāzım
Maḥlaş etdim şer'-i pāk-i ḥazret-i peyġamberi

Göne göne vaşf-1 zātında terennüm-riz olup
Bezm-i nazmın böyle ağāz eylesin ramşekeri

Mesned-ārā-yı la'meriñ tācdār iştifā
Li-m'allah tahtınıñ sulţanı levlāk-1 efseri

Server-i cem'-i resul serdār-1 hayel-i enbiyā
Hem anıñdır hem risālet hem nubūt-i kişveri

Ḥusrev-i keremi nişin-i şāhenşāh refref-i serir
Bārgāhı 'arş-1 'ālādır mollāniñ leşkeri

Aḥmed-i mürsel Ḥabib-i ḥaqq-1 Muḥammed Muşţafa
Fahır-i 'ālem 'ālem-i hejde hezārın mefḥarı

Ol Ḥüdāvend-i Ḥüdāvendān ednā bendesi
Ḥādem etmez bezm-i istiğnāsına İskenderi

Kuḥl-i mā-zāğü'l-başarla ḥaceste mūnazırınıñ
Nergis-i makḥulü ḥayrān etdi çeşm-i 'ebheri

Reng ü buy-1 'arızından lālede dağ-1 neşāṭ
Şebnem-i bağ-1 rahından sebz ü ter verd-i ṭarı

Mescid-i aqşa-yı maqşuduñ imān-1 'azmi
Cāmi'-i esrār ü 'irfāniñ ḥatīb-i minberi

Ḳadr ü 'izzetde kirām-1 enbiyāniñ ekremi
Cāh ü rif'atde gubār-1 mürseliniñ ekberi

Mülk-i taḥkîkin mu'allā pāye 'āli mesnedi
Şadr-ı 'irfāniñ hümā sāye-i hümāyun-ı münazzırı

[90]Mihribān-ı ḥāl-i düşvār 'üşāt rest-ḥîz
'Ācizān-ı rûz-ı ḥaşriñ müşfik-i raḥm-āveri

Ḳāmeti ḥamkeşte elde kâsedir buzesi
Sā'il-i dergāhı etmiş pir çarḥ-ı aḥzarı

Mâlik mülk-i Süleymān dır gedā-yi kuyu kim
Ṭa'n eder yaḳut-ı mihre gevher-i engüşteri

Pāy-ı esb-i 'azimetiñ bāl-i hümā-füruş rehi
Farḳ-ı raḥş-ı rezminiñ nuşret-i hümāyun-ı şehri

Rābıt-ı manşurunuñ innā fetahna şukkāsı
Tiğiniñ zāğı zafer-i naşr-ı minallah cevheri

Düşmen şer'i nola geçse kılıçdan ḥaşre dek
Münhel-i şimşiridir cān 'adunun mu'beri

Merḥamet göster şahā sulṭān-ı şefkat-i dergāha
Ey şefa'atle eden ḥırm-ı 'uşat-ı mahşeri

Sen o iki 'ālemiñ bir tanesisin kim ezel
Şebbe zātında 'aḳîm oldu düğünüñ māderi

Böyle günāgün zuhur etmezdi eşyā gaybdan
Olmasaydı zātıñ ey şadr-ı dü-'ālem-i maşdarı

Pertev-i Şem'-i ruĥuñ pervānesi Şems ü ħamer
Zühre-i Zehrā o Őem'in ħarħ-ı nūr-ı ezharı

İŐtiyāħ-ı sūre-i ħaddiñle topı ser-nūgun
Eylemiş pāder-i küll-i ħasiret o ħamet-i 'ar'arı

Ey Ħabib-i Kibriyā kān girmesin 'afv ħıl
Őevħ-i evŐāfiñ dil-i küstāĥımı etdi ceri

Oldu vaşf-ı kisvaniñda sevād-ı Şi'irimini
RüŐte-i miŐkin-i zülf hurtār-ı meŐarı

Ĥa'bımı feyż-i na'atıñ eyledi Hasān-ı Rum
Ħamdullah-ı Őā'iran-ı dehriñ oldum eş'arı

Söz tāmām oldu ħulus-ı nām eyle gel ey Nāzım
Şu'le-i cānsuz ola farħında eklil-i zeri

Ruĥuna manżūm u menŐūr olan envā' Őalat
Nazm ü neŐriñ her Őalat olduħça zib ü ziveri

ĶAŐIDE (Nef'i)

Bārekalllah zihī raħŐ-ı hümāyun-simā
Ki ħomuŐ nāmını sulţān-ı cihān bād-ı Őabā

Ne Őabā Őā'ika dersem yaraşır sür'atde
Ki segirdirken aña sāyesi olmaz hempā

Bıraħır añı daĥı sāyesi gibi yolda
Olsa ger Őātır-ı endişe ile pā-der-pā

Düşmeden sāyesi hāk üzre eder ālemi tayy
Sehv ile rākibi gösterse ināna irhā

Ꞑuş yetişmez der idim olmasa Tayyar eger
Eremez gerdine zīrā ki ne şarşar ne şabā

Nice Tayyār o sebük-pāy-ı cihān-peymā kim
Aña hem-seyr olamaz hīç ne Ankā ne Hümā

Nürdan bāl açar uçmağa melekdir şanasın
Olsa zinpūş-ı serāserle ne dem cilve-nümā

Tayy eder ālemi bir göz yumup açınca bu da
Bu kadar çābük ü çālāk olur mu acaba

Meger Evren ola yā saçlı Toru yā Mercān
Yā Celālī Yağızı yā iki Edhem yā Tuma

Nice Evren ki ne dem eylese pertāb-ı bülend
Şanki pervāze gelir hışm ile bir ejderhā

Atılır hāmesi oꞑ gibi elinde durmaz
Etse bir şāir eger medh-i şitābın imlā

Nice saçlı toru bir bāl-güşā Ankā kim
Bir şanadıyla uçar uçduğu dem bī-pervā

[91]Nice saçlı toru güyā ki yanar āteşdir
Dūdudur anıñ o yāl-i siyeh-i anber-sā

Bu da Evren gibi pertāb-ı bülend etse olur
Rākibi Zāl-i zer ü kendisi gūyā Anḳā

Nice Mercān o sebük-cilve-i çābük-rev kim
Aña gülgün-ı sirişk olur olursa hempā

İstese bu da eder bir ser-i mūda cevlān
Belki raḳḳaşılk etmekde olur aḫyānā

Seyr eden cilvesini şu'le-i cevvēle şanır
Devr eder ālemi sūr'atle o deñli zīrā

O Celālī Yağızı da ne ḳadar çapükdür
Ki olurken aña meydān-ı cihān teng-fezā

Başlasa cilveye mānend-i kümeyt ḫāme
Merkez-i noḳta olur aña fezā-yı pehnā

İki Edhem ḫod iki şūḫ arab dilberidir
Ki tefāvütleri yoḳ biri birinden aşıā

Görse ger bunları mecnūn-ı melāmet-dīde
Yādına gelemes idi bir daḫī ḫüsn-i Leylā

İ'tiḳādım bu ki mānendi bulunmaz biriniñ
Bulunursa daḫī bir yerde bulunmaz illā

Yine ıştābl-ı şehensāh-ı cihān-ı ārāda
Ki ne atlar bulunur biri birinden zībā

Evvelā Qapıağası torusudur birisi
Ki beraberdür aña pūyede kūh u şahrā

Kuḥl için qalmaz idi gerd-i zemīn-i eṣ'ār
Olsa ger cilve-gehi arşa-i mülk-i ma'nā

Bir de Arslan torusudur ki gemin gördükçe
Kendidir aynı ile şīr-i ner-i silsile-ḥā

Urulur gerdenine anıñ için altından
İki zincir ki zaṭ etmesi āsān ola tā

Cebeli toru ile ḥod Qayısoğlu torusu
Nicedir her biri sür'ade kıyās et meşelā

Menzile nūr-ı bāşar gibi beraber erişir
Olsa her birine hem-pūye eger tīr-i qazā

Birisi daḥī Ağa Alcası kim anıñ da
Yaraşır eyler isem medḥini bu gūne edā

Āsmān-pūye zemīn-gerd-i müselsel-ḥarekāt
Bād-pā şu'le-i cevvēle-i ālem-peymā

Bir de Şam Alcası kim etse ne dem meyl-i ḥurām
Şanki reftāre gelir bir şanem-i sūrḥ-qabā

Olsa bu cilve bu nāz Aşkar-ı Behrāmda ger
Zühre gökden iner olurdu dil-ārām aña

Ṭurfā gülgün-ı firibende-reviş kim şanasın
Cümle endāmına urmuş yed-i kudret hınnā

Bir de tağlar delisidir ki şitāb etdikçe
Bir olur zelzeleden lerze-i küh u deryā

Şarşılır arz u semā şanki kıyāmet koparır
Böyledir tünd şitāb eylediğince ammā

Gelse reftāre döner bir şānem-i ra'naya
Başlasa cilveye tāvūs-ı cināndır gūyā

Nāmı tağlar delisi kendisi Āhū-yı hārem
Perçemi sünbül-i çin cebhesi dībā-yı Hıttā

Cilve etdikçe ne dem olsa perişān-kākül
Pür olur Nükhet-i müşkiyle giribān-ı hevā

Birisi daği şurāhī-i ser-efrāz ki çarh
Yaraşır pāyına yüz sürmek için olsa dütā

Nedir ol gerden-i mevzūn o sürin-ferbīn
Aceb endāmı güzel şūh-ı cihāndır haqqā

Şivede cilvede mestāne hırām eylemede
Vār ise yine odur bir şānem-i müsteşnā

Şalınıb her tarafa nāz ile etdikçe hırām
Bir nigāh ile eder cān-ı cihānı yağmā

Dil-nevāz ola meger aña beraber dilber
Yoḥsa ālemde bulunmaz daḥī mişl ü hemtā

[92]T̄arż u ʔavrın nice ta'rif edeyim anıñ da
Görmedim bunculayın dilber-i şūḥ-ı ra'nā

Ḥüsn-i aḥlāḳı yerinde ḥarekātı mevzūn
Şīvesi cilvesi hep birbirinden a'lā

O reviş ol yürüyüş ol nıgeh-i düzdīde
Dilber-i şūḥ gibi şīveleri hūş-rübā

Armaḡān gitse olur Çīne hele taşvīri
Bu ḳadar ancaḳ olur ḥaḳ bu ki şun'-ı Mevlā

Yaraşır aḥlas-ı çarḥ olsa aña pāy-endāz
Ki revādır buña ta'zīm o ḳadar kim farzā

Pīş-i pāyında melek ḡāşiye-dār olsa maḥal
Na'l-i zerrīnine ḥürşīd yüzün sürse revā

Çoḳ mudur bu şeref ol raḥş-ı mübārek-ḳademe
Ki sa'adette süvār ola ana zıll-ı ḥudā

Mehdī-i devr-i zamān mā ḥaşal-ı kevn ü mekān
Āftāb-ı dü-cihān zıll-ı ḥudā nūr-ı Hüdā

Ehl-i dil kān-ı kerem şāhsüvār-ı ālem
Ḥusrev-i Cem-şiyem İskender-i iḳlīm-güşā

Kām-bağış-ı azamet cān-ı cihān-ı devlet
Revnağ-ı salṭanat ārāyiş-i dīn ü dünyā

Şeh-i meh-kevkebe Sulṭan Murād-ı zī-şān
Şāh-ı seyyāre-ḥaşem māh-ı memālik-ārā

Dād-ger pādişeh-i ādil ü ālī-şān kim
Her ne emr etse ḳazā ḥükmünü eyler imzā

O ḥüdāvend-i mu’azzam ki olur hem-vāre
Pādişāhān-ı cihān dergehine nāşıye-sā

O cihān-bān-ı Hümā-zıll u hümāyūn-fer kim
Cümle şāhān-ı cihān bendesidir ser-tā-pā

O şehensāh-ı direm-pāş-ı kerem-güster kim
Bir eli baḥr-ı şehādır bir eli ebr-i aṭā

Biri derbānı olurdu biri mīrāḥūru
Gelseler āleme devrinde Peşeng ü Dārā

Reşḥa-i cūdu ile ebr-i bahārı dūr-pāş
Nükhet-i ḥulḳu ile bād-ı şabā ḡāliye-sā

Varsa ger Nükhet-i ḥulḳuyla şabā gülzāra
Lāle de sūnbül ü gül gibi olurdu būyā

Nergisiñ düşmez idi cām-ı zeri destinden
Bulsa ger feyż-i nem-i cūdu ile neşv ü nemā

Kāse-i zehr-i ğam olurdu dile cām-ı şarāb
Hükümü ger istese tabdīl-i havāş-ı eşyā

Meşrebinde o leţāfet ki var ammā ber-aks
Neşve-i zehr verir ādeme keyf-i şahbā

Behre-yāb olsa cihān pertev-i re'yinden eger
Zerre hūrşīd kadar āleme verirdi ziyā

Dilleri bār-ı şanavber gibi şad-pāre olur
Tīg-ı bürrānını yād eğlediğince a'dā

Husrevā dād-gerā pādişehā tēc-verā
Ey şehensāh-ı felek-mesned-i hūrşīd-livā

Pişkeş çeksem olur bende semend-i ũab'ım
Ki verir cilvesi anıñ dağı bir gūne şafā

Benzemez bunlara ol ũurfadır anıñ ũarzı
Reviş ü cünbişi ser-tābe- kadem nev-peydā

Arş-peymālīga etdikçe heves ma'nāda
Teng olur cilvesine sāhat meydān-ı semā

Olsa şāne yaraşır yāline bāl-i Cibrīl
Olsa pā-bend-i mağal pāyına zūlf-i havrā

Gerçi iştābl-ı Şehensāha değıldir lāyık
Yeridir bağıçe-i hāşşada etse çerā

Cirid oynamağa q̄abil değil ammā yaraşır
Bağçe seyrine ıkdıka svār olsañ aña

[93]Ömrüñ efzün ede Allāh Te'ālā dilerin
İltifātıñla bu dil-mürdeyi etdiñ ihyā

Eylediñ luř ile bir böyle qaşıde taklīf
Ki nazıre diyemez bir yere gelse şu'arā

Var mı böyle qaşıde demege cür'et eder
şarqdan ğarba varınca suhān ehline řalā

Söyledin himmet-i sulřān-ı cihāndır yoğsa
Qānde ben qānde bu ğüne kelimāt-ı ğarrā

Devletiñde n'ola urfı gibi meřhūr olsam
Var mı bir bencileyin řā'ir-i pākıze-edā

Söz tamām oldu ğüzāfı kıoyalım ey Nef'ı
Edelim devlet ü iqbāline řıdķ ile du'ā

Eşheb-i rz ile tā Edhem-i şeb pey-der-pey
Hāřre dek birbiri ardınca ola cilve-nümā

Rā'iz-i bahtı ola raşş-ı Murād üzre svār
Hışz ide zāt-ı şerifini hāřādan Mevlā

KAŞİDE (Nef'i)

Şükr kim bir bārgāh-ı luṭfa kıldım intisāb
Kim olur ḥāk-i derinden baḥt u devlet behre-yāb

Şükr kim bir dergeh-i iḳbāle etdim istinād
Kim olur himmet naşīb-i feyz-i cūdundan nişāb

Baḥtımı bir āsitāna pāsībān etdi felek
Kim şadā-yı kūs-ı devletle gözümden gitdi ḥ'āb

Ol cenāb-ı āsmān-rif'at ki olsa yaraşır
Ḥār u ḥāşāk-i deri müjgān-ı çeşm-i āftāb

Ol der-i çāker-nevāz u bende-perver kim eder
Ḥalkasın bī-iḥtiyār Āzādeler ṭavḳ-ı rıḳāb

Āsmān-ı dīn ü devletdir o ālī-āsītān
Maṭla'-ı mihr-i cihān-tāb-ı sa'ādetdir o bāb

Rāst-gerdiş āsmān-ı sifle-ḥasım u ehl-i dost
Ālem-ārā āftāb-ı cehl-süz u ilm-i tāb

Ol sipihr-i ilm ü fażl u āftāb olmuş aña
Pertev-i re'y-i münir dāver-i devlet-me'āb

Mehdī Īsā-nefes Nu'mān-ı ḥātem-mekrūmet
Ḥıẓr-ı Yūsūf-ṭal'at Eflāṭūn-ı Īskender-cenāb

Peyrev-i aşḫāb-ı Peygamber imām-ı ehl-i dīn
Ḥayder-i Osmān-şiyem şiddīḳ-ı Fārūḳ-iḥtisāb

Muzhir-i şer'-i Muḥammed maẓhar-ı sırr-ı eḫad
Zāhir u bāḫında zāt-ı aḫmede nā'ib-menāb

Necm-i baḫt-ı kā'ināt Es'ad Efendi kim eder
Sa'd-i ekber ḫāk-i pāyından sa'adet-iktisāb

Ol ki şem'-i rūşen-i pūr-tāb-ı nūr-ıre'yidir
Ḥānümān-sūz-ı ḫaḫā vü meclis-efrūz-ı şavāb

Ol ki āb-ı pāk-ı pūr-emvāc-ı baḫr-ı luḫfudur
Çehre-şūy-ı şefḫat ü keşti nigūn-sār-ı itāb

Devr-i luḫfu gülsitān-ı āleme faşl-ı bahār
Ahd-i adli rūzgār-ı pīre eyyām-ı şebāb

Avn-ı inşāfiyla mülk-i ma'delet bī-iḫtilāl
Şadme-i ḫaḫrıyla iḫlīm-i sitem pūr-inḫılāb

Edhem-i iclālīne bir raḫt-ı sīmīn kehkeşān
Eşheb-i iḫbālīne bir na'l-i zerrīn āftāb

Re'yi pīr-ı zū-fünūn baḫtı civān-ı pūr-şükūh
Olsa eḫvārı n'ola maḫbūl-ı ḫab'-ı şeyḫ u şāb

Verse ḫab'-ı āteşe ger tāb-ı ḫaḫrı taḫviyet
ḫaḫr-ı deryāda dil-i ḫarādan eyler iltihāb

Ger mizāc-ı āba verse ḫıfz u adli terbiyet
Kūre-i āteş-fürūz olurdu biñ yıl bir ḫabāb

[94]Şöyledir te'sîr-i zühd ü tã'atı âlemde kim

Etse bir bezm ehline himmet olur bî-irtiyâb

Sâķiye tâc-ı inâbet cãm-ı ğam-fersâ-yı mey

Muṭribe tevḥîd-i Bârî naĝme-i çeng ü rebâb

Kâm-kârâ serverâ şadrâ mekârim-perverâ

Ey cihân-dâver felek-yâver ḥıdîv-i kâmyâb

Sensin ol deryâ-yı bî-pâyân-ı dâniş kim olur

Dürr-i lafzıñ zîb-i ğuş u gerden-i ümmü'l-kitâb

Her ḥayâliñ şayķal-ı âyîne-i ḥüsn-i edâ

Her kelâmıñ gevher-i gencîne-i faşlu'l-ḥıṭâb

Fitne bir kişverde devriñde uzatmaz zülme el

Mülk-i ḥüsn içre meĝer kim ṭura-i pür-piç ü tâb

Ger erişse Nükhet-i bād ü bahâr-ı işmetiñ

Düzaḥ-ı işyân olurdu reşk-i Firdevs-i sevâb

Ḥâksâr-ı dergeh-i ḳadr-i bülendiñ âsmân

Şerm-sâr-ı dest-i deryâ feyz-i iḥsanıñ seḥâb

Dîv-i buḥlı ḥıṭṭa-i cüdunda olmuş raḥm için

Keff-i destiñ âsmân u kilk-i zerriniñ şihâb

Bir şeb-i târiķdir ğüyâ sevâd-ı kâ'inât

Tab u nûr-ı kevkeb-i iķbâl ü bahtın mâhtâb

Kişver-i cāh ü celāliñdir o mülk-i bî-kerān
Ki anı ıayy etmeğe peyk-i ıader edib ŝitāb

Ermeden pāyānına pāyı ıalīb refıardan
Etdi ıat ıat āb ile peydā değildir nüh-ııbāb

Medııñe ma'nen yine etmez kifāyet olsa ger
Nazmııñ her sāde beyti bir kitāb-ı müsteıāb

Feyz-i mihr-i iltifātıñdır ki etdi ıab'ımı
Şaf u rengin nüktelele ma'den-i la'l-i müzāb

İstedim ol ŝevıile ğavvāŝ-ı baıır-i fikr olub
Ziver-i sem'-i ıabül olmağa lāyık dürr-i nāb

Silk-i nazma ol ıadar çekdim dür-i sırabı kim
Tāb-ı endiŝeyle etdim baıır-ı ma'nāyı serāb

Lafz-ı rüşen içre ma'nā-yı laııfi ğösterib
Cām-ı billür-ı ŝafā-baııŝa ıodum ŝāfhi ŝarāb

Reng-i lafz u Nükhet-i ma'nā-yı nazm-ı pākime
N'ola eylerse ıased rüy-ı gül ü büy-ı gülāb

Bir ğülistāndır ıaŝıdem kim ŝafā vermiş aña
Bu neŝāı-engiz ü cān-perver ğazel mānend-i āb

Ēöz ucuyla āŝııa ğeh luıf eder ğāhi itāb
Bir su'ale yer ıomaz ol ğamze-i ğāzır-cevāb

Çeşm-i bezm-i fitne kuruş işve cām almış ele
Bāde-i nāz ile etmiş ğamzesin mest ü ħarāb

Lebleri üzre ğubār-ı ħaṭṭ-ı nev-ħīzi deĝil
Nāfe-i āhū-yı çeşminden dökülmüş müşk-i nāb

Çeşm-i mesti tiĝ çekmiş ğamzeden bir ħahramān
Ebrū-yı müşkini bir şemşīrden ħālī-ķırāb

Nice ŧutsun tīr-i yāra sīnesin Nef'ī nişān
Anı ħor mu bir ħarār üzre dil-i pūr-ızṭırāb

Ben o mīr-i meclis-i nazmım ki bezm-i ma'rifet
Sūz-ı şī'r ü reşha-i ħāmeme buldu āb u tāb

Bir serāy-ı dilĝüşādır her biri ebyātımñ
Cilveger şaĥnında ebkār-ı ma'ānī bī-ħicāp

Yaraşır dense sevād-ı ħaṭṭda bīkr-i fikrime
Pāk- dāmen şāhid-i meh- ṭal'at ü müşĝin-niķāb

Ṭab'im ol baĥr-ı ĝüher-pāş-ı suĥandır kim anıñ
Rīze- seng-i sāĥilinden ter düşer dürr-i ħoş-āb

Bā-ħuşuş etdim arūs-ı medħini tezyīn için
Bī r bir andan gevherr-i mazmūn-ı ħāşı intiĥāb

Ben öĝünmem raĥş-ı ṭab' her kimiñ çālāk ise
İşte meydān-ı hüner olsun benimle hem-rikāb

Vaqtidir dest-i edeble bāgbān-ı şıdķ-ı pāk
Olsa gülçin-i gülistān-ı du'ā-yı müstecāb

Tā ola bu ĥayme-i pīrūze reng-i zer-nigār
Arşā-i ālemde ber-pā bī-sütūn u bī-ṭınāb

[95]Çetr-i iķbālīñ ola kevn ü mekāna sāyebān
Sāyesinde kā'ināt āsūde tā rüz-ı ĥisāb

KAŞİDE (Nef'i)

Şanmañ ki felek devr ile şāmı seĥer eyler
Her vāķı'anıñ 'āķıbetinden ĥaber eyler

Bir düş gibidir ĥaķ bu ki ma'nāda bu 'ālem
Kim göz yumup açınca zamānı güzer eyler

Bir yerde ki ārāma bu miķdār ola mühlet
Erbābı nice kesb-i kemāl ü hüner eyler

Olmuş ṭotalım müddet-i ārāmı da mümtedd
Āķil nice temyiz-i reh-i ĥayr u şer eyler

Teşĥiş-i reh-i ĥayr u şer olur mu o dilde
Kim leşker-i ġam birbirini bī-siper eyler

Bulmaz reh-i ĥaķķı meger ol kimse ki aña
Tevfiķini Hādī-i ezel rāh-ber eyler

Tevfîk refîk olmayıcağ fâ'ide yokdur
Her kim burada aqla uyarsa zarar eyler

Aklıñ hüneri vādî-i hikmetdedir ancak
Taḥkîk ile hikmet nice bir dilde yer eyler

Hikmet ger o ilm ise ki aḥkām-ı felekden
Endîşe-i aql-ı beşeri bā-ḥaber eyler

Düşmez dil ü ṭab' ehli bu endîşeye zîrâ
Teşvîş-i dil ü ṭab'ı bu daḥi beter eyle

Zu'munca olur her kişiniñ redd ü ḳabûlü
Ḥaḳ söyleyeni şanma felekden ḥazer eyler

Rindân-ı Ḥudâ-perver-i ma'nâ bu maḥalde
Ne çarḥa ne ḳavl-i ḥükemâya nazar eyler

Vermez feleğiniñ devr-i çep-endâzına ḥükmü
Ḳor hikmeti teslîm-i ḳazâ vü ḳader eyler

Gerdün meger âsûde midir kendi kederinden
Devrân aña da mihrini pür-nişter eyler

Gün başına bir ḥil'at-i dibâ verir ammâ
Dâmanını âlûde-i ḥûn-ı ciger eyler

Oı kimsedir âzâde elemden ki vücûdun
Gûy-ı ḥam-ı çevgân gibi bî-pâ vü ser eyler

Yā ol kişi kim tır-i ciğer-düz-ı ęazāya
Hařmāne ęeküb tığ-i zebānın siper eyler

Yā ol kişi kim hırz içün aęsām-ı belādan
Endişe-i evřāf-ı şeh-i dād-ger eyler

Ol şeh ki cihān mevsim-i adlinde řafādan
Devrān-ı şarab-nāk-ı Ceme şandeler eyler

Ol şeh ki ğubārı süm-i yekrān-ı sipāhı
Deryā-yı muĥıř-i feleği pür-keder eyler

Ol şeh ki kef-i himmeti hengām-ı keremde
Dünyāyı ğanı kānı tehı baĥrı ber eyler

Ħān Aĥmed-i ādil ki ęazā na'l-i semendin
Māh-ı ālem-i rü'yet-i fetĥ ü zafer eyler

Cemşid-i kerem-pişe ki seyrāna ęıkınca
Ħürřid gibi ĥāk-i rehin ferş-i zer eyler

Ħürřid-i kevākib-ĥařem-i rüy-ı zemīn kim
Askerle cihānı ĥařr-ender-ĥařr eyler

Māh-ı felek-ārā-yı sa'ādet ki zamāne
Eyyāmını ārāyiř-i devr-i ķāmer eyler

Bir himmete ķādir ki nice bī-ser ü pāyı
Bir demde murād etse şeh-i tēc-ver eyler

Bir udrete malik ki nice taht-niŐinn
Alır kleher  efserini der-be-der eyler

[96]İkbline v-beste felek t o adar kim
Tedbiri ile devrini zir  zeber eyler

Bir mihr-i celiŐaŐa'adır re'yi ki d'im
Evc-i felek saltanatı mstekar eyler

Ne maŐrıŐı ne maŐribi var ne sefer eyler

Ger luŐfu mhim-sz-ı bahr olsa dıraŐtıŐ
Her őhını bir őh-ı muraşŞa'-kemer eyler

Ger şb-ı temz-ı azabı etse siryet
Her atre-i brnı hev pr-Şerer eyler

Mhiyyeti ger olsa cemdta mrebbi
Taşvir-i acer kesb-i keml-i beşer eyler

'Adli ki msellemdir aşa sn-i tedrik
Gr hkmn her yerde nice kr-ger eyler

Olsa meŐel rbıŐa-perdz-ı mkft
Pervneye gl-berki telfi-i per eyler

Ta'bir edemem ıynet-i pkindeki luŐfu
Gr aŐiyet-i feyzi ne miŐdr eşer eyler

Gāhī ki ḥayāl-i ūiken-i ṭura-i ḥulḳu
Esnā-yı tefekkürde dilimden güzer eyler

Endişem olur bûy-ı laṭîfiyle mu'aṭṭar
Andan ḳalemim âlemi pür-müşk-i ter eyler

Ey Ḥusrev-i Cem-kevkebe-i memleket-ārā
Kim salṭanatıñ âlemi pür-zîb ü fer eyler

Evşāfiña ḥad yok ṭotalım sihrile ṭab'ım
Biñ ma'nîyi bir ūekle ḳoyub muḥtaşar eyler

Ḳaşd etse ḥuşūşa ki Güher-senc-i ḥayālim
Bir nüktesini ūerḥ-i kitāb-ı Dürer eyler

Ṭab'ımdır o deryā-yı Güher-pāş-ı ma'ānî
Kim sâhilini ma'den-i lü'lü-yı ter eyler

Endişem o sūret-ger-i i'cāz-nümādır
Kim cevher-i ferd üstüne ṭarḥ-ı suver eyler

Ḥāmemdir o ebr-i çemen-ārā-yı suḥan kim
Bir ḳaṭresi bir gülşeni şādāb-ter eyler

Rengīn ü leziz oldu kelāmım o ḳadar kim
Kām u leb-i endişeyi pür-gül-şeker eyler

Ammā yine bir söz ne ḳadar nāzik olursa
Daḥli āna erbāb-ı ḥased ol ḳadar eyler

Üstād olıcaķ sözde Һasedden kaçılır mı
Zirā hüneri reşk ü Һased mu'teber eyler

Yetmez mi bu devlet ki baña reşk ede dā'im
Bir t̄a'ife kim da'vī-i fażl u hüner eyler

Zu'mu o kadar her biriniñ sözde ki gūyā
Endīşesi tağyır-i kazā vü kader eyler

Ammā giricek ma'reke-i ma'niye evvel
Şemşiri қor endīşe-i zırh u siper eyler

Nuṭk ile Mesīhā geçinir her biri ammā
Һaşıyyet-i şoĥbetleri insānı Һar eyler

Ġavġā-yı suĥandır bu faziletde nemiz var
Fażl ehli bizim başımız üstünde yer eyler

Söz ben dediğim cevher-i ulvī ise anı
Devrān şadef-i sem'-i қabüle güher eyler

Söz müdür o kim nüshasını nükte-şināsān
Һaşv-i şikem-i raĥne-i dīvār u der eyler

Һaққımda ne derlerse o gūne süfehāniñ
Āşar-ı ṭabi'atlerine kim nazar eyler

Lazım gelicek ol müteşā'irlere ṭab'ım
Her ma'rekede neyledi daĥi neler eyler

Ol şaf-der-i düşmen-küş-i nazmım ki huşūşā
Şemşīr-i zebānımdan aḥibbā ḥazer eyler

Olursa eger himmet-i şāhenşāh-i ‘adil
Hāsā ki bu endīşede Nef’i zarar eyler

[97]Zīrā ki dem-i küşte-i endīşesin ekşer
Şer’-i kerem-i ḥikmet-i Bārī heder eyler

Hem ḥaşma zafer bulmağičün medḥ ü senāñı
Taḫdīm-i du’ā-yı şeb ü vird-i seḥer eyler

Tā cilve-geh-i rü’yetini Ḥusrev-i encüm
Geh memleket-i ḥāver ü geh baḥter eyler

Manşūr ede her yerde Ḥudā rāyet-i baḥtñ
Tā Ḥusrev-i seyyāre felekde sefer eyler

BAHARİYYE (Nef’i)

Esdı nesīm-i nev-bahār açıldı güller şubḥ-dem
Açsun bizim de göñlümüz sāķī meded şun cām-ı Cem

İrdi yine ürd-i behişt oldu hevā anber-sirişt
Ālem behişt-ender-behişt her kūşe bir bāğ-ı irem

Gül devri ‘ayş eyyāmıdır zevķ u şafā hengāmıdır
‘Āşıqlarıñ bayramıdır bu mevsim-i ferḥunde-dem

Dönsün yine peymâneler olsun tehî ħum-ħâneler
Raķş eylesin mestâneler muţrıblar etdikçe naĝam

Bu demde kim şâm u seĝer meyħâne baĝa reşk eder
Mest olsa dilber sevse ger ma'zürdur şeyħu'l-ħârem

Yâ neylesün bî-ĉâreler âlüfteler âvâreler
Sâĝar şunar meh-pâreler nüş etmemek olur sitem

Yâr ola Câm-ı Cem ola böyle dem-i ħurrem ola
Ârif odur bu dem ola 'ayş u ŧarabla muĝtenem

Zevķı o rind eyler tamâm kim ŧuta mest ü şâd-kâm
Bir elde câm-ı lâle-fâm bir elde zülf-i ħam-be-ħam

Luţf eyle sâķî nâzı ķo mey şun ki ķalmaz böyle bu
ŧolsun şürâħi vü sebû boş ŧurmasın peymâne hem

Her nev-reside şâħ-ı gül aldı eline câm-ı mül
Luţf et açıl sen daħı gül ey serv-i ķadd-i ĝonca-fem

Bu dürd ü bu şâfi deme dönsün piyâle ĝam yeme
Ķânûn-ı devr-i dâ'ime uy sen de mey şun dem-be-dem

Meydir miħekk-i 'âşıkân âşüb-ı dil-ârâm-ı cân
Sermâye-i pîr-i muĝân pîrâye-i bezm-i şanem

Mey âķili irşâd eder 'âşıkıları dil-şâd eyler
Seyle verir berbâd eder dillerde ķomaz gerd-i ĝam

Mey āteş-i seyyāledir mīna kadehle lāledir
Yā gönca-i pür-jaledir açmış nesīm-i şubḥ-dem

Sāḳī meded mey şun bize cām-1 Cem ü key şun bize
Rıtl-1 pey-ā-pey şun bize gitsin gönüllerden elem

Biz ‘āşık-1 āzādeyiz ammā esīr-i bādeyiz
Ālūfteyiz dil-dādeyiz bizden dirīğ etme kerem

Bir cām şun Allah için bir kāse de ol māh için
Tā medḥ-i şāhenşāh için alam ele levḥ u kalem

Ol āftāb-1 salṭanat ol şehsüvār-1 memleket
Cem-bezm ü ḥātem-mekremet memdūḥ-1 eşnāf-1 ümem

Ablaḥ-süvār-1 rüzgārāşüb-1 Rūm u Zeng-bār
Leşker-şikār-1 kām-kār Behrām-1 Āfrīdūn-ālem

Pīrāye-i mülk ü milel sermāye-i dīn ü düvel
K’olmuş naşībi tā ezel tāc-1 Ferīdūn taḥt-1 Cem

Ḥāḳān-1 ‘Oşmānī-neseb kim münderic zātında hep
İslām-1 Fārūḳ-1 Arab iḳbāl-i Pervīz-i Acem

Sulṭān Murād-1 kām-rān-efsürde vü kişver-sitān
Hem pādīşeh hem ḳahraman şāḥib-ḳırān-1 Cem-ḥaşem

Şāhenşeh-i ferḥunde-baḥt Ārāyiş-i dīhim ü taḥt
Baḥtı ḳavī iḳbālī saḥt İskender-i Yūsuf-şiyem

Şāh-ı cihān-ārā mıdır māh-ı zemīn-pīrā mıdır
Behrām-ı bī-pervā mıdır yā āftāb-ı pūr-kerem

[98]Şāhāne-meşreb Cem gibi şāhib-kırān Rüstem gibi
Hem İsa-ı Meryem gibi ehl-i dil ü ferhunde-dem

“Dünyā vü mā-fıha” nedir cennet olursa yā nedir
Luţf eylemek zīrā nedeir yanında bir naqd u selem

Cümle hünerden bā-naşīb sırr-ı acep şun’-ı ğarīb
Meclisde şūh u dil –firīb cenk edicek şīr-i ücem

Gāhī ki ol şīr-i yele hışm ile tīğ alır ele
Olur cihān pūr-zelzele başdıqça meydāna qadem

Ol dem ki kaşd-ı ceng eder şahrāları gül-reng eder
Dünyāyı haşma teng eder olursa Sām u Güstehem

Sürdükçe haşma yek-tene bakmaz silāh u çevşene
Yer qalmaz aşlā düşmene illā beyābān-ı adem

Ey Hüsrev-i ālī-nijad vey dāver-i pāk i’tikād
Ey şāh-ı şāhib-‘adl u dād ey pādişāh-ı muhterem

Sen bir şeh-i zī-sānsın şāhenseh-i devrāndan
Ya’ni ki sen hākānsın devriñde ben hākānıyım

Ben gerçi bir bī-hāşılım şākird-i ders-i müşkilim
Hem mekteb-i ehl-i dilim halk olmadan levh ü kalem

Sözde nazîr olmaz baña ger olsa ‘âlem bir yaña
Pür-ıumturāk u hoş-edā ne Hāfızım ne Muhteşem

Hākānîyim ben Muhteşem yanımda serheng-i haşem
Hāfız olur leb-beste dem hāmem edince zîr ü bem

Nef’î yeter da’vâyı ço dünyā ile gavgāyı ço
Eflāke istiğnāyı ço hāke yüzüñ sür lā-cerem

Qaldır eliñ eyle du’ā buldu kaşideñ intihā
Şimdi du’a etmek saña hem müsteħabdır hem ehem

Nice kaşide bir kitāb mecmū’a-i pür-intihāb
Her nüktesi Faşlu’l-ħiṭāb her beyti bir genc-i hikem

Tā kim cihān ma’mūr ola geh emn ü geh pür-şūr ola
İkbāl ile mesrūr ola ol Hüsrev-i vālā-himem

KAŞİDE (Nef’î)

Şarab-i ehl-i maħabbetden alan lezzet-i kām
Hün-ı dil nüş ider olmazsa şarāb-ı gül-fām

Gül gibi oldu huşūşā ola cām-ı pür-mey
Aqlı başında olan ‘ārif eder mi ārām

Başka bir ‘âlemi var bezm-i meyiñ kim anda
Görünür rind-i cihān-dāde-i huşyār amüdām

Māye-i feyż-i hayāt-ı ebedī neşve-i mey
Neşe-i hikmet-i devr-i ezeli gerdiş-i cām

Bādedir zevkını idrāk idene āb-ı hayāt
Mu'terifdir buña Hızır ile Sikender de tamam

Ola ben istediğim bāde-i pür-feyż ammā
Ki neşātı getirir cāne cināndan peygām

Nice mey táb-ı fūrūğ-ı mäh-ı Neşşeb
Nice mey pertev-i envār-ı dil-i ārif-i cām

Nice mey dest-i Mesihāda çeker sāğarını
Kalem alsa ele şüret-ger-i deyr-i ifhām

Nice mey rāyiha-i rūh-fezāsından ider
Kudsıyān- felek-i 'ālem-i cān ıtr-ı meşām

O mey-i encümen-efrüz-ı celī-şa'sa'a kim
Verse hürşid-i cihān-tāba eğer tábını dām

Hiddet-i bāriqa-i pertev-i pür-nūrundan
Düşe tā çāh-ı 'amīk-ı 'ademe zulmet-i şām

Çenber-i dā'ire-i meclisi çarh-ı 'işret
Devr-i bezmi şarab-āğāz u meserret-encām

Keyfi bir mertebe cünbiş-dih-i istignā kim
Meşelā itmek için def'-i gümüm u ālām

[99]İçse bir cür'asını berhemen-i şad sāle

Bir olur seng-i mezār ile yanında aşnām

Çekse bir mest-i ser-ehdāz-ı mey-i nā-kāmı

Cür'a-i cāmını vermez Cem-i devrāna selām

Getir ey sāķi ferhunde-liķā bu meyden

Cānı var ise desin şūfi-i dil-mürde hārām

Mest olub rāzımı keşf eyleyeyim görsünler

Ne imiş nükte-i ser-beste-i sırr-ı İlhām

Dür-i dilden çıkarıb nice girān-māye Güher

Vereyim silk-i dür-i baħr-ı ma'āniye nizām

İdeyim medħine āgāz o kerīmu'ş-şāniñ

Ki ne gördüğüne görür mişlini çeşm-i eyyām

O güzide h-ħalef-i dūde-i ādem ki eder

Cevher-i pākine ecrām u anāşır ikrām

O felek-mesnend-i meh-ṭal'at u ķudsi-fiṭrat

O cihān-dāver-i deryā-kerem ü ebr-i in'ām

Baħşış-āmūz-ı himem havşala-sūz-ı hıssat

Kise-perdāz-ı kerem ķāfile-sālār-ı kirām

Müşteri-re'y ü uṭārid-ķalemü mihr-āşār

Arz-temkīn ü ķazā-temsīyet ü çarḫ-aḫkām

Mültecā-yı vüzerā şadr-ı kibār-ı ‘ulemā

Kāmkār-ı fużalā faħr-ı mevālī-i ‘ıẓām

Hādī-i vādī-i dīn bedreka-i rāh-ı yakīn

Peyrev-i müctehidīn ħāzret-i Şeyhülislām

Şadr-ı Cem-pāye ki cemmāze-keşān-ı eflāk

Eylemiş kâ'id-i iķbāline teslīm-i zimām

Āstīn-i keremi kīse-i erzāk-ı cihān

Āsitān-ı ħaremi kıble-i ħācāt-ı enām

Luţf-ı ŧab'ı şeref-i ‘aql-ı mürecced gibi ħāşş

Feyz-i desti kerem-i ebr-i baharī gibi ām

Düşse ger ħāke nem-i ebr-i bahār-ı luţfu

Kesb-i rūħ eyler idi zīr-i zemīnde ecsām

Ger ŧoķunsa feleġe şadme-i dest-i ħāhrı

Dökülürdü yere hep cevher-i tīg-ı Behrām

Nükhet-i nāfe-güşā-yı çemen-i ħulķunu ger

Etseler ġāliye-sāyān-ı bahār istişmām

‘İŧr-süz olmaġ için bezm-i güle daġı nesīm

Hāven-i lālede saġķ itmez idi ‘anber-i ħām

Serteser sāye-i ‘adlinde uyurdu ‘ālem

Şıyt-ı iclālī ķosa çeşm-i kevākibde menām

Re'yi bir mertebe rüşen ki yazarken vaşfın
Şem'a gâlib görünür şu'le-i nevk-i 'aqlām

Hadd-i imkânı n'ola etse tecāvüz hükümü
Şöyle kılmış feleği hikmet-i Haqq emrine rām

Farq olunmazdı tulu'ı vü gurubu mihrin
Şamı şubh et dese bir demde şābahı aqşām

Serverā dādgerā dāver-i vālā-güherā
Ey hudāvend-i felek-şadr ü melā'ik-ḥuddām

Gelmeye 'āleme bir sencileyein zāt-ı laṭīf
Olsa ger ḥāmil-i ervāḥ-ı mücerred erḥām

Devr-i cūdunda görür ḥālını baḥr ü kānīn
Ağlayıb aña şaçar eşk-i firāvānı gamām

Bulsa ger nāmiye-feyż-i kef-i iḥsānīn olur
Direm-i rāyic-i bī-sikke bahār-ı bādām

Verdi mi'mār-ı kazā hendese-i tedbiriñ
Ṭāq-ı pür-zelzele-i devlete bir istiḥkām

Ki felekler yıqılıb olsa cihān zīr ü zeber
Olur erkān-ı bināsında anīn yine devām

Ṭutsa dünyāyı n'ola şöhret-i luṭf u keremiñ
Etmeye mekrümetiñ 'āleme işār-ı merām

Vaşf-ı zātında huşūşā ede bezl-i maqdūr
Bir benim gibi suḥan-senc-i pesendīde-kelām

Nāmıñnı nazm-ı bülendimle çıқardım feleğe
Ede tā ḥāzin-i esrār-ı қаzā naқş-ı ḥıtām
[100]Giderek ‘arşa çıқarmada olur ‘arşa değil
Ederim ğāyet-i imkāna varınca iқdām

Minnet Allāha ki vermiş o қadar isti’dād
Nazm için eylemezin ṭab’ıma zūr u ibrām

Eylesem her ne zaman fikre ‘azīmet erişir
Gūşuma zezeme-i zeng-i berīd-i ilhām

Nāvek-i fikrim eder tır-i қаzā gibi güzer
Olsa pūlād-ı Dımışқıden eđer heft-ecrām

Zūr-ı endīşe vü āşār-ı ḥayālimdir eden
N’eydügin nükte-şināsān-ı zamāne i’lām

Қuvvet-i қāhire-i fikr-i Kemāl ü Ḥusrev
Şan’at-ı nādire-i nazm-ı Nizāmı vü Nizām

Nefi tığ-zebānım ki zemānımda benim
Şaf-şikāf-ı şu’arā-yı suḥan-ārā-yı benām

Tığ-i ser-tız-i zebānım o қadar keskindir
Ki dü-nīm olur anı ansa dil-i Rüstem ü Sām

Şu'le-i şem'-i hayalim kadar rüşendir
Ki görünür dil-i ma'nadaki rāz-ı güm-nām

Cilve-i şahid-i nazmım o kadar nāzıkdir
Ki komaz hātır-ı endişede şabr u ārām

Şanki gencine-i tab'ımda nihān idi ezel
Genc-i esrār-ı hudāvend-i 'ālīm ü alām

Gāvuş-i tişe-i endişe edip şimdi 'ıyān
Oldu her gevheri ārāyış-i silk-i eyyām

Sāmi'a gevher-i maẓmūnum ile nāzende
Nāṭıka lezzet-i güftārım ile şīrīn-kām

Şāfdır āb-ı revān gibi o deñli nazmım
Ki yazarken kalem-i çāpük ü zībend-ḥırām

Olmasa seyr ü şebāt anları temyīze sebeb
'Aks-i hāmeyle sūtūru idemez fark evhām

Beytimin her biri bir büt-gededir kim yaraşır
Olsa seng-i dil-i ḥübāndan aña ferş-i ruḥām

Yā sarāy-ı şeh-i ma'nadır olursa lāyık
Her dem çeşm-i melā'ikden aña Hindū-yı bām

Şimdi seccāde-i ma'nāda benim mürşid-i küll
Hırka-pūşān-ı beyān benden alır feyz-i kelām

Ederin kuvvet-i kudsiyye-i efkârım ile
Cünd-i ervâh-ı ricâl-i suhanı istiḥdām

Hâfız u İbn-i Yemînim ğazel ü kıt'ada ger
Söylesem belki rübâ'ide olurum Ḥayyām

'Urfi-i Rûm idüğüm cümle ederler teslîm
Görseler ger bu kaşîdem bülegâ-yı A'cām

Şâ'ir-i nâdire-gūyum ne desem hişşe çıkar
Düşmen ü dostu bî-tevriye vü bî-ihām

Verir dostu bir ḥarf ile tevķî-i kabûl
Ederim düşmeni bir nokta ile şöhre-i âm

O leṭâfet mi var eş'âr-ı şafâ-baḥşımda
Ki keder vere aña daḥl-i ḥasûd-ı ḥodkām

Daḥl eden sözüme bârî bir üstâd olsa
Söyledikçe beni ma'kûl ile kılsa ilzâm

Nev-heves bir müteşâ'ir ki daḥi biñ yıl eğer
Fikr-i şî'r etse görünür yine endîşesi ḥām

Ne bilir zevķ-i suḥan n'eydüğün olursa Mesîḥ
Tıfl-ı nev-reste-i nâ-şüste-leb-i şîr-âşâm

Eb ü ceddiyle tefâḥür iden ebced ḥânîñ
Ehl olan redd ü kabûlüne verir mi aḥkām

Kūh-ı Kāf olsa gelir nokta-i fā deñli hafif
Merd-i Rūyın-tene tıfl-ı müteharrik-endām

Erdi söz gāyete şimdengeri lāfi koyalım
Edelim şıdık ile āgāz-ı du'ā-yı encām

Tā ki sākī-i felek sāgar-ı sīmīn-mehi
Geh tehī gāhī pūr edīb kıla devrini tamām

[101]Düşmeye cām-ı mey-i devlet elinden bir dem
Bezmi-ı iqbālī müretteb tura tā rüz-ı kıyām

NA'AT-I ŞERİF (Nef'i)

'Ukde-i ser-rişte-i rāz nihānīdir sözüm
Silk-i tesbīh-i dūr-i seb'al-meşānīdir sözüm

Bir güherdir kim nazīrin görmemişdir rūzgār
Rūzgāra 'ālem-i gayb armağanıdır sözüm

Rūzgār ihsānımı bilmiş yā bilmemiş
'Āleme feyz-i hayāt-ı cāvidānīdir sözüm

Ehl olan kadrin bilir ben cevherim medh eyleyem
'Ālemiñ sermāye-i deryā vü kânıdır sözüm

Bī-'arāz bir cevher-i şāfīdir ammā muttaşıl
Ehl-i t̄ab'ıñ zīver-i tīg u sinānıdır sözüm

Ya'ni kim endiŕe-sencân-ı cihânıñ dâ'imâ
Hem şarîr-i kikli hem vird-i zebânıdır sözüm

Bir benim gibi cigerdâr ehl-i tab'olmaz dağı
Cevher-i tiğ-ı kazâ-yı nâgehânıdır sözüm

Ėamze-i dilber nola reŕk eylese endiŕeme
Hırz-ı bâzû-yı dil-i ŕâhib-ķırânıdır sözüm

Ol kadar dil-dûzdur gûyâ ki bir ŕûđ âfetiñ
Nâvek-i müŕgîn-kemân- ebruvânıdır sözüm

Ėyet-i "nûnve'l-ķalem" dir Muŕhaf-ı sinemde yâ
Rüstem-i endiŕemiñ tîr ü kemânıdır sözüm

Bir gülistândır hayâlim dil ŕüküfte bülbülü
Ol gülistânıñ laťif âb-ı revândır sözüm

Bir ŕebistândır hayâlim hâme zengî hâdimi
Ol ŕebistânın 'arûs-ı dil-sitânıdır sözüm

Ėferiniŕ tûťi-i endiŕeme bir dâmdır
Kim o dâmıñ dâne-i pür-imtinânıdır sözüm

Kimse inkâr edemez mâhiyyet-i endiŕemi
Ehl-i reŕkiñ nüŕha-i 'aķd-i lisânıdır sözüm

Ėfet-i 'aynü'l-kemâl-i reŕk kâr etmez baña
Def'-i zağm-ı çeŕm-i Hâllâķ-ı ma'ânıdır sözüm

Ḥāk-i pāyım sürme eylerse aceb mi rūzgār
‘Unşur-ı rûḥ-ı Kemāl-i İşfahānīdir sözüm

İşte Ḥallaḳ-ı ma’āni şimdi geldi ‘āleme
Gūş ediñ āşārını kim tercemānıdır sözüm

Şoñra gelsem dehre Ḥallaḳ-ı ma’āniden nola
Ḳāleb-i ḥuşk-ı ḥayāle rûh-ı sānīdir sözüm

Nüktede ‘ālem ḥarīf olmaz baña gūyā benim
Her ne söylersem cevāb-ı “len terānī”dir sözüm

Her ne söylersem ḳazā maẓmūnunu işbāt ider
Anı bilmez ki ḥıṭāb-ı imtiḥānīdir sözüm

Ben ne Keşşāfim ne şāḥib-keşf ammā ma’nāda
Mū-şikāf-ı nüktehā-yı āsmānīdir sözüm

Biñde bir ma’nāyı nazm itmey yine bir luṭf ise
Yoḳlasañ mecmūa-i rāz-ı nihānīdir sözüm

Hāsīd-i keç-rev hayāle rast gelmezse nola
Ehl-i dil yārāne her dem yār-ı cānıdır sözüm

Ben cihān-ārā şehensāh-ı cihān-ı ma’nāyım
Sözleriñ de pādişāh-ı kāmranıdır sözüm

Dönse şemşīr-i ḥaṭībe nola şemşīr-i zebān
Mülk-i nazmıñ ḥuṭbe-i emn ü emānıdır sözüm

Ṭab'ımñ bir tercemân-ı ter-zebânıdır kalem
Hâmemiñ bir hem-zebân-ı nüktedânıdır sözüm

Pâsbân olmuş bir ejderdir kalem genc-i dile
Kim o genciñ şeb ırağı-ı pâsbânıdır sözüm

Tâ şabâh-ı haşre dek biñ mübtelâyı mest eder
Bezm-i 'aşkıñ neşve-i rıtl-ı girânıdır sözüm

[102]Rind-i huşyârım harâbât-ı muhabbetdir dilim
'Âşık-ı hercâiyim vaḥdet nişânıdır sözüm

Olalı peygamber-i âhır zamâne na't-gū
Âb-rüy-ı ümmet-i âhir zamânıdır sözüm

Na't-ı şâhenşâh-ı evreng-i nübüvvet kim anıñ
Feyz-i madḥiyle diliñ cân-ı cihânıdır sözüm

Cân-ı 'âlem faḥr-ı 'âdem Aḥmed-i mürsel ki tâ
Haşr olunca na't-güy u na't-ḥânıdır sözüm

Olalı gavvâş-ı deryâ-yı ḥayâl-i midḥati
Cevheri-i ṭab'ımñ zîb-i dükânıdır sözüm

Ol kadar el verdi ma'nâ feyz-i evşâfiyle kim
Güyyâ miftâh-ı genc-ı şâygânıdır sözüm

Maşrıq-ı şubḥ-ı hidâyetdir şenâsiyle dilim
Mihr-i ḫudsî pertev-i kevkeb-feşânıdır sözüm

Başlasam mi'râcını taḥkîke âb u tâb ile
Gevher-i şehvâr-ı gûş-ı Ümmühânî dir sözüm

'Addolunmaz mu'cizâtı ḥadden efzûn neylesin
Gerçi kim bir râvî-i mu'ciz-beyânîdir sözüm

Gerçi ben dūrum cenâbından hele şükrüm budur
Çehre-fersâ-yı cenâb-ı âstânıdır sözüm

Nef'iyim endîşe-i na't ile oldum kām-yâb
Nâ-murâdan-ı cihâna müjdegânîdir sözüm

Ḥâk-pây-ı na't-gūyânım ki 'arş-ı a'zamîñ
Zikr ü tesbîḥ-i lisân-ı ḳudsiyânıdır sözüm

Şâdkâm oldum neşât-ı feyz-i na't-i pāk ile
Şimdiden şöñra du'âyı şâdmânıdır sözüm

Tâ ki ma'nâ-yı laṭîf ü lafz-ı reng-âmîz ile
Rūzgârıñ bir dil-ârâ dâstânıdır sözüm

Her dem endîşemden olsun rûḥuna yüz biñ selâm
'Arşa dek îşâle peyk-i râygânîdir sözüm

DĀRİYYE (Nef'î)

Bârekallah ey behîşt-âbâd u ey reşk-i cinân
Şânekallah ey serây-ı dilgüşâ vü dilsitâh

Südde-i Bâbile pâyende esâs-ı kâ'inât
Ṭarḥ-ı maṭbu'ıyla nâzende zemîn ü âsmân

Görmemiştir çarh-ı çārümle behiştî seyr eden
Böyle bir rüşen-makām u böyle bir hurrem-mekān

Dergeh-i devlet-penāhı mültecā-yı hāş u ‘ām
Hāk-i pāk-i āsitānı buse-cāy-ı ins ü cān

Ṭurra-i ṭāḳ u revāḳı hem-ser-i zātü’l-bürūc
Sāye-i saḳl-ı bülendi hāb-gāh-ı aḥterān

Piş-i dergāhında ber-pā şaf nişinān-ı felek
ZİR-i eyvānında pervāz etmede kerrūbiyan

Resm-i gülmih-ı deri gül-bang- murğ-ı bāmıdır
Gülşen-i dehre veren berk ü nevāy-ı cāvidān

Günc-i ḥalvet-hānesinde ‘ilm ü ‘irfān münzevī
Kūşee-i bāmında iḳbāl ü sa’adet pāsıbān

Rast kılsa ḳaddini irmez yine ḳaşrına çarh
İde tertīb ‘anāşırdan meḡer kim nerdübān

Misk-i ezfer yerine ḳorlardı anı nāfeye
Ger şabā hāk-i derin ileteydi Çİne armağan

İrtifā’ın almaḡa olmuş mühendis çarh aña
Mihri uşurlāb edib ḳılmış şu’ānın rismān

Çüb-ı zerrīn ile eyler her seher ızhār-ı şevḳ
Olmaḡa der-hān-ı dergāhı şeh-i hāver-sitān

[103]Muntazır her gece çarh-ı pür-kevākible kamer
Yakmağa sahnında bir şem'-i murassa' şem'dân

Zîr-i tākında fūrūzân şem'-i kāfūrî deġil
Oldu zepeykân ile sehm-i sa'âdet der-kemân

Qubbesinde levha-i sîmîn ile gülmiḥ-ı zer
Müşterîdir kim felekde mâh ile etmiş kırân

Her rûḥam-ı ferşi bir âyîne-i 'âlem-nümâ
Her gezen ferrâşı bir İskeneder-i ġitî-sitân

Zerre-nūr-ı şemsesi pîrâye-i ḥurşîd ü mâh
Rîze-seng-i mermeri sermâye-i deryâ vü kân

Qatre-âb-ı havzı reşk-i cûybâr-ı selsebîl
Muşt-ı ḥâk-i rehğüzârı sürme-i ḥûr-ı cinân

Mevlevîdir şan o şadırvân-ı sergerdânı kim
Hem döner hem eşkini eyler şafâsından revân

Zer-külâhıyla yaḥud bir dilber-i raqqâşdır
Bir ayaġ üzre semâ' etmekde dâmen-der-meyân

Ḥaste-i derd ü ġama âb u hevâsı sâz-kâr
Mübtelâ-yı qahr-ı dehre dergehi kehfü'l-emân

Çekmeġe meyl-i şihâb ile felekler çeşmine
Dûdı kuḥl-ı ruşenâdır dūdġâhı sürme-dân

Berķ urur revzenlerinde āb-gīne cāmlar
Gösterir dünyāda cennet olduĝun günden ‘ıyān

Bir şafā var cām-1 billūrunda kim āyīne-veş
Kim baķarsa görünür gönlümdeki rāz-1 nihān

Bir mülūku gül-sitāndır nüşha-i gülzārı kim
Cā-be-cā mühr-i Süleymān resmidir aña nişān

Ka’be-i islāmdır dersem acep mi şaķibin
Şeyhülislām eylemiş luţf-1 Hudā-yı müste’ān

Ol hudāvend-i hudāvendān-1 fażl u cāh kim
‘İlm ü ‘irfānıyla olmuş ‘izz ü devlet tev’emān

‘Avn-i millet faħr-i ümmet müsteşār-1 salţanat
‘Ālem-i himmet cihān-1 mekrümet cān-1 cihān

Merkez-i pergār-1 dāniş kuţb-1 gerdün-1 hüner
Mālik-i mülk-i fażā’il müftī-devr-i zaman

Fitne-bend-i dehr-i dūn müşkil-güşā-yı rūzgār
Çāre-sāz-1 dīn ü devlet feylesof-1 kārđān

Āsuman-1 mülke re’yi āftāb-1 bī-zevāl
Gülsitān-1 dehre luţfu nevbāhar-1 bī-ħazān

Bānu-yı ħalvet-serāy-1 fikrine şeb perdedār
Nev-‘ārus-1 ħalce-i re’yine şubĥ āyinedān

Meh şıtabl-ı rā'iz-i bahtında saṭl-ı nuḳre-küb
Çarḫ bezm-i sāḳī-i cūdunda cām-ı zer-nişān

Cāme-i iḳbāline devlet ıtrāz-ı āstīn
Ḥāne-i iclāline himmet revāḳ-ı āsitān

Noḳta-i kilki izār-ı şāhid-i ma'nāya ḫāl
Cevher-i rūḫ-ı kelāmı ḳāleb-i 'irfāna cān

Her pulu bir dāḡ-ı āteş-nāk olur mähilerin
Ger semum-ı ḳahrı olsa ruy-ı deryāya revān

Her şerārı ḳaṭre-i nisān olub eyler nuzul
Ger nesīm-i luṭfu küllḫandan yana olsa vezān

Dāverā dāniş-verā şadrā efāzıl-perverā
Ey cihān-sālār-ı iḳlīm-i ma'ānī vü beyān

Sensin ol dārende-i yarlıḡ-ı aḫkām-ı ḳader
Ḥāmeñ olmuşdur rumūz-ı āsmāna tercemān

Şöyle pür-emn oldu devrānında dünyā kim seniñ
Cāy-ı fitne kūşe-ı ebrū-yı dilberdir hemān

Ḡonce-veş açılmadıḡ devriñde bir dil ḳalmadı
Nevbahār-ı devletiñ dünyāyı etdi gülisān

Tāb-ı ḫūrşid-i sitem sūzān ederdi 'ālemi
Ger şehāb-ı 'adl ü dādın olmasaydı sāyebān

Halk-ı ‘âlem ser-tâ-ser bîmâr-ı derd-i ihtiyâc
Dehr bir dârü’ş-şifâ luḡfuñ ṭabîb-i mihrîbân

Çeşme-i âb-ı ḡayât-ı feyzdur ṭab’îñ n’ola
Kilk-i ḡalkârî olursa aña zerrîn-nâvdân

[104]Şânına nispete fâzıl müsteḡıkkân-ı zekât
Devlet-i fâzıl ile sen şaḡib-nişâb-ı kâmrân

Hâṭıra eşnâ-yı evşâfînda feyz-i şekilde
Lâyîḡ oldu ‘âşîkâna bir ḡazelde nâ-ḡehân

Olmasa Mecnûn-ı ‘aşkı ol mehiñ ger âsmân
Nesr-i ṭâ’ir eylemezdi bâşı üzre âşiyân

Dîdelerdir zâhir ü bâṭın cemâliñ seyrine
Dilde zaḡm-ı nevk-i tîriñ tende dâḡ-ı ḡûn-feşân

Dikdi nal-i sîneme çeşmiñ sinân-ı ḡamzesin
Nîzesini ḡalkadan ḡüyâ geçirdi ḡahramân

Hâne-i aḡyâr u ‘uşşâka tenezzül eylemez
Bir Hümâdır ol peri ammâ Hümâ-yı lâ-mekân

Ṭab’-ı Nef’î bülbül-i ḡüyâdır ol ḡülşende kim
Ḡonca-veş dem-bestedir anda dehân-ı şâ’irân

Tâb-ı ḡamdan şu’le-i süzân olur aḡzımda dil
Olmasam medḡiñle ger sūsen gibi rabṭü’l-lisân

Başladıqça vaşfına başlar hücūma vāridāt
Şöyle kim tākāt getirmez anı takrīre zebān

Yer bulunmaz gāh olur mihmān-serāy-ı sīnede
Ol kadar uğrar ma'āni kişverinden kārban

Erişirdi gūşuma āvāz- tāḥsīn-i melek
Medḥiñe ger āsitānında verip açsam dehān

'Arşa-i pehnā-yı ma'nāyı kılar pür-zelzele
Şehsüvār-ı ṭab'ım etse raḥş-ı fikri zīr-i rān

Vādī-i medḥiñde cevlān ettiğičün yaraşır
Atlas-ı çarḥ olsa raḥş-ı ṭab'ıma bergüstān

Arşa-i medḥ ü şenāñiñ ḥaddi yoq pāyānı yoq
Peyk-i endīşe 'aceb mi olsa bitāb ü tüvān

Edelim şıdḳ u niyāz ile du'ā şimdengeri
Tā ki maḳbūl olduğunda ḳalmaya reyb ü gümān

Nitekim ola esās-ı ḳaşr-ı gerdūn pāyidār
Zīver-i eyvān ola ana nücūm u kehkeşān

Olsun erkānı müretteb ol sa'ādet-ḥāneniñ
Ḳopmasın bir ṭaşı ger ḳopsa yerinden ferḳedān

Devlet ü 'ömr ile ber-ḥūrdār edib ḥaḳ şāḥibin
Ḥaşre dek ma'mūr u ābādān olsa ol ḥānedān

KAŞİDE (Nef'î)

Âferin ey rûzgârîñ şehsüvâr-ı şafderi
'Arşa aş şimdengeri tîğ-1 süreyyâ-cevheri

Pâre-i elmâsdır seng-i fesânı n'eyler ol
Çarha çekme bir daği şemşîr-i vâlâ-gevheri

Ser-firâz etdin livâ'ül-hamd-i dîn-i Aḥmedi
Kâfire gösterdiñ el-ḥaḫḫ dest-bürd-i Ḥaydârı

Tîğîña n'ola yemîn eylerse rûḫ-1 Murtażâ
Bir ğazâ etdiñ ki ḫoşnûd eylediñ peygamberi

Eylediñ bir ḫamlede berbâd mülk-i düşmeni
Gerd-i raḫşîñ gerçi kim sedd etdi râh-1 şarşarı

Mâh-1 nev şanma felekde göricek peykârını
Titredi Behrâm elinden düşdü zerrîn-ḫançeri

Ol kadar ḫan dökdü şemşîriñ ki 'aksile anıñ
Kâse-i yâḫûta döndü künbet-i nîlûferi

Ġamze-i ḫübân gibi cārî ucundan yine ḫûn
Böyle ḫalırca eger yek-reng eder baḫr u beri

Belki ğarḫ-1 baḫr-1 ḫûn olurdu fülk-i dil gibi
Etdiğinde tîğ-1 ḫûn-efşân ile cevlân-geri

[105]Şuğka-i rāyāt-ı bahtıñla rikābıñ olmasa

Keştı-i nüh-āsmānıñ bād-bān u lengeri

Berğ uran destıñde tığ-i pür-güher midir yağud

Eyledi deryāya ğavta āftāb-ı hāveri

Bir avuç gevher şaçardı ‘āleme gūyā kefiñ

Şaldıgınca düşmene gāhı muraşşa’ şeş-peri

Bir ‘aceb deryādır ordu-yu hümāyunuñ seniñ

Kim hābab-ı ber-ğarār olmuş aña her çāderi

Mevc-i peyder peydir ol bağra sipāh-ı şaf-be-şaf

Bir neheng olsa n’ola her top-ı ejder-peykeri

Her alay bir mevc-i tūfān-ğizidir anıñ n’ola

Hār u has gibi önünce kaçsa kāfir ‘askeri

Gün gibi tenhāda çıksañ tığ ile meydāna sen

Kār-ger düşmez sipāh-ı düşmeniñ şūr u şeri

Şeb-çerağ-ı dīn ü devletdir vücūduñ hıfzı için

Çat çat olmuş ejderhadır heft-çarhın çenberi

Çarşu turmaz saña şimdensonra bu ikbāl ile

Düşmeniñ ger Çahrāman olsa ser-ā-ser leşkeri

Böyle āğāz eylesin şimdengeri elğābına

Cāmi’-i nüh-ğubbe-i kevnıñ hāğib-i minberi

Āftāb-1 baħr u ber ŧāhib-ķıran-1 ŧarķ u ğarb
ŧehsuvār-1 nām-ver rāyet-ġüŧa-y1 ŧafderī

Āsman-1 devletiñ ħürŧid-i ķudsi-pertevi
Bezm-ġāh-1 ŧevketiñ Cemŧid-i ħurŧid-efseri

Naķd-i vaķt-i salťanat sermāye-i emn ü emān
Dest-ġir-i dīn ü devlet kām-baħŧ-1 serverī

ŧāh-1 vālā –rütbe Oŧman Ĥan Ġāzi kim felek
Ġörmemŧdir böyle bir ŧāhenŧeh-i cengāveri

ŧehsuvār-1 ‘ālem-āra kim revādır olsa ger
Na’lu mīh-1 raħŧı çarķıñ āftāb u āķteri

ŧafder-i ķiŧver-ġüŧā kim cenge çıķdıķça olur
Cebrail “innā feteħnā” ħān-1 tīġ u miġferi

Pādiŧāh-1 ‘ādil ü ‘ālī-neseb kim yaraŧır
Etse ger serheng ü der-bān Keyķubāt u Ķayŧeri

ŧeyriyār-1 āsmān-mesned ki olmuŧ tā ezel
Secde-ġāh-1 tāc-dārān-1 cihān ħāk-i deri

ŧeh-niŧin-i nüħ-revāķ-1 āsmāndır mesnedi
‘İyd-ġāh-1 heft-iķlīm-i cihāndır ķiŧveri

Mesned-i iclāliniñ rifāt bir ednā pāyesi
Derġeh-i iķbāliniñ devlet ķadīmi çākeri

Her ne işlerse zamâne tâbi’-i endîşesi
Her ne emr eylerse devrân bende-i fermân-beri

Verse tab’-ı âteşe ger berç-ı tîğı terbiyet
Ma’den-i elmâs ederdî tûde-i hâkisteri

‘Adli ger ârâyîş-i bezm-i cihân etse n’olur
Şem’a şeh-perrin ile pervâneniñ bâl ü peri

Ol kadar âsûde ‘âlem sâye-i ‘adlinde kim
Hâb-gâh eyler gazâle peylü-yı şîr-i neri

Etse ger hâşiyet-i hıfzı sirâyet ‘âleme
Tarh olurdu şafha-i âb üzre nakş-ı âzeri

‘Aksidir anıñ felekde hırman-i encüm değil
Şaçdı dest-i luţfu hâke ol kadar sîm ü zeri

Yazsa vaşf-ı Nûkhet-i hülkûn verirdi ‘âleme
Gerd-i hâk-pây-ı hâme bûy-ı müşk-i ezferi

Qadr-i hâk-i kûy-ı ahlâkın bilirdi rûzgâr
Birbirine eylese âğîşte müşk ü ‘anberi

Kâm-kâra şaf-derâ şâhib-ķırân Şâhenşehâ
Ey serîr-i ‘adl ü dâdıñ dâver-i dîn-perveri

Sihr iderdim medhine geldikçe âmma neyleyim
Eylemiş hâkķ vaşfını kayd-ı taşavvurdan beri

‘Aczime bir hüccet alırdım eger ehl olsalar
Rūzgārīñ yāve-sencān-ı fażīlet-güsteri

‘Acizim haq üzre evşāfiñda hālā kim benim
‘Ālem-i endişeniñ allāme-i danişveri

[106]Belki k̄anūn-ı suḥande ḥall ü ‘aḳd-ı nüktede
Hikmet-i fikr ü ḥayālīñ feylesof-ı ekberi

Ḥasb-ı ḥālīmdir ḥuṣūṣa lāf u da’vā ber-taraf
Gerçi sahib-lāf olur erbāb-ı tab’ın ekseri

Ben ögünmem ḳadrim erbāb-ı dil ü dāniş bilir
‘Ārifim düşmez baña lāf u güzāf-ı serserī

Ḥāmem ol mu’ciz-tırāz-ı şād-hezārān pīşedir
Kim naẓīr olmaz aña illā Kelīmiñ ejderi

Ḥarfidir mecmū’a-i esrār-ı dīvān-ı Kemāl
Noḳtasıdır mühre-i dāğ-ı derūn-ı Enverī

Ṭab’ım ol büt-ḥānedir kim şūret-i dīvārınñ
Ṭaşa kār eyler ḥadeng-i ğamze-i nāzik-teri

Nice şūret feyz-i enfāsımla cān bulsa olur
Her biri şehr-i diliñ bir ‘ālem-ārā dilberi

Her ḥayālīm bir ‘arūs-ı nāz-perverdir benim
Kim bu ‘ālemden deĝil esbāb-ı zīb ü zīveri

Mūy-1 kīsū-y1 melekdir tār u pūd-1 cāmesi

Pāre-i pīrāhen-i ḥūr-1 cināndır mu'ceri

Bāde-i idrākimiñ tevḥīd ser-cūş-1 ḥumu

Sāķī-i endīşemiñ taḥķīķ dūrd-i sāğarı

Ḥāmemiñ rāh-1 sülūk-1 fitne ḥaṭṭ-1 sāyesi

Şirimiñ ḥabl-i metīn-i feyz tār-1 mıştarı

Ḳande ben ḳande yine ta'rīf-i şāh-1 nūktedān

N'eyleyim zabt edemem endīşe-i zūr-āveri

Fikr-i evşāfiñ ğidā-y1 rūḥdur endīşeme

Dil helāk olur ger olursam o sevdādan berī

Cevher-i iksīr-i medḥiñ tarḥ edince reşkden

Eylerin her laḥza endīşemle ceng-i zer-gerī

Ḳorḳarım hem āftāb-1 kīmyā-ger tuymasın

Yoḥsa biñ şevḳ ile olur ol daḥī bir müştērī

Zerresin mihre ğubārın rūzgāra kim verir

Cevherīyim ben cihāna vermem öyle gevheri

Böyle cevher var elimde n'eyleyim dünyāyı ben

Başına çalsın felek āyīne-i İskenderī

'Ālemi teşḥīr için ḥātem ne lāzım ṭab'ıma

Ben Süleymān-1 ḥayālim n'eyleyim engüşteri

Her ne dersem İsm-i a'zam gibi olur kâr-ger
Ol kadar ta'zîm ile dinler sözüm ins ü perî

Başla şimdenşoñra ey Nef'î du'â-yı devlete
Bir du'â et kim ola hüsni-i kabûlüñ mazharı

Eyleye tâ Husrev-i şâhib-kırân-ı şark u garb
Eşheb-i zer pâlehang-i şubh ile cevlân-geri

Haqq ser-efrâz eylesin râyât-ı dîn ü devletin
Kande 'azm eyleser olsun fetih ü nuşret rehberi

Eyledikçe 'azm-i meydân-ı gazâ evvel kadem
Pây-mâl olsun yolunda düşmen-i dîniñ seri

DÂRİYYE (Nef'î)

Zihî kâşâne-i şâhâne 'işret-gâh-ı düstürü
Ki olmuş ferş-i zer-keşle müzeyyen şâh-ı düstürü

Zihî Firdevs-i şânî kim olur şâliş añıldıkça
Zemîniñ ka'be-i 'ulyâsı çarhıñ Beyt-i ma'mûrı

Zihî 'âlî-binâ kim reşk-i bünyâdı götürmüşdür
Nice biñ yıl muqaddem yer yüzünden beyt-i mezkûrı

Ne mümkün böyle bir 'âlî-binâ bir dañi ger olsa
Kazâ mi'mârı Sidre nerdübânı çarh müzdürü

Cihân şahnında bir âmâde bezm-i haş-ı şâhâne
Felek bezminde bir şeh-kâse-i yektâ-yı Fağfurı

Derûnu ol kadar rûşen ki cirm-i âftâb añlar
Gören revzenlerinde her müdevver câm-ı billûrı

O zerrîn-şemse-i tâbân ki reşk-i mihr-i raşşandır
Zıyâ-pâş olsa ger kevn ü mekâna zerrece nûrı

[107]Vücûdu ol kadar kem-yâb olurdu kim felek bulsa
Ederdi vesme-i ebrû-yı Zühre şâm-ı deycûrı

Ğubârında nühüfte âftâbıñ nûr-ı raşşanı
Ruĥâmında nümâyan âsmanıñ râz-ı mestûrı

Zemîni âsmân olmuş şanır seyr eyleyem anı
Olunca ‘aks-i eşkâl-i felek ferşinde manzûrı

Gülistânında şeb encümle sünbül-zâr-ı pür-şebnem
Şebistanındâ ĥurşîd-i seher bir şem’-i kâfûrî

Nesîmi tâzeler pür-müjde olmuş berk-i ezhârı
Hevâ-yı dil-keşi nevrûz eder eyyâm-ı bâĥûrı

Bahâr-ı gülşeni endîşe-i Firdevsî-i Tûsî
Buĥûr-efrûz-ı bezmi rûĥ-ı Atĥâr-ı Nişâbûrî

Şafâ-yı şofası âb-ı rûĥ-ı kâşâne-i cennet
Duĥân-ı micmeri ġisû-yı ĥam-ender-ĥam-ı ĥûrî

Dem-â-dem sofrâ-i ni'met güşâde meclis âmâde
Behişt-i câvidân derdim eger olmasa maḥzûrî

'Aceb mi âsmâne ser-fürû etmezse 'ömründe
Mücerred bu şerefle âstân-rübân maḡrûrî

Ki teşrîf ede her gün şadr-1 bālâ-hâne-i kaçrın
O ḡurşid-i cihân-1 devletiñ didâr-1 pür-nûrî

O düstûr-1 Aristo-aḡl u İskender-şalâbet kim
Umûr-1 dîn ü devletde denilmez bezl-i maḡdûrî

Şeref-baḡş-1 vezâret mesned-efrûz-1 cihân-bânî
Nizâmü'l-mülk-i ahd 'arâyiş-i âyin-i düstûrî

Vezirân-1 cihâniñ şân u şevketle ser-efrâzı
Müşîrân-1 zamâniñ ḡüsn-i tedbîr ile meşhûrî

Şeh-i Cem-câh-1 devrânîñ güzide şadr-1 dîvânı
Şehenşâh-1 cihângîriñ sipeh-sâlâr-1 manşûrî

Semiyy-i Faḡr-1 'Âlem ḡazret-i Paşa-yı zî-şân kim
'Adâletde görür yeksân Süleymân ile bir mûrî

Sütûda Āşaf-1 dîn-perver-i 'âdil ki olmuşdur
Ḡader fermân-ber-i ḡükmü ḡazâ maḡkûm u me'mûrî

Yegâne şehsüvâr-1 ḡahramân-kevkeb ki lâyıḡdır
Felek aña silaḡdâr etse Behrâm-1 silaḡşöri

Nihād-ı āb u hākinde sirişte ‘adl-ı Fārūķī
Kitāb-ı ‘aql u fikrinde nüvişte zühd-i Tayfūrī

Dili āyīne-i şüret-nümā-yı şāhid-i ma’nā
Zamīri nūr-bağş-ı āftāb-ı ‘ālem-i şūrī

Döner ol mihre kim çarhı şeb-ender-rüz ola anıñ
Giyince eđnine bir aq dibā kaplı semmūrı

Müsā’id ol kadar tedbīrine devrān ki qaşd etse
Eđer bir emr-i zāhirde hılāf-ı re’y-i cumhūrı

İşābet ol tarafdayken qomaz taḥvīl eder çarhı
Görünür fevri ol tedbīriñ āşār-ı şer ü şūrı

Ne kişver kim aña hıfzı nighbān ola ol yerde
Eder perverde şāhın Beyza-ı günc işk u ‘uşfūrı

Ger olsa ihtisāb-ı emr ü nehyi āleme şāmil
Görünmez çeşm-i nerkisinde dahi āşār-ı mahmūrī

Ger olsa luḫfu rindāna eder perverde te’şiri
Zemīn-i şüre-i zühd ü riyāda toḫm-ı engūrı

Ḥudāvendā ḥaķīkatdir sözümlāf u güzāf etmem
Olur yārān-ı ḥoş-ḫab’ın güzāf u lāf-ı menfūrı

Benim ol ḥusrev-i şāhib-ķırān-ı mülk-i endīşe
Ki münşī-i qader yazmış berātımda bu menşūrı

Cihāngīr-i ḥayāl efser-rübā-yı baht-ı İskender
Sipeh-sālār-ı ma'nā şaf-şikāh-ı rezm-i Timūrī

Zebānım bir mücevher tığ-ı bürrāndır ki hemvāre
Ḥırāş eyler ḥayāli sīnelerde zaḥm-ı nāsūrı

Çalem bir çahramān-ı saht-bāzūdur zamānımda
Ki te'yid-i ḥayālimle olur endişe maḥhūrı

Suḥan bir genc-i bī-pāyān-ı esrār-ı İlāhidir
Ki tab'-ı nüktedānımdır o genciñ şimdi gencūru

'Arūs-ı medḥiñi tezyin için ol genc-i gevherden
Çıkarđım silke dizdim bir tabak lü'lü-yı menşūrı

[108]Olurdu vādī-i eymen gülistān-ı Ḥalīlullāh

'Alevlendirse ger āh-ı derūnum āteş-i Tūrı

Ger olsa āb u tāb-ı feyz-i tab'ım tab'-ı Feyzīde
Ederdi feyze müstağreğ sevād-ı mülk-i lāhorı

Nizāmī görse ger tarz-ı kaşidem daḥi añmazdı
Ḥadış-i sergüzeşt-i Ḥusrev ü Şirīn ü Şāpūrı

Oğunduğça bu şi'r-i dil-pezirim bezm-i 'ālemde
Eder zinde revān-ı 'Urfī-i merḥūm u mağfūrı

Suḥan ḥatm oldu ey Nef'ī revādır pīr-i endişe
Verirse ger du'ā-yı devlet ü 'ömrüne destūrı

Nitekim ola sālīm bu ھیşār-1 ŧıŧe dīvārıñ
Gezend-i mancınık-1 fıtneden dervāze vü sūrı

Sa'adete o 'ıŧret-gāh-1 hoŧ-ıarh-1 dıl-ārāda
ŧafālar kesb ede dā'im dıl-i pūr-feyż-i mesrūrı

Ne kār-1 müŧkılı düŧse umūr-1 dın ü devletde
Düŧe maķbül-1 ŧāhenŧāh-1 'ālem sa'y-1 meŧkūrı

MEDĦ-İ ĦAZRET-İ MEVLĀNĀ (Nef'î)

Merħabā ey ħazret-i ŧāhib-kırānı ma'nevî
Nāzım-1 manzūme-i silk-i le'āl-i meŧnevî

Meŧnevî ammā ki her beyti cihān-1 ma'rifet
Zerresiyle āftabınıñ berāber pertevi

'Ālem-i ma'nā ki ħūrŧid-i cihān-ārā gibi
Devr eder girmiŧ semā'a anda rūh-1 mevlevî

Ya'ni sırrullāh-1 a'zam Ħazret-i Mollā-yı Rūm
Kim odur ma'nāda ŧāhib-mesnend-i Keyħusrevî

Ħusrev-i endiŧe kim 'aŧķ-1 Ħüsāmeddin ile
Oldı tıħ-1 bātıñı dünyāya bürhān-1 kavî

Ol ħudāvend-i serîr-i ma'rifet kim feyżidir
Sālik-i bî-tüŧe-i gümrāha zād-1 uħrevî

'Āķlı nūr-1 cevher-i zāt-1 ŧerîf-i Aħmedî
Nuħķı maħz-1 rūh-1 enfās-1 laħîf-i İsevî

‘İlm-i vaḥdetde sebaḳdāşı imām-ı evliyā
Ḥikmet-i ma’nada şākirdi Ḥaḳīm-i Ğaznevī

Bir gülistān-ı müferriḥdir dil-i pür-feyzi kim
Aña rūḥ-ı Gülşenīdir bāĝbān-ı ma’nevī

Der-güşāde yā ḥazīne-ḥāne-i endişedir
Anda çeşm-i Rūşenīdir dīde-bān-ı münzevī

Gevher-i güftārınıñ kān müşterī-i müflisi
Kūçe-i esrārınıñ ḥürşid düzd-i şeb-revī

Feyz-i isti’adad-ı zātın gör kim etmiş tā ezel
Cezbesi ḥürşid ü māh u āsmānı mevlevī

Nef’ī-i mu’ciz-beyānım bende-i Mollā-yı Rūm
Ne Ḥaḳīm-i Ğaznevīyim ne Emīr-i Dehlevī

Ḥāk-ı pāy-ı Şeyḥ Aṭṭarım ki oldu himmeti
Ṭab’ıma üstād-ı ders-i müşkilāt-ı meşnevī

Toḥm-ı mihreş mī feşānem ber-zemīn-i cān u dil
Çün meşel-bāşed ki her çīzī ki kārī bed-revī

Ḳāfiye teng oldı āĝāz-ı du’a etsem nola
Gerçi zapt etmek ne mümkün ḥāme-i çāpük-revī

Tā ḥisāb-ı māh u sāl-i ‘ālemi taḥḳīḳ için
Bedr ede mihr-i cihān-tāb-ı felek māh-ı nevī

Her dem olsun rūḥ-ı pākine du'ā-yı bī-ḥisāb
Evliyādan tā ki ḥālī olmaya dūnyā evi

[109]NA'T-I ŞERİF (NEVRES)

Olur idi deheniñ sırrı rū-nümā-yı vücūd
'Ademle mümkün olaydı ger iltikā-yı vücūd

Ḥadīşe başlamayaydı dehāniñ olmaz idi
Vücūd ile 'ademe vāḳıf evliyā-yı vücūd

Aña vücūd u 'adem bestedir dilerse olur
Beḳā fenā-yı vücūd ü fenā beḳā-yı vücūd

Kitāb-ı vaḥyi kütüphāne-i 'ademde idi
Tekellüm etmeseñ olmazdı āşinā-yı vücūd

Ezelde 'aks-i femüñ çeşm-būda düşmüş kim
'Adem-nümādır ile'l-yevm mācerā-yı vücūd

Muḥāldir deheniñ sırrın āşikār etmek
Bu mes'ele görünür bence māverā-yı vücūd

Murād dāne-i ḥālīñle şayd-ı 'adem idi
Değil ki gendüm için döndü āsiyā-yı vücūd

Hevā-yı şevkiñ ile Ādem'e gelinceye dek
Nice mesāmi'i şād eyledi şādā-yı vücūd

Sen ol haremdeki maħmil-nişin-i ‘izzet idiñ
Ne kār-vān-ı ‘adem vardı ne derā-yı vü-cūd

Ne neş’esin ki řafā-baħř kıldı ervāħa
Seniñle gerdiř-i cām-ı cihān-nümā-yı vü-cūd

Maħabbetiñ eşeri olmasaydı ger bādī
Bařında esmez idi ħilķatiñ hevā-yı vü-cūd

Vü-cüduñ olmasa ger Vācibu’l-vü-cüda delīl
Vü-cüd-ı vācibi bilmez ulü’n-nühā-yı vü-cūd

İħāta itmez iken ‘arş ruħuñu bilmem
Muħiř oldu nařıl cismiñi fezā-yı vü-cūd

Sivāyı terk ile sen Ħaķķa ittiřāl etdiñ
Ki ittiřāl ü tecerrüddür iķtizā-yı vü-cūd

Cihān uyandı o neş’eyle kim ħaber verdi
Peyām-ı bi’řetiñ ervāħa mübtedā-yı vü-cūd

Mesīħ’e oldu seniñ mu’cizen medār-ı ħayat
Kelīm’e verdi seniñ ķikmetiñ ‘āřa-yı vü-cūd

Vü-cüd-ı ħükmüñ için muķtezā vü-cüd-ı beķā
Beķā-yı řer’in için mültezem beķā-yı vü-cūd

Ħarīr rüşeni-i řal’atıñla çeşm-i şühüd
Bülend-mertebe ķudretiñ ile pāy-ı vü-cūd

Demiñ Mesih'e yetişirdi feyz-i nefha-i rûh
Kefiñ bağışladı Mûsaya kimyâ-yı vücûd

Tekellümüñle güher-rîzdir leb-i i'câz
Tebessümüñle şafa-ğîzdir nemâ-yı vücûd

Nemek-çeşide lebiñ mâye-i hayât-ı Mesih
'Arağ-çekide rûhuñ cevher-i habâ-yı vücûd

Ümid-vâr nevâliñ tüvân-ger ü dervîş
Dağıl bâb-ı emâniñ gedâ u bây-ı vücûd

Çalırdı taht-geh-i mülk-i câvidân ħâli
Sen olmasaydıñ eğer anda padişây-ı vücûd

Sürûd-gâh-ı dürûduñdur âsumân u zemîn
Bir özge şeyle değıl nağma-sâz nây-ı vücûd

Uşûl-ı na'tıñı ta'lim kıldı ervâha
Gelû-yı âdemi taqsım eden nevâ-yı vücûd

Muĥîť-i baħr-i kemâliñ hüviyet-i muřlağ
Şinâver olmaz o deryâda dest ü pây-ı vücûd

Ġinâ-yı muşlağa nâz eylese n'ola fağrıñ
Ki ħalka faħr ider ol fağr ile Ġinâ-yı vücûd

Mükevvenâta lüzûm-ı nübüvvetiñ şâbit
Bu bir lüzûm ki andandır ihtidâ-yı vücûd

Seniñle buldu hayât Âdem-i Şafiyullâh
Cihân fedâ saña yâ Muştafâ şafâ-yı vücūd

Egerçi vâsıta-i vahy idi saña Cibrîl
Delâlet etmeseñ olmazdı per-güşâ-yı vücūd

Şüyü'nür zuhûruñ şebiydi ol şeb kim
Müzeyyen oldu meşâbih ile semâ-yı vücūd

[110]Sitâyiş etmedi sen gibi bir hüdâvendi
Lisân-ı halk olalı dâsitân-serâ-yı vücūd

Sen ol hayât-ı cihân cân-ı câvidânsın kim
Seniñ ile mutaşavver değil fenâ-yı vücūd

Muhammedâ sen o dürr-i yetimsin ki saña
Mâkamdır şadef-i baħr-i iştifâ-yı vücūd

Muhammediyetiñ ile muhâtdır der idim
Olaydı ma'rifete başka bir vi'â-yı vücūd

Muhammediyyet ile Aħmediyyet'i ancak
'Aṭâ buyurdu saña vahibü'l-'aṭâ-yı vücūd

Naẓîr yok saña çün ey vahid-i 'âlem-i kuds
N'ola desem saña Aħmed eħad-nümâ-yı vücūd

Ṭulu'-ı nur tevâz-ı müşriķ fâ ħabitest
Vücūd-ı bahar tu-şedni tu ez berây-ı vücūd

Edilmeye idi ta'yin seniñle noқта-1 bedā
Mu'addil olmaz idi haтт-1 istivā-yı vücūd

Sen olmasaydıñ eđer naқş-1 şūret-i ĩcād
Muşavver olmaz idi қubbe-i binā-yı vücūd

Зuhūr-1 şer'-i celīlīñ ger olmasaydı murād
Müseccel olmaz idi fetva-yı қazā-yı vücūd

Medār-1 ser-i eҳād Aҳmediyyetindeki mīm
Ne mīmdir ki hudūşu қadem-nümā-yı vücūd

Lebiñden aldığı bŷy-1 elest neş'esidir
Ki feyz-i rūḥ ile leb-rīzdir inā-yı vücūd

Seniñle buldu mŷbāhat varlıқ yoқsa
Saña gelinceye dek yoқdu mŷltecā-yı vücūd

Қalırdı Hıżr serāb-1 'ademde şimdiye dek
Sen olmasaydıñ eđer çeşm-āşinā-yı vücūd

Şirā'-1 şer'iñ eğer açmayaydı etmez idi
Ḥudā sefīnesine Nuḥ'ı nā-ḥudā-yı vücūd

Eyā muḥāṭāb-1 naşş-1 ve inneke la'alā
'Alā-yı қadriñ ile mŷ'teli 'alā-yı vücūd

Seni sitāyişe teşvīқ eder beni қalemim
Güneş yanında olur zerre ḥod-nümā-yı vücūd

Girer mi ‘aqla seniñ gibi bir şeh-i rusül
Şenāya qādir ola ben gibi gedā-yı vücūd

Kimim neyim ki seni medhe rāh-cū olayım
Olur mu dūd-ı ‘adem şem’-i rüşenā-yı vücūd

Mükerrem etdi seni hil’at-i sitāyiş-i Haq
Giyindi kağı beden öyle bir kabā-yı vücūd

Eğer basıt ü mürekkebe “arazla cevher hem
Lisān-ı vāhit olup etseler şenā-yı vücūd

Yine sitāyişini ifāya qādir olmazlar
Meğer seni ede medh ü şenā Hudā-yı vücūd

Ne söyleyeyim şeb-i mi’rāçdan ki oldun o şeb
Cemāl-i lem-yezeli perde-ber-güşā-yı vücūd

O şeb saña haremi la-mekān-ı ğaybide
Tecelli eyledi Vācib gidip ğıta-yı vücūd

Sen ol gece sefer etdiñ o ‘aleme ki saña
Ne lā-ħalā’ idi ħāciz ne lā-melā-yı vücūd

Neşāt-ı Sidre-neşinān-ı ‘arşı kıldı füzun
Firāz-ı Sidre’ye pervāz edip hümā-yı vücūd

Eyā ħabīb-i Hudā Muştafa şefi’-i ‘uşād
Zuhūr-ı nuruñ ile münteşir ziyā-yı vücūd

Muḥaṣṣaş oldu seniñ zātıña şalât u selâm
Teşerrüf eyledi nāmıñ ile şalâ-yı vücūd

Medârı halkda devrâna kıadir olmaz idi
Nevâl-i medhiñ eğer olmasa ğıdâ-yı vücūd

Müessir olmaz idi müstecâb düşmez idi
Oķunmasaydı ger ismiñ ile du'a-yı vücūd

[111] Cemâl-i şahid-i na'tıñ nezâre etmek için
Çekildi dîde-i ervâha tütüyâ-yı vücūd

Şuhūd-ı cilve-ger olmazdı olmasaydı eğer
Cilâ-yı ma'rifetiñ sürme-i 'amâ-yı vücūd

Şefa'atiñle be-kâm et bu 'abd-i 'âşiyi
Be-ħaķ-ı âl-i abâ mefħar-i 'abâ-yı vücūd

'İnâyetiñle ħalâş eyle yâ Resullah
Ki cân-güdâz-ı ħuzûr oldu ibtilâ-yı vücūd

Ayırma göñlümü ħubb-ı 'Alî'den olduķça
Anıñla münçeli âyîne-i velâ-yı vücūd

KAŞİDE (Nevres)

Şaldı 'aks âyîne-i ruhsâra ħâlin şüreti
Resm olundu Ka'be'ye ğüyâ Bilâl'in sūreti

İstedim rüyun taḥayyül etmek ancak nâzdan
Şıgmadı âyîne-i çeşme ḥayâliñ şüreti

Bulamaz mir'ât-ı ruḥsârında nâz u şîve yüz
Kim ḥicâbından erir anda delâliñ şüreti

Neş'e-i gül mevc urur leb-rîz olur reng-i şafâ
Düşse ger âyîneye ol rüy-ı âliñ şüreti

Penbelik kendi kumaşdır diyâr-ı ḥüsnünün
Ḥoş düşer âyîne-i Keşmîr'e şâliñ şüreti

Pertev-i ruḥsârdan cünbiş bulur perçemleri
Şu'le-i âyineden oynar zılâliñ şüreti

Mevc urur âyîne-i çeşmimde cüy-ı ihtizâz
Meyl edince ḥâtırâ ol nev-nihâliñ şüreti

Müşkil ol âyîne-rüdan rüy-ı dil görmek gönül
Düşsede mir'ât-ı ümmide vişâlin şüreti

Ḥüsn ü anın gör görünsün der isen âyinede
Lafzdan ma'nâya ḥüsn-i intikâliñ şüreti

Pîçiş-i gîsu değil bu 'arızında mû görüp
Reşkten mir'âta düşmüş infi'âliñ şüreti

Cebhe-i pâkinde Nevres şekl-i ebrûsun gören
Zann eder âyîne düşmüş hilâliñ şüreti

Ṭab'ım oldukça cemāli nazma mir'āt-ı şafā
Görünür şāhenşeh-i ferhunde-fāliñ şüreti

Ol şeh-i 'ālem k'olur āyīne-i 'ālem-nümā
Düşse ḥāk-i bezmine köhne sifāliñ şüreti

Ḥāzreti 'Abdülaziz Ḥān kim nazīrin görmeye
Olsa gerdün āyīne düşmez mecāliñ şüreti

Ṭab'-ı mir'ātında mevc urduqça ārā-yı bülend
Baḥre 'aks-endāz olur gūyā cibāliñ şüreti

Olsa ger āyīne-i fazlıyla bir dem rū-be-rū
'Ālemi leb-rīz-i feyz eyler kemāliñ şüreti

[112]'Aks eder mir'āt-ı luṭfundan āña vech-i nevāl
Semt-i ḥācetden görünmezden su'āliñ şüreti

Kendi dā'im ḥaşmına ḡālib gelir şāyi' değil
Tīğ-i mir'ātında el-ḥarbü's-sicāliñ şüreti

Būs ederken eşiğin mir'āt-ı çeşme 'aks eder
Şuffe-i Keyvān-nümā şaf-ı ni'āliñ şüreti

Etme mir'āt-ı taşavvurda nazīrin cüst-cū
Müstaḥīl olmuşdur anda ihtimāliñ şüreti

Mişli yok āyīnede etse temessül fi'l-meşel
Yine yok şeklin 'āyan eyler mişāliñ şüreti

Aña bir hem-tā arardım ben de olsaydı eğer
Rū-nümā mir'āt-ı imkāndan muḥālīñ şūreti

Ey şeh-i ferrūḫ-līkā ki āyīne-i iḳbālde
Ṭal'ātıñla buldu ḫüsn ü ān cemālīñ şūreti

Sen o dārā'sın ki mir'ātı medīḫinde seniñ
Naḳş-ı sīli-i ḫācāletdir mecālīñ şūreti

'Aks şalmışdı yed-i beyzā-yı luṭfuñ 'āleme
Düşmeden mir'ātı imkāna nevālīñ şūreti

Olsa pertev-sūs eğer mir'āt-ı tīḡiñ şübhesiz
Vech-i ā'dāda olur zāhir zevālīñ şūreti

Şi'rim olduğça revān mir'āt-ı cūy-ı medḫiñe
Çeşme-i Ḥızr'a akar gūyā zülālīñ şūreti

Ṭab'ıñ ol āyīnedir kim ṭūṭı-i gūyā olur
Naḳş olunsa levḫ-i i'cāzında lālīñ şūreti

Mürtecil medḫiñde ṭa'b-ı rüşenim ol rütbe kim
Berk olur āyīnesinde irticālīñ şūreti

Bulamaz mir'ātı tīḡinde zuhūra fitne yüz
Münḳaṭı'dır cevherinde iḫtilālīñ şūreti

Çarḫa olsaydı eğer mir'āt-ı be'siñ rū-nümā
Ceng-i Nāhid'e düşerdi gūşmālīñ şūreti

Şalmasa mir'ât-ı tedbiriñ mizâc-ı dehre tâb
Görünür elbette muhteli i'tidâlin sûreti

Ol kadar mû'ciz-beyânsın kim tekellüm etmeden
Nağş olur mir'ât-ı hâtırdâ me'âliñ sûreti

Bulsa şi'r âyine-i şab'ınla ârâyiş olur
Cevher-i mu'ciz-nümâ sihr-i helâliñ sûreti

Bezm ü remzi câmi' olduñ şanki bir âyinede
İçtima' etmiş cemâl ile celâliñ sûreti

Yok seniñ çün ihtiyâç âyine-i İskender'e
Gevher-i zâtında rûşen her mişâliñ sûreti

Dinse İskender hemâliñdir olur her âyine
Munçalip timsâl-i eh mâle hemâliñ sûreti

Kimdir İskender k'ola câmiñ âyinesi
İşte şekl-i âfitâb-ı işte hilâliñ sûreti

Görse her kim şu'le-i tîgiñ şandır ki âyinede
Bir yanarşag etdi teşkil işti'aliñ sûreti

Layih oldukça medihiñçün ma'âni şab'ıma
Dizilir âyineye güyâ le'âliñ sûreti

Uçsa bâz-ı şavvetiñ âyine-i endişe
Gösterir Cibril şeklin per ü bâliñ sûreti

albi a'yan cevher-i ayine-i luftun mudur
Kim Hüdäya alb olur anda deläliñ Şüreti

Däverä devr-i felekden albe geldi inkisär
Gitmiyor mir'ät-i hâırdan keläliñ Şüreti

Ben o Őä'irdim ki mir'ät-i ümüdime müdäm
Cilve eylerdi dil-äräm-i menäliñ Şüreti

Őäf idi ol rütbe ayinem k'olurdu munalib
Őaffetinden äle hâlin hâle äliñ Şüreti

Görmemişdi meŐrebin ayinesi naŐ-ı riya
Aña 'aks-äver değildi ihtiyäliñ Şüreti

Päk idi Őıd u Őafä ayinesiydi Őiretin
Rü-nümä olmazdı anda bed-sigäliñ Şüreti

Şimdi ol deñlü mükedder hâıırım ayinesi
Kim teŐäkül etdi 'alımla 'ıäliñ Şüreti

Neydi cürmüm bilmedim ki ayine-i ümmüdime
Etdi bu Şüretle muğber infiŐäliñ Şüreti

angı cürmüñ 'aksi düşmüş äli'im mir'ätına
Kevkebiden infikäk etmez vebäliñ Şüreti

Ger olaydı Őervetim düŐmezdi mir'ät-i dile
Őekve-i süziŐ-nümä-yı lä-muäliñ Şüreti

Kimi ğam kimi řafādan mużtarib yoķ mu ‘aceb
Tire-mir’āt-1 felekde i’tidālīñ şureti

Ol ķadar muğberdir āyīnem ki dūřse hāmeden
Ķalbime ney gibi eyler nāle nālīñ şureti

Nāzır-1 vech-i rızāyız her ne kim gōsterse yūz
Gōrūnūr mir’āt-1 dilde imtiřālīñ řureti

Ķıdmetim ĉil sālden efzūndur etsem ger hīsāb
Rū-nümā āyīne-i ķālimde hālīñ řureti

řehriyārā eyle mir’āt-1 mūkāfata nazār
Tā gōrūnsūn Ķıdmet-i pencāh sālīñ řureti

[113]Neyyir-i ‘irfān iken āyīne-i luţfuñ seniñ
Gōrūne řikeste lāyıĝ mı kemālīñ řureti

Var ūmidim sāye-i luţfuñda ki ey kiřver-gūřā
Maĥv ola āyīne-i dilden melālīñ şureti

Her zaman şab’ımda medĥiñdir temeřsŭl eyleyen
Dūřmez ol āyīneye bařķa miřālīñ řureti

Fārīĝu’l-bāl et ķuluñ tā per aĉıp tŭti-i řāb
Oynasın āyīne-i medĥiñde bālīñ şureti

Encūmeñ her biri biñ mir’āt-1 taĥsīn ‘arż eder
ĉarĥa yazılrsa eger bu ‘arż-1 hālīñ řureti

Bu kaşidemdir ki her bir beyti bir āyinedir
Her birinde rū-nümā yüz ibtihālîñ şüreti

Ġayrı mir'āt-ı du'āya yüz çevirsin kalb-i şāf
Tā ki yüz göstermesin tab'a kelālîñ şüreti

Naķş-ı mir'āt-ı icābetdir du'ā-yı şevketin
Cevherinde rū-nümā şıdķ-ı maķālîñ şüreti

Ġürrem ol rūşen-dil ol āyîne-i feyyazdan
Āşikār olduķça nūr-ı Lā-yezāl'îñ şüreti

Ede Ġaķ mes'ūd māh u sālîñ olduķça bedīd
Sāl u māh āyînesinde māh u sālîñ şüreti

SURİYYE (Nev'i)

Bir şubĥ-dem ki sūr-ı güle ebr-i nevbahār
Gönderdi jāleden şaçılık dürr-i bî-şümār

Reftāra geldi serv eline şem'-i sebz alup
Ezhārı sū-be-sū oķdı gülşene hezār

Demlendi bād-ı şubĥ ile eşcār-ı ergüvān
Uydı uşul-i devr-i güle şavt-ı cūybār

Yazıldı şun' ile yeñiden nüşha-i çemen
Şebnem düşüp zemîne bozuldı ĥaţ-ı gubār

Erbāb-ı 'ayşa ya'ni tarab ĥāşıl itmeye
Bir tāze naķş baĝladı üstād-ı sāzkār

Hep muṭribüñ terāne vü āgāzı sünbüle
Hep çalınan kulağına ‘ūduñ benefşe-zār

Cāmın şarāb-ı jāle pür itmişdi lālenüñ
Bezm içre kāse-līs idi hūrşid-i tābdār

Qaldurmadı sīmaṭın o gün āfitāb-ı çarḫ
Aḫşam olunca cāmını döndürdi lāle-vār

Āḫir ḫicāb-ı şāma girüp lu’betān-ı Rūm
Tutdı cihānı mā’reke-i cünd-i Zengibār

Ol gice mühre-bāz-ı felek kıldı nāgehān
Bir peyker-i gurāb ile biñ beyzā āşīkar

Evrāqını toḫuz feleğüñ kat kat eyleyüp
Āfaқа āteş işleri gösterdi rūzgār

Encüm degüldi zāhir olan gökde ol gice
Yaḫdı sürür-ı sūr ile gerdün toḫuz ḫişār

Meclisde Zühre-i feleğe yir bulunmadı
Bām-ı sipihre çıksa temāşāya vechi var

Eṭfāl-i encüm encümen-i çarḫa sıḡmayup
Yıldızlar attılar yire ol gice bī-şümār

Heb gökde istedüklerini yirde buldu ḫalk
Hiç itmez oldular revīş-i çarḫa i’tibār

Ol gün ki sūr u sünneti sulṭān için seher
Gülgün-ı çarḫa Ḥüsrev-i ḫurşid olup süvār

Gün gibi altun üsküf ile şehriyārlar
Şaf bağlamışdı āşāf-ı Sulṭāna şad hezār

Ol rüz-ı ḫaşrı seyr iden ölmez cihānda kim
Dīdār gördi her kişi bī-tāb intizār

Zeyn oldı naḫl-i şem' ile meydān-ı ḫaşr-ı şāh
Yapıldı şanki cāmi'-i çarḫa nice menār

Güyā içinde Ḥazret-i Şehzāde bunlaruñ
Bir naḫl idi ki yapmış anı şun'-ı Kirdigār

[114]Ol esb-i bād-pāy ile ol kadd-i ser-firāz
Bir cūybār idi kim ide servi der-kenār

Bu ṭāḫ-ı bī-sütūna sūtūn oldı yā meḡer
Re'y-i Mūnir ü rāyet-i Maşsur-ı şehriyār

Sulṭān-ı dīn ü devlet ü 'izzet Murād Ḥān
Dānā-yı re'y-i ḫikmet ü dārā-yı dād-gār

Bir padişāhdur ki ḫarār eylemez felek
Ḳuṭb-ı murādın eylemese bir nefes medār

Bir şāhdur ki eyledi ṭab'ında imtizāc
Ḥilm ü şecā'at ü vera'u heybet ü vaḫār

Tâc ile fahr iderdi ezel pâdişâhlar
Tâc ile taht anuñla ider şimdi iftihâr

Seyyâreden heyâkil-i nûr aşdı boynına
Kıldı sipihri dehşet-i şemşîri bî-ķarâr

Şehbaz ile huşumete ķâdir müdür ĥorôz
Terk eylesün ‘inâdı kızılbaş-ı nâ-bekâr

Sûr-ı âzîm-i sünnetine ĥidmet itmeĝe
Cem’ oldı serverân-ı selâtin-i her diyâr

Hâķân-ı türk ü ĥân-ı ĥutem ĥâkim-i Yemen
Râyân-ı Hint ü dâver-i Keşmir ü Kândeĥâr

Bilmez düĝün evin ki gele kâse-lîs ola
Faĝfûr-ı mülk-i Çîn ile Kısra-yı tâc-dâr

Bir ķatre gelmeye kefi ķadrine fi’l-meşel
Sûr-ı güninde şaçılık olsa idi biĥâr

Sîr oldu aç olan eli yufka gülâçdan
Geldi mizâca kelle-i sükkerden inkisâr

Ŧutdu cihânı gün gibi kurş-ı ziyâfeti
Olsam ‘aceb mi ben daĥı bir zerre bahre-dâr

Ķadrüm eĝerçi zerreden eksik zamânedede
Fazlum velîk gün gibi bulmuşdır iştihâr

Ađır bāhāludur kim alur dūr ü gevheri
Geldüm ki ‘arz idem saña iy şāh-ı kāmgar

Medhūñ güherlerin delüp elmās-ı tab’ ile
Dizdüm zamāne silkine bir nazm-ı yadigar

Ĥüsn-i edā cevāhir-i medhūñde yaraşur
Şehler hazinesinde gerek dürr-i şāhvār

Heb ide geldi şimdiye dek pādişāhlar
Erbāb-ı ma’rifet sözünü dürr-i gūşvār

Evşāf-ı şeyḫ Sā’dī vü Firdevsī’dür qalan
Ĥāk oldu Sā’d-i Zengī vü Maḫmūd-ı Şehriyār

Āb-ı ḫayāt-ı nazm ile heb zinde-nāmdur
Devrān eğerçi tenlerini kıldı ḫāksār

Evşāf-ı pādişāhı çü ḫaşra mecāl yok
Nev’i yiter uzat sözi kim yigdir iḫtişār

Tā kim bahār-ı sünnet-i dīn-i Muḫammedī
Sūr-ı nehār-ı maḫşere dek ola ber-ḫarār

Tā kim tura bu ma’reke-i bezm-i mümkināt
Biñ lu’bet-i ḫayāl ola her gice aşikār

Naḫ-ı cihānda şah ile şehzade var olup
Erkān-ı devleti ola bāḫi vü pāyidār

Dāriyye (Nev'î)

Çaşr-ı cennet mi bu yā bāğ-ı İrem yā gülistān
Yā ḥarīmü'l-ḳuds ü yā beytü'l-ḥarem yā āsmān

Āsmāndur gerçi ammā āsmān-ı bā-şebāt
Gülistāndur gerçi ammā gülistān-ı bî-ḥazān

Sāye-i saḳf-ı hümāyūnı hümāya cilve-gāh
Ṭurra-i ṭāḳ-ı ser-efrāzı sipihre sāyebān

Vüs'at-i eyvānınuñ bu'dı verā'yı şeş cihāt
Füşhat-i meydānınuñ ser-ḥaddi ḥadd-i lā-mekān

[115]Her sütünü cā-be-cā erkān-ı devletdür meğer
Bir ayağ üzre ṭurur ḫizmetde dāmen der-meyān

Şan'at-i ebyāt-ı mevzūnın gören vaşşāflar
Her biri ebkār-ı efkārın getürmiş armağan

Pertev-i mişkāti beyt-i Enveriden muktebes
Cāminuñ mışra'ları Dīvān-ı Cāmī'den nişān

Yapdılar bir ṭāḳ-ı 'ālī ḳurdılar bir bezm-i ḫāş
Kim revāḳ-ı çārumın ol bezme olmaz şem'-dān

Āfitāb ol bezm-i ḫāşa girmeğe yol bulmayup
Revzenünden düşmeğe eyler şu'a'ın rīsmān

Micmerinde muttaşıl 'ūd-ı mülebbes yanmada
Cem' olur bezmünde ervāh-ı mücerred her zamān

Tāc-ı devlet idine başına hindū-yı Zuhal
Atsa kaçrundan yire köhne külāhın pāsbān

Kaşruna yol bulmağa şeb-revlik eyler gerçi māh
Küngür-i eyvānuna irmez kemend-i kehkeşān

Ey Nizāmü'l-mülk ü Āşaf menkābet Yūsuf-likā
Zübde-i ehl-i zemīn çeşm-i چراغ-ı āsmān

Ḥazret-i pāşā-yı rüşen-re'y ü gerdūn-iḥtişām
Şāhib-i tedbīr-i pīr ü mālīk-i baht-ı cüvān

Āsitānuñdur hümā-yı devletüñ menzil-gehi
Gerçi kim meşhūrdur olmaz hümāya āşiyān

Nev'ī'ye luṭf it mu'īn ol kim zahīr-i vaqt ola
Bākī'yi luṭf-ı Süleymān itdi Selmān-ı zamān

KAŞİDE (VEHBİ)

Sūḥan oldur ki ola ayet-i kübra-yı sūḥan
Yazıla şafḥa-i i'cazda a'k-la-yı sūḥan

Şa'ir oldur ki anuñ qalbine Ḥassan gibi
Nefḥa-i Ruḥ-ı Emin eyleye ilka-yı sūḥan

Ḥusrev-i mülk-i sūḥan aña dinür kim kalemi
Çeke menşur-ı ḥayalatına tuğra-yı sūḥan

Eyleye şa'ş'a-i fikreti manend-i Kelim
Ceyb-i ma'nata nümude yed-i beyza-yı sühan

Hzır u İskenderi sır-ab ide cuy-ı nazmı
Eylese ab-ı hayata bedel icra-yı sühan

Dem-i İsa gibi enfas-ı hayat-efzazı
İde bir nuḡ-ı revan-baḡşile ihya-yı sühan

Ṭab'ı ayine-i işraq ola ta kim andan
Manıḡu't-ṭayr oḡıya ṭuṭı u bebḡa-yı sühan

Nazmına silk-i cevahir mi dinür olmayanıñ
Dili derya-yı hüner ṭab'ı güher-zay-ı sühan

Sine mir'at-ı mücella gibi şaf olmazsa
Ḥüsn-i şuret mi bulur anda mezaya-yı sühan

Olmayan ḡal-i İlahi'ye ḡarin eylemez
Dil-i pür-ıḡde ile keşf-i mezaya-yı sühan

Micmer-i dilde olursa eḡer-i ateş-i aşḡ
Neşr ider rayiḡası anber-i sara-yı sühan

Anı Cāmi gibi Nābi gibi rindan añlar
Başḡadur neş'e-i keyfiyet-i saḡba-yı sühan

Şapa vādileri seyrān iderdiñ çeşm-i ḡayal
Reh-nār-ı fenāyı küşet inmelişdir pāyı sühan

Yohsa manend-i hevayi bir iki güfte ile
Herze-güyan olamaz natıka-pıra-yı sühan

Nice şâ'ir diye ta'bır olunur anlara kim
Şeb-i 'ömründe henüz görmeye rüyayı sühan

Şâ'iriyet ana üstād-ı mecāziye çıkar
Bilmeye ol ki haқиkatle mevādi-i sühan

Ṭālib-i nazmım ğazel-i 'ilme çalışsun ol
Et şiiri div eylerse memnā-yı sühan

[116]'İlm ü şiir ikisi ma'nada murād kılar iken
Bir midir şâir nādān ile dānā-yı sühan

Evvelā 'ilm-i ma'anide maharet lāzım
Belki nükte-i ser piste-i ma'nā-yı sühan

İsti'ārat vü kināyat vü haқиkatle mecāz
Dāima olmadadır cāri-yi mecrā-yı sühan

Aḥsen-i şuret vech-i şebahi bilmeyicek
Neye teşbih olunur vech-i dil-ara-yı sühan

Farisi vü 'Arabiden iki şeh-bal ister
Ta ki pervaz-ı bülend eyleye 'anka-yı sühan

İde manend-hümā nasr-ı felekle pervāz
Ola cevlāngehi tā üç mualla-yı sühan

Şu'aranuñ da beli alı'ı mes'ud olmaz
Nas-ı ekberle ulu' itdi Sureyya-yı suan

Sebeb-i cevr-i felek usn-i maal ldi deyu
Yodur ancak yzmz itmee ekva-yı suan

Bir de cevr itmese farza felek inaf itse
Var mı ikrama seza nkte-inasa-yı suan

Bir alay a'ir-i na-muntaza-ı bed-mala
Nazm-ı rsvayı ile eyledi rsva-yı suan

Vezn-i e'arı terazulara vaz' itmiler
artılır imdi dkkanlarda muaffa-yı suan

kıda eylediler meslek-i 'Aık 'mer'e
'A u ev ile nice afiye-cuya-yı suan

Gevheri gftesine dndi bu gnlerde meded
Gevher-i nadire-i l'l-yi lala-yı suan

ane-i ab'-ı arabi gibidr yaptıı beyt
Yıtı nazmı temelinden nie benna-yı suan

Ekeri alt-ı kelmñ hezeyn-ı mahmum
'Acaba utdı mı irleri m-yı suan

Her biri bar-i remel bar-i hezecedden avurub
Ri-i enfasın ider furtına-fersa-yı suan

Çār mevc eşer-i şarşar-ı küftārından
Ġarķ olur şarsııaraķ felek feleksāy-ı sūhan

Çalışur hicve dağı ħarf-i heca bilmez iken
Şanki merdane olur dađil-i heyca-yı sūhan

Ne müsecca ne muķaffa kelam-i mevzun
Ne muĥammes ne murabba ne müşenna-yı sūhan

Kimi mani kimisi vadi-i Türkmanide
Ķaraođlan ķayabaşısı yeıella-yı sūhan

Mey-i meyĥane ile muğbeçeyi yad iderek
Oldılar Bekri gibi mey-kede-pira-yı sūhan

Söz pervāne ü şem'e tolaşurlar kāhi
Tutuşur ġayret ile şem' şeb-ārayı sūhan

Nev-bahar olsa bahariyye-i ġül bülbül ile
'Aķıbet köhne bahar oldu ser-a-pa-yı sūhan

Zülf añılsa evzādır bahş-ı cünun silsilesin
Nice divāne-i ma'na nice şeydā-ı sūhan

Hüsni var mı bu kadar Yusufi telmih iderek
Çak ola perde-i namus-ı Züleyha-yı sūhan

Şarfa şarf eylemeyüb medreselerde 'ömrin
Geçinür ba'zı yobaz suĥte de monla-yı sūhan

Kaşe-i şeyh-i 'imaretden içüb çorbayı
Zann ider kıabil-i te'vil ola zırva-yı sühan

Tıfl-ı icad gibi tarih rengin idemez
Biñ hesâb etse yine daħil ma'a-yı sühan

Uydurub kendü hisabınca heman ta'miyeye
Zann ider yapıdı o bi-çare mu'amma-yı sühan

Başkadır 'ilm-i muammada müzâyâ-yı nekât
Görmez ol diğkat nadide bî-'amal-i sühan

Narhı altmışlığa indi hele tarihlerün
Pek ucuzlandı bu bazarda kala-yı sühan

Niçe na-ehl-i geda tînet-i sa'il-meşreb
Cerrî ser-maye ider eylese imla-yı sühan

Qalmanı şa'ir ile farkı heman cerraruñ
Müntic-i cerr ü sü'al oldu kazaya-yı sühan

[117]Caykâh oldu ona gadlara be-talib

Her kıonakda bulunur bir iki tavr-bây sühan

'İd-i nev gelse heman köhne kaşide getirüb
Yeñi eski bulur esbab-ı ataya-yı sühan

Eyleyüb şî'ri varağ-pare-i imsakiyye
Ramazanda tağıdur halka hedaya-yı sühan

Bu  ari  ile  oker sofr-a-i  alviyyata
Nu l-i if ara get rmiŐ gibi  urma-yı s han

Oldı r sva bu  adar Şuret-i ziba-yı s han

 udemanu  bulub aşarını gencine- mişal
İtdiler c mle  arami gibi yağma-yı s han

Sul u'lim m tev rid diyi Őo ra  alıŐır
'Aynı setre nice dezd-i nev en y-ı s han

Sir at-i Şi'r idene  a '-ı zeban lazımdur
B yled r Şer'-i belagatda fetava-yı s han

AĞzına almaz eğer  and-i m kerrir olsa
Lafz-ı   yıda b  tu ı-i Şeker   y-ı s han

K hne mazmun giy b ol came-i m sta'mel ile
Őivesin g steremez  amet-i bala-yı s han

'Acem a undı gibi ba'zısı da bes ki deyu
Farisi leh esi  zre ider inşa'yı s han

Yavd u meyŐ d u baŐet u  med-i Ő d eyle
F risi oldu Şanır yaptığı sa am-ı s han

 urı laf ile s zin cuy-ı  ayal eylemez
İ meyenler 'Acemistana varub  ay-ı s han

Görse bu herzeleri tebriye-i zimmet ile
Yaşasın silker idi ehl-i teberra-yı sühan

Ne hacalet ki henüz bir eyü Türki bilmez
Tarz-ı Tazi vü Deride ide peyda-yı sühan

Başka o renkde olur kale-i zer-beft-i 'Acem
Rumda çıkmaz anıñ gibi mañla-yı sühan

Çağatayca iki söz bilse Nevayi geçünüb
Deşt-i Kıbçak'da şanur kendüyi kalfa-yı sühan

Şi-ri baziçe-i tıflana iden eşhaşuñ
Kimisi söz ebesidür kimi baba-yı sühan

Biraz manada yine bu tarzta zuhur eyleyecek
Herze-i gerdân serguça u şaħra-yı sühan

Qaldırım taşları altında birer şa'ir var
Deyu taş urmuş idi şabit-i dana-yı sühan

Şimdi görseydi neler çıkdı o menfezlerden
Qaldırımlarda gezer bir sür cüya sühan

Haceye gitsün okutmağa bu ebced-ħanlar
Başlasun mektebe varsun da elifba-yı süħan

Nev-sühanlar baña taklid ile yazsun sühanı
Ki benüm her sühanüm nüsha-i Kübra-yı sühan

Tab'um ayine-i ilham-ı füyüzat-ı Huda
Baña keşf oldu bu şüretle hafaya-yı sühan

Dürr-i şehvar-ı mezamin ile memlü sinem
Dil-i pür-cuş-ı hüruşum sırr-ı derya-yı sühan

İşidüp şehrenimi mülk-i beķāda bāķi
Añlamış kalmadığın ana beķā bāy-ı sühan

Belki fehmi eyler idi süd ü ziyan-ı sühanı
Gelse arz eylese Nef'i baña kala-yı sühan

Gitdüm işbat-ı vücud itmek için Şiraz'a
Eyledüm Urfi-i faħħar ile ğavġa-yı sühan

Bil-terāzi varıcaķ maħkumeye olmuş idi
Kıuıb-ı Şirāzi 'āllāme-i mevlā-yı sühan

Şāhid-i 'adlim olup Hafız u Sādi anda
Hükmi olundu baña ehliyet-i dava'-yı sühan

No'la Vehbi-i ilahi deyu meşhur olsam
Hıbedür mevhibedür baña ataya-yı sühan

Çare ne böyle kafes-bend-i ğam oldum kaldım
Tıtalum tab'um imiş bülbül-i guya-yı sühan

Ta'n-i ħussad ile dem-beste vü lal oldum ah
Ebkem olsun beni ħamuş iden a'da-yı sühan

Yetişür nuşı ise de laf ise ğavğa ise de

Bu kadar ğulğule-i huy-ı sũhan hay-ı sũhan

SONUÇ

Harâbât'ın asıl önemli tarafını, manzum bir edebiyat tarihi özelliği gösteren “Mukaddime-i Harâbât” kısmı teşkil eder. Bunu; “Tevhîd-i Bârî ve Mûnâcât”, “Na't-ı Nebevî”, “Sebeb-i Tertîb-i Harâbât”, “Ahvâl-i Eş'âr-ı Türkî”, Meşrût u Ahvâl-i Şâirî”, “Ahvâl-i Şuarâ-yı Rûm”, Ahvâl-i Şuarâ-yı Îrân”, “ Ahvâl-i Şuarâ-yı Arab” ve nihayet “Tahdîs-i Nimet ve İhtâr u Ma'zeret” başlıkları altında kaleme olan Ziyâ Paşa, burada verdiği bazı hatalı hükümlerle ve böyle bir antolojisiyle Eski Edebiyatı diriltmek istemesi dolayısıyla Namık Kemal tarafından “Tahrîb-i Harâbât” ve “Tâkîb” isimli iki kitapta, oldukça ağır bir şekilde tenkid edilmiştir.

Harâbât Mukaddimesi, gördüğü rağbet üzerine ayrıca müstakil olarak 1894 senesinde, Ebuzziyâ Matbaası tarafından iki defa basılmıştır.

Ziyâ Paşa Mukaddime kısmından sonra “Türkî Kasaid” diye bir başlıkla kasidelere başlamıştır. Metin bu kısmında yer alan ilk kaside Bâkî'ye aittir. Bu kasideye baktığımızda Bâkî Divanında bu kasidenin 18 numaralı kaside olduğunu ve 55 beyitten oluştuğunu görmekteyiz. Ziyâ Paşa ise bu kasidenin sadece 35 beytini Harâbâta almıştır. Yine Bâkî Divânı'nın 24 nolu kasidesi olan “Sünbül Kaside”si 47 beyitten oluşurken, Ziyâ Paşa bu kasidenin sadece 15 beytine eserinde yer vermiştir. Divanı'nın 19 nolu kasidesi 57 beyitten oluşurken, eserimizde karşımıza sadece 19 beyiti çıkıyor. Divanın 1 nolu kasidesi divanda 42 beyitten, burada 34 beyitten oluşuyor.

Ziyâ Paşa Bâkî'den sonra Sabit'e geçiyor ve “Na'at-ı şerif” başlığıyla karşımıza 73 beyitten oluşan bir kaside çıkıyor.

Sabit'ten sonra “Kaside” başlığıyla Cevri'ye geçiş yapıyor. Cevri Divanına baktığımızda 29 nolu kaside olan bu kaside 67 beyitten oluşurken burada 49 beyit olduğunu görüyoruz. Yine Cevri'den alınan diğer kaside ise divanın 6 nolu kasidesidir. Bu kaside divanda 67 beyitten Harâbât'ta sadece 34 beyitten oluşuyor.

İsmail Paşazâde Hakkı Beğ'e ait olan kaside ile eser devam ediyor. Divanın aslında 54 beyitten oluşan kasidenin, buraya sadece 2 beytinin alınmayarak aynen aktarıldığını görüyoruz. Yine aynı şairimizin divanında yer alan 66 beyitlik diğer kasidesinin de buraya sadece bir beyit eksik olarak aynen alındığını görmekteyiz.

Karşımıza eserin bu kısmında Riyâzi çıkıyor. İlk alınan kaside 59 beyitten oluşuyor. Riyâzi'ye ait diğer kaside ise 30 beyitten oluşuyor. Riyâzi'den alınan son kaside ise 43 beyittir.

Sâmi ile devam eden eserde, Sâmi'den alınan kaside, 78 beyittir.

Sabri'den alınan kaside ise 59 beyitten oluşmaktadır.

Ziyâ Paşa bundan sonra kendine ait kasidelere geçiş yapmıştır. “Na’at-ı Şerif” başlığıyla karşımıza çıkan kaside 92 beyitten oluşuyor. Diğer kasidesi ise 40 beyit, başka bir kasidesi ise 27 beyittir. “Diğer” başlığıyla 29 beyitlik kaside ile devam ediyor. 56 beyitlik başka bir kasideden sonra, Culusiye başlığıyla 44 beyitlik başka bir kaside yer alıyor. “Şitaiye” başlığıyla Ziyâ Paşa 61 beyitlik kasidesine yer veriyor. Kendine ait son kaside ise “Şükrâne” başlığıyla 35 beyitten oluşuyor.

Eserimiz Âkif Paşa'nın 38 beyitlik “Adem Kasidesi” ile devam ediyor.

Daha sonra İzzet Molla'ya ait 87 beyitlik kaside yer alıyor.

Âzeri sahasının büyük şairi Fuzûlî'ye geçen Ziyâ Paşa, 70 beyitten oluşan bir kaside ile Fuzûlî'nin kasidelerine yer vermeye başlıyor. Bundan sonra 43 beyitlik başka bir kaside yer alıyor. “Na’at-ı Hazreti Ali Kerimullah-ı Veche” başlıklı 20 beyitlik bir kasideden sonra, “Na’at-ı Şerif-i Nebevi” başlığıyla meşhur “Su Kasidesi” nin 29 beyiti bulunuyor.

“İmam-ı Ali Kerimullah-ı Veche Hazretleri Vasfındadır” başlığıyla Kâzım Paşa'ya ait 51 beyitlik kaside karşımıza çıkıyor. Yine Kazım Paşa'ya ait “İmam-ı Ca'fer Sadık Hazretleri Vasfındadır.” başlığıyla 47 beyitten oluşan bir kaside yer alıyor. “İmam-ı Musa Kazım Hazretleri Vasfındadır” başlığı ile 58 beyitlik bir kasideye geçiyor. “Ravza-ı Mutahhara Cenâb-ı Nebevi Vasfındadır” diyerek 70 beyitlik kaside ile Kazım Paşa'ya eserinde son kez yer veriyor.

Eserimizin bu kısmında Münif yer alıyor. 44 beyitten oluşan ilk kasidesini 53 beyitlik kaside takip ediyor ve Münif'e ayrılan bölüm sona eriyor.

“Tevhîd-i Bâri” başlığıyla Nâbî'ye ayrılan bölüme geçiyoruz. Bu kaside de 99 beyitten oluşuyor. Bu kasideyi “Na’at-ı Şerif-i Nebevi” başlığıyla 136 beyitlik kaside takip ediyor. “Culisiye” ise 107 beyitten oluşuyor. “Sulhiye” kasidesi 117

beyittir. “Azliyye” bölümü 83 beyitten oluşuyor. “ Tehniyyet-i Sadaret” başlıklı kasidesi 107 beyitten oluşuyor ve bu kaside ile Nabi’ye ayrılan bölüm sona eriyor.

Necati’ye ayrılan bölüm “Bahariye” başlığıyla 40 beyitlik bir kaside ile başlıyor. Necati’ye ait diğer kaside ise 46 beyitlik “Benefşe Kaside”sidir.

Eserde Nedim’e ait tek kaside ise 35 beyitlik “İstanbul Kasidesi”dir.

Neşâti’ye ayrılan bölüme gelince de karşımıza 40 beyitten oluşan “Âlem Kasidesi” çıkıyor.

Nazım adlı şairimizin 91 beyitlik “Na’at-ı Şerif”i ile eser devam ediyor. Yine “Na’at-ı Şerif” başlığıyla 66 beyitlik bir kaside ile Nazım’a ayrılan bölün sona eriyor.

Ziyâ Paşa eserine Nef’i ile devam ediyor. 84 beyitlik bir kaside ve sonrasında 53 beyitlik bir başka kaside, onun devamında 63 beyitlik “eyler” redifli kaside ile devam ediyor. “Bahariye” başlığı altında 39 beyit yer alıyor. Yine 77 beyitlik bir kaside ve sonrasında “Na’at-ı Şerif” başlığıyla 43 beyitten oluşan “Sözüm Kasidesi” yer alıyor. 62 beyitlik “Dariyye”yi, 64 beyitlik bir kaside ve onu da 47 beyitten oluşan “Dariyye” takip ediyor. Nef’i’ye ait son şiir ise “Medh-i Hazreti Mevlana” başlığıyla 18 beyitlik şiidir.

Nevres Efendi “ Vücut “ redifli 66 beyitli bir kaside ile karşımıza çıkıyor. Bu kasideyi 66 beyitlik başka bir kaside takip ediyor ve Nevres’e ayrılan bölüm böylece sona eriyor.

Nev’i bölümü “Suriye” adı ile 45 beyitle başlıyor ve sonrasında 16 beyitlik “Dariyye” ile sona eriyor.

Türk şairlere ait bölüm Vehbi’ye ait 87 beyitlik “Sühan” redifli kaside ile sona eriyor.

DİZİN

-A-

- Abdü'l-vāsi, 61,65
Abdülazîz, 110,117,151,153, 161,163,175,186, 394,419
Acem, 73,78, 122,130, 199,212, 292, 293, 299,311,312,319, 411,437,438
Âdem, 127, 129,135,137,146, 156,177,179, 189,190,194, 207,250, 251,266,268,
297,317, 386,387, 389,411,412,414
Afriqa, 33,35
Aḥmed, 22,39,42, 99,105, 142,143,152,204, 218,225, 239,250, 256,267,272, 320,
329,341,351, 366, 389, 415
Aḥmedî, 53, 56,373,385,397, 410
Aḥmed-i Muḥtâr, 99, 105,142,152
Âkif Pâşâ, 177,189
Âl-i 'Osmân, 116,124
Ali, 84,88,216,235,250,418
Alî Paşa, 78, 82,84,88
Alî Şîr, 299,319
Amr, 20, 234
Ankā, 85,91, 332, 333, 354, 355
Arab, 14, 15,17,19, 26,27, 29, 31,49,53, 69, 70, 71, 73,74,75,76,78, 199,212, 260,
277,292,311, 353, 376, 433
Arabistân, 185,197
Arablar, 14,15
Arif Beğefendi, 170,181
Aristo, 121,129, 228,236,243,251, 314,334, 381, 406
Âşaf, 78,84,287, 288, 293, 306,312,382, 404, 406, 431
Âşım, 27,28, 43,46 49, 52
Aşḥâb-ı Mu'allakât-ı Seb, 70,75
Âşık Kerem, 10,11
Aşık 'Ömer, 11,408,434
Aşkar-ı Behrâm, 335,357
Atṭâr-ı Nişâbüri, 405
Aṭâyî, 56
Avrupa, 7, 34
Âzâdeler, 362
'Azrâ-yı Vâmık, 116

-B-

- Bâbil, 391
Bağdâd, 210, 325
Bahâyî, 48

Bākī, 24, 25, 40, 62, 92, 431
Bedehsān, 250
Bedr, 230, 270, 411
Behmen ü Şāpūr, 284
Behrām, 106, 291, 297, 307, 376, 381, 398, 406
Bekri, 435
Bercis, 201
Beşşār-ı Buhturī, 76
Beyzaviler, 60
Beyt-i Ma'mūr, 161, 404
Beyt-i Hazen, 195
Beytü'l-ḥarām, 286
Bilāl, 418
Boğazlar, 159
Bostān, 68
Burak, 41, 229, 258
Burc-i Evliyā, 212

-C-

Cāmi, 38, 71, 399, 430, 432
Cebbār, 83
Ceberūt, 94
Cebrā'il, 142, 172, 242, 400
Celāl, 73, 310, 338
Celālī Yağızı, 354, 355
Cem, 21, 43, 79, 106, 107, 130, 132, 143, 144, 148, 170, 195, 222, 240, 242, 296,
297, 310, 359, 371, 374, 375, 376, 380, 381, 406
Cemāl-i İşfahānī, 66
Cemşid, 84, 90, 103, 110, 220, 246, 370, 399
Cevheriler, 60
Cevri, 56, 105, 108
Cibril, 104, 109, 115, 154, 155, 227, 229, 361, 414, 422
Cihān-gır, 66
Cüneyt, 211

-Ç-

Çağātay, 19
Çin, 120, 312, 323, 338, 358, 392, 428

-D-

Dārü's-selām, 210
Dāvūd, 98, 142, 201
Dımişki, 383
Di'bil Utbī Ḥaṭebe-i Utāb, 77
Dīvān-ı Zāhır-i Fāryābī, 64
Dördüncü Murād, 42

-E-

Ebu'l-Feth, 319
Ebu'l-Velid, 77
Ebubekr, 341
Ebüssü'üd, 24
Ebü'l-Ferec, 64
Edhem, 166, 354, 355, 362, 364
Edirne, 196, 201
Eflâṭun, 132,173, 250, 363
Efrasyâb, 282
Ekrem, 239, 311
Elhak Dede, 58
Emeviyye, 75
Emir Hüsrev, 66
Emir-i Dehlevî, 410
Emr-i Fe'tû, 8
Endülüs, 7, 77
Enverî, 64, 65, 67, 68, 173, 402, 430
Es'ad Efendi, 363
Es'ad Pâşâ, 51
Eşref-i halef, 74
Evhadî-yi Enîsî, 73
Eymen-i Tûr, 141
Eyyüb, 156
Ezkâr-ı Hüseyin-i Baykara, 38

-F-

Fağfûr, 282,338, 404
Fârisî, 14, 18,23,23,26,46, 437
Fâruḡ, 106, 158
Fârûḡ, 161, 363, 376, 406
Fâtiḡ, 255, 266, 334
Felaṭun, 129
Ferâmerz, 297
Ferezdaḡ, 36, 51
Ferhât ü Şîrîn, 211
Ferîdûn, 107, 120, 297, 376
Ferḡadân, 171
Ferrûḡî, 63
Feyzîde, 408
Firāvân, 120
Firdevsî, 62, 67, 68, 405, 429
Freng, 35, 228
Fuḡzûlî, 46,56, 202, 209, 214, 216, 219

-G-

Gâhîce, 11
Ġâlib, 58, 300

Ġarb, 36, 77
Garibī, 11
Ġaznevī, 38, 62, 64, 410
Gence, 66
Gevherī, 12
Gīv, 196, 297
Gīv ü Peşen, 196
Gülistān, 13, 126, 338
Gülşen, 100, 171, 174, 194, 333, 340, 391
Gülşenī, 72, 410
Güstem, 377
Güzin, 178

-H-

Ġabib-i Kibriyā, 353
Habib-i Zāt-ı Hüdā, 152
Hace Selmān, 70
Hādī, 368, 381
Ġāfız, 377, 385
Ġafız u Sādi, 439
Ġāhāne, 252
Ġākan, 103
Ġākān-ı ‘Osmānī, 376
Ġākāni, 65
Ġaqqı, 114
Hakīm-i Gaznevī, 410
Ġāmī, 47
Ġān Aḥmed, 370
Hān-ı Süleymān, 23
Ġarābāt, 21
Ġassan, 75, 344, 431
Hasān-ı Rum, 353
Haşimi, 139, 157
Ġavvā, 207
Ġaydar Paşa, 102, 397, 106, 109, 226, 363
Hayyān Bin Leyūn-i Fāzıl, 77
Haydar, 109, 341
Hayrū’l-beşer, 210, 219
Ġayriyye, 57, 58, 59
Ġayyām, 385
Ġayrābād, 58, 59
Hayr ü Ebū-Nüvāse, 76
Ġazret-i Mevlana, 409
Ġazret-i ‘Ali, 214
Ġazret-i Ca’fer-i Şadık, 226
Ġazret-i Ġaffār, 157
Ġazret-i Mollā-yı Rūm, 409
Ġazret-i Musa Kaşım, 232

Ḥazret-i Mūsî-i ‘İman, 312
Ḥazret-i Rūḥu’l-emîn, 268
Ḥazret-i Settâr, 152
Ḥazret-i Şehzâde, 427
Ḥazret-i Hârûn, 312
Hıta, 7, 323, 357
Ḥızır, 101,142, 235, 363, 378, 415, 420, 431
Ḥilye, 56
Hind, 312
Hindû, 89, 326, 384
Hindüstân, 120
Ḥorāsân, 27
Ḥotan, 112, 120, 198
Ḥurşîd, 110
Ḥusrev, 22, 106, 107,174,176, 297, 312, 314,324,340, 351, 359,360, 371, 374, 377,
378, 383, 404, 409, 426,431
Ḥusrev ü Şîrîn, 408
Ḥüdâvend, 2, 89,146,178, 226, 230,232, 341, 351,
Hüdbe Tureyh ü Heysem, 77
Hümâ, 283, 354, 359, 396
Ḥüsameddin, 409
Ḥüseyn Pâşâ, 294
Ḥüsn ü ‘Aşk, 58

-I-

Irâk, 47, 46
İşfahân, 159, 182

-İ-

İblis, 208
İbni ‘Abbâd, 319
İbn-i Aṭiyye, 77
İbn-i Beşîr, 77
İbn-i Cemre, 77
İbn-i Edhem, 316
İbn-i Hânî, 76
İbn-i Himâm, 231
İbn-i Kemâl, 24
İbn-i Merc, 77
İbni Meryem, 316
İbn-i Nübâta, 77
İbn-i Sukre, 78
İbn-i Şâtır, 77
İbn-i Ḥaṭîb, 78
İbn-i Ḥafâce, 51, 77
İbn-i Züheyr, 277
İbnü’r-Rûmî Ebu’l-Atâhi, 76
İbrâhim, 156

İbrāhīm Pāšā, 263
İmām'ı A'zam, 210
İmam-ı Ca'fer, 225
İmam-ı Musa Kazım , 230
İrān, 13,27, 54, 60, 61,73, 126
İsa, 79,101,122, 129, 162,235,326, 363,376, 432
İsfendiyār, 339
İskender, 90, 103, 106, 117, 176, 359, 363, 376, 406, 407, 421, 422, 431
İsmail, 109, 114,156, 215
İsmail Paşazade Hakkı Bey, 109,114
İsm-i A'zam, 157,403
İstanbul, 25
İzzet, 49, 50, 59, 193, 200
İzzet Beğ Efendi, 250
İzzet Molla, 59, 193
İzzet Pāšā, 50

-K-

Ka'ab Bin Züheyri, 75
Kaabe, 221,226, 236,239, 338, 393, 418
Kābız, 255
Kadir, 206
Kadīr, 4, 206
Kādīr, 255
Kahrāman, 399
Kānde Dihlī, 66
Kāndehār, 344, 428
Kaşıağası, 356
Kārūn, 20
Kāsım-ı Envār, 131
Kayısoğlu, 356
Kayser, 86
Kayşeri, 400
Kaşım, 223, 226, 235,242
Kelīm, 94,142, 147, 205, 316, 412,431
Kemāl, 66, 137, 141, 155, 156, 164, 167, 173, 206, 207, 255, 284, 331, 333, 383,
388, 402
Kemāl-i İşfahānī, 66,173
Kerbelā, 210
Kerrār, 102, 158, 344
Keşmīr, 112, 418,428
Kevser, 217, 321
Keykubād, 91, 400
Keyhusrevī, 409
Kıbçak, 438
Kıbrıs, 188
Kıtmīr, 18
Kisrā, 210, 428

Kitāb-ı Mu'ciz, 75
Köprülü, 51, 52, 197
Köprülü-zāde, 51
Çubād, 297
Çudüs, 238
Çur'an, 74, 75, 235
Çur'an, 8, 270

-L-

Leylā, 56, 73, 112, 116, 355
Leylā vü Mecnün, 56, 73,211
Loqmān, 216

-M-

Mahmedet Hān, 340
Mahmud, 152
Manşur,76, 211, 374,427
Maḥbub-ı Hāq, 341
Maḥmūd, 6, 72, 142, 267, 328, 429
Maḥmūd Pāşā, 319
Meşnevî, 57, 64, 72, 409
Mecnün, 112, 116, 169, 262, 395
Mekke, 270
Meryem, 129, 376
Mes'ūd, 63
Mesih,81, 69,146,238,321,373,379,385, 412,413
Mevlānā, 72
Mevlid, 54
Meḥammed Çelebi, 86
Mısr, 167, 195, 344
Minā, 222
Mîrzā Tāhir, 319
Mîrzā Naşîr, 53
Miḥnet-i Keşān, 59
Mollā-yı Rüm, 410
Mu'çallāt-ı Seb, 74
Muhammed, 95, 152
Muhammed Pāşā, 314
Murād, 43, 95, 123, 362, 376
Murād Hān, 427
Murtażā, 397
Muştafa, 7, 99,130,142,152,213, 341,414, 417
Musā,141,142,147,157, 235, 257, 413
Muşāhib Pāşā, 306
Muşhaf, 140, 387
Muḥammed, 6, 56,137, 267, 341, 363,414,429
Muḥammed Muştafa, 351

Muhtār,63, 218
Münif, 45, 46, 50,247, 248, 243, 253
Münir,112, 427
Mütenebbi-i Mubāhī, 76

-N-

Nābī, 25, 40, 44, 45, 46, 52, 53, 54, 57, 253,263, 264, 278, 288, 289, 300, 301, 309,
320,432
Nahid, 194,200,291, 421
Nā'ilī, 47
Naşir ü Āzer, 73
Naḥīfī, 56, 57
Naḥl-i Ṭübāniñ, 117
Naẓım, 49,346, 347, 350, 353,
Necati, 22,320, 324,329
Nedim, 24, 48, 94,152, 329,332,333
Nef'ī, 25, 36, 40, 42, 43, 44,185, 353, 362, 366,367, 373, 378, 386, 391, 396, 397,
403, 404, 408, 409, 410,439
Nemrūd, 156,222
Nerīmān, 102, 297
Neşāṭi, 333, 337
Nev'ī, 73, 374, 425,429, 431
Nevāyi, 14,38, 126,438
Nevres,411, 418, 419,
Nizām, 149, 260, 279, 282, 319, 383
Nizāmī, 66, 71, 383, 408
Nizāmü'l-mülk, 312, 406, 431
Niğār, 152
Nişābūr, 286
Nu'mān, 363
Nuşirevan, 117,182
Nuḥ, 201, 415

-O-

Oşman, 341,363
Oşman Han Ğāzi, 399
Oşmanlı, 26

-Ö-

Ömer, 341,316

-P-

Pervin, 243, 248
Perviz-i Acem, 376
Peyğamber, 363
Piri Pāşā, 319

-R-

Rāġıb, 28, 46, 52
Rāsin Lamārtin, 36
Rāşid, 46
Ravza-i Muḳaddes, 158
Rehālı, 25
Reşid Pāşā, 163
Reşidü'l- vükela, 166
Reşik, 78
Rıdvān, 100, 116, 160
Risāle-i Kerem, 163
Riyāzi, 44, 121, 127, 130, 134
Rum, 23, 173
Rūm, 14, 54, 56, 210, 311, 376, 385, 425
Rūşeni, 410
Rūḫ-ı Veys-i Ḳarani, 101
Rūḫı, 47
Rüstem, 102, 104, 129, 171, 196, 284,296, 312, 335, 339, 376, 383, 387
Rüstem-i Destān, 102

-S-

Şabri, 43, 143, 148
Şādık Şeref, 73
Şāni, 255
Şifāhān, 66
Sa'dı, 38, 67, 68, 69
Sa'id, 146
Sābit, 97
Sāmi, 28, 46,49, 135,142, 384
Saḳız, 298
Selīm-i Evvel, 23
Selmān, 431
Seyyid Ḥasen-i İmāmı, 64
Sidre, 245, 404, 417
Sikender, 87, 131, 251, 334, 378
Sitānbul, 159
Sivas, 60
Sulṭān Aḫmed Şehid 'Oşman, 42
Sulṭān Bayezid, 322
Sulṭān Murad, 106
Sulṭān Murād, 359
Sulṭān Muştafā Ḥan, 281
Sulṭān Muḫammed, 281
Sulṭān Süleyman, 213
Süleymān, 54, 88, 90, 98, 108, 110, 117, 120, 161, 173,177, 213,
215,229,240,312,341, 344, 352, 393, 403, 406, 431
Süreyyā, 149,143, 434

-Ş-

Şāh'ı Ekrem, 189
Şāh-ı Āli, 127
Şāh-ı Cem, 187
Şāh-ı cihān-sitān, 90
Şāh-ı enbiyā, 10
Şāh-ı Īrān, 126
Şākir, 56
Şām, 76, 130
Şark, 36, 177, 178, 342
Şebüsteri vü 'Aṭṭār, 72
Şehnāme, 38, 62, 68
Şehriyār, 322, 323, 341, 429
Şeyḥ Aṭṭar, 410
Şeyḥ İbn-i Fārız, 77
Şeyḥ Ḥaydar, 124
Şeyḥi, 55
Şeyḥü'l-islam, 52,71, 181, 381, 393
Şirāzi, 439
Şirāziler, 60

-T-

Ṭahrān'lı Selīm, 73
Ṭālib ü Kelīm, 73
Ṭayfūrī, 406
Ṭayyar, 354
Ṭūr, 131, 284
Tātār, 81, 331
Tevrāt, 8
Timūrī, 407
Türk, 14, 18, 22, 26, 40, 57,78,438
Türkmani, 435

-U-

Ulü'l-Ebşār, 149
Unşurī, 62
Urfī, 385, 408
Utārid-āyīn, 67
Utüvv ü Nüfur, 287

-Ü-

Ümmīdi, 73
Ümmühānī, 390
Üsküdar, 16
Üstād Ebū'l-Alā, 65

-V-

Vaḥşī, 73

Vehbî, 12, 50, 52, 54,431,439

-Y-

Ya'qub, 143, 144

Ya-sin, 95

Yaḥyā, 48, 55, 157

Yaḥya Efendi, 132

Yemen, 100,105, 197, 428

Yezdān, 137,159

Yunan, 7

Yūsuf, 71, 136, 140, 142,143, 144, 156, 194,195, 201,214, 242,253,363,376,
431,435

Yūsuf u Zeliḥā, 71, 149

-Z-

Zātî, 22, 55

Zehrā, 158, 224, 353

Zekeriyā, 157

Zemaḥşeriler, 60

Zengi, 35

Zengibār, 425

Zeyd, 21, 249

Zinnūreyn, 158

Zü'l-feḳār, 210

Zühre, 89, 204, 353, 357, 405, 426

Züleyha, 136,435

Ziyā Beg, 5,149,157,159,163,165,168, 169,174,178, 179, 185,189

KAYNAKÇA

- 1- Açıkgöz, Namık, Riyazi Divanından Seçmeler, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990
- 2- Akyüz Kenan, Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, Ankara, 1982
- 3- Akyüz, Kenan, Fuzuli Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000
- 4- Ayan, Hüseyin, Cevri, Hayatı, Edebi kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni, Atatürk Üniversitesi Yayınları, 1981
- 5- Banarlı, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 2001
- 6- Bardakçı, Ramazan, Musa Kazım Paşa, Ankara, 2007
- 7- Bilgegil, M. Kaya, Ziya Paşa Üzerinde Bir Araştırma, Ankara, 1979
- 8- Bilkan, Ali Fuat, Nabi Divanı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997
- 9- Bülbül, İbrahim, Keçecizade İzzet Molla, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989
- 10- Canelli, Mustafa, Ziya Paşa, C1, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1986
- 11- Çavuşoğlu, Mehmet, Necati Bey Divanının Tahlili, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1971
- 12- Göçgün, Önder, Ziya Paşa'nın Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Bütün Şiirleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987
- 13- Gözler, H. Fethi, Ziya Paşa'nın Terci-i Bendi ile Terki-i Bendi Üzerine Düşünceler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987
- 14-, Ziya Paşa'nın Şiirleri (Vasfi Mahir Kocatürk Önsözüyle), Ankara, 1959
- 15- Kahramanoğlu, Kemal, Sami hayatı, eserleri, edebi kişiliği ve tenkitli metni, Doktora Tezi
- 16- Kaplan, Mahmut, Neşati Divanı, Akademi Kitabevi, İzmir, 1996
- 17- Kaplan, Mehmet, Şiir Tahlilleri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1986
- 18- Karahan, Abdülkadir, Nef'i Divanından Seçmeler, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1972
- 19- Kasır, Hasan, Sabri Mehmet Şerif Divanı, Yüksek Lisans Tezi, 1990
- 20- Kaya, Bayram Ali, Osman Nevres ve Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2010
- 21- Kurgan, Şükrü, Ziya Paşa, hayatı ve eserleri, Varlık Yayınları, İstanbul, 1963

- 22- K  c k, Sabahattin, B ki Divanı, K lt r ve Turizm Bakanlığı Yayınları,
Ankara, 1988
- 23- K  c k, Sabahattin, M nif Divanı, Elazığ, 1995
- 24- Macit, Muhsin, Nedim Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997
- 25- Sak, Vesile, Nazım, hayatı, eserleri, edebi kişiliği ve divanının tenkitli metni,
Y ksek Lisans Tezi, 1994
- 26- Tanpınar, Ahmet, 19. Asır T rk Edebiyatı Tarihi,  ağlayan Kitabevi, İstanbul,
1962
- 27- Yorulmaz, H seyin, Terci-i Bend ve Terki-i Bend(Ziya Paşa), İstanbul, 1992